פארי חכמי מדינותינו

על המדינה בה יאמר קורות ותולדות
גדולי הגר, וקורות יהודים בהגר.

מאראמאראשסיגעט
העת"ר לפ"ק

Druck von Központi Buchdruckerei M.-Sziget.
Geschäftsleiter Rosenthal Rachmil.

ב"ה

ספר

פארי חכמי מדינתינו

על המדינה בה יאמר

שם הגדולים

וקורות גדולי ישראל, משוש דור ודור, רבני׳ וצדיקי ישראל, אשר שמשו בכתר הרבנית ושהי׳ כתר תורה הולמתן, בארצינו, ארץ הגר, משנת ד"א תת"כ, עד היום הזה, וגם מבוא בראש הס׳ שמה ערוך בטיב טעם ודעת קורות היהודים בהגר.

כל אלה חברו לה יחדיו מאתי הצעיר

יקותיאל יודא גרינוואלד
מילידי פה ק"ק סיגעט יע"א
מח"ס זכ"ל, וב"י, וש"ס.

נדפס בדפוס המשובח והמפואר של ר׳
אברהם קויפמאן עט זאהנע נ"י. במ׳ סיגעט.
בשנת שם גדולי הג"ר זלל"ה לפ"ק.

Druck von **Abraham Kaufman & Söhne** Máramarossziget 1910.

הסכמת הגאונים נ"י

שרי הפרתמים, גאוני ישראל מאורי הגולה, המסכימים בענות צרקם, כתבו עלי תוארים נפלאים, אשר יודו"א יעלה, בתורת יקותיא"ל ולאשר ידעתי, כי לא הגעתי למדת חכמים השמטתים.

[הסכמות מהגה"ק מטולשווא זי"ע אשר הרעיון הזה מצא מאד חן בעינ"ק, נדפס על ספרי בית יונתן, ושם תמצא הסכמות משארי גדולי ישראל הי"ו].

ראיתי מעשה אומן נפלא ה"נ כבוד הרב מו"ה **יקותיאל יהודא גר"ון** נ"י מק"ק סיגעט, אשר טרח ועמל לרשום שם לגדולים אשר בארץ, אשר הי' בארצותינו ושימשו בכתר הרבנות, וראיתי כי מביא רק אותן שהי' כתר התורה הולמתן, לזה באתי ג"כ להגיד לאדם ישרו, ואומרים לפעלא טבא, טבא היא, טבא להוי, כי גדולות עשה לנו, חסד של אמת, עם המתים אשר חיים עודנה, נוצר תאנה יאכל פריה, ובטוח אני שיקפצו עליו זבינא, ויתענגו בו הקוראים הנכבדים ויהיו להם לשעשוע זכרון מעשה הצדיקים, וגדולה מעשי הצדיקים כדרשתם ז"ל.

פה **ווייצען** מוצאי יו"ט יום מתן תורתינו עת"ר לפ"ק.

ישעי' הק' **זילבערשטיין** בלאאמו"ה הגרד"ל זצ"ל.

יתענג על רב טוב כבוד הרב מו
יקותיאל יודא נ"י בן יק
לי"נ הרה"ג המפורסם מו"ה יע
גרינוואלד נ"י בק"ק מ' סיגעט יע"
מכתבו הגלוי וגם לרבות קונ' **זכר**
לראשונים, מעשי י
אצבעותיו אשר חקק במגלת ספר כר
הדר לזכרון, גדולי הדור אשר הי' לפני
הגיע לידי והצצתי בו ומתוכו ראיתי
ידו נטויה להעלות על זה הס' תולד
אדם גדולי מוסדי ארץ **פארי הכ**
מדינתינו מצוקי התבל תכתב ז
לדור אחרון אפס קציהו, מתרומות מדות
ומימי חייהם, אשר הקדישו עתותם
ורב התועלת בזה למען ידעו דור אח
בנים יולדו הנהגת הדורות הקודמים, (כמ
אמ"ו הגה"צ מו"ה מנחם א"ש בהקדמת ז
אמרי בינה יעו"ש) ויקחו מוסר, וכל ישר
ישמעו ויראו, וטוב עשה בזה, כי הע
לזכרון בס' לא רק מגדולים אשר הי' למעלה כמה דורות רק גם מהקדושים א
בארץ מה שזכינו עוד להכירם, וצורת תואר פניהם עוד חקוק על לוח לבנו, ויהי'
תועלת יותר, כאשר אנו רגיל לפרש מ"ש בסליחות, „אשמנו מכל העם בושנו מכל
ודור" הכונה כי גם מלפנים זאת בישראל אם רצו להעריך ערכם נגד הדורות אשר
למעלה מהם כמה וכמה דורות הי' יכולים להכיר פחיתותם, וקטן מדריגתם,
נסוגו אחור, נגד הקודמים במעלה, מ"מ נגד הדור אשר הי' עוד בימיהם לא הי' נ
כ"כ הפרש גדול ומרחק רב אמנם עכשיו בעוה"ר כלימה תכסה פנינו כי אפי'
הדורות אשר זכינו עוד להכירם, והי' חיים אתנו ניכר בנו כי ירדנו כמה וכמה מע
אחורנית, וז"ש „בושנו מכל דור, כלומר לא רק מהדורות אשר כבר הי' לפנינו, רק א
נגד הדורות אשר הי' עמנו ג"כ איך ירדנו פלאים, ואם יצייר לפנינו מדריגתם בקו
אז יקחו הרבה אנשים מוסר לאחוז במעשי אבותיהם וצריכים אנו להחזיק טובה גד
למעכ"ת הי"ו אשר עלה בלבו, ונדבה רוחו אותו להשתדל בזה הענין, הגם כי חב
נסה לעשות כמתכונתו, אולם לא ברכו על המוגמר, ומשמיא קא זכו לי' למעכ"ת הי"ו ל
על המוגמר, יראו ישרים וישמחו, כי ימצאו מערכת גדולים נגד עיניהם לזכרון ת
בעה"ח **באניהאד** יום ה' לס' יען אשר עשית את הדבר הזה י"ג חשון עת"ר ל

אליעזר דייטש.

ב"ה

מראשית כזאת הודעתי ומלפנים אותה גליתי בהסכמה שלי שנתתי על החבור היקר **זכרון לראשונים** אשר חברו ידיד נפשי ורב חביבי הרב מו"ה **יקותיאל יודא גר"ון** שליט"א מק"ק סיגוט, כמה טובה כפולה ומכופלת עשה לנו חכמי לב, שהוציאו את קברי הצדיקים, מגדולי הדור לאור עולם, ויהי' לנפש חי' לזכרון לבניהם ולבני בניהם, עד דור אחרון, ינון שמם, כאמור זכר צדיק לברכה, ע"כ שמחתי כאשר קבלתי מכתב מידי"נ הדר"ג שליט"א ובשורה מוצאת בפיו אשר הוא הו"ל ספר אשר פיו יקבנו בשם „פאר"י חכמי מדינתינו" והוא כולל כל שמות הגאונים, נ"נ אשר במדינת אונגארין זצ"ל, והוא דוגמת הס' שם הגדולים, ושלח אלי עלה לדוגמא, ועיינתי בו ומצאתי קורת רוח, כי המה מסודרים איש על מחנהו ואיש על דגלו, בסדר נכון וישר מאד ומעלת הס' שם הגדולים כבר כתבתי בהסכמה שלי על ספר שהגה"ח דפוס ווארשוי יע"ש, והוא ממש חסד שעושין עם המתים, ע"כ הנני מסכים והולך עם הרה"ג המחבר להוציא לאור ספרו היקר הנ"ל ויראו ישרים וישמחו, ויזכה להו"ל גם חידושיו על גפ"ת, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם, כנפש הכותב וחותם יום ב' אדר שני עת"ר לפ"ק פה **בראדי.**

א"ד הכותב לכבוד חכמים ומתכבד בכבודם.

אברהם בנימין

בהגה"ק מהר"ש **קלוגער.**

גדולים מעשה צדיקים אשר יסופר לדור אחרון לעורר לבבם לאמר זה הדרך הלך פלוני הצדיק לכו אחריו וזכר צדיק לברכה בין בחיים חיותו ובין לאחר פטירתו כפירש"י (פ' נח) אלה תולדות נח כו' הואיל והזכירו ספר בשבחו שנאמר זכר צדיק לברכה וכן אצל אברהם (פ' וירא) ואברהם הי' יהי' לגוי גדול ועצום, הואיל והזכירו ברכו ובמ"ר שם כל מי שמזכיר את הצדיק ואינו מברכו עובר בעשה שנא' זצ"ל ותועלת גדול הן להמזכירים והן להנזכרים, למזכירים כי פעולת צדיק לחיים כאשר כ' רבינו יונה בספרו שערי תשובה כבוד הכמים ינחלו כי יש בכבוד החכמים והישרים תועלת גדולות כי בהתהדר החכמים דבריהם נשמעים ויליוו עליהם העם כולו וידמו למועצתם, והשנית כראות בני אדם את כל כבודם ילמדו לקח לנחול כבוד יתרבה הדעת כמאמרם ז"ל מתוך שלא לשמה בא לשמה, והשלישית רבים מישני הלבבות יעורו משנתם בראותם הדר כבוד התורה ויכירו מעלתה ויבא חשקה בלבבם ויהי' עסקם בה לשם יתעלה ולעבדו בלבב שלם עכ"ל ותועלת הנזכרים כי ע"י שמזכירים הצדיקים לטובה יתלהבו השומעים לילך בדרכיהם הקודש וייטיבו מעשיהם להשלים א"ע וזכות הרבים עומדת להם בעולם העליון כי ינתן להם מהלכים בין צבא מרום העומדים ע"י החיים, וע"כ נחזיק טובה לידידי הרב מו"ה **יקותיאל יודא גרינוואלד** נ"י מק"ק מ' סיגוט אשר יגע וטרח לאסוף ולאגוד שמות וספרי גאוני וצדיקי דמדינתינו ועושה חסד עם החיים ועם המתים הצדיקים אשר המה חיים עודנה ויעזרהו ה' לברך על המוגמר ופועל ידיו ירצה וזכות הגאונים והקדושים אשר מוזכרים בספרו יגינו עלינו לעולמי עולמים לטוב לנו כל הימים אבי"ר.

בעה"ח פה **פאקש** יום א' לסי' חיי עת"ר לפ"ק.

הק' **יוסף ליב סופר.**

הסכמת הגאונים נ"י

כבוד אהובי תלמודי חביבי הרב מו"ה **יקותיאל יודא** גרו"ו הי"ו, ביקש מאתי להסכים על ידו לאשר כי ברצונו להדפים ספר נקרא בשם **פאר חכמי מדינתינו** מספר מגאוני וגדולי מדינותינו, נשמתם בגנזי מרומם, מימי שנותיהם ופעולתם למען לא יפקדו הגאונים הצדיקים אשר לא זכו שישארו מהם חיבורים, מזכרונינו, והוא ממש חסד שעושין עם המתים, ע"כ אמרתי לפעלא טבא יישר, וכן ראינו כי הגה"ק ההיד"א ז"ל זי"ע, פעל וקיבץ בענין זה, ואף כי הרבה והרבה ממשכילי הזמן אשר אין יראת ה' בלבם עסקו בענינים אלו, ובחלה נפש ירא ה' בהם, כי מעין נרפש המה ומקור משחת לו, אבל לא כן תלמידי ואהובי הנ"ל הוא ירא ה' באמת אם כי הוא סופר מהיר וחוקר בתולדות גאוני עולם, אבל לא פג טעמו וריחו לא נמר, תורת ה' ויראת ה' הוא מעוזו, ע"כ הנני מסכים על ידו יהי' ה' עמו וזכות הצדיקים והגאונים יעמדו לו ויגמור מחשבתו לטובה ובטוח אני כי מכבדי תורה, יאספו הספר הזה לתוך בתיהם.

הכ"ד הכו"ח פה **ושאדאני** יום ב'
וישב עת"ר לפ"ק
יוסף אלימלך הכהן
אבד"ק הנ"ל והגליל.

בעזר אלהים חיים א"ח שביעות "דרך האמת" לפ"ק **כי טוב.**

יהודה יעלה, בברכה וטובה כפולה,
ה"ה ידידי איש סגילה, מאד נעלה
הרב מו"ה **יקותיאל יהודא גרינוואלד** בק"ק מ"סיגעט הי"ו
נצח.

השגתי את העלים הנדפסות מספרו "שם הגדולים", ושמחתי בפעלו במעשי ידיו ארנן כי ראיתי שעשה חסד עם החיים ועם המתים אשר במיתתם קרוים חיים חשף זרוע עוזו ואמץ ידו בגבורים גבורי ישראל וזכר עשה לכל גאוני וגדולי ישורן, אשר זרחו את פני מדינתו באור תורתם ונוגה צדקתם ועל המדינה בו יאמר איזה לחרי"ף ואיזה לר"ב ואיזה לגאון ואיזה לצדיק היה נמנה בדורו והוסיף בידים הבאים מחמת ספ"ר שניות מדברי סופרי"ם לבאר את כל הספרים אשר נתחברו שם וסידר אותם בסדר יפה ונאוה ומפרש את כל מעשה תקפם וגבירתם ופרשת גדולת חכמתם לתועלת הרבים ואמינא לפעלא טבא יישר ומעמקי לבבי הנני לברכהו כי יתקבל ספרו במחנה ישראל באהבה וברצון ויראה שכר טוב בעמלו ובקשתי אדר"ך לפני אוהבי תורה ושוחרי תשוי' כי יקחו את ספרו בכסף מלא ויפתחו לפניו שערי דמעו"ת במפתחות העזר"ה כי דברי תורה מעות כונסו"ת ובשכר זה יתברכו ברב היי"א ורב חסד"א ורב הונ"א ורב חנינ"א כנפשו וכנפש הכו"ח לכבוד התורה,

חיים געלערנטער אבד"ק קוטב והגליל,
המחבר ס' פרי עט חיים וס' שמחת החג וס' חדש **עונג חיים לשבת.**

לכבוד ידי"נ הרב וכו' שליט"א!

אקדמה פניו בתודה על משלוח ספרו היקר זכ"ל והצצתי בו ומאוד מצא חן בעיני מלאכתו הנכבדה, הנני מברכו בברכת הדיוט, תרומם רישי' ויזכה שיפוצו מעיני חכמתו חוצה, לעשות פרי קודש הלולים לשמחת לב אביו ידי"נ הרב המאוה"ג המפור' הי"ו ולשמחת מכיריו ומקוריו, ובטוח אני כי לאילנא רבא יתעביד בנפש"ה ונפש מוקירו המכבדו ידו"ש באה"ר, ואבקשו לכבדנו תומ"י בעת שיגמור ספרו היקר פה"מ.

שמואל בנימין סופר אבד"ק **דערעטשקע.**

בשם ה' ובעזרתי ית"ש יום ה' משפטים
סתר"י לפ"ק **פלונסק.**

יהודא יעלה לשם ולתהלה, ה"ה אהובי ידי"נ וש"ב הרב מו"ה **יקותיאל יהודא גרינוואלד שליט"א** אור תורתו זורח בק"ק **סיגעט** בעהמח"ס זכרון לראשונים וש"ס.

אחדשת"ה באה"ר, קבלתי מכתבו הנעים בבשורה נעימה, כי העיר ה' את רוחו, להבר ס' המדובר בו נכבדות מתולדות חיי הגאונים הקדושים אשר התנוססו לתפארת, ופאר מדינת הגר, וכבר אתמחי גברא, ואתמחי קמיעא, ויצא מוניטין שלו בעולם, בחיבוריו הקודמים כולן מחמדים, והכו ממתקים, ראוהו חכמים ויהללוהו, נבונים וישבחוהו, ויברכו ברכת הנהנין, מנופת צוף וכל טעם, וגם כעת נפשו אותה ויעש, ומקובץ על ידו אבני זכרון המתנוצצים, לפענח נעלמים, קדושת גאוני ארץ, שעמדו בפרץ, ליקרא דחיי ודשכבי קבוצותיו תלתלים שעלה לקבץ ולאסוף סיפורים נעים ויאים, ודורש אל המתים שהם חיים עודנה, זה ספר תולדות אנשי שם קדושי עליון נ"ע, להלהיב לבות ישראל ללכת בדרכיהם, לעשות כמעשיהם, מנהגיהם ותקנותיהם, כמה וכמה הלכתא רברוותא איכא למשמע מיני' ישמחו הרבנים, ויגולו הדרשנים, ישושו הבעלי בתים, קובעי לתורה עתים, וזאת ליהוד"א להגיד לאדם המעלה ישרו, רבים שתו, רבים ישתו, מנהרי יין הרקח, ישמע חכם ויוסיף לקח, כי כוונתו לש"ש, ומגמתו לזכות הרבים ומנחת יהוד"א להלל, עתה אך למותר, ספרו הקודם ימלל, שבחו די והותר, קו"ל יהוד"א לפאר, מאז מליצתו נובע, מעשי ידו להתפאר, כל מבין יודע, ואסיים בברכה יברך ה' חילו, ויראה שכר טוב בעמלו, בשובע שמחות, וטללי הצלחות, כחפץ ידי"נ אוהבו בלונ"ח ש"ב הכותב למען כבוד תוה"ק ולומדיה,

צבי יחזקאל מיכעלזוהן
אבד"ק הנ"ל והגליל בעהמח"ס דגן שמים, וש"ס

אמר משה לפני הקב"ה, כה הורה רב אבהו (ב"ב י"א) במה תרומם קרן ישראל א"ל בכי תשא את ראש בני ישראל, כי רק אז אנו כבני אדם, אם נבון ונשכיל אשר הראשונים כמלאכים היו, ולבני אילם נדמו בגדלם בתורה ובתרומות מדותיהם ויראת שמים על כולם, אי לזאת בזה יתרומם קרן ישראל ויתגדלו בני הדור הבא, אם ידעו לנשא ולרומם את ראשי בני ישראל את הענקים בעולם היהדות, אלה מגדולינו ז"ע אשר האירו על שמי עם ה' ככוכבים מזהירים בדעתם ה', בתורתם ובעבודתם,

והנה הראשונים אמנם נקראו סופרים ספרו אותיו' תוה"ק ויוציאו במספר צבאם אך לא קראו הדורות מראש, ולא כתבו תולדותיהם של צדיקים, ואך זעיר שם זעיר שם הבליעו בנעימותיהם, הלא בספרתם וכוכבים המזהירים האלה המה לנו לעינים לעשות כונים למלאכת שמים מנהם ולהשלים דבריהם כי ד"ת עניים במק"א ועשירים במק"א.

להשלים את החסר לנו בזה, נטל עליו את משא דבר ה' ידידי הרב מו"ה **יקותיאל יהודא גרינוואלד** נ"י מק"ק סיגעט והוציא לאור עולם את ספרו היקר זכרון לראשונים בו תאר ויעבור לפנינו את כל הצדיקים אשר שמשו בנזר הרבנות בעיר מולדתו הנ"ל בסדר הגון כזקן ורגיל בעבודת כתיבת סדר עולם, ומעשה ידיו בזה להתפאר, כמוהו לא הי' עוד במדינתינו ומי יתן ויעשו במתכונתו בכל הארץ מישבי בשבט סופר בדעת ותבונה, ויוסף לו, שם **כשם הגדולים** במחברתו אשר יבין לכתוב את תולדות גדולי ישראל שבמדינותינו בדקדוק וחקר, למען דעת אן שמשו בכתר הרבנות, וכמה שנים עבדו את ה' במקומותיהם והגדולות אשר עשו ספריהם אשר הניחו אחריהם

ברכה, ותולדותיהם של צדיקים, ומעשיהם הטובים לכלל ישראל וליחידיהם, לא בא בבושם הזה עוד, ומקום הניחו לו אבותינו להתגדר בו, מלאכה גדולה עושה ונכבדה הוא במינה, יודוהו בעדה כל משכיל על דבר, כי טוב ויקר הוא, ואתה לו תהלה, ועיז הענים, ויוקירוהו כל מביני דבר שכליי, וכל המכבד את אבותיו, שם עולם עשה לו, לא יכרת, קיים אמונה לישני עפר, ויעוררם לחיי עד בפי ניניהם והבאים אחריהם, ואם אמנם חסד של אמת גמל עם החיים ועם המתים ובדין הוא שיטול שכרו, וההובה מוטלת על כל תושבי הארץ הזאת אשר לבו תפעם מיל גדוליו ולקיים זכור ימות עולם, בינו שנות דור ודור, להביא את ספרו הזה לאוצר ספריו, ולשקול מחירו בכסף מלא, כי הגדיל לעשות, אמרינן לפעלא טבא יישר, אשרי חלקו, ישנא הילו לאורייתא

עד דרא בתרייתא, ס׳ וואראָל איר ליים ב׳ תילדות תר״ע לפ״ק.

יחזקאל בנעט אבדק״ק הנ״ל והגליל.

באתי באלה הדברים, לכבוד ת״ח גדול נאמרים, ה״ה ידי״נ הרב מו״ה **יקותיאל יודא גרינוואלד** הי״ו מק״ק **סיגעט** חבר ספר בשמו **פאר מדינתינו** לקבץ יחוסו גדולי ישראל בשמותם, בתפארתם ועמלם וגדלם בתורה, וחבוריהם, מן שוכני עפר צדיקי, יסודי עולם, וכרונם לברכה, להודיע ולספר כי לא אלמן ישראל, וברוך שבחר בהם ובמשנתם, להאיר פני תבל בצדקתם, ותועלת, מה טוב להזכירם לזכות ומכיר אנכי את הרב המחבר הי״ו, כ״פ שעשעתי עמו בד״ת ונהנתי מתורתו אשר אמר לי, ומהפלגות למודו כי הוא גדול בתורה הוא נאה ופרקו נאה, ע״כ גם אני ועירא דמן חבריא ג״כ מסכים למפעלו יתן ה׳ שיגמור הכל לטובה כי זהו חסד שעושין עם המתים אשר הם חיים עודנה ובזכות זה יזכה שירבה תורה חכמה ויראה בישראל עד שנזכה מהר שיבאו לציון גואל הכ״ד פה ק״ק **מארטינסבורג** עש״ק לסדר כי תשא את ראש בני ישראל לפ״ק.

ה״ק **מרדכי פריעד** בהג״מ מהר״ם אבד״ק הנ״ל והגליל.

אל כבוד אהובי ידיד נפשי ורצויי לבבי הרב מו״ה **יקותיאל יהודא גרו״ן** שליט״א

נודע ביהודא ובישראל איך רבותינו הקדושים, ראשונים גם אחרונים גדולי הקרי לב, עשו חיל, להקור אחרי שנות דור ודור לאסוף ולקבץ שמות חכמי ישראל קדמאי ובתראי. ולכתוב זכרון בספר דברי ימי חיי גדולי הדור יחידי סגולה, משפחת סופרים, ומחברי ספרים. והי׳ למאורות להיות שמם חקוק נצח לדורי דורות, והנה בכמה ענינים גדולים ארז״ל מקום הניחו אבותינו רבותינו להתגדר בו, ככה במפעל הזה, הן מגאוני וקדושי ישראל שבמדינת אונגארן זי״ע צדיקי יסודי עולם אשר לא נזכרו בספרי שמות הגדולים ולא הטריח איש לעשות ספרים כזה, ומקום הניחו לי״נ הדר״ג להתגדר (ובעת שהייתי בסיגעט דברתי הרבה עם ידי״נ הרב שליט״א, וראיתי כי הוא גדול בתורה וביר״ש ובחכמה, ומאד התענגתי מדבריו בעת אשר דברנו פא״פ והי׳ לי לנחת ושעשוע בכל מדברותיו אשר מלאים זיו ומפיקים נוגה ומאד ערבה לי חבירתו) ובית גדול עשה בזה כי היא מסוגל לי״ש ולהמשכת ישועה ורחמים בזיכוי שמות הצדיקים מוסדי דור ודור נוצר תאנה יאכל פריה, זו שכרה, ויעמוד בקרן אורה, עדי תבנה ותכון העירה, תחזינה עינינו במהרה.

באעה״ח יום ב׳ בעל״י האספו״ת לפ״ק

ה״ק **ישראל בערגער** אבד״ק הנ״ל יע״א

מכתבי תהלה מהגאונים נ״י

אל כבוד ידי״נ הרב שי״ב !

נתכבדתי בשירותיו היקרים לי וגם בחבוריו זכ״ל, והתענגתי בי ומצוה קעביד הדר״ג בהדפסתו, שהעביר לפנינו דור זה זכרון לראשונים לקיים מה שאמר הבינה לעתים, זכור ימות עולם, ותבינו שנות דור ודור, איך נשתנה הדור לא לטובה, יצליח נא הדר״ג להו״ל חבוריו הנחמד שם הגדולים, וכו׳ מנאי ידידו נצח.

ישראל רייך אבד״ק **באטורקעס** מח״ס מנחת ישראל על עירובין.

אורו עיני בראותי עמק מחשבות בלב איש האשכולות ה״ה אידי״נ הרב מו״ה **יקותיאל יודא גר״ון** הי״ו מעיר סיגעט.

הוא הגבר מילדותו ע״ע קרא יגע ושנה הרבה גופי הלכות גדולות ומפורסם בחריפות ופלפול בקיאות והלכה כא׳ מת״ח המובהקים, ונשאו לבו בחכמה להשקות מיין הרקח אשר אתו דעת קדושים תולדותיהם יקורותיהם תהלותיהם גדולות ונפלאות אשר ע״פ ההלך חלקם בחיים גדולים צדיקים דרושים לכל חפציהם, לברר מקחם, ולהופיע מוצאיהם על דגלם לאותותם, למשפחותם לבית אבותם, וכבר יצא טבעו בעולם בספריו היקרים אשר הו״ל, רבים שתו ירבים שמחו בו ויתהללו כל ישרי לב, וכעת יפרוש כנפיו על רחבי כל המדינה מדינת הגר לסדר שמות באר״ש ל״ו מטוהרה כל גדולי ישראל חקרי לב מרביצי תורה רבנים ויושבי על מדין מורי הוראות וחסידי הדור אשר מצאו קן להם תוך המדינה מיום הוסדה אשר בא לו בידיעה מפי סופרים וספרים ביגיעה רבה ועצומה, ידבריו המה זכרוניהם לקדושים אשר בארץ והידי״ר כל חפצי בם לדעת יקרותם וחשיבותם, ויתילדו למשפחותם, להראות אותותם, מקור מחצבותם, מקומות מושבתם, פעולתם וגדולתם, את כל אלה עשה יפה בעט״ו עט סופר מהיר מחקרי אר״ש אשר בידו, תול בטל אמרתי, וכל משכיל יבין להוקיר חין ערך פעולתו, כי היא זה חכמה ומלאכה רבה מים עמוקים בלב איש תבונות דלה דלה לנו, צרופה אמרתו מאוד פלאות חכמה הגות תבונות במקציע הלזה הגם כי לגדולה מזו היא מתוקן בכ״ז באשר חפץ לבי במצוה הלזו חסד של אמת שעושים עם המתים הנקראים חיים, הנני מביע לו ברכתי יאירו דבריך נוצר תאנה יאכל פריו לראות שכר טוב בעמלו, וייף בגדלו, מה טוב ונעים גורלו,

אשרי שככה לו. והנני משתוקק חיש לראותו, כליל בהדר זיו תפארתו.

כ״ד הבו״ח פעה״ק **אטיניא** יע״א.

הק׳ **מנחם מענדיל מרגליות** פה״ק הנ״ל והגליל יע״א.

[וקבלתי הערות יקרות ומכתבי תהלה על ספרי זכ״ל מידידיי הרבנים הגאונים המבקרים מו״ה יוסף לעווינשטיין אבד״ק סעראצק, ומו״ה אברהם צבי בערגמאן אבד״ק קאראש מעזא, ומו״ה אברהם ווגנער אבד״ק ווארפאלאטא. ומו״ה שלום אברהם אטלאס אבד״ק נאדי ראצע, ומו״ה ישראל חיים ברוין אבד״ק האללע א״ד זאללע. ולדאבון נפשי. נאבדו ממני].

מכתב אהבה מאי"נ חמדת נפשי הרב המאה"ג עדיו לגאון ותפארת פאר החכמים וכו' מו"ה **אברהם סג"ל איטינגא** שליט"א **בדוקלע** מח"ס שם הגדולים השלישי וס' שיחות חולין החדש, וס' דעת זקנים וש"ס.

ב"ה במוצאי מנוחה לסדר ראשי בני ישראל המה **דוקלא**.

שלום חיים ותפארת, יחדיו יהיו למחוברת, ללו התורה עטרת, והחכמה עמה מחוברת, אהוב נפשי צור לבבי הרב המאוה"ג, מעוז ומגדול, מבחר האנשים, מלא חכמה ודעת קדושים, במעלות ובמדות, לו עשר ידות, פאר המבקרים, ונזר הנבונים, המפורסם כשת"ה מר **יקותיאל יהודא גרינוואלד** שליט"א מכבד מקומו בעוב"י סיגעט יע"א. אורו יאיר שבעתים, ויוסיפו לו שנות חיים!

כבר נודע שם כבוד גאוני בשערים, בחבוריו היקרים, בינה נמלאים, מפז מסולאים, מרוים נפשות צמאים, לדעת קורות גאוני ישורון הנשאים, ועתה רחש טוב רוח בינתו, ופרש כנפי אברתו להחדית את רוחנו, להוציא לאור חבור נחמד ונעים בקוראו שמו "**פאר חכמי מדינתנו**", כי מלאת אבני ספיר תולדות יקירות ארזי הלבנון אדירי התורה, אשר התנוססו כאבני נזר בכל מדינת אונגארן המפוארה, האח! עוז יהודה פלסו להם נתיב בתוך חדרי לבבי בראותי כי גם בדורנו זה, עוד נמצאו בישראל חכמי לב הרדים עם אל ועם קדושיו נאמני רוח עליון נוססה בם להתחקות על שרשי תולדות צדיקי עמנו וקורות מפעליהם, להודיע לבני האדם גבורת צדקתם וקדושתם וכבוד הדר מעשיהם, לבי נכון בטוח כי כל איש אשר רוח אהבת גדולי ישראל וצדיקי מלפניו יעטיף ורגשי שלהבת יה מתנוססים בקרבו יחיש לקנות הספר הנעים הזה בכסף מלא וכבכורה בטרם קיץ בעודו בכפו יבלענו, כל דורשי תושי' ישבעו מטובו ויתענגו מפרי מעללו, שבח יקר וגדולה יתנו לשמו, ועד נצח יעמיד לנס עמו. אלה הם תוי לבבי אשר עברו פי ובלו לא אוכל כי גלי השמחה סוערו בקרבי, נשאו דכים שטפו עברו עד צואר הגיעו, מאת אוהבו הנאמן המתענג על ספרו כבעל כל טוב ונפשו קשורה בעבותות אהבה אל נפשו.

אברהם סג"ל איטינגא יבנ"ה **עטטינגער**

נכד גאון ישראל וקדושו רבינו **שלמה קלוגער זצוק"ל**.

שלום לך אהובי ידידי הי"ו.

נוגה יפעת ספרך היקר והנחמד וכ"ל הגיעני אשר בה דרכת קסתך בקושט אמרים מאירים כספירים ועשית שם עולם להגדולים אשר מנ"ב פה בעירנו, הה ידידי להלל מעשי ידיך? לפאר פרי תבונתך? מה אהלל את אשר מהולל, מה אפאר את אשר היא מפוארה, הלא כל גדולי ישראל שבחו יהודו אותו כי טוב, ולא באתי רק לעורר איזה דברים, בצד י"ב השבת תלמידי הגאון קצוה"ח, הי' לך להשיב גם הג"מ שמחה נתן עלענבויג אבד"ק מאטצויסק, יהי' נ"ב מתלמידי הגאון בית אפרים ראה שו"ת בו"א פ הי"ד סי' ע"ח, בצד מ' הר' מרדיש היא אבי הג"מ יצחק אלי' אבד"ק ועלחוי, ומאד שמחתי בבשורה הזאת כי יגמר הס' היקר פה"מ כי במוני וכל יודעי ואוהבי מדע יברכוך על כשרון פעליך, והא לך איזה הערות (הערות ידידי הרב הגדול המבקר הי"ו, יבואו אי"ה בין שאר הערות אשר אקבל מחכמי ישראל). כותב ומוקיר פה סיגעט, **מנחם מענדיל עקשטיין** מילדי ק"ק קראסנא מח"ס נ"צ.

פרק א׳

וזאת ליהודא ויאמר

מי שקרא את ספרי **זכרון לראשונים** אשר הו״ל בשנת תרס״ט, כבר נתן לו ההזדמנות היכר שאיפתי ומטרתי להרים כבוד גאוני וגדולי צדיקי ארצינו, הלא כה דברי בסוף הקדמת ספרי הנ״ל, אם תמצאו חפץ בספרי, אז אתאמץ להו״ל ספרי המונח לפני, אשר הוא מפרכסת לצאת ולהראות החוצה, נגמר כליל בהדרו בשם **פאר חכמי מדינותינו** אשר אקוה כי יעלה לרצון, לפני חכמי יודעי בינה לעתים, כי בה גלותי חרפת עמינו, אשר אנשים שהכו בסנורים העלילו עלינו איה שוקל, ואיה סופר, כי בכל הספרים אשר נתחברו במקצוע זה, כולם נתנו יד אחת לדלג על המדינה זו. ע״כ קנאתי כבודם, ובכמה יגיעות ותעמולה רבה עלו בידי להראות כי לא הי׳ אלמן ישראל במדינה זו עכ״ל שם — והנה באמת עבודה רבה וכבידה העמסתי עלי כאשר יבין כל איש, ירחי עמל עמלתי בספר זה — לא חשכתי נפשי מעבודה — לא חסתי על הוצאת הגדולות הכריכות לרגלי עבודתי, בכל מקום בואי בקרתי מקודם „הבית החיים״ „כבוד ישראל והדרם״ וכאשר אך התבוננתי בהמצבות הקדושים הללו, כאלו שמעתי קול, אבנים יזעקו מן האדמה, והמצבות תחת מראשותיו של גדולי התורה תתנינה קולן, לכו חזו, דרשו וחיו שמות הגדולים אשר „בארץ״ האבנים הדוממת שפתותיהן דובבות מקברות אנשי השם, אל תתננו בנפש צרי הזמן המכלה ומכלה המפרפר ומקרקר, שמיתיני וציונינו, הצילנו נא מיד שן העת המלחך בלשונו הקשה יהחר פעילותינו, ותהלוכותינו בעמק הבכא.

וקול דממה ורמה זו נשמע בן בוחני וקוראי הדורות, ומני אז ידיהן פרישות ועוסקות, ובחותיהם נבונות להקדיש חכמתם, ומרציהם לראות על אבנים, להישור הרכסים, ולהשלים הענין לכבוד התורה והיהודות, כי כל יד המרבה לבדוק ולחקור עד מקום שידו מגעת, בחכמה ודעת, לא יראה ולא ימצא מגרעת, כי כל אבן ואבן, העומד לנס ולכבוד על קברי הצדיקים הוא עלה אחת מפורדה מספר הגדול הכולל חיי עם ישראל, ומאוד נעמו דברי הגאון מורינו ר׳ יוסף שאול מלבוב זי״ע בהסכמתו על ספר שהגה״ח הלא כה דבריו, ולדעתי זה נקרא חסד של אמת שעושין עם החיים ועם המתים, כי כמה גדולים אשר לא זכו להפיץ מעינותם חוצה, ולהקים שם בישראל, וגם אותם אשר שמו אותותם אותות, לפי רוב השנים תמעט ידיעתם, שמותם וספרותם, והנה כי כן כל אשר יגעו ועמלו ע״פ תבל כבר הכל נשכח ויכם אותם עפר הארץ, וע״כ האיש אשר מגלה עפר עיניהם, ויזכירם בזכרון טוב, הוא הוא המחיה אותם מערימת עפרם, ואם לא זכינו לראותם ולהשתעשע אתם, דבריהם הן זכרינם, שמותם וספרותם וכו׳, עכ״ל השייך לדברינו, ואך למותר להוסיף ראיות על דב״ק (ולה

הקדמתי לספרי זכרון לראשונים) ולא באתי רק להורות באצבע על דב"ק הרמב"ם ז"ל בפיה"מ למס' אבות פ"א משנה י"ז בחלק הד' מחלקי הדיבור, הוא הנאהב, והוא הדיבור, בשבח מעלת השכליות, או מעלת המדות, וכו' להעיר הנפש למעלות בספורים ובשירים, ולמנעה מן הפחתיות בדרכים ההם בעצמם, וכן לשבח החשובים, ולהודות מעלותיהם, כדי שייטבו מנהגיהם בעיני ב"א, וילכו בדרכיהם, עכ"ל הזהב, ובפיה"מ בפ' חלק, שמצוה לשבח ולהלל הצדיקים, וגם מטעם המלך וזקניו דברי חז"ל האי מאן דשפיר שמעני' לר' לשבוחי' ויניח לו ברכות על ראשו, ודב"ק רבינו יונה בספרו שערי תשובה, כבוד חכמים ינחלו, וכו' יעו"ש.

וכאשר ראיתי כי ספריי מצאו חן בעיני גדולי ישראל ודורשי קדמוניות, הם הרהיבנו להשלים חקי ולמלאות תפקידי, הצטיוני וכבדנו במכתבי תהילה, תהילה לאל, ורבים מגדולי ישראל החזיקו להו"ל הספר הזה נענתי למבוקשם, בכל זאת איננו בפה מדברת גדולות, כי ספר שלם הוא, לא, לא, לא הגעתי לתכלית הפצי, ומתאימות אין בה, בטח ישנם, עוד גדולים, ואנכי לא ידעתי, ולא עלתה בידי למוצאם.

אך רק זאת אבקש, חכמי בני ישראל, אשר ימצאו מעות ומשגה, או חסרון בספר זה יואילו נא בטובם, להודיעני ע"י מכתב ואני מוכן לדפוס את דבריהם, בברכה על הטוב, אשר יעשו עמדי, לתקן את מעותי ולמלאות את חסרונותי כי מי יוכל למדוד בשערתו תורת וגדולת' ארזי הלבנון אדירי תורה מארצינו, ומה"ט אבקש סליחה מהגאונים הללו פן פגעתי בכבודם, בתוארי הכבוד, ועוד זאת, מאחד הארכתי באריכות כפי אשר נודע לי, ומאחד קצרתי והטעם כי לא ידעתי ממנו חדשות רק הדברים אשר נשמע בין החיים, ולא הזכרתי רק שמם הקדוש, וכן ראיתי שהגה"ק מחיד"א זצ"ל לא פקפק ע"ז פעם מקצר ופעם מאריך, וכבוד הקדושים הללו מחול, כי מי לאל ידו למדוד אלף גדולי ישראל, תורתם וגדולתם, תהילתם ופעולתם, לקלוע אל השערה ולא יחטיא המטרה.

פרק ב'

הגר' וזכרונות היהודים בה'

מילת הגר המורה על מדינותינו — א) בתהלים פ"ג ז' אהלי אדום וישמעאלים מואב והגרים נאמר בתרגום משכני, ארומאי, וערבאי, מואבי והונגאראי, וכתב הרא"ב בס' התשבי בערך הונגר, וז"ל מואב והגרים, תרגום מואב והונגארי הוא מדינת אונגאריא ובלשון אשכנזי אונגארין, ולכך נוהגים אנחנו לקרא ליושביה הגריים והמדינה מדינת הגר, אבל מלחמה שבדה"י הם ישמעאלים ונקראו כן בעבור שבאו מן הגר עב"ל, ולפע"ד לא צדקו דברי הרא"ב בזה, ובדברי הימים

הימים א׳ ס׳ כ״ד פ׳ ל׳ מספר שהמלך דוד העמיד ממינה וכו׳ ועל הצאן את יזוז ההגרי והם הי׳ מזרעו של ישמעאל ומזרעה של הגר, מזרעו של אברהם כי אחר שהי׳ מוכרח ליקח לעבדים מעם נכרי בחר מהם שהי׳ יוצאי חלציו של אברהם אבינו וזה הי׳ ארצינו ארץ הגר, כי לפי דברי הרא״ב הנ״ל לא הי׳ נקרא ארצינו הגר רק בשנת (896) ד״א תרנ״ו לב״ע כי בשנה הלז באו שמה עם המאדיארען תחת מלכם אלמוש, ובנו ארפאד, וגמרו כבישתה עד שנת ד״א תר״ס (900) לב״ע, א) ומקודם לכל זה הי׳ נקרא בשם פאנאניען, עד שנת ד״א ר״ג לב״ע (443), נכבשה על ידי עם ההונען, תחת מלכם אטטילא, ב) ואחרי מות מלכם זה ג) עזבו את המדינה הזאת, ואחריהם נתיישבו בהרריה עם הרמאטים אבות הסלאוואנער, הנוכחים ובעריה עם הגעפידען, והגאטהען, המזרחיים ועמים אחרים, הרי עיניך רואות שהשם הזה קבלו רק זה אלף שנה, ואנו נמצאים כי עוד קודם מזה הרבה כבר מוזכר ארצינו בשם הגר והוא בתהלים הנ״ל, ונראה לי שמילת הגר מוסב על העם הפאנאניען שהי׳ יוצאי ירך ישמעאלים (טירקען) מבני הגר ועבור זה נקראו שמם הגר.

ב) **רש״י** יומא י״א ע״ב מ״ר בשעריך וכו׳ ופירש״י יש מדינה אחת מוקפת הרים ואין יוצאין ממנה אלא דרך ערים כגון ארץ הגר ד).

היהודים בהגר כפי הנראה צדקו דברי החכמים שאמרו שבעת שב המלך אטילא מעיר רומי, עם תרועת הנצחון, באו עמו יהודים לארצינו, וזה יותר הרבה מאלף שנה, ולמרות אורך זמן הזה קירותיהם ומעשיהם מעטים הנה, והוא להיות כי ארץ ההגר, מעולם הי׳ מקום מלחמה, ושדה מערכה פעם מול התוגרמים, ופעם מול האשכנזים, והמלחמות שונות הגדולות, והנוראות האלה, הכבידו מאד את היודים ואת חייהם, כי הם הי׳ בכל פעם כמטרה לחץ, בהם קלעו חיצי חמתם, אומה המנוצחת והמנצחת גם הוא לרגלי שמחת נצחונה, עשתה בהם הרג רב ואבדון, ולזה לא רק חייהם הי׳ תלואים לה מנגד, אף גם זכרונותיהם, הנעלים ונשגבים ופרשת גדולת מעשיהם נצללו בעומק

ים

א) ובצמח דוד כתב כי בשנת ק״מ לאלף החמשי, ישבו במדינת פאנאניען, הגאטהען, ואז עלו עליהם ההונען מארצות הצפונים ויגרשם, וישבו תחתם, ויקראו לארץ הזאת בשם הונגארין וטעות דבריו.

ב) היא הגביר מלחמה אשר הרעיש את העולם בגבורתו, אשר שבר גאון רים כנודע לדברי ימי עולם.

ג) מיתת מלך זה רבו בה דעות כי מצאו מונח מת בבוקר בלי שום מחלה כלל, ורבים מחכמים אמרו כי סם המות שימו באכלו.

ד) מן הארצות הקדם יבואו לארצינו דרך שער הברזל הנקרא איזערנעס טהור אשר חפץ הקיסר טריינוס, לעשות הרכסים למישור לעבור בלי שטן, על נהר דונוי.

ים הנשי׳, ומעט מעט הנודע לנו מימי קדם, והדברים המועטים הנודעים לנו, אתנם לפני הקורא.

א) **באגרת** אשר כתב החכם חסדאי בן שפרוט, למלך כוזר, ושם אומר כי יהודי אונגאריא, ישלחו את אגרתו למלך כוזר, וכן נראה כי הי׳ יהודים כוזרים בצבא ארפאד המלך של הונגארין, אשר בא מדרום רוסיא ויכבוש את הארץ.

ב) **העתק פס״ד** מהרב ר׳ קלונימוס הרב בארץ הגר. וזה הדבר אשר פסק רבינו קלונימוס, בר שבתי החזן ז״ל בארץ הגר, על ר׳ אברהם בר חייא מריינשבורג, ועל ר׳ יעקב אחיו שבאו מרוססיא, עם עגלות טעונות בערב שבת מבעוד יום, ע״י שכורים גוים, וע״י יהודים חבריהם, אל הקהל, והמה נשארו מן העבר הזה להנהר דונוי, קרוב מעט פחות משיעור מול אחד, כי נשבר אחד מאופני העגלה שלרם, ונשתהו שם עד שתקנידו, וכשבאו בקהל הי׳ הקהל יוצאים מבית הכנסת בליל שבת, ולא נתנו להם הקהל שלום, ולא הניחם לכנום שחרית לבית הכנסת, כדי שלא יקחו אחרים מהם קל והומר, לומר כך עשה פלוני ופלוני, כדי שלא יפרוץ בגדר יותר פרצה גדולה לחלל שבת בזדון, ובאחד בשבת באו לבית הכנסת לקבל עליהם דין, וגזרו עליהם לצום ז׳ שביעות נ׳ ימים רצופים, חוץ משבתות ויו״ט וראשי חדשים להשלים נ׳ ימי מעשה בצומות ומלקות, ולמה נ׳ ימים, כי המחלל שבת חייב כרת, ושנו חכמים (במועד קטן, דף כ״ח) ומפירש בירושלמי בביכורים, מת לנ׳ שנים, מת בהכרת, ונתנו להם לצום וללקות נ׳ יום כנגד אותם נ׳ שנים של מיתה, ועוד גזרו עליהם, לתת ממונם פדיון נפש לקופה של צדקה, ואחרי כן גזרו עליהם, לצום בי״ב חדשי השנה, ג׳ ימים בכל חודש, שני והמישי ושני, שהוא ל״ו ימים כנגד ל״ו כריתות, שבתורה להפטר מידי כריתות, כדתנן (מכות כ״ג) כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתות, אבל אם היו הי׳ עושין כן בזדון, הי׳ מחמירים להוסיף עליהם עוד שלא להתגלח ולהתנדות ל׳ יום כדאמרינן סתם נדוי ל׳ יום, וכל המחמיר בזה ינוחו לו ברכות על ראשו. (העתק מס׳ הסגולה סלקט כ״י סגולת ס׳ וכבר הי׳ נדפס במכ״ע בפארים. וזאת הי׳ בשנת ד״א תת״כ).

ג) **בשו״ת** או״ז ובספר מהר״ם בר ברוך ח״ג וז״ל הקדמונים הי׳ חכמים לראות את הנולד, ואם אתה תבטל להם מגבת פורים ונדבת שמחת תורה, ונדבת חתנים, הנה ברוב המקומות שבפולין ורוסיא, „ואונגארין״ שאין להם לומדי תורה, מתוך דוחקם ושוכרין להם אדם מבין מאשר ימצאו, והוא להם שליח צבור ומורה צדק ומלמד ביניהם, ומבטיחים, אותו על כל אלה, ומשתבטלם לא יספיקו שכרם למחייתם וירדו מחומתם, וישארו בלי תורה, ובלי תפילה ובלי מ״צ, עכ״ל בענין השייך לדברינו:

ד) **זכרונות** היהודים עוד קודם אלף החמשי ואחרי לה, רק מעיר אחת נודע לנו הוא העיר אשר הי׳ עיר של חכמים

וסופרים

וסופרים, כרכא דכילה בה, תורה וגדולה, בקנה אחד עולה, אשר שמם יצא לתהלה בכל קצוי ארץ הוא העיר המעוטרה אשר גאוניה מגפן התורה גפנם, ומשדמות היראה תבואתימו, הוא העיר **בודון** הנקרא אפען, אבען, קורותיה נודע לנו עוד קודם אלף החמשי וסיימת בשנת תמ״ו כי אז נלכדה העיר אובן, ותבקע החומה.

העיר הזה הוא תפארת ארצינו, פאר מדינותינו, על העיר הזאת העידו גדולי ישראל כי הוא עיר של חכמים וסופרים, וז״ל הגאון שערא״פ בתשובה ס״ז „אף אם נאמר שהקהל הי׳ מזידין ח״ו אשר לא יאומן כי יסופר על קהל קודש אשר הם מסוימים ומפורסמם בכל הארצות, והמה מאחת הקהלות החשיבות אשר המה בכל תפוצת ישראל עכ״ל, מנהגי עיר בודון תורה הי׳ בידי כל חכמי ישראל, גדולי ישראל אם רק מצאו, או שמעו שבעיר בודון, נהגו כן הי׳ אצלם, הלכה פסוקה ע״כ לה נתתי משפט הבכורה, ליתן לה מקום במבוא ספרי, כל קורות גדולים ששמשו שם, ושאר מנהגי הקהלה כפי שנודע לי מעט מפי סופרים וספרים.

העיר הזה (כפי דברת הרבה חכמים) נתיסדה בשנת ד״א תת״ק מצינו תשובה בס׳ א״ז לחכמי בודון אודות המקוה דשם.

בס׳ תקוני גיטין מובא בישׁ״ש גיטין פ״ד ל״ב באמצע דבריו, אבל באובן שלשון הג׳ מצוי לשם ביותר, ולשון אשכנז אין פשוט כ״כ, ע״כ לשון ההגרי חשוב יותר. **בבית** יוסף יור״ד ס״ד וז״ל וראיתי בני בודון שמנקרין חלב זה, אך אינם מנקרין אלא עד חציו רחבו, ואפשר שטעמם משום דליכא למימר בי׳ אפרוקי מיפרקא אלא עד חציו. **דרכי** משה חאו״ח סי׳ תרצ״ו בזה״ל וראיתי התונה בשושן פורים באובן. **בס׳** מגן גבורים מהג״מ דניאל בזה״ל ורגלים לדבר שהעיר בודון, הם אשכנזים, ונמשכים אחר סברת בעלי התוס׳ והרא״ש וכדבריו כתב ג״כ בס׳ שער אפרים ע״ג, וביותר שאנו פה, נמשכין אחר מנהג אשכנזים.

ז״ל הס׳ שערי אפרים הנ״ל שמאז ומקדם שהי׳ קטטות ומריבות בק״ק בענין פסקים ומצאתי כתוב, בפנקס הקהל, תקנות קדמוניות שקבלו עליהם כמה רבנים, והתנו ביניהם, שלא יפסיקו, שום פסק ע״פ תשובת ופוסקים הן מראשונים הן מאחרונים, אם לא מה שמבואר בטור וב״י ושלחנו הטהור, עם הכרעת בעל המפה וכו׳ ולא על שום פוסק אחר, ואף שיוצא לפעמים, בספרים אחרים, ממה שהי׳ נגד הפוסקים הנ״ל, אוי לא יזיק כלום להפסקים ע״פ ספרים הנזכר (תשובה ק״ג), וכדבריו העיד ג״כ נכדו בעל ח״צ וז״ל וביותר אתה בזמנינו זה שזכינו לדברי הרב הגדול בעל המפה, ונהגו כמותו בכל תפוצות ישראל, אשכנז ופלניא, ובודון מכללם.

הג״מ שערי אפרים כתב בספרו קי״ב בזה״ל גלוי פה ק״ק אפען, שאינם חשים כלל, להפוסקים שאינם מפורסמם.

גדולי ישראל כמו מהר״ש מדינא, אשר מפורסם בחבורו עד״ח שו״ע

מעתיק

מעתיק בספרו הרבה מנהגי ק״ק בודון, ופסק כן, הרב מו״ה שמואל גאון, בספרו משפטים ישרים (עי׳ ק״ח), מנהגי ק״ק בודון, הרב פני משה, הרב פרח מטה אהרן, ח״א צ״ח, הג״מ שמחה הכהן רב בבעלגראד בעל שמות גיטין, מביא פעמים רב מנהגי בודון להלכה, הג״ר חיים שבתי המפורסם בספרו הנפלא תורת חיים שו״ת ג״ח, הג״מ דניאל אימסטראמסי מנהגי ק״ק בודון, הג״ר יוסף אלמאשינו המפורסם בספרו עדות ביוסף מנהגי ק״ק בודון, תורת אמת להג״מ אהרון בר יוסף, משפטי שמואל כ״ו.

— ואסדר פה רבני אפען כפי א״ב —

א) **הרב** הראשון, הרב ר׳ אברהם בימי בעל תרומת הדשן, ואליו פנה בשאלותיו, עיין בשו״ת תרומת דשן כ״פ יהי׳ חכם וסופר חי׳ סוף המאה השני׳ *) ב) הרב מו״ה אברהם מו״צ דאפען בשנת

---

*) ישיבת יקביעית רב בהגר מציני קדם, בטירני, באיזה שנים קודם מהעיר אפען, הרי קהלות עתיקות בארצני היא אפען, טירני, ערענבורג, פרעסבורג, אשר רבני ישראל שמשו שם.

עיר טירנוי קבלו לרב את הרב ר׳ אייזיק טירני בעל מנהגים, הרב ר׳ אייזיק נולד בתחילת מאה השנית לאלף הששי, רוב למודו הי׳ אצל רבותיו הה ר׳ שלום מעסטריך, ור׳ אברהם קלויזנער, ור׳ מאיר הלוי גדולי ווינא, וז״ל בהקדמתו לספר מנהגים יען נתמעטו הלומדים, ית״ח בעוה״ר, ואפסו אנשי אמונה, יתורה, עד שראיתי ישוב, או קהלה שלא נמצא בהן שנים או שלשה אנשים היודעים אמתת מנהגי עירו ... ואנכי הצעיר אייזיק טירני, מימי גדלתי בין החכמים המקובלים מהו״ר שלום ומו״ה אברהם קלויזנער ... וכתבתי מנהגי מדינותני הגר יבי׳ ומוה ראיני כי או הי׳ ארץ הגר ארץ יישבת מיהודים, כי מביא הרבה פעמים מנהגי ק״ק הגר, כמו גם בהגר ישטייער מארק, אומרים אין כאלהינו גם בחול, יבי׳) נודע בפי רבים המעשה הנפלא שקרה בהרב הנ״ל אשר מזה נתהיה גירוש ר״ל בהעיר הנ״ל, והוא כי בן נשיא העיר נתן עיניו בבת הרב הנ״ל, וברח מביתו ונתגייר ולמד תורה, וכאשר הי׳ החתונה הבירו אותו ובן נשיא העיר עמד במסתרו שנפשו חשקה בדת יהודית ונהרג הוא, ונשיא העיר נתן צו לגרש את כל היהודים ונהרגו רבים, הרב ר׳ אייזיק הי׳ נ״ב ראש ישיבה בק״ק פרעסבורג, וגם רב בק״ק ווינא, את ספרו מנהגים כתב וחובר בשנת ק״ס ונזכר לשבח בשו״ת מהרי״ל בנידון גט, ספרו מנהגים נדפס כמה פעמים, ומנהגי תורה הוא, הרב הלבוש הביא מדבריו בסוף חלק א״ח, (עי׳ שה״ג להג׳ חיד״א בערכו) לזכר עולם יהי׳ צדיק.

ואלו המה רבני ערענבורג, פרעסבורג, בצירוף שאר רבנים עד שנת ה״א ש׳ לב״ע

הרב ר׳ אליקים ווייבלמאן אבד״ק פרעסבורג ואח״כ בווינער נייישטאט בן הרב ר׳ קלונמוס הי׳ שם קודם שנת רמ״ה והי׳ חתן הרב מו״ה חיים הו״ד שנהרג על קידוש השם - **הרב** ר׳ גאדיל אבד״ק ערענבורג, בשנת ה״א ר׳ לב״ע.

הרב מו״ה ייא ליבערמאן אבד״ק פרעסבורג בשנת ה״א ר״ד לב״ע (מב״ע).

הרב מו״ה יודא אבד״ק ערענבורג שרת בקודש בשנת ה״א ר׳ לב״ע, (שלשלת הקבלה, בה״ד יש״מ). **הרב** מו״ה יעקב פראג אבד״ק ערענבורג בהרב ר׳

בשנת ש"ס, ג) הרב ר' אברהם ליב אבד"ק אפען בשנת שצ"ה, ד) הרב מו"ה אלכסנדר בר שמעון ז"ל מו"צ באפען, בשנת תל"ד (סו"ת שערא"פ ק"ג). ה) הרב מו"ה אלעזר אבד"ק אפען, קרוב לב' שנה הי' ממלכתו ומובא בס' שערא"פ סי' קכ"ט והי' לו קרובים וזה גרמו לו דברי ריבות ומנ"כ באה"ק תובב"א, ו) הרב ר' אפרים הכהן אבד"ק אפען, מח"ס שערא"פ (שם הגדולים א' רכ"ו). גאון גדול ומפורסם, מאור ישראל, הגאון הזה נולד בשנת שע"ו לאביו הרב מו"ה אהרן נכד הג"מ אפרים רב בק"ק ירושלים, לקח לו לאשה את נכדת הג"מ אלי' בעל שם מק"ק חעלם, כעשרים שנה שרת בקודש בק"ק ווילנא, בבי"ד רבה של הגאון בעל חלקת מחוקק, והגאון רבינו הש"כ ובעל ברכת הזבח, גדול הי' אהבתו לרעיו אלו השלשה, כאשר נראה בספרו מביאם הרבה פעמים באהבה, דרכו בקודש מספר לנו בנו הה"ג מו"ה יודא שהי' יושב בתענית מידי יום ביומו, ולכל חודש רצופים ימים שנים או שלשה. והי' לומד בשקידה נפלאה ולא ארכו לו ימי השלום בווילנא, מסבות רעש המלחמות, והארץ רעשה והלך מגולה לגולה, (דברים הללו כתב לנו הג"מ יעב"ץ באריכות בספרו מגילת ספר וז"ל הגזירת ת"ח עת צרה הי' לישראל ונתפשטה הגזירה לק"ק ווילנא המהוללה, ועדינה, כדרה מקינה וכו' גדולי תורה, גבורי חיל אריות בתורה, ומהם הגאון החסיד שבכהונה שער אפרים, שהי' ראב"ד בווילנא, והרב מו"ה ברכת הזבח שאמרו עליו שהי' יודע ארבעה טורים עם הבית יוסף בע"פ, והרב בעל הש"ך, והרב בעל בית הלל זלה"ה ומלבד שארי גדולי ישראל אשר כולם הוכרחו לצאת מן העיר, והלכו אלו הגדולי ישראל בגולה, ונפוצו בארץ להרביץ תורה בישראל, והי' למאורות, מהרש"ק בעל ברכת הזבח נעשה אב"ד בפיורדא, ומשם נתעלה לשבת על כסא הרבנות בק"ק פפא"מ, והרב בעל בית הלל נתקבל לאב"ד בהאמבורג ואלטונא, והרב בעל הש"ך נתקבל לאב"ד לק"ק העליסוי במדינת מעהרין, והגאון שער אפרים בק"ק טרעביטש ואח"כ בק"ק ברודא (בנו הג"מ יודא בהקדמת ספר שער אפרים הביא שנתקבל לק"ק פראג. ואחר כך בווינא) ואח"ז נתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק אבען

יצחק מפראג, שרת בקודש בשנת ה"א ר"מ לב"ע. **הרב** ר' יצחק אבד"ק עדענבורג, במאה השלישית לאלף הששי. **הרב** מו"ה מאיר אבד"ק עדענבורג, בשנת ה"א ק"ץ לב"ע ומוזכר שמו בס' מנהגי מהרי"ל. **הרב** ר' מערקיל אבד"ק עדענבורג, בשנת ה"א רס"ז לב"ע. **הרב** ר' קלמן אבד"ק עדענבורג, בשנת ה"א קצ"ט לב"ע (מב"ע המזכיר). **הרב** מו"ה שלום ליבערמאן, אבד"ק אייזענשטאט, בשנת ה"א ש' לבר"ע גדול הי' בדורו ראה בשו"ת מהר"ם פדווא, י"ב שו"ת חכ"צ, וש"מ, אלו המעט הרבנים ששמשו בימי קדם אשר זכרונותיהם, נעלמו מעין כל, לא כן באלו השנים האחרונים גדלו והצליחו, והרימו קרן התורה.

בס' הפרדס, וכן דרש קצין אחד רבינו יצחק מארץ הגר, ולא אוכל לשער מי הי' זה ואיה הי' מקום כבודו.

אובן, בהיותה עוד עומדת בעושר ובמעלה, וקבע שם ישיבה, ושמעו הולך גם בכל ארץ טירקייא הסמוכה לה, אך בטרם בואם אל המנוחה, ואל הנחלה עברו עליהם רעות רבות וצרות, לצרות, עד אשר כמעט שכנה דומה נפשם בחרב היונים הארורים והאכזרים, וכו' עכ"ל בענין הנוגע לדברים הללו) עד שבא למדינת מעהרין, ונתקבל שמה לרב, והרב"ין שם תורה וטהרה בישראל, כי נאספו אליו עדרים מכנף הארץ, ותורת אמת הי' בפיו, אולם גם שם לא ארכו לו ימי השלום, רק ששה שנים, ובשביעית נשמע קול תרועת מלחמה, וברח משם לעיר הגדולה פראג, והרב"ין שם תורה וטהרה, ונתקבל לק"ק ווינא, ומשם נתקבל לק"ק אפען, בשנת תכ"ו, וישב שם י"ב שנים בשלום ובהשקט, והי' חן המקום עליו, כי הי' אז עיר של חכמים וסופרים, הגם שקיבל אגרת מעה"ק תובב"א, איך שמקבלים אותו לרב ומו"צ, לישב על כסא רם ונשא, למלאות מקום זקנו, אשר שמו בקרבו, התייר הגדול שהי' רב ונשיא באה"ק, אולם לא נעתר לבקשתם כי הי' רוצה בתחילה להביא ספריו לביהד"פ ובזה לבוא אל שער המלך אשר בירושלים, אולם לא ארכו לו ימי השלום, אנשים קמו מנגדו, ורצו להעבירו מכנו, באמרם כי עפ"י הדין תקנות הקהל, אין לו עוד שום רשות והורמנא לשבת שם ולשרת בקודש כי בנו נתחתן שם ועי"ז נעשה הרב קרוב א) ופסול, ונעשה בזה מחלוקה גדולה, חכמי ספרד גמרו ופסקו, כי אין לו עוד שום רשות, לכהן פאר בעדתו, וגדולי אשכנז בטלו הפסק הזה, ובאותה שנה מת עליו בנו היקר ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, מו"ה יחזקי' הכהן פו"מ דק"ק אפען, עוד לא נרפא ממכה זה. והנה בנו השני אשר הי' אז רך ויחיד לאבותיו נחלה מכה אנושה, והגאון לדאבון נפשו, התעטף בטליתו, וכך הי' אומר הכהן הגדול בתפלתו, אנא השם יהי' נא נפשי תחת נפש בני, בנו הג"מ יודא התאושש והתחזק מחליו, והנה יד ה' נגעה בהגאון ז"ל, וקרא את בנו יחידו ויצוהו שיתן לדפוס חד"ת ב' ספרים מחנה אפרים עה"ת וס' שערא"פ שו"ת. הגאון ז"ל של"ח עש"ק י"ג סיון תל"ח מיוצאי חלציו הנזכרים פה ובנו הגדול מו"ה אהרן הכהן ז"ל, חתניו הגאון החסיד מו"ה יצחק שולהאף ז"ל הרב"ין תורה וטהרה בק"ק אפען, ואח"כ כשנחרב העיר, הי' מו"ש בק"ק פראג, (הי' בן הקדוש ר' זלמן מו"ש בפראג, הי' זקן מופלג ומנוחתו כבוד בפראג, נל"ח ג' שבט תל"ג לפ"ק, ואשתו מרת אסתר נסתלקה בארבן עיר אובן, ונשא בפראג לאשה, מרת רבקה חנה בת הרב מו"ה יצחק ליב וועלי (נפטרה י"ח כסליו תק"א לפ"ק) והי' חותן הגאון מו"ה בינה כ"ץ פאפרש

א) התקנה הזה תיקן שם הגאון מהרא"פ ווייבש ז"ל מאה"ק ת"ב"א תקנות הקהלה ובניהם ג"כ תקנה זו, ובמה מחליקת גרם התקנה הזאת, ה"ה הג"מ אלעזר אבד"ק דשם עקר דירתו ע"ז, והגאון מהרש"ב, וראה נא בס' שו"ת שערא"פ שהגאון ז"ל פקפק על זה.

פאפרש שהי' מו"ל בפראג, והרב דק"ק טיפליטץ (עי' בספרי בית יונתן) ומחותן הגביר הנכבד מו"ה יצחק דושנים סג"ל האלאווינץ, ומחותן מו"ה אליעזר של"א כ"ב טבת תל"ג לפ"ק והי' לעיר ליונים, ובנו מו"ה זלמן הי' חכם גדול של"א ט' אדר תקל"ז לפ"ק) חתנו הרב הגדול מו"ה יעקב ז"ל כפי הנראה מתשו' שערא"פ תשובה ס"ח שימש שם בתואר מו"צ ודיין, א) ויותר פרשת גדולתו וחסידתו הלא היא נכתבה בכמה ספרי תולדות לזעי"צ.

ז) **הרב** מו"ה בנימין הלוי אבד"ק אפען, בשנת ה"א ש' לב"ע, תלמוד מהרשד"ם, ומוזכר שם בכמה תשובת (וחכם אחד שאל אם הוא הרב ר' בנימין בר מאיר הלוי שהדפיס מחזור אשכנזים בשאלאניקי) ח) הרב מו"ה גרשון בר יוסף מו"צ באפען, בשנת תל"ד (שע"א תשובה ק"ב). ט) הרב מו"ה גדלי' מו"צ באפען, (עי' תורת חיים ח"א כ"ח, שאלאניקי). י) הרב מו"ה דוד הכהן ראב"ד באפען בשנת תל"ו, והי' ראב"ד בבי"ד הג"מ אפרים הכהן אב"ד, לפי השערתי הוא בן הרב המובהק ר' מרדכי כ"ץ מו"צ דשם, (עי' שע"א תשובה ק"ב). יא) הרב מו"ה חיים הערצמאן הרב דק"ק אפען, בשנת ה"א ש' לב"ע מובא לשבח במהרשד"ם ח"ג קי"ד, וס' השמות מהגמר"ש הכהן. יב) הגאון מו"ה חת אבד"ק אפען אחד מגדולי ישראל ראה מה שכתב הג"מ אורי' שרגא פייביש מעה"ק ירושלים תובב"א, בעת הי' באפען ותיקן שם תקנות קהלות, וכו' זה יותר מארבעים שנה וכו' רב ואב"ד קבוע כמו הגאון מו"ה חת וצ"ל וכו', ע"ש, הרב הזה שמש שם במאה הרביעית לאלף הששי. יג) הרב ר' יוסף שאלמוני מו"צ דשם בשנת ה"א ר"פ לב"ע (מכ"ע). יד) הרב מו"ה יעקב בר בנימין דיין מצוין דשם, (ראה שו"ת שער"א ק"ב). טו) הרב ר' יעקב ז"ק מו"צ (עי' לעיל אות ו'). טז) הרב ר' יצחק שולהאף הרביץ תורה שם ומו"צ, (ראה לעיל אות ו', ולהלן בפ"ג). יז) הרב מו"ה יששכר בערמאן, רב גאון גדול אבד"ק אפען, (מוזכר לשבח בשו"ת שע"א ק"ג). יח) הרב מו"ה מאיר הכהן מו"צ באפען, בשנת ר"י לב"ע, (ראה תרומ"ה)

א) הרב מו"ה יעקב, הוא אב להגה"ק חכ"צ ז"ל. [הגאון ח"צ הי' רוב למודו אצל זקנו הגאון הנ"ל בצירוף דודו הג"מ יורא, כאשר כתב לנו זאת הרב מ"ה יורא בהקדמת הס' שערא"פ, וז"ל ובאלו השנים אני ובן אחותי, בן גילי ושמחי עטרת צבי אברך, אב בהכמה, ורך בשנים, החכם השלם הדיין המצוין הרב המובהק מו"ה צבי נר"ו אב"ד יר"מ בק"ק שאר"י במדינת ישמעאל, ותדבק נפשו בדינא ופוסקים, וים התלמוד, וסדרי משנה ששה, על ברכו נתגדלנו, ונתקדשנו בקידוש ידים ורגלים, מן הכיור אשר עליו יצקנו, גדולה שמושה, יותר מלמודה, הרבה תורה למדנו, ולא חסרנו מהם כטיפה מן הים ליבשה עכ"ל]. הרב הנ"ל כאשר ברח מפני חמת המציק בשנת ת"ח בצירוף עם בית חמיו, וכפסע הי' בינו, ובין המות, ואנשים העידו עליו כי נהרג, והתיר הגאון ר' העשיל מקראקוי את אשתו, ואח"כ בא לביתו בשלום — (עי' כלילת יופי ח"ב נ"ד, מגלת ספר מנכדו הג"מ יעב"ץ, וש"ס).

תריו״ה). יט) הרב מו״ה מרדכי הכהן מו״צ ורב״ד באובען, (סעלו״פ תסיבה ק״ג וב״ג). והגאון שעא״פ כתב שם וז״ל ומצד וכו׳ נכדת הרב המובהק מו״ה מרדכי הכהן רב״ד דפה, ובא בהסכמה ע״ס נחלת צבי המבינה בשם, נחצ״ב על מס׳ אבות (דפוס ווילנא סנת סית״ס לפ״ק). בשנת ת״ב וחתם מרדכי בר׳ יצחק הכהן האב״ד דק״ק אבען. כ) הרב מו״ה מרדכי הכהן בר׳ דוד כ״ץ מו״צ דשם ע׳ שא״פ קי״ב. כא) הרב ר׳ מרדכי סג״ל (בן ר׳ משה) מו״צ דשם בשנת תל״ו ומצינו חתימתו על גב״ע משנת הנ״ל (עי׳ סא״פ קי״ג). כב) הרב ר׳ משה מו״צ דשם בשנת ש׳ לאלף הששי (וכו״ע). כג) הרב ר׳ נפתלי הירץ הכהן בן יצחק אבד״ק אפען, בשנת ה״א ר״ם לב״ע ש״ב להג״מ מהר״ם קאנצעלבויגען, והחליף עמו מכתבים, ומשם הלך לק״ק סאפיא. כד) הרב מו״ה עוריאל הלוי בשנת ש״פ לאלף הששי, שקל וטרי׳ עם הגאון, מהרי״טראנע. כה) הרב ר׳ עקיבא הכהן נשיא באופען, מי לא שמע את שמע האדם הגדול בענקים הזה, רבינו עקיבא א) הגאון הזה נולד לאביו הג״מ יצחק כ״ץ אבד״ק ביקיש גאלאטי, בן הג״מ עקיבא כ״ץ ס״ט מגולי ספרד, אבד״ק סאלאניקו. הגאון ר״ע זכה לתורה וגדולה, ועושר ויוחס, והי׳ לו י״ב בנים וי״ג נקיבות, והתחתן עם י״ב בנות לכהונה, ועלה לדוכן כ״ה אנשים, ואמר כ״ה תברכו וכו׳ ומחמת עוצם גדולתו, נתקנאו בו שרים, והלשינו למלכות וברח משם לק״ק פראג, ובנה בית גדול בנוי לתלפיות, והרביץ תורה בדורו ושם השתדך ולקח לבתו יוכבד את הג״ר שבתי הארוויטץ בהג״מ ישעי׳ הלוי הארוויטץ. ב) אולם גם בפראג, לא ארכו לו ימי השלום, ונתקנאו בו שרים גדולים ונכבדים מתוך גדולתו, עד אשר גם שם לא ישב בהשקט מעלילות, ובזכותו, ובזכות תורתו ניצל, ויען אשר פגע בו שלשה מאורעת, בשלשה רגלים, וניצל מהם, עשה שלשה פרכת הקודש שווין זה לזה באין הפרש ביניהם, והקדישם לשלשה בתי כנסיות דהיינו ביהכ״נ על תנאי ג) וביהכ״נ הישנה, וביהכ״נ פנחס והתנה עם הגזברים, שלא יפרשו אותן אל פני הקודש, כי אם בכל שלשה רגלים תמיד בליל ראשון ולא יותר, גם נדב פמוט גדולה לביהכ״נ פנחס ולה נרות כמספר בניו.

הגאון רבינו עקיבא הכהן, זכה לבנין והתנין רבני גדולי ישראל מאורי

א) מקורית חיי נכתב במכ״ע המבשר תרכ״ה, יס׳ מטה משה ומשם העתקתי מ״ה.

ב) בס׳ קטן נקרא מגילת יוחסין, (תולדות הגר״ל מפראג ובניו וחתניו) הביא היחס ממשפחה הארוויטץ והי׳ מגזע רבינו יצחק הלוי (הובא בחדושי ריטב״א למגילה דף כ׳) בן רבינו פנחס הלוי ז״ל אחי הג״ר אהרן הלוי נשיא הלוים מברצילונא בעל החינוך יבדק הבית.

ג) הביהכ״נ הזה שמה — על תנאי — וטעמה כי בעת שגלו ישראל מאה״ק מצאי הרבה מניח בק״ק פראג, ומחמת שבטחונם הי׳ חזק שבזמן קט יגאלו משם בני ביהכ״נ על תנאי שתיכף שיבנה הביהמ״ק אין כאן קדושה יהי׳ רק על תנאי.

מאורי הגולה. וכולם התיחסו בכבודו, ראה נא מה שכתב הגאון מו״ה שבתי שעפטיל ברבינו השל״ה בצוואתו אשר כתב לבניו בזה״ל בהיות כי ידוע החורבן השלישי שנעשה בשנת ת״ח, שהי׳ הרג רב בעוה״ר ממש דומה לחורבן הראשון והשני, אוי נא לנו כי חטאנו, והי׳ בעתים הללו תערובת רב בעוה״ר, ומה שחכמי הדור יכלו לתקן עשו, ומה שלא הי׳ אפשר הי׳ נשארים בתערובת, ויש לחוש פן במשך השנה יעמדו אנשים, ויטילו מום בקדשים, ויאמר אחד שהוא מאיתו זרע לכן מהראוי שכל איש אשר הוא בימים ההם יעשה סדר יוחסין לזרעו לזרע זרעו שיהי׳ לאות ולמשמרת ובכן להודיע וכו׳ ואני בן הגאון הגדול החסיד מוה״ר ישעי׳ סג״ל בעל שני לוחות הברית, בן בנו של איש אלהים מו״ה אברהם ר׳ שפטילם בעל עמק הברכה, וזקני הי׳ החתן נשיאה עקיבא מאובן ז״ל וקברו בק״ק פראג, סמוך לקבר אמי הורתי וכתב על מצבתו, „שלא הניח כלום מה שלא למד ממ״ג כל התולה כולה היתה על פיו וכו׳. והם כולם מיחוסי משפחה, ועל מצבת הגר״ש הארוויטץ וכו׳ מוזכר שם הג״ר עקיבא שהי׳ ראש לכל הגולה *) — גדולי ישראל, מאורי הגולה — רשכבה״ג זצ״ל מנכדיו הלא המה כתובים בספר מטה משה, ראה שם ותרוה צמאונך, רבינו עקיבא של״ח בשנת רנ״ו לזכר עולם יהי׳ צדיק. כו) הרב מו״ה שמחה פרענא רב״ד דאופען בשנת ה״א ש׳ לב״ע. (עי׳ ספר סגולות למהרס״כ). כז) הרב מו״ה שמחה הכהן אבד״ק אפען, גאון גדול ומפורסם בכל תפוצות ישראל (כלספר העיד עליו סערלא״פ ק״ח) ע״י ספרו היקר הי׳ אבד״ק בולגראדי הרבה שנים ונבחר לאבד״ק אפען, והואיל שהי׳ לו קרובים בקהלה, נסע לחורה לק״ק בילגראדי ושם מנ״כ בשנת ת״כ. אלו המעט הרבנים אשר העליתי מפי סופרים וספרים שהי׳ אבד״ק אפען קודם חרבנו ח).

פרק ג׳

---

*) אחד מבניו הי׳ נקרא בשם ר׳ גרשון, ונכדי ר׳ גרשון (ב״ב ר׳ שמעון) הי׳ הגאון מו״ה יצחק בר שמשון הכהן צדק אשר הי׳ אב״ד ור״מ בק״ק ניקלשבורג, ובכל מדינת מעהרין, ובק״ק ווינא, ובק״ק עסטרייך, ואח״כ דר בפראג והי׳ רב״ד שם, והי׳ חתן הגאון מו״ה ליווא מפראג, והי׳ אב להגאונים מו״ה חיים הכהן אב״ד ור״מ נ״ש והמדינה, ובפ״פ, ובק״ק פיזנא, והגאון הגדול מו״ה נפתלי הכהן אב״ד דק״ק לובלין, וחותן הגאון מו״ה שמואל בברך ז״ל, (ועי׳ בספר נפלאות מהר״ל בסופו קצת מתולדתו).

ח) לתשלום הענין אכתוב הרבני אפען ששמשו שם אחר חורבן הקהלה, הנקרא בשני השם אלט אובן, מו״ה יששכר בער אפענהיים בהג״מ ליב מח״ס מנחת יהודא, הי׳ גאון גדול ומפורסם, של״ח ה׳ אייר תק״ה לפ״ק, ונתקבל למלאות מקומו הג״מ נתן בן מתתיהו גינצבורג, רב גדול וחכם מפורסם, שמש בקהלה מ׳ שנים של״ח בשנת תקמ״ד ו״ך חשון, אחרי מות הג״מ נתן גינצבורג, נתנו בני הקהלה עיניהם בכמה רבנים גדולי ישראל היה הג״מ דוד גינצבורג בן הגאון המנוח, הגאון ר׳ הירש אבד״ק קוצע, מח״ס שני עפרים יש״ם, הגאון מלייפניק, הגאון ר׳ יואלף

באסקאווימץ, והגאון ר׳ משה מינץ, ונבחר הנ״מ משה מינץ ברב מינץ ובנין, הגאון מהר״ם מינץ הי׳ אחד מגדולי ישראל מאיר הגולה פאר הדור ראש לחריפים, חבר כמה ספרים ולא נדפס רק קצת תשובות בחיי ע״י בני הרב ז״ל בשם שו״ת מהר״ם מינץ, הי׳ רב באפען עד שנת תקצ״א לפ״ק.

נוסח מצבתו.

מצבת הגאון מהר״ם מינץ.

פ״נ

איש אמתי הרב **מוהר״ם מינץ**
הי׳ אב״ד דפה, נפטר ונקבר
ביום ב׳ ו׳ אלול שנת תקצ״א
לפ״ק תנצב״ה.
ושם אמו קונ״ה.

נוסח המצבה בביה״ח דשם אשר פנו הקברים מביה״ח.

למען
דעת כל עמי הארץ, וידעו בנים אשר יולדו באשר גלתה יהודה — מאובן חדש — ושועלים הלכו בבית קבורתם ועתה הוכרחנו לפנות עצמות, הקדושים האלו וקברנום פה, ואבן הזאת שמנו למצבה לעד לבני ישראל.

ב׳ אב תקס״ו לפ״ק.

ועל מקום הנ״מ מהר״ם נתקבל לאב״ד הגאון הגדול המפורסם מו״ה צבי הירש המפורסם בגדלו, ובחבוריו היקרים ט״ב גיטין וס׳ תפוחי זהב עה״ת, הי׳ אב״ד בק״ק בריגל וה״י בבראד, ורב באונגוואר ומשם הלך לבאנהארד ואח״כ חזרה לאונגוואר ומשם לק״ק או״י אולם לא הי׳ שם רק שנה אחת (ונפטר שם כ״ה תשרי תקצ״ה) בילדותי למד ביחד עם בן אחותי הנ״מ מרדכי מארדיש ז״ל וחתן אחותי הנה״ק מוהרש״ק המגיד מבראד זי״ע, (ועי׳ בספרי וב״ל דף מ׳ מה שהבאתי שם אודותיו כפי שכתב לי הגאון מופת הדור מו״ה אברהם בנימין קלוגער שליט״א מבראד), אחרי מות הנ״מ צבי נתנו קהל אפען את עיניהם בהגאון חוות דעת (עי׳ בהקדמת הס׳ הואיל משה מהנ״מ משה תאומים תולדות הגחו״ד), ושלחו לו קאנטס, והי׳ בדעתו לבוא, אולם כאשר בא לסטריא, עבור מכתב הורות פאסס, קבלו אותו לרב, הרבה גדולי ישראל נתנו עיניהם בהקהלה הזה אולם בני הקהלה כאשר ראו כי הגאון הנ״ל לא בא, לא קבלו עוד רב, רק הדיינו״צ, שהיו גדולי ישראל המה היו והמה הרביצו תורה וטהרה בישראל. א) הרב הגאון מו״ה יעקב בנעט רב״ד דק״ק או״י, בהרב יוחנן בנעט בהנ״מ אבר בנעט מו״צ בניקולשבורג, (אבי זקני של הנ״ר מרדכי בנעט), נכד הגאון נפתלי הכהן אבד״ק פוזנא בעל סמיכת חכמים, ונכד הנ״מ עקיבא הכהן נשיא באפען, (תולדות הנ״ר מרדכי בנעט צד 7) הנו״י נטע ארבע ארזים בישראל גדולי הדור, הנה״ק יחזקאל בנעט אבד״ק ניטרא, הנ״מ מרדכי בנעט אבד״ק שטאמפף׳ הנ״מ יוסף יוחנן בנעט אבד״ק קאלעני ובן בנו הרב ר׳ אברהם בנעט. ב) הרב הנ״מ יעקב צבי בן מו״ה אברהם עסטרייכער (מפנקס הקהלה העברית, כפי שכתב לי הרב ר׳ שמואל מו״צ דשם). ג) הרב הנ״מ שמואל פרייעס בן יצחק (הנקרא ע״ש אמו, שהי׳ שמה פרייזא, והיתה מפורסמת בצדקתה). ד) ואחריו מילא מקומו בנו הנ״מ בנימין זאב, והי׳ שניהם חסידים ותמימים גומלי חסדים. ה) הרב ר׳ משה קוניטץ רב״ד דשם, נולד באו״י שנת תקמ״ד תעודתו ופעולתו ידוע ע״י ספריו הרבים, בית רבי (וויען) בן יוחאי — המצרף — המסות הגדולות, וש״ס. (אביו הי׳ הר׳ מנחם) ועי׳ ביד שאול רל״ט לו״ה, מוזכר לשבח בס׳ בית להם וש״ס ושל״ה ב״ז שבט תקצ״ז.

פרק ג׳

מצב, ורדיפות היהודים, והריסות עיר אפען.

נוע תנוע עטי׳ בידי, דמעי נחפזו טרם כתבו, בנפש דולפת מתוגה, ועינים כלות ברמעות. אקח את המטה בידי, המטה אשר אעשה בו האותיות, ולסדר הפרק הזה מהתלאות הנוראות אשר השתרגו עלו על צווארי ישראל, אשר רצו להכחיד את ישראל מגוי ולהשבית מאנוש זכרם, מעולם לא מצאו העם הזה מנוח לכף רגלה ויתהלכה מגוי אל גוי, וממלכה אל עם אחר, כל עמי הארץ. לבשו אכזריות נמרים, וקטב מרירי, ויטרפו שה פזורה ישראל, ועצמותיה פצחו, לאלפי אלפים טרפו, שרפו הרגו, טבחו, וירצחו בקול המין חוגג נוכח פני ה׳, ולעיני השמש. מי יוכל לשמוע עלילות רשע כאלה, נבהלתי מראות, מראות רצח, כל רודפיה רדפו היהודים עד חרמה, כל מוצאיהם, אכלום, רמשום ברגלים, שרפום חיים, הוקיעם לעיני השמש, ויעשו בהם שפטים נוראים, אשר אך לזכרם יתעלף רוח כל בשר איש, כל התלאות הנוראות, אשר באו עליהם מיום היותם לגוי, הי׳ רק בגלל תורתם, רק למענה באו באש ובמים, רק למענה חרפו נפשם, ורק למענה הי׳ צפוים אלי חרב הרג רצח ואבדן, ובעבור זה שחו בכל פעם, הכוס תרעלה, אולם חסדי ה׳ כי לא תמנו, דברי הנביא, ישעי׳ מ״ג, אשר חזה בשם ה׳, כי יעבור בנהרות אתו הוא, כי ילך במו אש לא יכוה נתקיים אצלינו, בעת אשר בת יעקב הי׳ השה לעולה שלח ה׳ את מלאכו והציל את עמו לא בלינו ולא נגורנו מתחת שמי ה׳, כל חכמי העמים התפלאו פליאה נשגבה מאד איך לא נסחף יעקב כי קטן ודל הוא מתגרת יד השטף העז השוטף תחת השמש אשר מידי עברו ישטוף גוים גדולים, ולאומים עצומים, ויכס עליהם בהמון גלו, חכמת הכמים תתבלע, ובינת נבונים תכתתר למצוא את פתרון החידה הזאת בארח הטבע, הה! כל יושבי תבל ושוכני ארץ, הביטו נא וראו את המראה הגדול הזה, הביטו נא וראו, אניה סוערה בלב ים סוער, אניה סוערה אשר נטשו חבליה, ורבבות גלי שחת ומשברי מות דלקו אחריה, גם פערו פיהם ברצה לבלעה ולהשחיתה, סופות וסערות, וכל צבאות בלע הדפוה ויקלעוה, ויטלטלוה מתהום אל תהום, ומאבדון לאבדון, ואלפי אניות גדולות עם מלחיהן וחבליהן, מחזיקי בדקן וכל אנשי מלחמתן צללו מצדה כעופרת בלב ימים, ועלימו יתעלם צלמות, והוא הפלא ופלא, היא עלתה לשמים, ירדה תהומות, אף חשבה, להשבר לרגעים, ובכל זאת הוא עוד בעצם תמה, — הוי — קוראי קורות הדורות מראש, שוטטו נא בכל קורות דורות עולמים, ובקשו נא אם תמצאו בכל העמים עם פלאים כזה, לפני אלפי שנים לחמו בנו עריצי גוים, ועתה אין זכר למו, לכו חזו מפעלות אלהים, ועזוז נפלאותיו אשר פעל ועשה, ימים אשר כל יושבי תבל התקוממו על גלות ירושלים, ותחת עורר רחמים על עם

מרום

מרום מראשון, אשר נפלה עטרת ראשו, גלה יקרו ונטל כבוד מבית חייו, תחת לנוד לנודדים, תחת אהוב גרים אובדים ונדחים, המתעלפים בזלעפות, התנפלו עליהם בחמת חיתי טרף, הריקו עליהם חרב רוצחת, ירו בם חזיזי זעם וחצי רעם, וידו בהם אבני קלע, וכל כלי בלע, וכל העולם כולה, היתה אז עקבה מדמי בני ציון היקרים, איירופא כולה נהפכה אז לבמת מטבח, ובת יעקב היתה השה לטבחה ומי כל חכמי לב השופטים רק למראה עיניהם, מי בהם האמין, או מי יוכל להאמין כי רחל נאלמה, האובדת במעונות אריות והנדחת בהררי נמרים, לא תהי טרוף לשיני החיות הטורפות ההן, תולעת יעקב אשר כל רבים עמים רומסים עליה בפרסות ברזל? אך לכו חזו מפעלות ה׳, דורות כנרות כבו אילי הגוים ירדו דמה, המו עמים מטו ממלכות חליפות מאליפות החליפו פני תבל, ותמורות מרבבות, המירו ארץ ויושביה, אך העם ישראל, יתעודד בעצם תמו, ואין חליפות, כל משברי עוז, גלי ים זועף, עליו לא יצליחו, כי ה׳ אלהיו עמו, כי רוח מרום וקדוש שוכן עמוק עמוק בבתי נפשו. גם בעת אשר חרב מרצחו, חדדת בחדרי לבבו, נפשו הערה למות, ומחשבת נקם רחקה מכליותיו ונאמן הוא בה׳ ובתורתו (ועי׳ בהקדמה לס׳ תס״י ד״ח והחכם מוסרק״ס).

ונאמנים בזה דברי רבינו הה״ק מוהר״נ מראפשיטץ [מובאים בספרים לידידי הגאונים ס״ו, בספר דבש השדה להגה״צ״ק פלונסק, וספר עשר עטרות להגה״צ״ק בוקארעסט] ע״פ כל רודפיה השיגי׳ בין המצרים פירש כל השונאים של ישראל משיגים את גדלות ורוממות קדושת ישראל בשעה שישראל ח״ו במיצר, ואעפ״כ המה מחזיקים א״ע בכל עוז ותעצומות בהקב״ה ובתורתו הקדושה אז גם המה משבחים ומהללים את עמו ישראל נצר מטעו.

ומה מאוד נכונים דברי הרמב״ן הקדוש בפ׳ כי תבוא, שכבר נתקיים בנו דברי ה׳, ודל ישורון, אנא תגלה ותראה מלכותו עלינו, ונזר משרשיו יפרה את הנזר ואת העדות ופום ממלל רברבן, ויקראה ירושלים עיר האמת, ותהי האמת נהדרת, והשקר נעדרת, אז ימלא שחוק פינו, יגל יעקב ישמח ישראל, לעבוד עבודה, לתורה ותעודה, בכל לב טהור, כלו הפך לבן, תשא אותנו על כנפי נשרים, תעלנו למרום הר הרים, למבחר עפרים, למעונות אריות והררי נמרים, ואז יעלו על מזבחך פרים, יקיים בנו דברי הגמ׳ מכות בר׳ עקיבא שהי׳ שמח כיון שיתקיים זה וכו׳ בבא״ם.

ועי׳ בס׳ לקט עני ח״ב לפרק״א וז״ל הלא אם יתבונן האדם בעיני השכל, יראה לפניו חסד ה׳ ונסיו גם מתוך ערפלי היסורים, ורחמיו מרובים גם בימי עוני, כי מראש צורים אראנו, והביטו אל אברהם אביכם אשר בחר בגליות נגד הגיהנם, כדי שע״י היות ישראל בגלות בין העמים, יודע בין הגוים כי ה׳ הוא האלהים כמ״ש בעל מעשי ה׳ בחלק מעשי אבות פ״ט, ויתקדש ש״ש ע״י כי יראו כל

העמים, איך שה פזורה ישראל בין שני אריות, זה חומס וזה רומס, זה טורף וזה שורף, ומרדף הוא בלי חשך עד צואר יגיע, ואחר כל אלה הנה הוא לא יתבולל, בין עמים רבים, אשר הוא יושב בתוכם ועדיין חי, ישראל נושע בה׳ תשועת עולמים, וכמ״ש שה פזורה ישראל אריות הדיחו, הראשון אכלו מלך אשור, וזה האחרון עצמו נבוכדנצר מלך בבל, ואח״כ כתוב שם לאמר בימים ההם ובעת ההיא נאם ה׳ יבקש את עון ישראל ואיננו, ואת חטאת יהודה ולא תמצאינה, כי אסלח לאשר אשאיר, א״כ כל העמים בראותם כזאת וכזאת, יתנו עדיהם, יעידון ויגידון, כי רק ה׳ פעל כל זאת, והן הן גבורותיו והן הן נוראותיו, ע״כ צריך כל אדם להכיר בניסו ולבבו יבין, כי הכל ברחמים והנינה מיד ההשגחה העליונה ית׳.

בשנת 1020 הי׳ וועד כומרים נוצרים בעיר סאבולטש, אשר אסרו התחתנות בין נוצרים ויהודים.

המלך קלמן, בשנת 1092—114, אסר על יהודים לקנות עבדים ושפחות מן הנוצרים גם צוה כי יהודי המוצא שטר הלוואה על נוצרי צריכים להעיד עליו יהודי ונוצרי יחד.

בשנת 1222, נתנו חוק אשר אין רשות למלך למנות מוכסים (אסר המלך אנדרעאַס השני נתן זכיות ליודים, וביניהם זכיות לפקוח על המסים וכו׳) ושאר משרתי המלוכה מן היהודים, המלך לא קיים דבריהם, עד אשר החרים אותו האפיפור, אבל החרם לא הועיל לזמן רב, כי המלך בעלא הרביעי 70—1235 אשר מלך אח״כ נתמנו היהודים למוכסים, והמלך מסור בידם איזה מבצרים לאחריות המלוה אשר לוה מהם.

בשנת 1251 נתן חוק ליודים אשר הוא כמעט העתקה גמורה מן החוק, אשר נתן דוכס אוסטריא פרידריך השני ליהודי ארצו בשנת 1244, החוקים הזה העלה חרון אף השרים והכומרים, כמו באוסטריא, ונאספו הכומרים בשנת (1279 לאספה בעיר אובן, וישימו לחוק כי היהודים צריכים לשאת אות חרפה על בגדיהם, וכל איש נוצרי אשר ירשה את יהודי לשבת בשכונתו בלי שאת את האות הזה, וכן כל נוצרי אשר ימנה יהודי לאיזה שררה, הוא בנדוי, אבל למרות החוק הזה נתן אנדרס השלישי 1291—301 ליודים אשר גרו בפרעסבורג, משפט אזרחי העיר, במאה הי״ד נרדפו יהודי׳ באונגאריא כמו בשאר ארצות איירופא.

בימי המגפה בשנת 1349, וכן בשנת 1360, גזר המלך לודוויג השני עליהם שימירו דתם, ואם לא ישמעו לו יגרשם מן הארץ, וכנראה באמת נגרשו לזמן קצר, תחת ממשלת המלך הזה נתמנה שר אחד לממונה על יודים, אשר יאסוף מס המלך מהם, וישפוט אותם, המצב הזה נמשך כל ימי מלכות הנוצרים, עד אשר הכה השולטאן סלימאן את המלך לודוויג השני במאהאטש בשנת 1526, וילכד את רוב ארצו, וגם את העיר, בשנת 1494, היתה עלילות דם

בעיר

בעיר טירנוי, ובשנת 1529, בעיר בעזינג, ובשתי הערים הללו נשרפו ונהרגו יודים ע"פ עדות שקר.

ממשלת הטורקים הטיבה את מצב יהודים מעט, ואף כי השולטאן סלימאן, בלכדו את ארץ הזה, הגלה את יודים לערי טירקייא, בכ"ז העלילו הנוצרים על יהודים, כי המה קראו לשונאיהם המחמרנים, לצור על ארצם, ובחלקי הארץ אשר נשארו תחת יד הנוצרים הצירו להם מאד, ויגרשם מכמה מקומות ח), בשנת 1578 העמיסו עליהם מסים כפולים, ובשנת 1636, אסרו עוד הפעם על יהודים, לחכור את המסים וכן הי' תמיד עד אשר נפלה העיר אפען בידי שר צבא המלך.

הריסות עיר אפען

ויהי ג) בימי הקיסר רומי המהולל המיוחס החסיד לעאפאלדוס, בשנת תל"ח ותל"ט אשר הי' אז עיר אבען תחת ממשלת ישמעאל ישבו היהודים שאנן כזית רענן בטח והשקט, ממש איש תחת גפנו ותחת תאנו, ואין מכלום בארץ, והזול הי' מאד בכל דבר אכילה. **והנה** הקים ה' לשטן את הדוכס אחד במדינות אונגארין ושמו טעקולי ומרד בהקיסר כי בקש לנקום דם קרובי הגראף סיריען, אשר צוה הקיסר להרגו, עבור אשר נמצא עליו שהי' שוא ומזויף בעסקי הקיסר, ויקח הקיסר את כל רכושו ונכסיו, וטעקולי ברח בריחה אחת שהוא הרבה עד סמוך למדינת ישמעאל, וילקטו אליו

ח) במחוז מאשאן, יערענבורג, שם מצאו היהודים מנוח לכף רגלם **בהשבע קהלות** אשר בהם הלא המה, פרייענקירכען, קאלבענסדארף, אייזענשטאט קיטצע, לאקענבאך, מאטערסדארף, יצעהלים, שם התאחזו היהודים תחת צל שרי החסד מקדם בית הקאניושי ואחר זה תחת שרי בית עסטערהאזי, אשר אדמת המחוזות האלו הי' שלהם, והמה בטוב לבם ורגשי רחמם נתנו רשיון, זכות ליהודים הנודדים להתישב במקומות הנ"ל, וברה להם אלהי לטובה, ואף המה לעומתם משבחים ואומרים, יעיר היום הזה תאמרנה שבח וטוב לב השרים בפה כל איש ישראל, כל לב יודי נלבב עוד היום מלא רגשי תודות ותהלות עבורם, כי כן ישראל מאז מעולם לא הי' כפויי טובה, אם הטיבו עמו, וברוך המטיב הו' יחקק על לבי כבצפורן שמיר על אבני השיש, ירחיש מרחשן שפתותי תמיד שיר ושבח לו, בפיו יתנו תוקף תהלותי, התיישבות היהודים בשבע הקהלות לא הי' בפעם אחת, בעיר אייזענשטאט בשנת ה' אלפים קמ"ו לבר"ע, ובשארי הקהלות לאח"כ, ובניה ואוניה יבואו אי"ה בספרי כל אחד על מקומו.

ג) רמז לחורבן האיום הזה רמז לנו הג"מ יודא בהג"מ שערי אפרים בהקדמת ס' שערי אפרים ועתה השגתי ספר בשם מגילת אבן מהג"מ יצחק שילהאף מו"צ דאפען ורב"ד בפראג (עי' לעיל) והוא ראה את עני עמו בשבט עברת יצער, איכה ישבה בדד העיר הגדולה הזה, ומהס' הזה לקטתי כל זאת.

אליו אנשים רקים עד שהי׳ לו קרוב לשלש אלפים רוכבים ופרשים ויהי משוטט בארץ אונגארין להכות כל מוצאו מעם הקיסר, וטעקולי הי׳ מתחבר בשלטון אחד הנקרא בלשון ישמעאל באַשי, ויכרתו שניהם ברית ויהי כאיש אחד, ויתן לו הבאשי ההוא לעזרתו רכבו ופרשיו, כמה אלפים מלומדי מלחמה, אנשי בחור לילך עמו בכל מקום שלבו חפץ ובכל מקום אשר הדך כף רגלו הי׳ הלוך וגבר מדי יום ביומו, ויתאספו אליו כמה אלפים רקים ופוחזים בארץ אונגארין, וגם כמה דוכסים חשובים התחברו אליו להיותם יחד מורדים על הקיסר וישלחו כולם לטעקולי מתנות כסף וזהב ומגדנות להספיק את עמו המקשיבים לקולו, ויהי פעם בפעם גבר טעקולי עם חילו וילך אל ארץ הנקראת בלשונם דיביינום (דיינאכיגעק) (מקום העושה מטבעות המלך מכסף והזב) ויפל בפתע פתאום על הארץ ההיא, ויכבוש אותה, ויהרוג מנער ועד זקן וישלול לבוז כמה וכמה ככרות זהב וכסף עד כי חדל לספור והערים שרף באש, ויסב וילך לאחוריו אל הדוכס באַשי הנ״ל ויבא לו מתנות רבות גנזי אוצרות אשר שלל, ויכתוב הבאַשי כל הדברים האלה הנעשים והנזכרים פה מטעקולי להשלטן הגדול הארון הקייזר ישמעאל, ויחפוץ הקיזר ישמעאל שבא יבא טעקולי במחיצתו לראות אתו ואת עמו, ויסע טעקולי עם כל אנשיו ושריו ודוכסיו להקיסר ישמעאל, וישא חן וחסד מאד בעיני הקיסר ישמעאל ובעיני כל רואיו, וימלא הקיסר את כל אשר בקש ויתן לו לעזרה חמשים אלפים בחור אנשי מרי נפש ויצאו כולם בשפה אחת לבלוע ממש כל מדינת אונגארין, ולהביאה תחת יד ממשלת קיסר ישמעאל רק הוא יהי׳ השליט ומושל.

בשנת תמ״ג תכף אחר חג השביעית בא טעקולי עם גבורי מלחמה אשר פני להבים פניהם לפני עיר אובין, ומשם הלכו למדינת אבער אונגארין, ונפל פחדם עליהם, וחיל ורעדה אחותם עד שכל אנשי עיר חומה בא לקראתם ויכנעו ומסרו עצמם תחת ממשלתם, והרבה ערי בצירות כבשו ביד חזקה ויהרגו אנשים נשים וטף וישללם לבוז, ולא הותרו כל נשמה ויתחזקו ויגברו עד בואם עיר הגדולה קאשוי ויכבשוה ושם הי׳ איתן לטעקולי וחיליו, וישב על כסא ממשלתו, והי׳ הארץ השקט ושאנן בשנה ההיא, אולם הקיסר המלך אשר מלך לעפאלד לא נח ולא שקט ע״ז והכין את עצמו למלחמה גדולה.

ויהי בעת ההוא, נראה בעיר אובן דבר הנפלא ומפליא לעשות אשר באו בעצם היום כמה אלפים רבבות עופות משונים במראיתם וצעקתם, ופרחו כולם כאחת בתוך מבצר העיר, ויבריחו משם כל העופות אשר קננו מקדם בתוך המבצר והי׳ אימה גדולה מהעופות המשונים האלה וצעקתן הי׳ משונה מאד, אשר לא נראה ולא נשמע כמותן בארץ, וכן הי׳ חידוש שם, אשר כמו יום וחצי נלקו כל הנהרות, ומעיינות וגם בנהר דונא, בנחשים ועקרבים עד מי שמלא

כדי מים הי' מוצאה מלא נחשים ועקרבים קטנים כתולעים אדומים, ולאו לשתות מן הנהרות בערך זמן שני ימים.

והמלך ישמעאל בא בעצמו אל המלחמה והחריב הארץ ומרוב עוונותינו כמה מאות נפשות מישראל, יש מהם מתו ברעב ובצמא, ובשבי, וכמה וכמה כפתו ידיהם לאחוריהם והלכו לפני הצר נושאים משאות כבדות כמו שהי' לנו בימי החרבן.

בימים ההם בא בפעם אחת חשך ואפל גדול בעיר אבען, עד כי העומד לא הי' יכול לישב, וכן בהיפך, כמו חושך מצרים והשמים התקדרו בעבים, ורוח וגשם אין. והי' קולות רעמים וברקים עד מאד, ויכה רעם במגדול הגבוה אשר הי' בית תועבותם הגדולה מכה רבה מאד עד תהום ולא נראה ולא ניכר שעמד מגדול במקום הזה מעולם, והי' הדבר הזה לאות ולמופת רע בעיני כל רואיו.

ובראש השנה אשר קדש היום לאדונינו הי' לחוצים ודחוקים ואנוסים בתקף הציווי אחת דתו להמית מי שלא יאפה פת כל היום, הן יהודים, והן ישמעאלים, כאשר יוכל שאת תנור ביתו, אם מעט ואם הרבה, והכינו לאשר יבואו מהלחמה פליטי חרב ומזי רעב להשיב נפשם בפת להם, וכאשר באו חנו תחלה חוץ לעיר וראינו רובם פצועים (כי נפלו במלחמות וויען עס ישמעאל) ומוכים, וכמה מתו ברעב, ונבלת אדם ובהמה מושלכים חוצה, סביב העיר על פני הארץ, ועל כל ההרים הגבוהים מצאו פגריהם כדומן על פני השדה, ותעל צחנתם ובאשם עד השמים.

ויהי בין כסא לעשור והשמועה פורחת ובאה כי בא עם הקיסר לצור את העיר אובין ושכבר היגיע וצרו את המבצר (גרסן) וכבשו אותה, והעיר אובין הי' בעת צרה ומבוכה גדולה כי אח"כ כבשו ג"כ את המבצר ווישיגראד שהוא דרך חצי יום מאובין, וברוב חסדי ה' אשר חמל על שארית יהודא לבלתי השחית את העיר ביום ההוא, כי לפניו יש עת וזמן לכל חפץ, ויתן ה' בלב השרים לעשות (וויכטערקווארטייר) ויפנו לאחוריהם עם כל עמם עד כלות ימי החורף ואז יבואו לחזרה לצור עיר אובן.

ובסוף חודש תמוז אחרי שכבשו מבצר ווייצען, עססעק באו במחנה לעיר אובן, והעיר אובן נבוכה ותעל צעקתם השמימה, וילחמו אלה באלה ולא נודעו יד מי רוממה אולם כאשר צרו ימים רבים עד כי החזיק הרעב בעיר.

ויהי ביום שני לא נאמר בו כי טוב, יום חושך ואפלה וצלמות בצהרים והנה זעקה גדולה ומרה בתוך העיר, כי עם הקיסר גברו ועם הישמעאלים הי' מועטים ויהרגו בעיר. הרם ולא חמל את מבצרי יהודא, והי' קול רעש גדול ומהומת חרב קול יללה ונהימה הלך וזעקה עד לשמים.

הרב מו"ה יצחק המספר לנו זאת כתב בזה"ל ואני הייתי רגיל מתחלת ימי המצור הגדול האחרון להיות בביה"כ עם בני

הנחמד

הנחמד מו״ה שמשון ז״ל כל היום מהבקר ועד הערב עומד בתפלה ועבדות ה׳, ולא ידעתי דבר מה, ומאומה, עד כי באו כמה אנשים לנוס בבהכ״נ מפני מהומת חרב ויצעקו אוי אוי לנו, ומשוטט ברחובות ובשוקים ופורץ בבתים הרס ולא חמל, אבדנו כולנו אבדנו, עוד המה מדברים ויבואו כל בני ישראל מקצי בני הקהל אנשים ונשים וטף דחופים וסחופים לחוצים ונחוצים במנוסת חרב וגעו כולם בבכיה גדולה יללה ושועה, עד לשמים, אשר לא נשמע אוזן דאבה נפשינו. **ושם** הי׳ המנהג שהחכם הדורש לרבים לא הי׳ עומד לפני הארון כמנהגינו, באמרם אין דרך כבוד שלמעלה לעמוד באחוריו להיכל הקדש ועשו מרפסת גבוה בשנים ושלשה מדרגות בצד מערב ושם הי׳ הדרשן עומד, ועליתי עם אשתי ובני ובעוד שקבצתי אותם מתוך רעש הגדול באו אלינו כמה בעלי מלחמות בקני השריפה וחרב שלופה בידם גם אנשי הוסארין בחרבות עקומות שבידם ויזבחו זבח בבית ה׳ וישפכו דם נקי בני ישראל, אוי לעינים, ואוי לאזנים שכך ראו ושמעו, ארץ ארץ אל תכסה דמיהם, כשבא האויב לבית הקודש שלף חרפו זה הורג, וזה טורף, זה חומס, וזה רומס וקול נתנו בבית ה׳ כיום מר אין למלל ולספר מקול ענות חלושה ואנוסה, אשר אנכי שמעתי בעת ההוא, ואחרי שהרגו וחמסו ראו אותי במקום מרפסת הנ״ל ויריצו אלי ויכו מיד אחרי בקנה השריפית שבידם ונפלתי ארצה, ואחלה פניהם בדמעות ואומר אל נא אדוני תרעו לי כאשר אנכי ממדינת הקיסר מפראג, ונשבתי תחת הישמעאל, וקללתי את הישמעאלים לאמור ארורים יהי׳ האכזרים וכו׳ ובאשר נתתי לו כל מה שהי׳ בידי ומצאתי חן בעיניו, והלך עמי להושבני אל ארצי ואזי יקחו ממני פדיון נפש מאשר יפדנו, וכאשר באתי ההוצה והנה הרחוב מלאה הרוגים מיהודים וא״י, ורעש גדול חרב איש ברעהו, ואשתי הצדקת (הי׳ בת הג״מ סעי״ה) נאבדה ונדחפה ממני ואותה שעה לא ידעתי מה הי׳ לה, אך באמת שמה נהרגה וכן בניי ז״ל ואני בחמלת ה׳ נצלתי ע״פ נס גדול שלא כדרך הטבע, עד שבאתי עמהם להוביאני לפדות ובתוך כמה יגיעות וסכנת נפשות מצאו אשר דרשו ומצאו אנשים טובים שנתנו עבורי שלשים שקלים והביאני להקצין ר׳ שמואל אפּענהיים וכו׳ וכו׳ עכ״ל הנוגע לענין זה.

ויהי אחר הרבן אפען, עוד לא נחו לא שקטו צוררי ישראל, עוד לא הי׳ דיי בדם שנשפך מישראל כמים, והעלילו עוד הפעם כי באו בברית עם הטורקים, והבישאף (Kollonicz.) אשר עפ״י עצתו גירש הקיסר את היהודים מהעיר ווינא יעץ לקיסר לגרשם מאונגארין, מלבד כל אלה באו המורדים ויהרגו בהם הרג רב בכ״ז לא גורשו מן הארץ, וכאשר נתרבה מספרם, חשב המלך קארל השלישי באונגארין להמעיטם ויצו לפקוד אותם, וישם עונש גדול על כל מסדר קדושין ליהודי אשר לא קבל רשיון מיוחד, המלך העמיד עליהם רב מדיני את הגאון הגביר המפורסם ר׳ שמשון ווערטהיימער

בוויען

בוייען, ח) ואחרי מיתו נתמנה תחתיו חתנו הג"מ בעריש עשקעלעש, ואחרי מות הג"מ בעריש לא נתמנה אחר רק במדינת וויבענבירגען, והי' שם רב מדיני עד אמצע המאה י"ט.

בת קארל השלישי המלכה מאריא טערזיא (1740–1780) שנאה את היהודים תכלית שנאה אף כי עפ"י חק ישן היה ליהודים חופש מן המסים מלבד אלה אשר הקציבו עליהם בימי המלכים הקדמונים בכ"ז תבעה המלכה מהם 50,000 פלארין לשנה. היהודים צעקו על החמס הזה ואחרי ויכוחים רבים התפשרו המלכה עמהם, לקחת 20,000 לחמש שנים, ובכל פעם ופעם הרבתה על המס הזה, עד אשר בשנת 1778 הושם עליהם סכום 80,000 פלארין לשנה.

אחרי

ח) עליו העיד הגאון חות יאיר כי מימות רב אשי עד"ן לא נמצא תורה וגדולה במקום אחד דוגמתו כי אין חקר לתבונתו ועי"י השתדלתו בי קיר"ה ימצא חופש כל איש מציק ומר נפש ע"ין בהסכמתו לספר חות יאיר והיאיל שהי' רב ומצ"פ לי"ב הראשי בהגר ע"כ אכתוב פה מה ששייך לקורות ימי חייו.

הג"מ שמשון ווערטהיימער המפורסם בשם ר' שמשון וויענער, נולד לאבי הקצין ר' יוסף יוזל בר' יצחק פרנס ומנהג בווירמייזא, נולד ביום א' י"ג שבט ת"ח לפ"ק בק"ק ווירמייזא, ובשנת תמ"ה כבר הי' בוייען, סבת ביאתו לק"ק ווינא, ודיב עשרו נאמרו בזה הרבה ואעתיק פה מעשה הנפלא אשר שגורה בפי רבים, ויהי היא, הגאון הלזה בימי בחירתו למד בישיבה והתראה עצמו לנר ישראל כי יהל ויהיר עיני הדיר.

והנה בא איש כפרי מיכסן אחד לבקש לו בחור עביר בתו ויעד מהרה בחר את הגאון ר' שמשון ז"ע כי היה גם יפה עינים עד מאוד איש קומה ומוכתר בני בהוד והדר. ויתן המיכסן עבירו אל התופס ישיבה סך ד' אדומים. ואת העלם לקח עמדו לשאת אותו על כנפי ימי חלדי מהיום ההוא ומעלה, והנה כי בן החזיק אותו עד כי הגיע עת החתונה ויעשה החתונה ברוב שמחה. ובלילה אחר החופה חגג את המשתה וברכת נשואין ואחר כי השושבינין הוליכו את הזוג לייחד בחדר מיוחד ויתר העם והקרואים אכול ושתה. ואש יצאה מן השמים ותאכל את הכל רבים מהקרואים מלטו לנפשם ורבים נשרפו למאכולת אש. וגם המיכסן בעל השמחה הוא וזוגתו וכל ביתו עלו עד מוקדה באש לא ויפח גם החתן יצא ערום ויחף מהררי להחיש מפלט לו. וגם הכלה ברחה לה והנה נפזרו לא נשארו שניהם יחד וזה הפך עליו חבית גדולה אשר מצא לו רחוק מן האכסניא השרופה והיא החביאה עצמה במחבא אשר מצאה לה באחת המקומות ולימים שלשה עד כי שיער הגאון הזה בנפשו כי נחה שקטה הארץ יצא ממחבואו ונשאר במבוכת רעיוני נבוך ולא יוכל לדעת אם נשרפה זוגתו או מלטה גם היא על נפשה וימהר לשוב אל הישיבה אל רבו, לשבת שמה כמלפנים בימי בחרותו ולא ארכו הימים ויבא גביר אדיר מקרית מלך רב וייען הבירה לבקש לו חתן עביר בתו ויבחור לו את הגאון ר' שמשון, והגאון הלזה ברוב חכמתו התנה תנאים משונים עם הגביר הזה וזה ראשית לו אשר שלשה חדשים קודם החתונה ישלח מודעות בכל עיר ועיר כי יחלק לכל עני ועני נדבות הגונות ובח יעשה כל שבעת ימי המשתה להשביע כל נפש רעבה אשר יבא אל ביתו ויעניק במפתח יד נדיבה (ויאות לו הגביר גם על הדבר הזה) כי דמה הגאון בנפשו אם זוגת

אחרי מות מאריא טערזיא מלך בנה יוסף השני (1780–90) אשר היה איש טוב חפשי בדעותיו ואוהב את הבריות בלי הבדל דתות, בשנת 83, נתן חוק להקל עול היהודים, הוא בטל את אות חרפה, ויתן ליהודים רשות לשבת בכל רחבי הממלכה, מלבד ערי מחצב

הראשונה נשארת בחיים בטח היא עניי׳ אומללה מחזרת על הפתחים כי כגר תתגורר אין לה קרוב או גואל כי כולם נשרפו בעת השריפה בהיותם על החתונה ולכן הי׳ תקשיב אשר פה בווינן יחולק צדקות גדולות תבא גם היא בתוך הבאים ויתקשר הגביר עם הגאון הנזכר ויכתוב ספרים בכל עיר ועיר להודיע על דבר הצדקה אשר יתן בשמחת נשואי בתו ולעת המוגבל עשו החתונה ויבואו מכל ארבע כנפות הארץ עניים ואביונים והיה פקיד ממונה על זה כי כל עני אשר בא שמה נרשם שמו בפנקס: ואחר הלכו אל בית המשתה ויאכלו וישתו ונותן להם נדבה לכל אחד כפי ערכו והחתן הגאון הלך בכל ערב לבקר את הפנקס ולא מצא שם זוגתו וביום השביעי בא לבקר את הפנקס וימצא על נכון כתיב מפורש שם זוגתו וישאל עלי׳ להראותה לעיניו וילך הפקיד עמדו ויראה עלי׳ באצבעו ויכירה הגאון כי היא היא, ויצוה להממונה בעת יפטור כל העניים לשלום במסת נדבה ללכת לדרכם יעכב את האשה הלזו בשם הזה: אך יראה לה חדר מיוחד שמה בחצר כי תלין בו הלילה וכן עשה הממונה בכל פקודתו וכאשר עכב את האשה פחדה פחד אולי התעללו עלילה עליה הי׳ ותאמר אין כל חטא נמצא בי וישיב אתה הממונה אין כל דבר חי נפשי אך ככה נצטויתי לעשות וכחצות לילה קם החתן הגאון ממטתו ויבא עם נר דליק בידו אל האשה העניי׳ הלזו החדרה והכביר לדבר עמדה וידריש מעתה על כל אודתה מה מעשיה ומה משפטה גם שאל אתה האם יש לה אב ואם אח או גואל ותאמר לא בעל יש לך הוסיף לשאול אותה ותאנח מקירות לבבה ותשב היה לי בעל ותספר הסיפור מהמקרה הנוראה אשר קרה אותה ולא ארע אם בעלי עודו חי ויבקש מאתה לספר לו כל המאורע ותספר לו ע״ד השריפה וכל המראה והחזיון אשר ידע בנפשו ועד כי דרש חקר ומצא נכון כי היא אשתו עוד יגון אחד הכה את לבבו אולי בימים הרבים ההם ימי צער עני ומחסור פן הוטמאה. וינסה אותה גם ע״ז לדעת היטב. כי בחן ונסה דבר אליה ובחן אותה בעשרת נסיונות ועמדה בכולן עד כי מצא לדעת כי עודה מתחזקת בתומתה וילך וישב אל ביתו וישכב הלילה. ולמחרת הבוקר הגיד לחותנו אביר הגביר האדיר שאלה אחת אשאל מאת כבודו אל נא ישיב את פני ריקם ומה הוא שאלהו חותנו הגביר ויענהו כי יאבה להושיב ב״ד מחכמי ווינן כי דבר לו אליהם. וימלא את שאלתו ויקראם תיכף כי יהיו קרואים עמדו על (קאפע). וכבן באו החכמים לבית הגביר וישתעשעו בפלפולם עם חותנו הגאון ר׳ שמשון ז״ע. וכשבתם כה עמד הגאון הנזכר ויאמר להם דבר לי אליכם, מורי ורבותי, הוציאו נא לאור משפטי כי אני הגבר נשאתי אשה, ואלהים מצא את עון שנינו, כי תיכף בעת הקישור נפרדנו נפזרנו, ולא ידע האחד בצרת משנהו, ובעת נתקשרתי עם חותני הגביר הנכבד, ובעת לבבי יהגה אימה מרשת החרם אשר פרש רבינו גרשום לרגלי כל נושא שתי נשים, לכן הורוני מה לעשות, וישפטו כהלכה כי האחת מוכרח לגרש. אך הברירה בידו לבחור האחת משתיהן אשר יאבה להחזיקה. וכשמוע חותנו הגביר את דבריו שאלהו ועתה את מי תבחר לגרש וישיבהו את בתך יען כי מן הדין היא כי

מחצב זהב וכסף, גם נתן להם את הרשיון לעסוק בכל מלאכת חרש וחושב

הראשונה עלתה בגורלי ולי ידעתי כי עודנה בחיים, אסיר הייתי בכבל נשים שבעולם, ובהיות אם מצאתי אבידתי אחזירה איתה אל ביתי וייטב הדבר בעיני חכמי וויען, וגם לפני חותני הגביר באמרי כי עתה מצאתי לדעת כי לבך טהור מכל שמץ דופי ואם כי צר לי מאוד להרף מאתך להיותך גאון גדול גביר בגבורין, בכל זאת בטח לבי כי אמצא איש אתך עביר בתי לתתה לי לעזר. וגם אנכי חלילה משלח אותך ריקם מביתי והא לך אלף דינרי זהב כי אך את הטוב והישר עשית והאל הטוב ישלח עזרך מקודש כי תלך לבטח דרכך ולא תתע במסילות לבבך. ויתן גם פטורין לאשתו החדשה אשר לקח היא בת הגביר. והוא נתן לו האלף ותדבק נפשו בזוגתו הראשונה כי הלך אליו ויגלה אזני עד מהרה כי היא אישה ע"פ הסימנים אשר אמר לה וכרה איתו כי היא הוא ויבחר לו לדור עמה בוויען הבירה:

והנה השמועה הטובה הלזו פרשה לה כנפים בכל רחבי העיר וויען: עד כי באה לאזני כל יועצי המלוכה והמה ספרוה באזני המלך, וישלח המלך אחרי הגאון הנזכר כי יבא לפניו כי חשקה נפשו להכיר עצם מראה איש יקר כזה אשר ישליך כל אשרת הוי תלוי מנגד בעד ישרת לבבו. כי הכל ידעו כי זה הוא הגביר מראשית נקובי שם בעי"מ וויען וכי בתו היא היפה בבנות, ואיך יערב לב איש לבחור תחתיה אשה עני' שה פזורה אשר דבקה על שערי חמלתו להאכילה פת לחם. ויבא הגאון לפני המלך ויעד כי הדבר אתו ויגעים אחדים מצא כל מדע חכמה ותבונה בלבבו מלבד תום דרך וישרת לב ויאמר המלך אם ככה אתה עשית לכן תדע כי כהיום הזה בחרתי בך להיות לי יועץ נאמן בכל סתרי מלכותי ויכרע וישתחוה לפני המלך ומעמק לבבו השיב תודה על כן החן והחסד אשר מצא בעיניו: ויהי מהיום ההוא ומעלה מושל על כל המושלים בממשלת המלך:

והלך יום יום לשים בגנים ולהמתיק סוד על כל מועצות ודעת בסתרי מצפוני המלך. מלבד כל אלה הי' רועה נאמן לעדר יעקב, בכבוד קדושתו אסף כל בעל נפש יקר, וכל בן חיל להורותם דרך הקודש, ולפתחו השכימו כל מבקשי תורה דורש חכמות נשגבות, כי הי' איש אשכולות והי' אב"ד בק"ק ווירמייזא ובק"ק איזענשטאט ובכל מדינת הגר, ומצ"פ גם בק"ק פראג, ובעה"ק חברון, וצפת תובב"א וסביב לשנת תע"ג נתקבל ג"כ לאב"ד בק"ק קראקא והגליל, כמבואר בהקדמת ס' פרח לבנון עה"ת, של"ח טו"ב אב תפ"ד והשאיר אחריו ס' חדושי תנ"ך בכ"י כולל דרשות על מדרשות כלן ואיזה פלפולים בש"ס. בניו וחתניו כולם הי' גבורי תורה, בנו בכורו הגביר המפורסם מו"ה וואלף ווערטהיימער, בנו השני הגביר מו"ה ארי' ליב, בנו השלישי הגביר מו"ה יוסף, חתנו הראשון הגאון מו"ה משה כהן מפרא"מ, אב"ד בקלויז שם, ובק"ק דארמשטאט, (הובא בס' או"ה על פסחים), חתנו השני הגאון מו"ה בעריש עשקעליס, אב"ד ק' ניקלשבורג והמדינה ובמדינת הגר, חתנו השלישי הגאון מו"ה יוסף אפפענהיים, אבד"ק העלישויי, בהג"מ דוד אפפענהיים אבד"ק פראג, (ובספרי בית יונתן, הבאתי כי ישיבת הגאון פנמ"א הי' בביתו), ועיי' בספר מנחם משיב נפש (בראד) במגילת יוחסין שם שסידר או"נ הרב המאה"ג היחסן מו"ה אברהם ס"ל אפשטיין בריקלוג הי"ו, ועי' בס' כלילת יופי ח"ב כמה מקומות דברים קצרים השייכים לקורות חיי הגרי"ש ז"ל:

וחושב וללמוד בכל בתי הספר, ולחכור קרקעות לעבודת האדמה, ומחפצו, להשוות אותם עם כל יושבי הארץ, לא הרשה להם להשתמש בעברית או ביהודית המדוברת, בפנקסי מסחרם ובשטריהם, ויצו עליהם לגלח את זקנם, ולתת צעיריהם לעבודת צבא המלחמה ככל אזרחי הארץ, היהודים היראים התנגדו לזה וישלחו מנכבדיהם לבקש מאת המלך לבטל גזירותיו, המלך נשמע להם לבטל את גזרת גלוח הזקן אבל החוק לקחת בניהם לצבא נתקיים, יוסף השני מת בחצי ימיו וימלוך תחתיו אחיו לעאפולד השני (1790-2) בראשית מלכותו באו רבים משרי המלוכה וישאלו מאת המלך לשנות את מצב היהודים למצבם הראשון, ומצד השני שאלו היהודים כי ייטיב להם, כי עוד סבלו עול מסים מיוחדים והגבלות שונית, צירי הממלכה נשאו ונתנו על הדבר בהועד, ויתנו חוק בשנת 1791 כי מצב היהודים יעמוד כאשר הי' בימי יוסף השני עד אשר יהי' זמן מוכשר להועץ בדבר זה, וכן עמדה שאלת היהודים עד שנת 1840 בהתאסף הצירים בעיר פרעסבורג, וגם בימים ההם בשנים הללו נוספו עוד איזה איסורים.

אולם בימינו האלה נברך את שם ה' אשר נתן בלב מלכינו החסיד המהולל הצדיק יר"ה ובלב כל שריו הי"ו לעשות טובות עמנו, ועומדים למגן ולמחסה לנו לבל ירעו ובל ישחיתו לנו, כמו בשאר ארצות פעמים אין מספר, אולם בכל ארצינו לא נשמע אשריך ארץ אשר אליך חרדה יונת מוריה, ותמצא קן לה, אשרי העם אשר הסתיר בסתר כנפיו את ניני אברהם, ועדרי משה איש אלהים, כי מעת צעדו על כסא המלוכה אך ורק לבבו לעשות טובות משפטים ישרים חקים טובים.

החכם בעל שבילי עולם במבוא לקורות הגר, זה לשונו, קורות ישראל אין בה מאומה בפרטיות, כי כל אשר מצא את אחינו בארצות עסטרייך וכו', מצא גם אחינו יושבי הארץ הזאת, ופעמים רבות תחת שואה התגלגלו, עד אשר פקד ה' את עמו, ויפקח את עיני העמים ויראו כי אך רשעת אולת הוא להמית נפשות נקיים על דבר אמונה, וכאשר היתה מנוחה לאחינו בכל הארצות, נחו גם בה מאויביהם ותהי הרוחה למו, ואף הערים אשר היו סגירות לפניהם נפתחו להם בשנת ה"א תר"ג, ועתה כמעט אין עיר וכפר אשר אין עדת ישראל בהם, וברכת ה' בכל משלח ידיהם, כה יתן ה' וכה יוסף להם, ולכל אחינו בארצות פזורנו עד בוא הגואל עב"ל.

פרק ד'

הרבצת תורה לתלמידים

שנו חכמים בלשון המשנה, משה קבל תורה מסיני ומסרה ליושע וכו' ונביאים מסרוה לאנשי כנה"ג, עין ראתה מילי דאבות, השתלשלות הקבלה, מכתב עוז חביון, חמדה גנוזה אשר ניקנת במסורה דור

דור ודור וחכמיו, דור ודור ושופטיו, זה דור דורשיו ומנהגיו, תביט בהבטה חודרת, נפלאות הבורא ית"ש, מי שאמר והי' העולם, מיום ברוא תבל ומלואה, הודו על ארץ ושמים להטיב לברואיו במחשבתו הקדומה, הוא ורצונו אחד לבחור בעם סגולתו להנחלם המדת שעשועים (כמאמר חז"ל בראשית, בשביל תורה, משה, וישראל), וירד ה' לעיני כל העם על הר סיני ומסר להם תורה התומה ניתנה בכללותיה, ופרטותיה, תורה מגילה ניתנה, כאשר יגלו חכמי דור ודור צפוניה ומסתיריה (דרשות הר"ן ג), כפי רוח הכמתם, אשר נשמת שדי תבינם, בהסר מסוה העלטה אשר תכסה, כליות יועצות הכמה, ועב קטנה ככף איש השוכן בדם הלב עולה יום יום עד המדמה המתעורר במושכלות, אלהיית אשר קנה מקומו בדקדוק המוח, וממשמש להשקות את הגן בפ"ג א' מלא מים חיים, וכצנה רצון תעטר, בארות מימי הדעת תרבינה סרעפות ירביון מדשן.

ומני אז הטביע כח רחניי, רוח חשקיי, להבת אש בוער בלבות, נוטרי כרם ה' צבאות לעבדה ולשמרה ולהשביע יין רקח לכל בא אל האהל ותגבר רוח התשוקה, להשפיע לזולתם עוד יותר מבמקבלי הופעה והשפעה, כי הוא, זה תכלית בריאת האדם, והיתה, להיות פועל טוב לאחרים בחכמתו, אמרי צדיק כי טוב, כי פרי מעלליו יאכלו, (תסר"י מוקקאני מובא בהקדמת יר"ס), כח חסד של אמת, אשר הטביעו הקב"ה בטבע, מגן הוא לעם בחירה, אשר משברי גלי ים עליו עברו, עד כי אין סדורות למו, תסובבהו, ותקיפהו, בכל עבר ופנה, עד כי בקנה מדה זו נמדד מקרא מלא, דבר הכתוב, כי לא תשכח מפי זרעו, ומאז ועד עתה השרידים אשר ה' קורא עליהם, החל רוח ה' לפעמם, שדים נכונו, להניק דבש וחלב תחת לשונם, לתלמידים עדרי צאן קדשים, הרשומים בשם ה' ותורתו, דדיהם ירוום בכל עת תמיד באהבה בטעמים וחדשים, לשד השמן, (וני' בהקדמת הרמב"ם לס' היד השתלשלות הדורות וקבלתם) ואף אחרי התימת התלמוד וכל מעשי תקפם וגבורתם בספר נכתבים שישמשו בישיבה, לפני רבנן סבוראי, תקיפי קמאי, ראשונים כמלאכים, תורה יבקשו מפיהם, וכן בדורות שאחריהם ת"ל לא אלמן ישראל, ומדינתינו מיום הוסדה התנוצץ, כגן רטוב, נצר החכמה, משרשיה יפרה ויצמה, ויעלה ויציץ ציצים ופרחים, ויגמול פרי תבונה, בתורת ה' על תלמי שדי התבונה, ליתר שאת במאה הרביעית א) (לאלף הששי), כל פריי קודש הלולים לה' מתגברת והולכת, יבקע כשחר אור, במגד תבואית

שמש

א) למשל הגאון מהר"מ איזענשטאט אבד"ק איזענשטאט הרבין תורה עם כמה מאות תלמידים (ראה הקדמה לספרי מהרם א"ש על בב"ק ומגדולי תלמידיו הגאון רבינו יונתן אייבשיטץ, והגאון מו"ה ירמי' אבד"ק מאטערסדארף נפל חלקו בנעימים ועסק במלאכת התרבצה, וממדינת ריסיא באו לקבל תורה מפי כמו הה"ק רבינו ר' שמחה בונם מפרשיסחא יע"א, ושאר גדולי ישראל.

שמשו, וקרני הודה מתגברת והולכת ותהי לאות בנכבדי אציליה, תפארת ישורון, רבנים גדולי הדור, אנשי חיל ושונאי בצע, פורשים כנפי החסד, כנשר יעיר קנו על גוזליהם הן המה אפרוחי׳ כצפרים עפות, המתלוננים בצל חכמתם, וביתר עוז ותעצומות הצטיינה סביב אמצע מאה החמשית מאז עלו השמימה שני גדולי ישראל מרביצי תורה, בתוך הגולה, לכל אפסי הארץ רבינו יונתן הפלתי זללה״ה, ורבינו הנוד״ע ביהוד״א ובישראל גדול שמו מרן יחזקאל הלוי מפראג, כי אז הועתקו הישיבת הגדולות למדינתינו, רוח כביר וחזק החל לפעמם, רבניה גאוניה, ויושביה, כאבני נזר מתנוססת בירכתי בתי נפשותיה יעיר צמאון עצום, ורגש נפלא בקרב לבבם ורצונם, תגלה ותראה לכל קצוי תבל, ברחובות תתן קולה הומי׳ בראש כל חוצות, לכל המדינות, מרחוק ומקרוב, וירעיש בראש מרומי חלד, ויפיצו מעיינותיה חוצה, ומן הישיבות הגדולות יצאה הוראה לישראל, מינייהו מלכו, מינייהו אפרכי גולת הכותרת, עד כי יכירו וידעו כי הוא זאת נעמי שמנעימים בהלכה, במטה מישל, ומקל תפארת לכל הארצות, לא נשמע בכל הסביבות קבוץ גדול מתלמידים כמוה, עושים קיבוץ וריבוץ, ורב פעלים. אמת מה נהדרו רבניה עומדים על המשמר יומם ולילה לנחותם הדרך ילכו בה על הררי הפלפול, ויעלו על גבעות ההלכה וההוראה, ידריכם פלס נתיבות דרכי אשר ביראת ה׳ כל הימים, נח לשמים ונח לבריות, הכל כאשר צווני ה״א בחנם, (כדקה״ל), ברב עמל ויגיעה לש״ש, ומה מאוד הצטיינו התלמידים על דגלם ח) לאיתתם, שטף מים רבים לא יוכלו כבות אש אהבת התלמידים מהתלונן בצל החכמה, רוח סוער וזועף מגודל הלחץ זה הדחק, לא יעכבים, מלשקוד על דלתותיה יומם ולילה, לא רעב ללחם, ולא צמא למים, כ״א לשמוע דבר ה׳ וכו׳ כי כמה וכמה קיימו דברי המשנה פשוטה במשמעה, בכך דרכה של תורה, לחיות צער הגופני, למען השביע בטוב תשוקת נפשיי, והמה עוסקים בתורה ממש מחסרון לחם לאכול ובגד ללבוש בתעניתים וסיגופים הכרחיים, מפאת גלגול החוסר בעולם, ואך תורת ה׳ היא התולתם, ויראת ה׳ אזור מתנם, ולא נשמע כזאת בדורותינו במדינות אחרות, ואך מתנת ה׳ היא למופת שרתי במדינות, וכן הבעה״ב מחזיקים בחורי ישיבות בכל מקומות מושבותיהם, ומכבדים ונזהרים בבני עניים שמהם תצא תורה ביותרת הכבוד, תמכין דאורייתא, בכל יישוב ויישוב תחת צל כנפי כל רב המצא תמצא קן לה ישיבה שיש בה סמיכ״ה והן מעמיד להעמידם על הרגליהם הכל מתוקן לתעודה ותורה.

ובפרט

ח) וכבר אמר חכם אחד, אם הגשם עם ריב הילשתי עושה רושם באבן שיש הקשה מפני שהוא טורד ודולף עליו בתמידות כש״כ שירשמו הרגל למודם בלב בשר עכ״ל הס׳ תולדות אדם ח״א פ״ט. יבמות כ שבה שהן המה דברי אבי החכמים ז״ע ר״ע במ״ס אדר״נ פ״י עיי״ש, ועי׳ ירושלמי הובא בתו״ס סוטה ל״ה, ועי׳ רמב״ן ע״פ הזה, ועי׳ סוף מס׳ כתובות, וזוה״ק פ׳ וישלח וש״ד.

ובפרט מימי מרן תפארת ישראל ה"ס זצ"ל, ותלמודיו ות"ת נתפשט הרבצת תורה ביתר שאת וכמעט כל גדולי ישראל מדור שלפנינו כולם שאבו מבאר מים תורת משה רבינו ה"ס זצ"ל.

ועיניך הקורא לנוכח יביטו לשון זהב ואדרת רבינו הגדול בס' היד (רפ"ד מה' רוצח וסה"כ) תלמוד שגלה לערי מקלט הוי' מגלי רבו עמו שנאמר (דברים ד') וגם אל אחת מן ההרים והי' עשה לו כדי שיחי', וחי' בעלי חכמה ומבקשיה בלא תורה במיתה חשובים והי' אם מעיני העדה, אנשי כנה"ג דבר אזהרה שמענו (אבות פ"א) הם אמרו שלשה דברים הוו מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה, וחז"ל אמרו עה"פ (שה"ש ג') עיניך וגו' אלו אנשי כנה"ג שעלו למספר ק"כ זקנים, ולמה קורא אותם עיניך, מפני שהיו עיניהם צופות למרחוק יותר ממה שצפו ירמי' ודניאל וכו'.

ובתרגום (שה"ש ויו) הסבי עיניך אסחרי רבניך חכימי כנשתא רבתא חזור חזור לקבלי די אינון אמלכוני בגלותא. וכו עוד נחזה, עד עתידה א"י שתתפשט בכל הארצות, ומכללם ארצינו תתן יבולה ה' יתן הטוב בב"א.

פרק ה'

התפשטות החסידות

האי מאן דבעי למיהוי חסידא, לקיים מילי דאבו"ת, משה קיבל תורה ומסרה ליושיע וכו', וכתבו הראשונים, מדכתיב ומשרתו יושיע ב"ן לא ימיש מתוך האוהל, ולא מצינו בסדר משנה שילמוד משה ליהושיע לבד אשר לא במחנה, אך ביאור הדבר עפ"מ שהאירו עינינו רבינו הגדול בספר היד (פ"י מהת"ש ה"ו) אין אוהב הקב"ה אלא בדעת שידעהו, ע"פ הדעה תהיה אהבה אם מעט מעט ואם הרבה הרבה, לפיכך צריך האדם, ליחד עצמו בחכמות תבונות המודיעים לו את קונו כפי כח שיש באדם, להבין ולהשיג כמו שביארנו בפ' מהיסה"ת, והאדם ברב שרעפיו עשתנותיו יכוננו ביותר מעין רואה ותשירנו גדול שימושה של תורה, יותר מלימודה, תלמוד הרגיל לפני רבו, רואה כל מצעדי גבר, שכבו, וקימו, עמדו, ומהלכו, בין ער ובין ישן, מאכלו ומשתהו, בכל דרכיך דעהו, עם א' ואנשים, כטעם והי' עיניך רואים את מוריך, המביט בהשקפה שכליית להב תשוקיו למען דעת (כדברי רב כהנא) תורה היא, וללמוד אני צריך למראה עיני תהלוכות, רב הדומה למלאך ה' צבאות, איהו גופי' אוריית בכל צעד ותנועה, כל רפרוף ונענוע ליחד כל דעותיו, מחשבותיו ורעיוני תהלוכותיו, ומעשיו הפונים בא', לבו ובשרו ירננו אל אל ה' והתלמוד הוא משים עיניו ולבו כל הימים, והרב אינו מונע מתלמיד חסד זה, אף בעניו מכל האדם, הצנע לכת, ואיש לא ידעו, כאשר משה האיש ידענו מה הי' לו, הנה הוא זה לימוד העיקריי המשתמש לכל

לכל עבר ופנה לקרוא בו כל ימי חייו, ראה מעשה ונזכר הלכה, הליכות עולם לו דרכו בקודש, והוא נעלמה מעין כל חי, זולת התלמוד הרואה, וזאת תורת המסורה, אשר מסר משה למשרתו יושיע בן נון, אשר לא ימיש מתוך האהל, מבחר היצורים מבקש פני זקן כמקבל פני שכינה (דהז״ל והובא בפי׳ עס״ת סמות כ״ג). הנה זאת תורת התלמידים הנכספים לאור עליון דביקות אמתי בחיי החיים באמצעות הארת והופעת רבותיהם, באור צח ומצוחצח, ואחרי חצי האחרון ממאה החמשית, הופיע ממרומים אא״ק עיר וקדיש משמיא נחית, רבינו ישראל הבעש״ט, להסיר ערפלי עלטה, אשר כסתה פני הארץ, תכתב זאת לדור אחרון, עקבתא דמשיחא, להאיר נפשות בני ישראל כ״א ואחד לפום שיעורא דלבא, מעלות בקודש, וממנו נפצה החסידות, על המדינות בו יאמר ע״י תלמידיו, הקדושים וטהורים כזוהר הרקיע מזהירים ככוכבי השמים, לרוב בכל מקומות מושבותיהם, וזאת תורת החסידות, בפרטן אתה מוצא הרבה עד כי חדל לספור, ובכללן העמידם על אחת עבודה שבלב, התגלות אלהית בכל דבר קטון וגדל, התראות השגחה, עליונה בכל פרט ופרט, הרגשי דביקות, בחי העולמים, בכל שכל מחשבה, דיבור ומעשה, לבת איש התלהבות בחרדת קודש בתורה ותפלה, והירות יתירה, במצות ומעש״ט, ובמצות ומניות בפרטו, גדרים וסיגים, קדש עצמך במותר לך, אשר בקדושים תהי׳, התבוננת טיול בפרדס, גנזי דמלכא, רזי קודש בית הזוהר, וכתבי רמ״ק והאר״י וש״ס הקבלה המסובבים, להיות כל מעשי המצות בצהלתו ע״פ חדותא שלימתא, דמהימנותא, מעומקא דלבא, להוציא נפשות העשיקות ולהאירם מאופל צלמות, להיות כל ימיו בתשובה, ובשפלות הלב, אהבת ישראל, השתתף בצערם, ולשמוח בשמחתם, להמתיק הדינים, ולבטל הגזירות, ולהתפלל על כל איש מישראל, כאשר נודע חכמת הבעש״ט ודרכו בקודש ע״י תלמידו הגה״ק הר״ב ממעזריטש, ותלמידיו הקדושים, ובספרן של צדיקים, תולדות יעקב יוסף, מאור עינים, ואור המאיר וכו׳, וצדיק באמונתו לעם נולד כי עשה, אילנא רחיי, וענפיו מרובים ומתפשטים לכל פנה זווית רבנן ותלמידהון, תלמידי תלמידהון, ואלה מרחוק הופיעו בניצוצי אורות גם למדינותינו לאנשי שלומם המסתופפים בצלם כמו רמ״מ מרימינוו, ותלמידיו הגאונים הקדושים מראפשיטץ ורצ״א מדינוב, ורצ״ה מרימינוו הרה״ק בעל אהבת שלום מקאסאב, הגאוה״ק רב שר שלום מבעלזא, |ובס׳ זכור כי תהלת ועליונותיו ידבר פה קדשו בכל עת תמיד, בלהבה לפאר ולתהלה, כנודע ומפורסם, ואחת אעלה בתאור מ״ש לי ידי״נ הרב הגאון מו״ה מנחם מענדיל מרגליות הי״ו אבד״ק אטיניא והגלילות (גאליציען), בא׳ המכתבים הנוגע למקצוע סיפורי הנוכחי, בלשון זה שמעתי מזקן וחסיד אחד, ששמע מפ״ק חתן דודי וס״ב הגאוה״ק בר חכמת האמת, מוהר״א מזידיטשוב זצ״ל כשבא לקבל פני רבינא הגאוה״ק מופת דורו מהר״ר מבעלזא זי״ע, שאלו כבודו נוסע לפעמים במדינת אונגארין, ומה אומר רוח ובינתו

מבינתו על תמימות ת"ח ויסרי לב המגלאים בה, והשיב בודאי נגלה, בכניסת ת"ח גדולים חקרי לב מלאים רוח דעת ויראת ה' ועי"ז נעשה הקדוש, אני אומר לא רק שנגלה, רק הן המה החסידים אשר ה' קורא עליהם ומתפאר בהם, ולדעתי באם ה' תכלית בחירת סנדרין, לנשכת הגזית בדורינו, אשר צריך לבחור יראי ה' אנשי חיל, אוהבי אמת שונאי בצע, תמימים חכמים, ונבונים, ימלאו רובם במדינת אונגארין עכל"ק, והמספר לפני הוא ה' בידעי ומכירו לאיש אמת, עכ"ל ידי"נ הג"מ הנ"ל], ומרן הגה"ק בעל א) דברי חיים זי"ע, ומרן ב) הגה"ק איר ישראל מרוזין.

אולם ביתר שאת ויתר עוז ותעצומות זכינו לאור גדול, הבריק השחר במדינתינו, לתפארתה קרוב בזמן ומעלה להבעש"ט, הוא הרב הגאוה"ק תפארת ישראל, מהרי"א אבד"ק קאלעוו, וכל המחוז סאבולטש (וכאשר יבא בפנים בארוכה, וכמוזכר בס' עשר לאלאות לי"נ הגאון שליט"א), אשר כל צדיקי דורו, הקרובים והרחוקים חרדו לקראתו, והכניעו א"ע לפניו, ובאו לקבל אנפי שכינתא, והוא, (בליריף רבינו השכבה"ג מבארדיטשוב זי"ע ותלמידו הס"ק ר' אהרן, ומיניאמיר בהי' באלליכו) השרישו להב החסידות, והמה האירו לבנ"י דרך הטוב, והרבה פושעים הי' בהם בישראל ונתקרבו לת"ת ע"י, ויצאו מהם צדיקים חסידים וכשרים (כב"ה דאמר ילמוד תורה לכ"א, ולא כב"ש), וזרח השמש, ובא השמש, כאשר נסתלק הקדוש לאוה"ח, צץ לפורחת בכל העולם מרן הגה"ק רשכבה"ג, מרן משה טייטעלבוים, זי"ע אבד"ק איהעל ג) והי' כל מבקש ה' בא יבא האהל"ה, צדקתו, ותמימתו, וקדישתו, ודרשותיו, הנחמדים הלא היא כתובה בס' ישמח משה, ואחריו הצדיקים התמימים, אשר האירו בארצינו, ואשר עמדו לנס בישראל, זכותם יגן עלי ועל כל ישראל אמן.

א) נודע ומפורסם עד כמה הפליג בשבח של ארצינו יהי' רצה לבא לק"ק קאלעף למלאות מקום הגה"ק דשם, כי נפשי חשקה לישב בארצינו.

ב) וכן הגה"ק הזה חבב חסידי ארצינו ירצה לדור בק"ק ייששאיא, כי כך הי' חן המקום עליו.

ג) מידי דברי מעיר איהעל אעתיק את המצבית הגאוה"ק מו"ה אלכסנדר סנדר אשר מנ"ב בעיר איהעל אביו של הגה"ק מוהר"א מקאמרנא, ורבו של הגה"ק מראזלעא, אחיו של הגה"ק רשכבה"ג מרן ר' צבי מזודיטשוב, (הרשת גדלתי ראה בס' עשר קדושות), שלי"ה ב"א אב תקע"ח לפ"ק, ספין יטמן באהל הגה"ק מו"ה משה טייטעלבוים ז"ל.

נוסח מצבתו:

פ"ט

איש צדיק ות"ח מופלג,
ואב ב"ד, הישראלי ה"ה הרב
הגדול המפורסם, מוהר"ר אלכסנדר
סענדיר בר' יצחק זצ"ל מק"ק קאמרנא,
נשמתו לג"ע עלה ב"א אב תקע"ח לפ"ק
תנצב"ה.

א) **הרב מו"ה (צבי) אביגדור אשכנזי** אבד"ק מונקאטש (שמו הי' ר' אביגדור ובחליו נתוסף לו שם צבי) גאון גדול ומפורסם לשבח ולתהלה מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס כ"פ, והי' שם משנת תקס"ט עד שנת תקפ"ט, וכתבתי בספרי זכ"ל כי עוד בחיי הרב ר' אברהם גאטטעסמאן נתקבל הוא לאב"ד.

ב) **הרב מו"ה אביגדור** אבד"ק ס' מיקלוש נכד הרב הג"מ יוסף אבעלעס אבד"ק אטש, ונכד הג"מ אליעזר צבי מו"ץ מניקילשבורג, הי' שם רב ו' שנים בק"ק הנ"ל, ואח"כ הלך לק"ק פעסט ושם מנ"כ מוזכר לשבח בשו"ת מחנה חיים ח"א, וס' דברי שאול תשובה ב'.

ג) **הרב מו"ה אביש שפירא** אבד"ק הומנא, (היינו חתן הגאון מו"ה לייביש שפיר מח"ס שערי יהודה, ומו"ה אביש שפירא, חתן ובן של הג"מ יעקב שפירא, אבד"ק שם, ולפי שלא ידעו הקהל את מי לדרוש, נשארו שניהם ממלאים מקום אביהם) והי' שם אב"ד עם גיסו הנ"ל, פ"א דרש הג"מ לייביש, ופ"א דרש הגאון הזה, הגאון מו"ה אביש הי' חריף ובקי נפלא, וכאשר נפטר הג' נשאר שם גיסו אב"ד, יחיד ואין שני לו, (עי' לקמן אות ארי' לייביש).

ד) **הרב מו"ה אבלי כ"ץ** אבד"ק קאשוי, בהג"מ חיים מאיר זאב הכהן אב"ד דק"ק סאללאש בהג"מ כתר כהונה נכד הש"ך (תולדותיו עיין בספרי זכ"ל אות ה') גאון מופלג מח"ס פני אברהם, נדפס בשנת תרל"ט, פני אבות בשנת תרכ"ד בהסכמות גדולי ישראל ומוזכר לשבח בספרו של אביו הגאון כ"פ, ובס' ישועות שלמה כ"פ תלמיד לדודו הגאון רשבבה"ג הרה"ק שמן רוקח, (ובספרי זכ"ל בררתי כי לא הי' חתן הגאון הנ"ל רק נתקשר בקשר שידוכין ואח"כ נפרד הקשר).

ה) **הרב מו"ה אברהם** אבד"ק קארלסבורג והמדינה, והי' מגולה שפאניען נפטר בשנת תפ"ח ו' חשוון, (הקדמה לס' שו"ת דרך יבחר).

ו) **הרב מו"ה אברהם הלוי עפשטיין** אבד"ק רעכניטץ, חתן הגאון ר' נחמן רפ"פ, מצינו הסכמתו ע"ס הרמ"א הראשון בצירוף הגאון בעל טורי זהב, והגרי"ר העשיל, מוזכר בכמה תשובות בתשובה פנמ"א, ואור נעלם סי' כ"ה, והי' אחד מגאוני הדור המפורסמים חי' סביב שנת ת"פ.

ז) **הרב מו"ה אברהם ליב** ראבד"ק אפען (עי' במגלת ספרי).

ח) **הרב מו"ה אברהם ליב** אבד"ק בונהארד בהג"מ יוסף פר"ש, רב בהעלישוי, ועלה בהסכמה ע"ס באר יצחק מהרב ר' יצחק שפיטץ מוזכר לשבח בשו"ת נובי כ"פ, ובס' קול יהודא, והי' גאון ישראל של"ה ער"ח אדר תקס"ח (ומודה קורא יקר כי בספרי זכ"ל כתבתי בדף מ' בטעות כי הוא הי' אב להג"מ ישראל אבד"ק דאלדע, ופ"ק, וטעיתי כי הרב ר' ישראל הי' בן הג"מ ארי' ליב הנקרא ר' ליב חסיד מבאנהארד, ועי' להלן בערכו).

ט) **הרב מו"ה אברהם** אבד"ק אפען בימי בעל תרומת הדשן (עיי' במבוא).

י) **הרב מו"ה אברהם גאטעסמאן** אבד"ק מונקאטש מוזכר לשבח בשו"ת נוב"י מה"ת אה"ע קמ"ד והי' רב גדול צדיק תמים, ותיקן שם כמה תקנות טובות ומנהגים וחברות, בן הרב הגדול מו"ה צדוק נפטר ביום ג' י"ט טבת תקע"ד (ובמק"א העירותי כי עוד בשנת תקס"ט מצאנו שם רב אחר ולאכני ידע סיבת הדבר).

יא) **הרב מו"ה אברהם** מו"צ באפען (עי' מבוא לספרי).

יב) **הרב מו"ה אברהם דוד** בן מו"ה משולם ריבינשטיין אבד"ק קארלבורג, רב וגאון קדוש ה'. מקודם אב"ד בקאבערסדארף באותן הימים שהי' מרן ח"ס ז"ע אבד"ק מאטערסדארף, ובאשר נפש דוד הי' קשורה עם מרן זללה"ה כבוא מרן הנ"ל לק"ק פרעשבורג, על זאת התפלל החסיד תפלה לדוד, לעת מצוא שימצא לו ה' מקום קרוב למרן, וקרוב ה' לכל קוראיו, הגאון הזה סיגף עצמו מאד תבר גוזי דברדא וטבל בגלגולי שלג, ואהבת עולם, ואהבה רבה אהבו מרן ח"ס (ועיי' בס' מצ"ע לנכד הגה"ק הזה, בהסכמת הג"ר נפתלי קופר ז"ל, מרן הקדוש מהרמ"ש זצוק"ל הי' אוהב נאמן לזקנו הקדוש, בהי' רב ואבד"ק קארלסבורג, וקודם פטירתו הי' בא לפ"ב לשבת עמו, והי' מרן ח"ס ז"ל שולח מיד להביא בניו לביתו למען יקבלו ברכה מזקינו הקדוש, וכו' ושמעתי נפלאות מצדקת וקדושת אבי זקני עכ"ל) מובא הרבה פעמים בח"ס, ושמעתי שצוה ליתן ארגז על עליית ביהכ"נ למגן ולמחסה משריפת אש (מפי ידי"נ הרה"ג מו"ה יצחק ווייס הי"ו הממלא מקומו כעת בק"ק הנ"ל) נפטר ה' שבט תקב"ק לפ"ק.

יג) **הרב מו"ה אברהם** אבד"ק אונצדארף הי' רב גדול ישיש (וז"ל במכ"ע המבשר), הרב הגדול מו"ה אברהם זה יותר מארבעים שנה אור עיניו אין אתו, ואשתו הזקנה בערך מאה שנים, אחזה תמיד בידו ותוליכהו אל כל המקומות, אשר חפץ ללכת, ויהי היום, ותמת אשתו על פניו, ונשאר הישיש הזה גלמוד, ובאין מורה דרך מי יהי' לעינים? יוצר המאורות! ממחרת ליום מת אשת אברהם קם הישיש ממשכבו, ואור עיניו שב אליו, וישב ורפא לו ויהי לנס.

יד) **הרב מו"ה אברהם חיים** אבד"ק צאצא, של"ה בדמי ימי[ו] בשנת תק"ע ואחריו נתקבל על מקומו הרב מו"ה יונה ארי' זצ"ל.

טו) **הרב מו"ה אברהם וויענער** סג"ל רב בק"ק מישקול[ץ] (ומקודם הי' אב"ד בכייפעלטיל, ואח"כ מילא מקום אביו הג"מ אשר אנשיל), הי' אב"ד שם ערך ל"ב שנים מצינו הסכמתו ע"ס דער[ך] יששכר (מהרב ר' יששכר דוב לוויטער מקהל פעטער); וע"ס בית יצח[ק] של"ה ביום ש"ק י"ב שבט שנת תקצ"ב, והי' גאון גדול עטרת הור[י]

טז) **הרב מו"ה אברהם טעננבוים** אב"ד בק"ק קערעסטי[ר] בן הורנו של הגאון המובהק מופ"ה מאור הגולה מ[ו"ה]

ירמי'

ירמי' אבד"ק סאנטעוו, הו"ל שו"ת הרי"ף עם הג' שע"ת, ועי' ח"ס חו"מ ק"מ ר"ג ושאר מקומות, והי' גאון גדול ומפורסם, והי' אח"ב בסיקס כאשר מצינו חתימתו ע"ס מוסדות תבל מהרב דאיהעל משנת תקע"ו.

יז) **הרב מו"ה אברהם חיים** אבד"ק פעצעל בהג"מ שמעון דיין דפעסט המחבר ס' הבריתות וש"ס, תלמוד הג"מ וואלף באסקאוויטץ, ובשנת תקס"ח הו"ל ס' אלון בכות הספד על רבו, והי' תלמוד ג"כ מהג"מ עמק המלך, ושבק לן חיים בעודנו צעיר לימים בן כ"ח שנה, ואחרי מותו נדפסו ממנו הס' הר אבל על ה' אבילות ויש לו תשובה, בתשובה מאהבה ומוזכר לשבח בשאר מקומות, והי' נכד הג"מ ליב אפענהיים, ונכד הג"מ דוד אפענהיים מפראג.

יח) **הרב מו"ה אברהם פר"ש** אבד"ק קאמאראן נכד הג"מ מנחם דייטש אבד"ק ניטרא, והי' תלמוד הגה"ק משולם איגרא, אבד"ק פר"ב, מוזכר בח"ס כ"פ ובס' תשובה מאהבה חב"ס אמרי שפר, אבל לא זכינו לאורו, והי' איש טהור לב, מוזכר ג"כ בס' מוסדות תבל, של"ח י' אב תק"ך לפ"ק.

יט) **הרב מו"ה אברהם יצחק בלום** בן מו"ה הירש רב בק"ק פריישטאט ונתקבל שם אחר מות הג"מ ליב אפענהיים, רב גדול ומופלג של"ח בר"ח אייר תקפ"ג.

כ) **הרב מו"ה אברהם סג"ל** אבד"ק ראסנאוויטץ (אחיו של הג"מ יחזקאל אבד"ק אונגלאהק) מוזכר לשבח בס' תורת יחזקאל דף קכ"א וש"מ והי' ת"ח מובהק ומפורסם (עי' בספרי זכ"ל דף כ"ג).

כא) **הרב מו"ה אברהם שמואל בנימין סופר** אבדק"ק פרעשבורג, אביו הגה"ק ח"ס העיד עליו ואמר כי מובטח הוא שבא מלאך ולמד עמו תורה, הי' גאון הדור וקדושו, הרבין תורה בישראל, והעמיד תלמידים לאלפים ורבבות, ראש המדברים בכל מקום, מאור הגולה רבן של ישראל, כמעט כל גדולי ישראל שבזמנינו, והדור שלפנינו, כולם שאבו מבארו מים חיים, נולד בשנת תקע"ה ובעת הי' צעיר לימים בן כ"ד שנה נפל חלקו בנעימים למלא מקום אביו הקדוש בעיר ואם בישראל פרעסבורג, ואביו ברכו ברכה גדולה, והבטיחו כי יעמוד לימינו למלאות את דבריו, ויותר פרשת גדולתו וחסידתו ראה בס' חוט המשולש, ומבוא לספר כתב סופר עה"ת של"ח י"ט טבת תרל"ב, וחבוריו היקרים אשר כל בית ישראל שותים בצמא דב"ק, ה"ה כתב סופר ד"ח על ש"ע, וב"ס על מסכת גיטין, ועה"ת וכו' לזכר עולם יהי' צדיק.

כב) **הרב מו"ה אברהם שאג** אבד"ק קאבערסדארף, ומנ"ב בירושלים, גאון וקדוש ה' צדיק יסוד עולם, אור ישראל וקדושו, נולד בשנת תק"ס והי' חתן הג"מ אהרן שפיטץ אבד"ק האליטש תלמיד מובהק וחביב לרבו הגה"ק ח"ס זצ"ל, הי' אב"ד בק"ק שאט-מאנסדארף, כ"ה שנים ובקאבערסדארף כ' שנים, ובאה"ק ד' שנים, חבר ב' ספרים נחמדים, אחד שו"ת אהל אברהם (ירושלים תרמ"ז) ועל

דרשות

דרשות בשם דרשות הרא״ש של״ה כ״ט אדר שני שנת תרל״ו.
פ״א הי׳ אצל רבו הקדוש הנ״ל, וכאשר הלך ליוהו רבו הרבה, והי׳
אז גדול אחד. וזהו הרע מאד להרב הנ״ל, ואמר שאין זה לפי
כבוד רבינו, וכבוד קהלתו שילך להלות רב קטן כזה, אז קראו ח״ס
בחורה, והראה לו ענין בגמ׳ שילמוד אותו, ושיאמר בה הפשט, ואחר
ששמע הגדול למודו של מהרא״ש ז״ל אמר כדין עשה רבינו כי זהו
לומר כאחד הגדולים, והעיד עליו רבו שעשרים פרסאות סמוך לפר״ב
לא נמצא ת״ח כמותו, וכותו יגן עלינו.

כג) **הרב מו״ה אברהם שפירא** אבד״ק ווראנאיו, רב גדול
וצדיק תמים חסיד מופלג זקן ולקה, נפטר בשנת תרכ״ה
פ״ד לימי חייו ומוזכר לשבח בשו״ת ד״ח כ״פ, ושמעתי ענין נפלא
מה שאירע לגאון זה.

כד) **הרב מו״ה (חיים) אברהם ארענשטיין** אבד״ק בארטפעלד
התן הג״מ ר׳ משה אלי׳ עהרמאן, תלמוד חביב להק׳
ח״ס וצ״ל, ועי׳ בהקדמה לספרו דברי אברהם שרבו הקדוש הראה
לו חביבות, ואחרי מות חותנו מילא מקומו בק״ק הנ״ל, ובשנת תר״י
נקרא למלא מקום הג״מ יצחק צבי הירש אבד״ק טיסא כעא כי כן
צוה הרב, ובשנת תרט״ז נתקבל לבארטפעלד בתופים ובמחולות
כראוי לו, ושם הרביץ תורה בקדושה ובטהרה, והתפאר כי בכל תפלה
התפלל בדמאות, וצדקתו מי ימלל, מוזכר בספרן של צדיקים מהרי״א,
ובאמרי אש, שבק לן חיים י״ד תמוז תרל״א ובשנת תרס״ו נדפס
ממנו ספר (עס״ת, בהסכמת גדולי ישראל ה״ו) דברי אברהם.

כה) **הרב מו״ה אברהם וויסמאן** אבד״ק סאבאסלאוי, מקודם
מו״צ בנירעדהאזא, מוזכר לשבח בהקדמה לס׳ שו״ת
אהל אברהם ומילא מקומו בנו הרב ר׳ יעקב צבי ז״ל הי׳ רב גדול ומפורסם.

כו) **הרב מו״ה אברהם פריידער** אבד״ק רענדעק חתן הג״מ
ר׳ משה פערלס אחיו של הרב מח״ס צמח השדה.

כז) **הרב מו״ה אברהם אולמאן** אבד״ק לאקענבאך, (בהגאון
המפורסם ר׳ סלוס לצ״ד דסכ״ל) הי׳ חתן הג״מ רפאל
שהי׳ אבד״ק שוויטץ, והי׳ אבד״ק סאבאדקא, ואח״כ מילא מקום אביו,
והי׳ גאון, וקדוש מרחם שבק לן חיים בימי אבו בן נ״ח שנים, ונתקבל
על מקומו בנו הג״מ דוד, והריפתו תראה בס׳ דברי רי״ש שהו״ל ממר
אביו, והוסיף שם מדילי׳, מוזכר לשבח בשו״ת ח״ס כ״פ בתוארים
גדולים בעת הי׳ אבד״ק סאבאדקא שהי׳ אז צעיר לימים, ובשאר ספרן
של צדיקים, נפטר כ״ד אב תר״ט לפ״ק.

כח) **הרב מו״ה אברהם שיק** אבד״ק ראאב, רב גדול וחכם
מפורסם גאון חריף,נכד הג״מ חנוך שיק מנכדי הגאון
תיו״ט, מקודם הי׳ רב בק״ק פרערוי ובק״ק מזליטץ ואח״כ בבעמען
ובשנת תקס״ג נתקבל לק״ק ראאב נפטר כ״ה תמוז שנת תק״צ מוזכר
בשו״ת ח״ס כ״פ ובס׳ מוסדות תבל, וחתני הרב החכם מו״ה משה
אהרן

אהרון קרויס מו"ץ דשם ומוזכר לשבח במכ"ע ירושלים בשנת תר"ג.
כט) **הרב מו"ה אברהם אונגאר** אבד"ק פאסטא של"ח ר"ח ניסן תר"ז, בן הרב ר' שמעון, והי' רב ערך ל' שנה.
ל) **הרב מו"ה אברהם בעק** אבד"ק האליטש, תלמוד מובהק להגאון מחצית השקל ולמד אצלו י"ח שנה, והי' אבד"ק לונדענבורג, ובק"ק קאסטעל, וזכה לבנין רבנין, ונתקבל אח"כ בכבוד לק"ק האליטש, שבק לן חיים, י"ג שבט תרי"א.
לא) **הרב מו"ה אברהם שטיין** אבד"ק הידאלמאש צדיק כביר וגדול בתורה, ובנו הי' הגה"צ ר' משה שטיין אבד"ק סענטושארץ, מוזכר לשבח בספר של בנו הנ"ל.
לב) **הרב מו"ה אברהם אהרן פשר"ה** אבד"ק פרויענקירכען, מקודם בק"ק דיאמארא והי' גאון גדול ומפורסם, ובכל מקום שמזכירים את שמו כותבים עליו נפלאות, תלמיד מובהק מהגה"ק ח"ס והי' נכד הג"מ מרדכי טאסק רב"ד בפרעסבורג, ובס' מלאה קטורת קרא עליו הספד מר.
לג) **הרב מו"ה אברהם ישראל בצלאל ר"ב** אבד"ק ברעזאווא, תלמוד הגה"ק ח"ס זצ"ל, הי' רב גדול צדיק תמים, (חה לסגס"ק ר' עמרס סכלך לחס"ק), ובן להג"מ משה נחום אבד"ק וואשאן, ואח"כ בוואשוואר, — הג"ר אברהם מוזכר לשבח בספרן של צדיקים והי' אב"ד ג"כ בק"ק סיגעטוואר וש"ק — שבק לן חיים י"א סיון תרכ"ג.
לד) **הרב מו"ה אברהם עסטרייכער** אבד"ק ביטשקע נולד לאביו הרב מו"ה אליעזר אבד"ק דאמאן, בהיותו ז' שנים שמע לקח מפי רבו הג"מ משה מינץ אבד"ק אובען ישן, והי' אב"ד גם כן בעיר פענק.
לה) **הרב מו"ה אברהם דייטש** אבד"ק ניישטעטיל מצינו התימתו נגד מהרסי הדת בתורת הקנאות שיצא לאור בעיר אמסטרדאם, בשנת תר"ה.
לו) **הרב מו"ה אברהם יעקב קאפיל** אבד"ק בודרוג קערעסטור, ואח"כ בק"ק לאשאנץ, תלמוד חביב להגאון כ"ס ז"ל ומוזכר לשבח בשו"ת כ"ס או"ח ק"י והי' לו מחלוקת גדולות ומררו את חייו, שבק לן חיים בשנת תרכ"ז בגלייכענבערג.
לז) **הרב מו"ה אברהם שמואל** אבד"ק אורמען בהג"מ ראובן ראקאניטץ אבד"ק וועסבערין למד אצל הגח"ס והי' ג"כ אבד"ק באטורקעס, הי' אבד"ק אורמען עד שנת תקצ"ו כ"ו ניסן, ומוזכר לשבח בשו"ת ח"ס כ"פ ובאה"ע ק'.
לח) **הרב מו"ה אברהם רב"ד** בסערדעהלי מצינו חתימתו ע"ם בית יצחק מהרב ר' יצחק ווייס מו"צ בווערשעץ, בשנת תקפ"ד.
לט) **הרב מו"ה אברהם חיים לעדערער** אבד"ק צאצא בשנת תק"ע.

מ) **הרב מו"ה אברהם ענגללענדער** מו"צ ורב"ד באוהעל רב גדול וחסיד, והוא לא רצה ליקח שכר על עבודתו עבודת ראב"ד ומוזכר שמו בכמה ספרים.

מא) **הרב מו"ה אברהם צבי אבעלעס** אבד"ק שארבוגראד (בן הר' מרדכי), נכד הגאון בנימין וואלף מסעטשין, הי' תלמיד מובהק להגה"ס זצ"ל, חתן הג"מ משה פערלס, גאון גדול ומפורסם, מוזכר לשבח בשו"ת כ"ס, ובשו"ת נחלת בנימין ושאר מקומות, מת בדמי ימיו בן נ"ב שנה, בשנת תרל"א כ"ד אדר, נספד כהלכה, מהגאון מו"ה זוסמאן סופר בספרו מלאה קטורת.

מב) **הרב מו"ה אברהם גרינבוים** אבד"ק האסוסא, רב גדול ומפורסם בתורה, ומוזכר לשבח בספרן של צדיקים, ובס' מלחמות מצוה מכתב גדול ממנו.

מג) **הרב מו"ה אברהם יצחק וויינבערגער** אבד"ק קליינ-ווארדיין, (מקודם י"ד שנים בפריסטאלאס), לערך מ' שנים, הי' יליד דוקלע חתן הגאון ר' צבי חריף, הי' גאון גדול ומפורסם צדיק ונשגב, חסידא ופרישא, והרביץ תורה ברבים, שבק לן חיים בשנת תרמ"ד, ומוזכר לשבח בשו"ת מהר"ם שיק ושאר ספרי צדיקים, ונכדו הי"ו, הוציא לאור הס' פני יצחק על סוגיות הש"ס בשנת תרנ"ב, וב' תשובות לו נזכרים בתשו' ח"ס.

מד) **הרב מו"ה אברהם** בר' דוד דיין ומו"צ דק"ק מונקאטש, רב גדול ומפורסם ביראה, ונזכר שמו ג"כ בפסק דין במיהאלוויטץ בשנת תרכ"ו, והי' מפורסם לבעל הוראה מובהק.

מה) **הרב מו"ה אברהם יששכר לייכטאג** בהג"מ א"ש אבד"ק ב' היניאד רב גדול ונכבד, ומפורסם לשבח, ומצינו שמו עפ"ס דין במיהאלאוויטץ.

מו) **הרב מו"ה אברהם אלי' כ"ץ** אבד"ק פאצעל הי' שם רב ערך מ' שנה והי' חתן הג"מ משה נחום ר"ב אבד"ק וואשאן, מוזכר בח"ס כ"פ, והי' מפורסם בישראל של"ה ערב סוכות תרל"ג.

מז) **הרב מו"ה אברהם יחזקאל רייך** אבד"ק באנאוויטץ, רב גדול, וגאון מופלג מפורסם, בהגאון בעל חדושי יעב"ץ והי' ג"כ אב"ד בקאדלבורג, מוזכר לשבח בשו"ת יד אליעזר סי' צ"ד.

מח) **הרב מו"ה אברהם חיים** מו"צ בהאלמין, רב מאוד גדול חסיד מפורסם תלמיד חביב להגה"ק ח"ס, הי' יליד באנהארד, של"ה י"ב ניסן תרנ"ב.

מט) **הרב מו"ה אברהם** אבד"ק שוטעלסדארף רב גאון מופלג שקיל וטרי עם הגה"ס ומוזכר שמה לשבח בשו"ת א"ה ק"ב.

נ) **הרב מו"ה אברהם אליעזר זאב אלט** אבד"ק ק"ד, רב גדול מובהק ומפורסם בדורו (חכמי ב"ס).

נא) **הרב מו"ה אברהם בירך** אבד"ק סעמניטץ ושאר קהלות.

נב) **הרב מו"ה אברהם יהודא הכהן** אבד"ק מאדע, בערעגסאס

גאון גדול ומפורסם, עטרת תפארת ישראל, צדיק יסוד עולם הרעיש את העולם בחריפתו, נולד בר"ח אב שנת תקפ"ד בק"ק ה' מאד, ודרש על בר מצוה שלו חידושים נפלאים אשר חידש מדיליי ונסע ללמוד אצל הגה"ק ח"ס, ולמד אצלו שנה ומחצה, ונתקשר בקשר שידוכין את בת הרבני מו"ה משה יודא גינצלער, ובעת הי' בן י"ז שנה התחיל ללמוד חכמת האמת, ובעת הי' כ' שנה כבר ידע בע"פ כל כתבי האריז"ל, ונתקבל לאבד"ק בערעגסאס, והי' שם עשרים שנה, ואח"כ נתקבל לק"ק ה' מאד ושם רבו העם המתאוים לשמוע דברי אלהים חיים, ולהתבשם מיראתו ומגדילתו, אבל לא ארכו לו הימים, והי' שם רק כשלשה שנים וביום הושענה רבה שנת תרמ"ד נחלש, (ואמר בבכיה בזה"ל קינדערליך בעטעט מיך אויס דען די וועלט ברויך מיך נאך)

ובמוצאי חג הסוכות שנת תרמ"ד ליל אס"ח שבק לן חיים.

גדול הי' אהבתו למרן הרה"ק הרי"ם מוואלסוי, ואופן התקרבות רחוקים, שמעתי, כי אחד מיוחד מגדולי תלמידי הרי"ם העלילו עליו עלילה, והרחיק להרחיק נדוד, והגיע למאדע ושם הי' שוכן הגאון הזה, ותופש ישיבה, שמוך עוד שולחן אביו, וגם הרב הגדול הזה לקח חבל בהשיעורין של הרב האברך, והיטב מאד בעיניו דרך לימודו, וכתב מכתב לרבו הרי"ם בתחנונים ישעשו נפשו, כי מלא מנוח לכף רגלו הי' שעה עד יעבור זעם, וכי מלא מנוחת אהבה, מקום תורה, צדיק ילין בה, רק בשנים ואב בחכמה, ולאות אמת שלח קונ' אחד הד"ת מהגאון רא"ל, על שוגי' אחד, והרי"ם שמח מאד במכתב הנ"ל וכתב תשובה והפליא מאד את הד"ת, וכתב שהשתומם על המראה, שבמדינה הדשה אשר לא נכיר מלאה התורה קן לה, שמה ימלא ת"ח עלים וחריף נפלא כמוהו, ועי"ז נתקשר הידידות ביניהם. והי' מאנ"ש הדבוקים ביותר לרבינו הה"ק מלאכז זי"ע, חביב ונכבד מאד בעיניו.

נג) **הרב מו"ה אברהם גלאזנער** אבד"ק קלויזענבורג, נכד הג"מ ח"ס זצ"ל, מוזכר לשבח בכמה ספרן של צדיקים, ה"ה בס' שו"ת קול ארי' שו"ת ריב"א, והי' ג"כ רב בעיר דיאָנק רב גדול ומפורסם של"ח א' שבט תרל"א.

נד) **הרב מו"ה אברהם יעקב רוין** אבד"ק קאשוי (חותן הג"מ הרגא טעננענבוים מטשאטש).

נה) **הרב מו"ה אברהם הלוי יונגרייז** אבד"ק טשעגנער בהגה"ק ר' אנטשיל אבד"ק הנ"ל, וחתן הגה"ק ר' אברהם יצחק אבד"ק טולטשווא, ובשנת תרל"ד נסתלק אביו הקדוש מילא הוא מקומו, ושבק לן חיים בשנת תרס"ז י"ט סיון, ומוזכר לשבח בשו"ת מ"ח, ובס' יד יצחק כ"פ, והי' גאון מופלג, צדיק נשגב.

נו) **הרב מו"ה אברהם וואלף** מו"צ בטארנע. חתן הרב מו"ה חיים מסאססאלו, שהי' חתן הג"מ יעקב אבד"ק חוסט, ולמעלה בקודש.

נז) **הרב מו"ה אברהם יצחק גליק** אבד"ק טולטשווא, אחד המיוחד משיירי כנסת ישראל, גאון גדול מפורסם אב לרבנים,

רבן

רבן של ישראל, נולד שנת תקפ״ו, תלמיד להגאון מהר״ם פערלס ולהגאון מהרש״ש מסאללאש, בשנת תר״ו לקח לו לאשה את בת הג״מ ישעי׳ בנעט לאשה והי׳ אבד״ק הנ״ל נ׳ שנים, צדקתו מי ימלל תמימותו אין לספר, יחיד בדורו ופלאי מלבד גדילתו בתורה ובצדקת, וחבר ספרים רבים, עוד הי׳ משורר נפלא, וכותב צחות, מליצות רמים כאשר תראה בספר שערי חיים למהו׳ זצ״ל, חבר באר יצחק עמ״ס חולין ספר גדול ונפלא, ושו״ת ג׳ מהדורי׳, וכעת י״ל ספר גדול ב״י על מס׳ גיטין ובראש הספר, תולדות המחבר הגאון זצ״ל, מסודר מחתנו הגאון הי״ו אבד״ק ס׳ ווארא̇ל, של״ח ב׳ אייר תרס״ט לפ״ק.

נח) **הרב מו״ה אברהם קארנפעלד** אבד״ק מאקעווע, מוזכר בשו״ת מ״ה, הי׳ תלמיד הגאון ר׳ אהרן דוד דייטש אבד״ק יארמאט, רב גדול ומפורסם בתורה וביראה, של״ח בכ״ה סיון שנת תרס״ג בעיר בודאפעסט, כל ימיו הי׳ בצער ויסורים, מבני קהלתו.

נט) **הרב מו״ה אברהם ברודא** אבד״ק בערעזנא, נכד להגאון הנודע מרן אברהם ברודא, והי׳ חתן הג״מ אברהם יצחק אבד״ק קליינווארדיין, חב״ס נפלא פרי החג, על סוגי׳ ונדפס בשנת תרל״א בהסכמות גדולי ישראל, ועודנו באבו נקטף בשנת תרמ״ב, ונספד בס׳ לקוטי חבר, הי׳ גאון חסיד מפורסם.

ס) **הרב מו״ה אברהם** אבד״ק האללאש מוזכר לשבח בשו״ת רבו כ״ס, שבק לן חיים בשנת תרט״ז בעיר ניישטעטיל.

סא) **הרב מו״ה אברהם חיים אינהארן** מח״ס עצי העולה, וס׳ ברכת הבית, וש״ס (ונתקבלו בהסכמה בכל גבול ישראל סל״ח באס״ק תובב״א), ולמד תורה מתוך לחץ וזה הדחק.

סב) **הרב מו״ה אברהם ניידויז** אבד״ק טאפולצא, בשנת ת״ר.

סג) **הרב מו״ה אברהם ליב ליטש סג״ל רוזענבוים**, בפרעסבורג, מקודם הי׳ אבד״ק זענטא ואח״כ הצליח על הגורל והלך לדור בפרעסבורג, ותורה וגדולה, בקנה אחד עולה, חבר ספר נפלא שו״ת בן יהודא נדפס בהסכמות גדולי ישראל, וס׳ שושנת עמקים, ובהקדמתו הביא כי אמר קודם מותו, שזכה לגילוי שכינה יעו״ש, והי׳ רב גדול וגאון נפלא צדיק נשגב.

סד) **הרב מו״ה אברהם יצחק** ראבד״ק טאקאי, והי׳ מפורסם למגיד ודרשן נפלא, מוזכר לשבח בשו״ת פרי השדה.

סה) **הרב מו״ה אברהם גרינהוט** אבד״ק וואשארהעלי, תלמיד להגאון יריעות שלמה, והי׳ שם אב״ד מ׳ שנים.

סו) **הרב מו״ה אברהם שטארק** אבד״ק הוניאד תלמיד להג׳ כ״ס ומוזכר שמה לשבח ביו״ד ע״ב.

סז) **הרב מו״ה אברהם ליב שטערן** אבד״ק סעליצע הי׳ אב״ד דשם נ׳ שנה של״ח ביום כ״ד סיון שנת תרנ״ י בן ר׳ חיים שטערן ונתקבל בני הרב ר׳ משה שמואל שטערן מסערענטש אבל לא מילא מקומו.

סח) **הרב מו"ה אברהם** רב"ד בהאליטש בן הרב ר' יוסף רב"ד בסערעד שבק לן חיים י"ז אב תרכ"ד.

סט) **הרב מו"ה אברהם פאללאק** אבד"ק באלאטון פירעד, של"ה בשנת תרס"ג בש"ק בהר, מוזכר לשבח בשו"ת הריב"א ובשאר ספרים, ונספד מגאוני ישראל, רב גדול ומפורסם.

ע) **הרב מו"ה אברהם בלום** אבד"ק אָלמאַש בשנת תר"כ.

עא) **הרב מו"ה אברהם פראגער** מו"צ בק"ק טאפולשוין רב גדול ומפורסם וצדיק תמים.

עב) **הרב מו"ה אברהם כ"ץ קארפעלעס** אבד"ק גירבא רב גאון גדול ומפורסם הי' רב ערך ל' שנים חבר ס' אוהל אברהם, תשו', ועין הרואה יראה כי גדול הוא בתורה, וביראה של"ה כ"ח תשרי תרנ"ו ועל ספרו הסכימו גדולי ישראל והפליא את המחבר, מוכר לשבח בתשו' כ"ס, ומהר"ם שיק, ונחלת בנימין ובשאר מקומות, בן ס"ו שנה הי' במותו.

עג) **הרב מו"ה אברהם ליב** אבד"ק שימוני רב גדול ומפורסם לחריף, ויר"ש שרת שם משנת תרי"ח, ומוזכר שמו בשו"ת כתב סופר חיו"ד ק"ל.

עד) **הרב מו"ה אברהם העללער** אבד"ק קאָוועשד רב גדול וצדיק נשגב מפורסם בזמננו.

עה) **הרב מו"ה ארוניהו שמעלצער** אבד"ק פעטראוועסלע, רב גדול בתורה וביראה מת בדמי ימיו, (ומילא מקומו חתנו הרב מו"ה הרגא ג"מ).

עו) **הרב מו"ה אהרן** מו"צ בק"ק אייזענשטאט, בשנת ת' מוזכר בס' משפחת פראג דף פ"א.

עז) **הרב מו"ה אהרן מתתי' ווינא** האבד"ק גרויסווארדיין, בנו של הגאון ר"פ מווינא אב"ד דשם, (מילא מקום אביו בשנת תקס"ג), והי' נכד גדול הדור ר' אנטשיל מווינא אבד"ק מישקולץ, רב גאון מופלג.

עח) **הרב מו"ה אהרן מעזריטש** אבד"ק רעכניטץ, בשנת ת"פ, ומוזכר בשו"ת פנים מאירות, מהגאון מהר"ם א"ש, חלק שני, והי' בן הג"מ יצחק פרוסטיץ אבד"ק שם של"ה ר"ח כסליו תק"ז

עט) **הרב מו"ה אהרן האליטשער** אבד"ק רעכניץ ומ"מ בק"ק האליטש, מוזכר לשבח בשו"ת נוב"י מה"ת אה"ע צ"ב, בשנת תקמ"ו הדפיס את ספרו בית אהרון עה"ת בהסכמות גדולי ישראל, הי' אחד מגדולי ישראל המפורסמם, ובסוף ימיו הי' דר באה"ק ושם מנ"כ.

פ) **הרב מו"ה אהרן צבי** אבד"ק ניגרעשט חותן הגה"צ ר' עזריאל אייזיק קעללער אבד"ק שומקאט, הי' רב גדול ומפורסם.

פא) **הרב מו"ה אהרן בערלין** אבד"ק נייטרא בשנת תק"ב, והתם א"ע על פס"ד שהי' בין קהל פרעסבורג, וקהל שטאמפא, רב וגאון מופלג בדורו.

פב) **הרב מו״ה אהרן** אבד״ק בעזינג, הי׳ אב״ד דשם נ׳ שנים, של״ה בשנת תק״ן ד׳ ש״פ, רב גדול וצדיק.

פג) **הרב מו״ה אהרן פריעד** אבד״ק באסארמעני, נולד בשנת תקע״ב, הי׳ תלמיד מובהק וחביב להגח״ס וצ״ל, והי׳ ג״כ רב בטשאטה ד׳ שנים, ויותר מחמשים שנה בק״ק באסארמעני, חב״ס אומר לציון על הכסף, שו״ת מהרא״ף, ובסוף ס׳ קונ׳ נחמד בשם הלות אהרון, וד״ת אגדה, בשם זקן אהרון, ומוזכר לשבח בספרן של צדיקים, גאון גדול מפורסם, צדיק תמים. ראש המדברים, אחד מגדולי ישראל, חתן הגאון מאה״נ דוו״ק בעל שמן רוקח, וצ״ל.

פד) **הרב מו״ה אהרן פריעד** אבד״ק נירבאטור, מח״ס זקן אהרן נדפס בהסכמות גאונים מפורסבו, בן אחותו של הגה״ק מליסקא.

פה) **הרב מו״ה אהרן ליב** אבד״ק צאהלעם, רב גדול הדור (כן תארהו הגאון בנוב״י בתשו׳ יו״ד ק״נ בתואר גדול הדור) שקיל וטרי׳ עם הגנוב״י כמה שו״ת, גאון גדול מפורסם, והי׳ ג״כ דיין בפראג, בן הג״מ ישעי׳ מפראג, ומצינו הסכמתו בשנת תקט״ו ע״ס זרע שמואל.

פו) **הרב מו״ה אהרן משה** אבד״ק פרויענקירבען, מק״ק גאלגויטץ ומילא שם את הרב ר׳ מרדכי כ״ץ שבק לן חיים בשנת תקמ״ז.

פז) **הרב מו״ה אהרן שפיטץ** אבד״ק טרענטשין, והי׳ ג״כ בפרוסטיץ, גאון מפורסם, מוזכר לשבח בס׳ תורת יחזקאל, ובשו״ת הר המור, ופרשת מרדכי יו״ד כ״פ והוא הי׳ חותן הג״מ ר׳ אברהם שאַג אבד״ק קאבערסדארף, ונדפס קונ׳ בשם בית אהרון, בסוף ספר מחתנו, נפטר הושענה רבה תקע״ז.

פח) **הרב מו״ה אהרן** אבד״ק וואשאן בשנת תק״ע רב גדול.

פט) **הרב מו״ה אהרן גרינבערג** אבד״ק מיהאלאוויטץ, גאון גדול ומפורסם גאון אמתי גדול בישראל, תלמיד מובהק מהגה״ק ח״ס, חבר ס׳ נפלא על מס׳ גיטין כתובות, נפטר בחול המועד פסח תרנ״ג זקן ושבע ימים בן פ״ב שנים, ונפלאות סיפרו מהתמדתו אשר הי׳ חוץ לדרך הטבע, לא רעב ללחם, ולא צמא למים, כ״א לשמוע דבר ה׳.

צ) **הרב מו״ה אהרן ווגנער** רב״ד דק״ק מאטערסדארף, גאון גדול ומפורסם חריף ובקי נפלא, שקיל וטרי׳ עם הגאון מהר״ם שיק, כ״ס מחנה חיים, והי׳ מפורסם בכל העולם, והגה״ק ח״ס התפלא על עומק חריצתו כאשר העיד ע״ז הגאון מפאקש בספרו מלאה קטורת בעת הספידו כראוי, שבק לן חיים בשנת תרכ״ט י״ז חשון, (ועיין כ״ם לית שיתן ספריו קודם שיהי׳ נדפסים לגאון זה לשום עין עליו).

צא) **הרב מו״ה אהרן צבי וויינבערגער** אבד״ק מארגרעטין (ובימי חליו נתברך בבס ר׳ יופיע) גדול בישראל, ומפורסם בצדקתו וחסידתו כי רבה הוא, תלמיד הגאון ח״ס וצ״ל ומוזכר לשבח בשו״ת ח״ס עוד בימי בחרותו, ולמד ג״כ אצל הגאון שערי תורה, ומשם הלך לק״ק פרעשבורג, (בלימוד ביציר ראשון בל יגון הגס״ק,

הקשה ממן קושי' אחד, והוא הי' בקלה השולחן, ונענה כי כן הקשה המרדכי, ובלא בזיקתו, וקראו ח"ק אליו קמוך, והוא הגיד כל דברי המרדכי בע"פ, הסייך לאותה קוגי' ומקוומות סוכות, עד שהעיד עליו ממן, שבקי בש"ק וראשונים, ובפרט במרדכי ומני אז נתיקר בעיני מרן) גדול הי' אהבתו וחיבותו למרן הגה"ק ר' הלל מקאלאמעא. (ועי' בס' בית הלל דברים נפלאים ממנו) הי' מגזע רבינו מהרש"ל, יליד שעסבורג.

צב) **הרב מו"ה אהרן אורי' פריעדמאן** אבד"ק נאראש בהג"מ ברוך שהי' רב בק"ק הנ"ל מוזכר בס' זכרונות של קהל הנ"ל.

צג) **הרב מו"ה אהרן** מו"צ בוואשוואר מצינו חתימתו ע"ס מוסדות תבל משנת תקע"ה מהרב דאוהעל.

צד) **הרב מו"ה אהרן צבי ניימאן** אבד"ק ווראדיש רב גדול ומפורסם, (חתן הגה"ק מרדכי בנעט אבד"ק סטאמפין), ועלה לבסוף לדור באה"ק תובב"א.

צה) **הרב מו"ה אהרן עהרליך** אבד"ק יאנקאוויטץ, בהג"מ יעקב אבד"ק נאראש, והי' ג"כ רב בשארי קהלות.

צו) **הרב מו"ה אהרן קארנפעלד** אבד"ק יעניקוי, רב גדול ומופלג, והגאון בלקוטי חבר קרא עליו הספד מר.

צז) **הרב מו"ה אהרן סודיטץ ביכלער** אבד"ק סערדעהעלי, (אחיו של הג"מ פאלק סידיטץ אבד"ק סענטסין) בהרב מו"ה חנוך ונולד בק"ק נייטרא, ונתקבל לק"ק סערדעהלי והי' שם י"ב שנים עד שנת תקפ"ח ד' אב, מציני הסכמתו ע"כ ספרים, ומוזכר בשו"ת ח"ס כ"פ. רב גאון גדול ומופלג, הרביץ תורה לישראל.

צח) **הרב מו"ה אהרן הלוי טויבער** אבד"ק באטורקעס חבר ס' יד אהרון, נדפס בפרעסבורג בהסכמות הגאון כתב סופר, ומוזכר לשבח בס' שו"ת ח"ס כמה פעמים, נפטר ז' מרחשוון תר"ז, ומנ"כ בעיר סערדעהלי והי' רב בבאטורקעס כ' שנים.

צט) **הרב מו"ה אהרן** אבד"ק אדרא, מוזכר שמו בס' כנסת הגדולה מהגה"ק מצאנז.

ק) **הרב מו"ה אהרן שמואל אסאד** אבד"ק סערדעהלי, נולד בעיר הנ"ל בשנת תק"ץ לאביו גאון ישראל מרן יודא אסאד, נשא אשה בעיר ניקולשבורג, שקיל וטרי' עם גאוני ישראל מרן מהרש"ק מבראדי מהר"ם שיק והי' אבד"ק קויטה, ובשנת תרכ"ח מילא מקום אביו זצ"ל, ונדפס קצת ממנו בס' של אביו הקדוש, הערות והוספת, ונשאר הרבה חד"ת בכת"י הי' גאון גדול ומפורסם זקן הדור של"ח ו' ניסן תרס"ה.

קא) **הרב מו"ה אהרן דוד** אבד"ק יארמאט, גאון גדול ומפורסם פאר הדור גודר גדר ועימד בפרץ, נפלאות יספרו מצדקתו וחסידתו, נולד בשנת תק"ע ונתגדל בבית זקינו, הג"מ יוסף דייטש אבד"ק רודניטץ, ומשם נסע לק"ק פרעסבורג, ללמוד אצל הגח"ס, הי' דרשן בק"ק פעסט, ואבד"ק שעבעש, ה' שנים ומשם לק"ק ב' דיארמאט

והי'

והי׳ שם אב״ד ז״ך שנה, ונדפס קצת מחידושיו בספרו גורן דוד על או״ח, נפטר בשנת תרל״ה אסרו חג של פסח, לזכר עולם יהי׳ צדיק.

קב) **הרב מו״ה אהרן קוטנא** אבד״ק טאטא רב גדול ומפורסם, ובנו הרב מהר״ש אבד״ק א״ש, הדפיס ממנו ספר משחת אהרון על מס׳ נידה, ומוזכר לשבח בשו״ת ח״ס כמה פעמים נפטר י״ב כסלו תרל״ד, הי׳ בן הג״מ יוסף קוטנא אבד״ק הנ״ל, ולמד בק״ק פר״ב אצל הגח״ס, והוא הו״ל בשנת תקצ״ד ס׳ דעת זקנים עם פירושו שארית יוסף.

קג) **הרב מו״ה אהרן יוסף שמואל** אבד״ק טרענטשין, בן הג״מ תורת יחזקאל אבד״ק אונצדארף נכד הגה״ק שמן רוקח, ונסמך להורות מהגה״ק ח״ס (עי׳ הקדמה לס׳ תורת יחזקאל מאביו הגאון ז״ל) ומוזכר לשבח בס׳ מחנה חיים מהגאון דמונקאטש, נפטר בשנת תרמ״ה, י׳ אב בן פ״ו שנה, רב גדול ומפורסם לתהלה.

קד) **הרב מו״ה אהרן אליעזר פאשקעס** אבד״ק גאלאנטא, וק״ק קאטה הו״ל כמה ספרים נחמדים והי׳ דרשן מופלא, ספר עת ספוד, על פטירת רבו הגאון מו״ה אליעזר ליפמאן שטיין, וח״ס מעשה אבות, באר רחובות, (בהסכמות הגאון הנ״ל) משמרת אליעזר הי׳ גאון מופלג וחריף, נפטר ב׳ אדר תרמ״ד, בעיר מולדתו סערדעהלי.

קה) **הרב מו״ה אהרן ווילהיים** אבד״ק קאטה, ואח״כ בפעזינג. גאון מופלג, מוזכר לשבח בשו״ת מהר״ם שיק או״ח קע״ד, שלח בשנת תרנ״ט.

קו) **הרב מו״ה אהרן** אבד״ק לעווא, בשנת תר״י.

קז) **הרב מו״ה אהרן** בק״ק בריד, רב חסיד וצדיק, ואליו ינהרו אנשים לקבל ברכתו, כי גדול הי׳ ביראת ה׳.

קח) **הרב מו״ה אהרן נר״פ** אבד״ק וויטקע ת״ה גדול ויר״ש, מפורסם ביראתו ובתורתו.

קט) **הרב מו״ה אהרן ליפפא** אבד״ק סענטעש אחיו של הרב מריאנדיא״ש ז״ל.

קי) **הרב מו״ה אהרן** אבד״ק קאסוני, בשנת תק״פ.

קיא) **הרב מו״ה אהרן** אבד״ק שאקטארנא, מוזכר לשבח בח״ס יו״ד י״ז ושט״ו וקודם הי׳ שם מו״צ, ואח״כ נתקבל לאב״ד.

קיב) **הרב מו״ה אהרן רויטה** רבד״ק שאמבוקערט בשנת תקע״ה ומצינו שמו בס׳ מוסדות תבל מהרב דאוהעל.

קיג) **הרב מו״ה אורי׳ שרגא פייביל** אבד״ק שטאמפען, סמוך לפר״ב רב גדול וחסיד, אביו של הג״מ ר׳ בער מח״ס באר טוב (חב״ה כ״ט).

קיד) **הרב מו״ה אורי׳ מיללער** מו״צ בשעסבורג יאח״כ בברעזאווא, תלמיד מובהק מהגאון ר׳ משה פערלס, (והי׳ חבר להגאון יטוולנסוואה ז״ע) הביר ספר נחמד בן אורי הלך לארץ החיים בלי וש״ק ביום ר״ח מרחשוון תר״מ לפ״ק.

קטו) **הרב מו"ה אורי' שרגא פייביש** אבד"ק שאכטיץ, נפטר כ"ד אדר שני תקפ"א.

קטז) **הרב מו"ה אייזיק** טירנוי, בעל מנהגים (ראה מבוא לספרי).

קיז) **הרב מו"ה אייזיק כאליש** אבד"ק שטאמפין, והי' ג"כ רב בטיפליטץ ומצינו הסכמתו ע"ס עטרת אליהו, בשנת תקל"ן ומוזכר לשבח בשו"ת נובי"ק והוא הי' בין הראשונים שלחמו בעד כבוד רבינו מרן ר' יונתן אייבשיטץ, בשנת תקי"א, ועבו"ז כתב עליו הג' יעב"ץ מרורות בספרו התאבקות.

קיח) **הרב מו"ה (יצחק) אייזיק ביליצער** אבד"ק נאדי אידא גאון גדול וחסיד, צדיק יסוד עולם, אליו ינהרו אנשים לקבל ברכה.

הגה"צ נולד בעיר אוגלדארף בשנת תקס"א לאביו הרב מו"ה פנחס ביללילער בהרב מו"ה שמואל בהרב מו"ה משה בהה"ג מו"ה יוסף שמואל ביללילער, והי' ראש מדינה ויושב בד' ארצות, והי' נכד הגה"ק בעל מסורת הש"ס מרן יוסף שמואל מקראקא, ונכד הגה"ק השל"ה, הרב מו"ה יצחק הי' תלמיד מהגה"ק ר' יעקב וועטש, ומהגה"ק מהר"ם מינץ, והגה"ק ר' יצחק פרענקיל אבד"ק קראנע, ובשנת תקל"ז כאשר נפטר הג"מ משולם אבד"ק הנ"ל נבחר הוא למלאות מקומו, ולמד יום ולילה מתוך דחקות גדול, ומאכלם ודחקם לא נודע לשום איש, ומעשה שהי' פ"א בחג השבועות לא הי' בביתם מה לבשל כי אפס כסף, ולאשר כי פתח ביתו הי' פתוח לאלרות קודם הביהכ"נ, ומורא עלה על ראשו, יען שאין תנורם, ומעלה עשן, אולי יודע הדבר, לזאת לוה לעשות תבערה גדולה בתנור ובישל טיהעע, ועד שהי' בן ששים שנה, לא שכב במטה מוצעת, ובפשיטות בגדיו, כ"א על ספסל של עץ קשה. ולמד בקדושה ובטהרה והי' מפורסם בכל הגליל לקדוש ישראל וכאשר הסתלק ביקש מהקהל איזה בקשות, ואמר בזה"ל, רבותי, אם תאבו ושמעתם הרי טוב, ואם תמאנו ומריתם את פי, וועל איך מיר העלפין אויך אין די שטריימפף, של"א ביום ד' ט' סיון שנת תרמ"ז בן פ"ז שנה, ונדפס ממנו חבור בשם, **באר יצחק** על התורה.

קיט) **הרב מו"ה אייזיק לאך** אבד"ק קאמאראן, בשנת תק"ס.

קכ) **הרב מו"ה אייזיק באנאוויטץ** אבד"ק עגערסעג בשנת תק"ע מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס כ"פ.

קכא) **הרב מו"ה אייזיק** אבד"ק בארשע, רב הראשון דשם, והי' גיסו של הגה"ק ר' מנחם אבד"ק סיגעט הי' שם בשנת תק"ן.

קכב) **הרב מו"ה אייזיק ליב** אבד"ק רייץ משנת תקע"ד ונזכר לשבח בשו"ת ח"ס משנת הנ"ל.

קכג) **הרב מו"ה אייזיק מישאל הלוי** אבד"ק קאניזשא, בן הרב ר' גדלי' אבד"ק פאסטא, והי' שם רב משנת תקצ"ג.

קכד) **הרב מו"ה איסר אולמאן** אבד"ק זענטא רב גדול וחסיד, יליד באנהארד (הקדמה לס' בית נאמן) ונהרג בשנת תר"ט ט' שבט בשעת המרידה.

קכה) **הרב מו״ה איסר פרוסטיץ** מפרעססבורג, והוא המחבר ס׳ מקוה ישראל, עמ״ס תלמוד להגח״ס, חתן הג״מ מנחם שאהן בן הגה״ק דניאל פרוסטיץ, והי׳ שיעור רב, חסידתו מי ימלל, אין גומרין עליו את ההלל.

קכו) **הרב מו״ה איציק גראסהאבער** אבד״ק פאקש, גאון מפורסם, והוא הרעיש את העולם, בהדג שטיריל, והדפיס ספר מקל נועם, וס׳ מקב״ש, ואסף איש טהור מכתבים מגדולי ישראל, נגד אח״ר, וכן בכת״י קונ׳ התפילין, והי׳ רב בפאקש משנת תקמ״ב עד ט׳ כסליו תקע״ו ומוזכר לשבח בשו״ת ח״ס כ״פ, והי׳ יליד קראקוי.

קכז) **הרב מו״ה איציק** אבד״ק גאיי ומנ״כ בפרעשבורג רב גדול וחסיד נפטר ביוה״כ בשנת תקכ״א.

קכח) **הרב מו״ה איציק** אבד״ק אורמין רב גדול ומפורסם בימי מרן ח״ס ומוזכר לשבח כ״פ, באה״ע קל״ט, ושאר מקומות.

קכט) **הרב מו״ה איציק ליב** אבד״ק טשוס, רב גדול ומופלג ומוזכר לשבח בשו״ת ח״ס כ״פ.

קל) **הרב מו״ה אלחנן** רב״ד באויפען, רב גדול ומפורסם מוזכר בשו״ת נוב״י מה״ת כ״פ.

קלא) **הרב מו״ה אליהו** אבד״ק באטורקעס הי׳ ילוד פונטשיווי, והי׳ אבד״ק גרויסווארדיין גדול הדור ומפורסם בישראל, חבר כמה ספרים נחמדים, הלא המה מענה אליהו, הדרת אליהו, הדושים על ש״ס, שו״ת הגאונים, ושאר ספרים שמעידים על גדלו בתורה ויראה, נפטר בשנת תקמ״ו ב׳ דחוה״מ פסח.

קלב) **הרב מו״ה אליהו א״ש** אבד״ק דערעטשקע, הי׳ שם רב ל׳ שנים, והי׳ צדיק תמים, חסיד מפורסם והתענה משבת לשבת, נספד מהגאון לקוטי חבר ב״ה, ומוזכר לשבח בשו״ת כ״ס כ״פ, נפטר בחודש שבט תרל״ז.

קלג) **הרב מו״ה אליהו** אבד״ק רייץ, מוזכר לשבח בס׳ צמח השדה מהגאון דטשארנע, ובס׳ ח״ס כ״פ, רב גאון מופלג ומפורסם לתהלה.

קלד) **הרב מו״ה אליהו עפשטיין** אבד״ק טרענטשין סקאליטץ מוזכר לשבה בשו״ת ח״ס כ״פ, גאון גדול מופלג.

קלה) **הרב מו״ה אליהו מנחם גאיטין** אבד״ק העדיעס. נכד הגאון כסף נבחר מו״ה ברוך ז״ל, מוזכר שמו בכמה ספרים לשבח.

קלו) **הרב מו״ה אליהו פראנקיל** אבד״ק לעוועלעק, רב גדול וחסיד מפורסם בתורה וביראה, חבר ספר אבני אליהו נדפס בשנת תרמ״ח בהסכמת גדולי ישראל.

קלז) **הרב מו״ה אליהו נתן** אבד״ק קאלעוו רב גדול צדיק תמים הרביץ תורה בישראל.

קלח) **הרב מו״ה אליהו** אבד״ק קערעסטור, רב גאון גדול, מוזכר לשבח הרבה פעמים בשו״ת ח״ס ומהן בחו״מ קפ״ד.

קלט

קלט) **הרב מו"ה אלימלך עקשטיין** מו"צ בבילקע והי' ש"ב להגה"ק מרן צבי אלימלך מדינוב (וי"ל הגאון אבד"ק פלונסק הי"ו, כתב כי שמע נפלאות מהרב הזה).

קמ) **הרב מו"ה אלימלך** מו"צ במאדע, ואח"כ רב בשאמשון, והי' חתן הגה"ק מו"ה עמרם הסידא אבד"ק אירשע רב גדול ומפורסם.

קמא) **הרב מו"ה אליעזר טרענטשינער** אבד"ק קויטה, טשוס, מוזכר לשבח בשו"ת פרשת מרדכי ובשאר ספרים.

קמב) **הרב מו"ה אליעזר ליפמאן** אבד"ק טעמעשוואר, בן הרב ר' בנימין זאב מצינו חתימתו בשנת תק"ח, על תקנת הח"ק דק"ק מאקוי, של"ה בשנת תקכ"א.

קמג) **הרב מו"ה אליעזר ליפמאן שטיין** אבד"ק סערדעהלי, מקודם אבד"ק סאללאש (עי' ספרי זכ"ל) ואח"כ בדיאנדיאש, ובשנת תקפ"ט נתקבל לאבד"ק סערדעהלי גאון גדול ומפורסם, ומגיד נפלא, ולחם מלחמות ה' נגד מהרסי הדת, הו"ל קונ' השגת הבימה, נדפס ב' פעמים וחבר עוד ספרים של"ה כ"ז אב תרי"א.

קמד) **הרב מו"ה אליעזר ליפמאן נייזאטץ** אבד"ק מאגענדארף, גאון גדול ומליץ נפלא, תלמוד מובהק וחביב להגה"ק ח"ס של"ה בק"ק סערדעהלי ד' תשרי תרי"ט לפ"ק (עי' בס' חוט המשולש ומכתב שכתב לו הגח"ס, בשנת תקל"ט נתקבל לאבד"ק הנ"ל, חבר ספרים נפלאים ונחמדים, ספר משכלות הפנינים, נדפס בשנת תר"ו, בליר אליעזר ספר נפלא חקירות על ש"ס בהסכמות רבו הגאון הנ"ל, ולא נדפס עד בשנת תרמ"ט, והי' אב"ד ג"כ בק"ק זשאמבעק.

קמה) **הרב מו"ה אליעזר רויזנער** אבד"ק דיאמארא, נולד בעיר נאדאש, (ובמעט לקח מפי רבו הג' כ"ס, ומהרי"א), ונתקבל לק"ק נייטרא בתואר רב"ד, והי' חסיד מפורסם, מוזכר לשבח בשו"ת מהרי"א, של"ה בשנת תרס"ה.

קמו) **הרב מו"ה אליעזר שטראססער** אבד"ק עיר חדש, נולד בשנת תק"נ, והי' תלמוד מהגאון שמן רוקח, בעת הי' כ"ו שנה שמש בתור אב"ד בק"ק ראגענדארף, והי' רב ג"כ בק"ק מאגענדארף ומשם שאל שאלותיו לגח"ס, (ראה שו"ת ח"ס ח"ו ל"ב) והי' אבד"ק ראאב והי' גאון גדול וחכם שלם, שבק לן חיים בן נ"ב שנה, י"ב טבת תרי"ט.

קמז) **הרב מו"ה אליעזר ביכלער** אבד"ק פילעק בהג"מ פאלק אבד"ק סעטשין, של"ה בשנת תרל"ט בן ס"ג שנה.

קמח) **הרב מו"ה אליעזר שטראססער** אבד"ק שטאמפין והי' חתן הג"מ אליעזר שטראססער אבד"ק עיר חדש, של"ה כ"ב שבט תרנ"ב.

קמט) **הרב מו"ה אליקים** אבד"ק פרעשבורג ואח"כ בווינער ניישטאט, בן הרב מו"ה קלונימוס חי' שם בשנת ר"מ והי' החתן הקדוש מו"ה חיים הי"ד, (קורות היהודים בווינער כ"ם).

קנ) **הרב מו"ה אליקים געץ** אבד"ק גערמענד, גאון מופלג ומפורסם בימי מרן ח"ס ומוזכר לשבח שם בתשו' או"ח ל"ג ושאר מקומות, ומצינו שמו בס' מוסדות תבל משנת תקע"ה, והי' ג"כ רב בק"ק קאבערסדארף כאשר נזכר בתשובת ח"ס יו"ד ל"ה, והי' רב עד שנת ת"ר שבשנה הזה שבק לן חיים.

קנא) **הרב מו"ה אלכסנדר מייזלעש** אבד"ק סע־דעהלי וק"ק רעבניטץ, הוא הגאון הגדול המפורסם פאר הדור, בן הג"מ רפאל מייזלעש אבד"ק פאריצק, מחמת מלשינות הוצרך לברוח מארץ פוילען, (ואחיו הג"מ משה אבד"ק קערעד), ונתקבל לק"ק ס"ה, מוזכר לשבח בשו"ת ניב"י כ"פ, וכן בשו"ת פרשת מרדכי, ובח"ס, ונדפס ממנו הגהות על שו"ע, נספח לספר אביו.

קנב) **הרב מו"ה אלכסנדר יעקב הכהן** אבד"ק שאמשאן בהג"מ חיים מאיר זאב הכהן אבד"ק סאללאש, והי' דר בק"ק יאססי, ואח"כ שב לארצנו, והוא הו"ל הספר מאביו הגאון, ז"ל שערי חיים, נפטר בשנת תרל"ד, ואחיו הרב דק"ק קאשוי קרא עליו הספד מר, והי' גאון גדול מפורסם לתהלה (ויותר פרטת גדולתו עיין בספרי זכ"ל ס').

קנג) **הרב מו"ה אלכסנדר** אבד"ק קעסטהעלי הי' בשנת תקע"א מוזכר שמו בס' מוסדות תבל מהרב דאוהעל.

קנד) **הרב מו"ה אלכסנדר צבי** אבד"ק וואלאווע מוזכר שמו בתשו' מהר"ם שיק חו"מ ג' וביו"ד כ"פ.

קנה) **הרב מו"ה אלכסנדר יעקב פריינד** אבד"ק באָכטע, ואח"כ הלך לדור באה"ק, מוזכר שמו במהר"ם שיק כ"פ.

קנו) **הרב מו"ה אלעזר רוקח** אבד"ק סאנטעוו, נולד בשנת תקי"ח והי' נכד הרב ר' פנחס זעליג אבד"ק לאסק נכד הרב ר' איציק אבד"ק קראקוי בשנת ט"ז לימי חייו עטרו איתו הב"ד דק"ק לאסק בסמיכת הכמים, כבן כ' שנה נתקבל לאבד"ק פילץ, בשנת תקמ"ח הו"ל ספרו שו"ת שמן רוקח ח"א, וגאוני דורו בימים ההם התימרו בכבודו וכתבו עליו נפלאות כמו הגאון ניב"י תארהו בשם „הגאון" בשנת תקנ"ב לקה לו לאשה (ז"ב) הרבנית מ"ת רבקה אסתר בת הגאון כתר כהונה (עי' בספרי זכרון לראשונים דף כ"ג), והי' אב"ד בכמה קהלות קדושות ובסוף ימיו נתקבל בכבוד למדינת הגר בק"ק סט' מיקלויש ובשנת תק"צ נתקבל בכבוד גדול לק"ק סאנטעוו.

חבוריו אשר הו"ל בחייו, שו"ת שמן רוקח שני חלקים, ס' תורת חסד, ס' מקח וממכר מרב האי גאון ועם הגהות, [illegible] דחיי דרשות, רב מתיבתא, עיני העדה, פירוש הריטב"א ותוס' רי"ד עם הגהות, חידושי הלכות שמן רוקח על מסכ' [illegible], [illegible] עה"ת, שערי דעת ב"ח יו"ד, וכל ספריו נתפשטו בישראל וספריו תמו ואינם במציאות וכוונת [illegible] הו"ל [illegible] הי"ו כדי לזכות את ישראל, וכתב לי הנ"ל כי נשארו הרבה כת"י היינו ספר חדושים והגהות על ש"ס ג' [illegible] [illegible], ס' מנחת ערב כת"י

כת״י דרושים והספדים וידו נטויה להו״ל כל ספרים הנ״ל. ואך למותר להלל ולשבח את הרב ז״ל כי הי׳ מפורסם בכל קצוי ארץ למאור הגולה גאון הגאונים רבן של ישראל והי׳ מפורסם לאיש קדוש (עי׳ הקדמה לס׳ שמן רוקח ח״ב ומהנ״ל) וזכה לבנין גדולי ישראל וחתנין רבנים גדולי ישראל (עי׳ זכרון לראשונים) של״ח כ״ז שבט תקצ״ז לפ״ק.

קנז) **הרב מו״ה אלעזר** רב אבד״ק אפען (עי׳ מבוא).

קנח) **הרב מו״ה אלעזר** אבד״ק אירשא, תלמוד הגאון נוב״י חב״ם אבן האות ובה הספד מר על רבו הנ״ל.

קנט) **הרב מו״ה אלעזר** אבד״ק מאטטערסדארף הי׳ אז״ק של הגאון בעל אור חדש, ועי׳ בס׳ מאורי א״ש עה״ת דף נ״ח, מביא בזה״ל נכד הרב המאוה״ג המנוח המפורסם מו״ה אלעזר שהי׳ אב״ד ור״מ דק״ק מאטערסדארף במדינת הגר.

קס) **הרב מו״ה אלעזר קאלליר** אבד״ק רעבניטץ נולד לאביו הרב מו״ה אלעזר בהג״מ אלעזר הנ״ל שהי׳ אבד״ק מאטערסדארף (וככל הג״מ פנים מאירות) ונתגדל בבית זקנו הגאון פנים מאירות, ונתקבל בהיותו עוד צעיר לימים לרב בק״ק זאבלאדאף בגאליציען בשנת תקכ״ה נתקבל לאבד״ק רעבניטץ, גאון גדול מפורסם רבן של ישראל בימי הגאוני דור אמתיים, הגאון חיד״א משתבחו לחריף נפלא, (עי׳ שה״ג בערכו), והי׳ רב ברעבניטץ עד שנת תקמ״א, ואז נתקבל לק״ק קעלין, שבק לן חיים בשנת תקס״ב ט״ז חשוון, חבר ספרים נחמדים, אור חדש עה״ת אור חדש פסחים, חוי״א דרשות שו״ת חקר הלכה (וויען תקל״ח) מיו״ח, בנו הרב ר׳ סנדר בבראד, וחתנו הג״מ דוד הארוויטץ אבד״ק פרויענקירכען והג״מ משה סג״ל אבד״ק צאהלעם.

קסא) **הרב מו״ה אלעזר ניסן טייטעלבוים** אבד״ק סיגעט, נולד לאביו הגה״ק בעל ישמח משה, בשנת תקמ״ו.

בעודן ילד קטן כבר הכירו עליו כי הופיע אור גדול לישראל, והידם אז חידושים נפלאים כאשר הביא אביו בספרו תפלה למשה קונ״ט אור׳ ב׳ בשם בנו היניק ר׳ אלעזר ניסן יחי׳ ועוד פעמים רב, והי׳ חתן הגה״ק מו״ה אהרן אבד״ק אהדרעוו והי׳ מתמיד גדול, אביו הגה״ק ז״ל העיד עליו (עי׳ תוכן המכתב, ושאר דברים השייכים לקורות ימי חייו בספרי זכ״ל, ובראש ס׳ ישמח משה), כי גדול הוא כאחד הראשונים בחריפתו ובקיאתו, ובצדקתו, וקדושתו, ובשנת תקל״ד נתקבל לעירנו לאב״ד ובא לכבודו אביו הקדוש, והי׳ אסיפה גדולה מישראל אלפים ורבבות פור התפוררה מדינת אונגארין, זקני עירנו מספרים כי עוד בזכרונם המעשה הנפלא אשר בעת בואם לסיגעט, ראה שופט אחד אשר הי׳ רשע עריץ את הכבוד הזה ועשה לחוק ממנו; ולא עברו כ״ד שעות ונענש במיתה חטופה ר״ל, ולא ארכו לו ימי השלום פה והי׳ פה רק שש שנים, ונסע משפה לק״ק דרוהביטש, ושם נמ״כ בשנת תרט״ז, ט׳ תשרי. ובהצדיק הקדוש הזה לא נאמר בו מיתה כי הניח אחריו בנים קדושים וצדיקים אשר האירו בישראל, ובניו ונכדיו עומדים לנס ישראל בימינו אלה שליט״א.

קסב

קסב) **הרב מו"ה אלעזר שפיטץ** אבד"ק טשאטה, משנת תק"ע עד שנת ת"ר וחתנו הי' הג"מ מנחם בלייער אבד"ק הנ"ל וק"ק אוגאר חב"ס כבוד הלבנון ומובא שם חד"ת מחתנו הרב ז"ל, והי' רב גדול חריף ודרשן מפורסם.

קסג) **הרב מו"ה אלעזר עסטרייכער** אבד"ק דאמאן, נולד בק"ק אפען, לאביו הג"מ משה ליב שהי' דיין בק"ק הנ"ל והי' ג"כ מו"צ בק"ק אפען למלאות מקום אביו. והי' גאון מופלג וחריף.

קסד) **הרב מו"ה אלעזר הירש** אבד"ק טאלדעש הי' רב גדול ומופלג שבק לן חיים בן נ"א שנה בשנת תרל"ו כ' אלול.

קסה) **הרב מו"ה אלעזר פירסט** אבד"ק דיאנדיאש, נולד בשנת תקפ"ב, והי' תלמוד הגאון מהר"ם פערלס אבד"ק באנהארד והתן הג"מ אלעזר ליפמאן שטיין אבד"ק סערדעהלי.

קסו) **הרב מו"ה אנשיל רויטה** מו"צ דטאפאלשוין, תלמוד מובהק מהגה"ק ח"ס ז"ל רב גדול ומפורסם של"ח ב' דר"ה תקצ"ט לפ"ק.

קסז) **הרב מו"ה אנשיל כ"ץ** מו"צ במאטערסדארף רב גדול וחריף מוזכר לשבח בשו"ת אמרי א"ש אהע"ז צ"א.

קסח) **הרב מו"ה אפרים הכהן** אבד"ק אפען (עי' וזבוח)

קסט) **הרב מו"ה אפרים פישל הארוויטץ** אבד"ק מונקאטש, נכד הגאון השל"ה גאון גדול והסיד הי' רב בק"ק הנ"ל ל' שנה, נפטר ח"י כסליו תרכ"א.

קע) **הרב מו"ה אפרים** אבד"ק קובין, והגליל ארוא, מוזכר לשבח בשנת ח"ס אה"ע רב גדול מפורסם והי' שם אבד"ק מ' שנה.

קעא) **הרב מו"ה אפרים** אבד"ק פאפא מוזכר שמו בנוב"י מה"ת אה"ע קי"ט רב גדול ומופלג.

קעב) **הרב מו"ה אפרים** אב"ד פרויענקירכען, בן הרב מרדכי מצילק משנת תקמ"ה, עד תק"ן.

קעג) **הרב מו"ה אפרים** אבד"ק מישקולץ טשאבע רב גדול וצדיק תמים ירא ה' מפורסם כן תראהו הגכ"ס בתשובה לאו"ח קל"ה, והי' מפורסם בצדקתו וחסידתו.

קעד) **הרב מו"ה אפרים פישל סופר** אבד"ק שארוואר, הי' בנו של הגאון האר"ז בלבנון מפאקש, ולמד אצל הגכ"ס, והי' התן הרב ר' יצחק צבי אבד"ק מיקלויש והי' אב"ד שם, ואח"כ בשארוואר, ויעודנו באבו של"ח ביום ג' כסליו תרנ"ג, בן ב' שנה ואביו הקדוש הדפיס ממנו ספר עה"ת בשם זכרון אפרים, והי' גדול בתורה וביראה ומפורסם לשבח.

קעה) **הרב מו"ה אפרים** אבד"ק ווערעשוואר, בהג"מ יוסף שמש שם כ"ג שנה של"ה ער"ח אדר תר"ד רב גדול וחסיד.

קעו) **הרב מו"ה אפרים פישל** אבד"ק שארוואר. (לעה"ו)

קעז) **הרב מו"ה אפרים ראטב"ע** אבד"ק גראן מוזכר בס' משד"ב.

קעה

קעח) **הרב מו"ה אפרים יודא ר"ב** באונצדארף, חתן הגה"ק ר' הילל מקאלאמעא ובן מרן הגה"ק שם שליט"א רב גדול וצדיק נפטר בימי אבו בן כ"ב שנה.

קעט) **הרב מו"ה ארי' ליב מוכיח**, בפרעסבורג בן הקדוש ר' מרדכי מוכיח משם, גאון גדול צדיק יסו"ע, יחיד בדורו בנש"ק, והניח אחריו י"ג חבורים אבל נאבדו ולא זכו העולם להתבשם מהם, ונדפס קצת מחדושיו בס' זכרון יוסף מחתנו הג"מ ר' יוסף שטיינהארט, ובנו הי' הג"מ ישעי' ברעסלוי מבערלין והעיד על אביו כי הי' יחיד בדורו, ועיין בהקדמה לס' שאילת שלום (נדפס בשנת תקנ"ו) של"ה י"ט כסליו תקכ"ג לפ"ק.

קפ) **הרב מו"ה ארי' יודא ליב** אבד"ק מאטערסדארף בהגאון בעל מסורת הש"ס, והוא הדפיס הש"ס בפפא"מ, והי' גאון מפורסם צדיק ונשגב ומוזכר לשבח בס' פנמ"א, ובס' כלילת יופי של"ה י"ט טבת תצ"ז, והי' ג"כ ראב"ד בפפא"מ.

קפא) **הרב מו"ה ארי' יודא ליב** אבד"ק רעכניטץ הרב עמד לימין רבינו אורום ותומים, ועבו"ז כתב עליו הג' יעב"ץ מרורות, בשפת אמת והי' גאון מפורסם לשבח, של"ה ו' אלול תקכ"ז, ובנו הרב מ' שלמה הו"ל שער נפתלי מהגאון רבינו נפתלי מפפא"מ.

קפב) **הרב מו"ה ארי' יודא ליב** אבד"ק ראגענדארף ואח"כ בוועסבערין, רב גדול ומפורסם מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס יו"ד שכ"ו ומוזכר ג"כ בס' מוסדות תבל מהרב דאוהעל, ובשו"ת פרשת מרדכי ובס' שיני עפרים, מהר"צ מקיצע, של"ח י' אדר תקצ"ז לפ"ק.

קפג) **הרב מו"ה ארי' ליב אשוואר** אבד"ק מאדע. מוזכר לשבח בראש ס' אבני אליהו מהגאבד"ק לעוועלעק, רב מופלג בתורה וביראה.

קפד) **הרב מו"ה ארי' ליב** אבד"ק קויטה, תלמוד הגח"ס שמש בקהלה ט"ו שנים, רב גדול וצדיק, של"ח בימי אבו בן נ"ד שנה בשנת תר"ז ה' שבט.

קפה) **הרב מו"ה ארי' יודא ליב ספיר** אבד"ק הומונא, רב גאון מופלג (חתן סג"ו יעקב ספירא וגיסו של הגאון מו"ה אברהם ספירא אבד"ק וואראנוי), והי' אב"ד בצירוף גיסו הגאון (עי' אות א', ג',) ז"ל של"ה בשנת תרל"ג ונספד בס' פני אברהם דף ד' מהג' דקאשוי, ומח"ס שער יודא נדפס בהסכמות גדולי ישראל.

קפו) **הרב מו"ה ארי' לייביש ליפשיטץ** אבד"ק סאנטעוו, נולד בשנת תקצ"ז לאביו הגאון מו"ה יצחק נתן ובשנת תרל"ד נתקבל לאבד"ק הנ"ל ואח"כ נבחר לראש שומרי הדת להיות פקיד עלינו, עד שנת תרס"ד ט"ו מרחשוון שאז של"ה ונקבר בעיר סאנטעוו, והי' רב גאון מפורסם.

קפז) **הרב מו"ה ארי' יודא פעלדמאן** אבד"ק סעמיהאלי, ואח"כ רב"ד בסאטמאר, לערך כ"ח שנה רב גדול מורה הוראה מובהק.

קפח

קפח) **הרב מו"ה ארי' ליב לעפלער** אבד"ק סעמניטץ בשנת תרל"ה.

קפט) **הרב מו"ה ארי' יודא ליב טעלטיש טויבער** אבד"ק גאלאנטא, נולד בעיר ראדום, והי' מתלמידי הג"מ זרח אידליטץ ז"ל, מקודם הי' אבד"ק שטאמפען ומשנת תקמ"ו ואילך אבד"ק הנ"ל, נפטר כ"א חשון תקפ"ט, וגופו הטהור טמון בבית החיים הישן שבתוך העיר בחצר הביהכנ"ס, נזכר בהקדמה לאזרח רענן ושו"ת חת"ם חו"מ סימן קכ"ח ה"ה סימן קי"א קכ"א, הי' רב גדול ומפורסם אב להרב מו"ה זרח רבי"ד דשם, מוזכר לשבח בנט"ש חו"מ ה'.

קצ) **הרב מו"ה ארי' לייביש בודיק** אבד"ק אונגוואר, והי' יליד לעמבערג והוא יסד את הקהלה והי' להם לרב וחתנו הרב ר' שלמה הי' דיין דשם.

קצא) **הרב מו"ה ארי' ליב אפפענהיים** אבד"ק פרייששטאט (חותן של הג"מ שמעון מקראמויר) גאון גדול ומפורסם לתהלה, והי' מגזע הגאון ר' דוד אפפענהיים, (ועי' בס' כלילת יופי ח"ב דף קל"ז יחוקי).

קצב) **הרב מו"ה אשר שפירא** אבד"ק גאלאנטא, בשנת תקל"ב חתם א"ע על פנקס הקהל עם הרב מו"ה יצחק וואלף דוכעס אבד"ק אויסע, וק"ק גאלאנטע.

קצג) **הרב מו"ה אשר וויענער** אבד"ק מישקולטץ, גאון גדול ומפורסם בדורו, צדיק תמים, מצינו הסכמתו על כמה ספרים והי' נכד הג"ר אברהם פאסילבורג של"ח ט"ז אייר תקל"ז לפ"ק, ובנו הרב ר' אברהם מילא מקומו.

קצד) **הרב מו"ה אשר לעמיל** אבד"ק אייזענשטאט מקודם מו"צ בגלאגוי (עי' לוחות העדות מרבינו יוכתן ז"ל) גדול הדור ופארו, מהולל בשער בית רבים, מוזכר לשבח בשו"ת נוב"י כ"פ בתוארים נפלאים ורמים, הי' נכד הב"ח וחתן הג"מ נזר הקודש, והי' דרשן מפורסם ומצינו הסכמתו ע"כ ספרים של"ח בשמחת תורה שנת תק"נ.

קצה) **הרב מו"ה אשר אנשיל הלוי יונגרייז** אבד"ק טשענגער **נולד** לאביו הג"מ שמואל הלוי אבד"ק נקעטעשע בהי' חתן הג"מ אשר וויענער אבד"ק מישקולץ בשנת תקכ"ד, בילדותו עד י"ב שנה לא הי' לו חשקת התורה, ואח"כ ע"י חלום, שראה את אליהו בחלום, ונתן לו שלום ומני אז התגבר כארי והתחיל ללמוד בהתמדה רבה, והי' תלמיד הג"מ מאיר א"ש, ולמד ג"כ ה' שנים בישיבת הג"מ קאפיל חריף ז"ל והי' חתן הג"מ מאיר אלמאש אבד"ק מאטערסדארף והי' בביתו ה' שנים עש"ת.

הגאון הזה הי' חביב ואחד בעיני הגה"ק ח"ס ז"ל ועי' בהקדמת ספרו שהגה"ק בעל ח"ס בקשו שיהי' בביתו בפ"פ שיוכל לישא וליתן עמו בפלפול ובסברה, הגאון מהר"י מודרען זל"ל מפה אומר כי הוא שמע מרבו הח"ס שהעיד עליו שבקי בד"ח שו"ע ומשפה ולאון, בשנת תלד"ק נתקבל לאבד"ק טשענגער וישב שם מ' שנה בשלום ילמד תורה לבנים והרביץ שם תורה והי' גדול ליהודים, וכן גם בנסתר הי' לו יד שם טוב ושמו הולך בכל המדינה לגדול הדור ופאר ישורון, וראה כא מה שכתב הגאון מלבוב במכתבו

במכתבו הנדפס בס' מנוחת אשר בתוארים נפלאים ומבקש ממנו שיתפלל עבורו, ואליו ינהרו אנשים למאות, חולים משונים והוא ריפא אותם כרגע, מכל מחלה ונגע, ורבו הגה"ק מהר"ם ח"ס, שלח כמה אנשים שילכו להגאון הזה והוא בתפלתו הזכה יבקש רחמים עליהם, הגה"ק הזה שלי"ח ה' כסליו בשנת תרל"ד, לדאבון כל ישראל, חד"ת נדפס ממנו ספר גדול מנוחת אשר ח"א בשנת תרל"ה וח"ב בשנת תרס"ט, ומוזכר לשבח בהרבה ספרי של צדיקים.

קצו) **הרב מו"ה אשר** אבד"ק גאיי' בשנת תקע"ה ומצינו שמו בס' מוסדות תבל משנת הנ"ל.

קצז) **הרב מו"ה אשר וואכטערלטיך** אבד"ק שוטעלסדארף תלמוד מובהק וחביב למרן ח"ס ז"ל ומוזכר לשבח בתשובתיו כ"פ ומנ"ב בפרעסבורג של"ה כ"ח למב"י תקפ"ב לפ"ק, גאון גדול ומפורסם.

קצח) **הרב מו"ה אשר לעמיל** אבד"ק ושאמבוקערט, בן הג"מ יצחק אבד"ק גאלאנטע, מוזכר לשבח בס' שו"ת מהר"ם שיק יו"ד, ונספד מהגאון לקוטי הבר ב"ח ח"ד, והי' חתן הג"מ בנימין תרצים אבד"ק טאפאלטשוין בשל"ה שנת תרל"ט.

קצט) **הרב מו"ה אשר** אבד"ק פאלאנקא מוזכר בשו"ת ח"ס, רב גדול ומופלג הי' שם בשנת תק"פ.

ר) **הרב מו"ה אשר** ראב"ד במיהאלאוויטץ והי' נקרא בשם ר' אשרל וויינבערגער רב גדול וחסיד נפלא, והי' זקן ושבע ימים ומצינו שמו עפס"ד במיהאלאוויטץ בשנת תרכ"ו.

רא) **הרב מו"ה אשר גראסבערג** אבד"ק בעליגעש נקרא בשם ר' אשר עסלארער, תלמוד מובהק וחביב לרבו הגאון ר' ירמי' לעוו, ולהגאון רח"צ מאנהיימער מאונגוואר, רב גדול ומפורסם לחריץ נפלא, מוזכר לשבח בס' מטה לוי מהגאון דפראנקפורט חתנו הי' הרה"ג מו"ה שלמה קליין אבד"ק קערעסטעש.

רב) **הרב מו"ה אשר שמואל פאנעטה** אבד"ק הידאלמאש נכד הגה"ק מראה יחזקאל רב גדול ומפורסם לתהלה, של"ח בשנת תרס"ט.

רג) **הרב מו"ה אשר ניימאן** אבד"ק וויצען ובסוף ימיו באה"ק של"ח כ' אייר תרמ"ב הי' יליד פרעסבורג והבר כמה ספרים בכת"י, רב גדול ומופלג.

ב

א) **הרב מו"ה בונם איגר** אבד"ק מאטערסדארף, רב גאון אמתי ומפורסם בדורו, דור שלישי להג"מ עקיבא איגר בפרעסבורג שהי' נכד הג"מ אברהם ברודא, מוזכר לשבח הרבה בס' שו"ת לאחיו הגאון רעק"א, וס' שו"ת למחו' הגאון ח"ס, והי' ג"כ רב בראגאזען בפיולעק.

ב) **הרב מו"ה בנימין הלוי** אבד"ק אפען (ע"י מבוא לספרי).

ג) **הרב מו"ה בנימין** אבד"ק לאקענבאך, בהג"מ מאיר א"ש אבד"ק אייזענשטאט, גאון גדול מפורסם, לא חבר ספר רק הסכמתו מצינו ע"ס מאורי א"ש שהו"ל בעל אור חדש, בזה"ל הסכמת דודי הגאון וכו' מו"ה בנימין אב"ד ור"מ בל"ב וחתם שם ה"ק בנימין בהגאון מהר"מ א"ש, ועוד ע"ס טוב ויפה, תק"ל, והי' ג"ב אבד"ק אונגבראד, של"ה ט"ז ניסן תק"ל, (וכדומה כהוא אביו של הג"מ שלמה זלמן אבד"ק לאקענבאך, הנזכר בשו"ת כוב"י ומס"ת יו"ד ק"ע ?).

ד) **הרב מו"ה בנימין שאכטער** אבד"ק פעזינג, תלמוד הגב"ס ומוזכר שמה לשבח בשו"ת יו"ד י"ח, של"ח בשנת תרל"ב והי' שם רב ו' שנים והי' חתן הגאון מו"ה ישראל דוד שלעזינגער, אב"ד דשם, ובדמי ימיו נקטף.

ה) **הרב מו"ה בנימין פאלאק** אבד"ק אייזענשטאט, בהרב מו"ה אהרן ז"ל רב גדול ומפורסם ושל"ה בשנת תקכ"ה כ"ח אב.

ו) **הרב מו"ה בנימין האַרטמאַן** אבד"ק שומלוי, רב גדול וגאון מפורסם חבר הרבה ספרים ועודן בכתובים (ועי' בספר עשר אלחמות לנכדו הגאון ה"ו דברים כפלאים ממכו) ומגדולי בניו הגאון מו"ה חיים מאיר אבד"ק שומלוי.

ז) **הרב מו"ה בעריש עשקעליש** בהגאון ר' גבריאל מקראקוי (עי' כלילת יופי ח"ב ק"ל), התן הראשון של הגאון הגביר מהר"ש ווערטהיימער, בעת הי' צעיר לימים, כבר הי' אב לחכמים, והי' אב"ד בק"ק קרעמזיר ואח"כ בק"ק פראסטיץ ומשם נתקבל לאב"ד ולר"מ בק"ק מגנצא והגלילות, ומצינו הסכמתו משנת תע"ז על ספר קול הרמז, ואחרי מית חותנו הש"ר הנ"ל, נתמנה מטעם המלך להיות אב"ד על כל מדינת הגר, ועיין בהסכמתו לספר בית לחם יודא על יור"ד, וחתם שם וז"ל „אב"ד בק"ק נ"ש ומדינת מעהרין, וכל מדינת הגר" ובק"ק מגנצא והמדינה. הגאון הזה של"ח כ"ו אדר ראשון תקי"ג.

ח) **הרב מו"ה בער** אבד"ק מיליכדארף רב גדול ומופלג, והשיב לו נאמר בתשו' ח"ס או"ח קל"ד.

ט) **הרב מו"ה בער** אבד"ק טיסא בעא, משנת תקע"ה (הסכמותו ע"ס מוקדות אבל ומסכת הכ"ל).

י) **הרב מו"ה בעריש בנעטה** אבד"ק קאלעוו בנו של הג"מ ישעי' בנעטה נכד הג"מ מרדכי בנעטה והי' רב צדיק חסיד ופריש, מילא מקום אביו בשנת תרכ"ו והי' שם רב עד שנת תרס"ב מדותיו הי' נפלאים בעיני כל אדם, מחמת טוב לבו, גאון בקי בחרי תורה.

יא) **הרב מו"ה בער ווייסנשטיין** תלמיד מובהק והביב לרבו הגאון תורת יחזקאל ומוזכר שמה לשבח בדף ק"י ע"ב, חתן הרב מק"ק וטאמבוקערט, ובנו הי' הרב אבד"ק באלאשעף.

יב) **הרב מו"ה (חיים) בצלאל פאנעטה** אבד"ק טאשנאד גאון גדול וצדיק בהגה"ק מראה יחזקאל מח"ס שו"ת דרך יבחר נולד בשנת תקס"ג כ"ג סיון והי' רב בטאשנאד מ' שנים ושל"ה בשנת תרל"ד י"ח ניסן.

יג

יג) **הרב מו"ה ברוך** אבד"ק סעמלין תלמוד הג"מ זרח איידליטץ מפראג, ובשנת תקנ"ו הו"ל ספר זרע שמואל חידושים עמ"ס, והי' נכד הג"מ ר' ברוך מחבר הס' לדוד ברוך.

יד) **הרב מו"ה ברוך בענדיט גאיטין** אבד"ק העדיעס הי' מגדולי תלמידיו של הגאון מהר"ם מינץ, והו"ל חביר נחמד בשם כסף נבחר, בג' חלקים בהסמות גאוני ישראל ונדפסו מחמת השיבתם הרבה פעמים, והי' גאון גדול וחריף ובקי.

טו) **הרב מו"ה ברוך פרענקיל** בקאלעוו רב גדול וחריץ צדיק תמים וגביר מופלא מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס כ"פ והי' בן הרב מו"ה אורי' ליפמאן (ויוחסו למעלה בקודש עיין להלן בספרי אות ס' הלל הגאון שמואל פרענקיל ונלהרלג).

הגאון הנ"ל הי' דר סמוך לעיר קאלעף (רחוק שני תחום שבת) במקום הנקרא פוסטא, ודרכו בקודש הי' לשלוח מרכבתו בכל עש"ק לעיר קאלעף להביא אליו שבע אורחים למען שיתפלל בציבור והוא האכילם והשקם וכלום חסר, וביום א' נתן להם נדבת ידו ושלחם במרכבתו לעיר קאלעף ויהי היום שפ"א הזדמן שהי' ביום ועש"ק קור גדול כמעט חוץ לדרך הטבע, והעניים שלא הי' מלובשים בבגדי צמר לא רצו ליסע ולהסתכן בקור הזה, ושב העגלה לביתו ריקם, והצטער הר"ב ז"ל למאוד וישב לפני החלון לראות שאולי יזדמן לו ה' איזה עוברי אורח, ובינו לבינו כאשר נשמע בעיר קאלעף ששב מרכבתו של הר"ב לביתו ריקם, ולקחו אנשים רקים ופוחזים בני בליעל מרכבה נאה וחשבו כי עכשיו הגיע העת שיוכלו להביא טרף מהגביר ר' ברוך ז"ל לביתם, וילבשו בגדים נאים כדרך הנגידים ויסעו דרך בית הגביר ז"ל, ויהי כראות הגביר ז"ל אשר נוסע מרכבה עם יהודים רץ אחריהם לחוץ בקול ויבקש מהם שיעמדו, ועמדו, וביקש מהם שישבתו אצלו, ועשו עצמם מקודם כמסרבים, אבל כאשר הפציר בם עשו מבוקשו והלכו לביתו וישבתו אצלו, ודבר עמהם כדרך הנגידים, ויספר להם מעניניו הרבה, ויהי במוצש"ק לאחר שכבר הלכו בני ביתו לישן, ויאמרו שיתן להם כל ממונו הנמצא אתו ויפתח להם כל המנעולים והדלתות, וכאשר ראה כי כן הדבר ויפתח להם הכל, ואח"ז נטלו אותו, ואת אשתו ממטתה ואסרו אותם בכבלים ורצו להורגם, ויבקש הר"ב מהם בתחנונים שונים שיעשו עמו טובה קטנה וגדולה היא אצלו שימתינו לו רגעים אחדים עד שיטול ידיו ויאכל סעודת מלוה מלכה ויאכל כזית לחם ויברך ברה"ז ואח"ז יעשו עמו כטוב בעיניהם, ונענו למבוקשו, באותו רגע נשמע קול רעש גדול אצל ביתו מבחוץ ודפקו בחלוני ביתו בחרדה גדולה, שיפתח תיכף הפסה כי אם לאו ישברו חלוני ביתו יען שהולכים בעלי מלחמות שני מאות איש וקר להם מאוד, וכאשר שמעו הרוצחים באותו רגע פתחו חלון ביתו דרך הגינה ונסו לנפשם ברתת וזיעה והניחו הכל על שולחנו, וכאשר הלך הר"ב ז"ל לפתוח להם חצרות ביתו לא ראה שום איש, אין יוצא ואין בא, והבין כי מן

השמים

השמים הרעישו ויברך את ה' והוציא את אשתו ממאסר אשר היתה בכבלים, ואח"ז עשה הר"ב ז"ל סעודה גדולה על הנס ההוא.

טז) **הרב מו"ה ברוך אברהם בינדינגער** אבד"ק האנשאוויטץ רב וגאון צדיק תמים מצינו חתימתו ע"פ דין ממיהאלאוויטץ משנתרכ"ו, וע"ס כנסת הגדולה מהגאון דסאנץ, וקודם מותו שרף כל כ"י שלו, שחדש, כי לא רצה בשום אופן שידפסו, (וחתנו הי' הג"מ יעקב לבי אבד"ק באלסע,) צדקתו מי ימלל וחסידתו אין להלל. מגדולי חסידי דהגה"ק מראפשיטץ.

יז) **הרב מו"ה ברוך אברהם טינער** אבד"ק סקאליטץ, רב וגאון מופלג והי' רב שם ערך נ' שנים ומוזכר לשבח בספרן של צדיקים ה"ה הגאון ח"ס, והגאון מהרי"א אסאד, ונספד בשנת תרל"ד מהגאון ר' זלמן שפיצער, מגדולי תלמידיו הגאון ר' אורי' מיללער אבד"ק ברעזאווא ב"ס בן אורי.

יח) **הרב מו"ה ברוך** מג"כ בסאללאש הוא הרב הצדיק חסיד ועניו שפל ברך גדול בתורה, ושקדן יומם ולילה (סיבת ביאתו לק"ק סאללאש יעיין היטב בס' בית רבי), ונפלאות ספרו מהרב הזה, הי' אבי הגה"ק רשכבה"ג בעל השו"ע תניא. הרבי מלאדושי ז"ל.

יט) **הרב מו"ה ברוך ליכטענשטיין** אבד"ק קאסטאלאן, חתן הגאון בעל שערי תורה מת בדמי ימיו.

כ) **הרב מו"ה ברוך** אבד"ק קאלעוו, גאון מפורסם, נזר ישראל, (והגה"ק מקאלעוו הסתופף בצל קדשו ושמעתי כי הי' חתן הגה"ק רבינו שמעלקא מניקולשבורג, והדבר צריך בדיקה).

כא) **הרב מו"ה ברוך בייא** רב דחת"ה בפרעסבורג, רב וחסיד מפורסם דרשן נפלא של"ה ח"י תמוז תקצ"ב.

כב) **הרב מו"ה ברוך פריעדמאן** אבד"ק נאדאש רב מפורסם הי' שם רב בשנת תקמ"ה.

כג) **הרב מו"ה ברוך בענדיט** אבד"ק שארוואר, בשנת תר"כ.

כד) **הרב מו"ה ברוך עקפעלד** אבד"ק טשוס, תלמוד הגאון ר' הלל מקאלאמעא בשנת תרל"ב הו"ל ספרו פאת השדה, וגדול הי' בדורו, מוזכר לשבח בשו"ת כ"ס או"ח, ונספד כהלכה מהגאון לקוטי חבר חלק י"א.

כה) **הרב מו"ה ברוך ליבערמאן** אבד"ק מאלדוי ורב"ד בדיארמאט ושל"ה בכ"ד ניסן תרנ"ז.

ג

א) **הרב מו"ה גאדיל** אבד"ק עדענבורג בשנת ה"א ר' לבר"ע (עיין במבוא.)

ב) **הרב מו"ה גאדיל** אבד"ק פאטשע בשנת תקע"ה, מצינו שמו מוזכר בס' מוסדות תבל משנת הנ"ל.

ג) הרב מו״ה גאדיל אבד״ק סעטשין בשנת תק״מ.
ד) הרב מו״ה גאטליב פישער אבד״ק ווייסענבורג, רב גדול איש חסיד לחם מלחמות ה׳ בכל נפשו, והי׳ תלמוד הגח״ס זצ״ל שלח בשנת תרנ״ו כ״ד תשרי, ופרשת גדולתו עיין במכ״ע תל תלפיות.
ה) הרב מו״ה גבריאל יעקב אבד״ק טאקאי, הרביץ שם תורה ברבים, ומצינו הסכמתו ע״פ דין בשנת הרכ״ו וכן מוזכר במר״ם שיק כ״פ, והגאון מפאקש בספ״ו מלאה קטורת קרא עליו הספד מר, והי׳ ג״כ באונצדארף של״ח כ״ה אב בשנת תרכ״ח.
ו) הרב מו״ה גבריאל ענגעלמאן אבד״ק רעכניטץ, של״ח בשנת תרי״א כ״ד טבת והי׳ בן הרב ר׳ ראובן ישראל, והו״ל כמה ספרים וכפי הנראה, הי׳ דומ״צ ג״כ בק״ק ניישטאט ומוזכר בס׳ מוסדות תבל משנת תקע״ה.
ז) הרב מו״ה גדלי׳ אב״ד אפען (עי׳ במצוה).
ח) הרב מו״ה גדלי׳ הלוי אבד״ק פאסטאכא, ובק״ק קאניזשא, בשנת תק״פ (ובנו הי׳ הרב אבד״ק קאניזשא מו״ה איזיק ז״ל), ומוזכר ג״כ בס׳ מוסדות תבל משנת תקע״ה לרב בק״ק פאסטא, ובס׳ ח״ס או״ח ס״ד
ט) הרב מו״ה גדלי׳ אב״ק שאטילסדארף שקיל וטרי׳ הרבה עם הגאון ח״ס ומוזכר לשבח שמה בשו״ת האו״ח ויור״ד כמה פעמים.
י) הרב מו״ה גדלי׳ גליק מבאָקאָני המפורסם בשם ר׳ גדלי׳ באָקאָניער, תלמוד חביב למרן ח״ס, והי׳ ברכו בתורה ובגדולה, חבר ס׳ חיי עולם ונדפס בהסכמת כל גדולי ישראל, וכולם שבחו והודו לשמו כי הי׳ מפורסם לגאון מופלג ויר״ש.
יא) הרב מו״ה געץ שווערין הכהן אבד״ק באיע, גאון וצדיק תמים ומפורסם לתהלה והגאון ח״ס כתב לק״ק קארלסבורג שיקבלו אותו לרב וכי היא צדיק וישר (אב״ס), ומצינו שמו בס׳ מוסדות תבל משנת תקע״ה, בשנת תרי״ב של״ח. ומוזכר לשבח בשו״ת ח״ס חיו״ד כ״פ.
יב) הרב מו״ה געץ הכהן אבד״ק ביסטריץ, רב גדול ומופלג מוזכר לשבח בשו״ת ח״ס ח״ג.
יג) הרב מו״ה געץ אבד״ק עגערסעג, בשנת תק״ע רב גדול ומופלג ומוזכר ג״כ בשו״ת ח״ס כ״פ.
יד) הרב מו״ה גרשון אבד״ק לעווע בשנת תקס״ד (בח״ס יו״ד פ״א).
טו) הרב מו״ה גרשון ליטש סג״ל רויזענבוים אבד״ק טאליא גאון מופלג (נולד בפרעסבורג לאביו הגאון מו״ה יוסף ל״צ דיין דסס,) וחבר ס׳ שו״ת משיב דברים והדפיס בחייו של״ח בשנת ת״ס״א.
טז) הרב מו״ה גרשון חיות אבד״ק מאטערסדארף נכד הגאון מו״ה גרשון אבד״ק ניקולשבורג והמדינה, והי׳ ג״כ רב הראשי

במדינת מעהרין, שמו הטוב מוזכר בספרן של צדיקים בספר זרע שמואל מהגאון דסעמלין, ובס׳ הדרת אליהו מהגאון דבאטורקעס, וש״ס, ובן מוזכר בס׳ לוחות העדות להגאון רבינו מו״ה יונתן אייבעשיטץ, והי׳ גדול בדורו, מפורסם בכל הגולה.

יז) **הרב מו״ה גרשון** בר׳ יוסף מו״צ באפען בשנת תל״ד (ע׳ במגוח).

ד

א) **הרב מו״ה דוב בער** מפרעסבורג, (וח״ק בלק טוב נדפס בהסכמת גאוני יקה״ל בשנת תל״ג) בהג״מ ארי׳ שרגא פייביל אבד״ק שטאמפין הי׳ צדיק וחסיד מפורסם, תלמיד הגאון מהר״ם אבד״ק א״ש ולמד תורה לשמה (חב״ס).

ב) **הרב מו״ה דוד דייטש** אבד״ק סערדעהלי, ואח״כ בעיר חדש רב גאון גדול וקדוש ה׳ פאר ישראל, תלמיד חביב מאוד לרבו הגנוב״י ויקרא בשם ר׳ דוד קיצע, והי׳ חותן הג״מ מאיר א״ש, כל גדולי הדור חבבו מאד מחמת גודל קדישתו, והי׳ נכד הג״מ מרדכי דייטש מח״ס מר דרור, צדקתו וחסידתו ראה בס׳ זכרון יהודא ומספר שם כי מי״ז בתמוז עד אחר יוה״כ למד מתחילת הלילה עד שעה שלישית אחר חצות בעמידה בקדושה ובטהרה, ראה שם שאר דברים נפלאים, נ״נ בשנת תקצ״א הב״ס אהל דוד, ח״א נדפס בפר״ב, וח״ב באונגוואר, והי׳ בן ע״ה שנים במותו, ומוזכר לשבח בשו״ת רבו הגונב״י, והגח״ס ושמן רוקח וש״מ.

ג) **הרב ר׳ דוד לביאם** בפרעסבורג, רב גדול צ״ס״ע חתן הגה״צ ר׳ יצחק מדוקלע מח״ס מעיני הישיעה.

ד) **הרב מו״ה דוד וויענער** רב״ד במישקולץ, רב גדול מפורסם בהג״מ אברהם וויענער נכד הג״מ ר׳ אנשיל וויענער ולמעלה בקודש.

ה) **הרב מו״ה דוד יעקב פרישמאן** רב״ד בקארעלבורג, תלמיד חביב למרנא ח״ס, והי׳ רב גדול ותמים במעשיו, והי׳ שם רב״ד עד י״ב טבת תרנ״ב שנפטר ביום זה, זקן ושבע ימים.

ו) **הרב מו״ה דוד** בן מאיר הכהן יליד פיורדא, מו״צ ורב״ד באיהעל, מח״ס מוסדות תבל, וס׳ כליל החשבון נדפס בהסכמות הגח״ס, והגאון ישמח משה, ושארי גאוני ישראל, (ועין בהקדמ ספרו הכ״ל וים סנוגע לתולדותיו).

ז) **הרב מו״ה דוד הכהן** רב״ד באופען בשנת תל״ד (ע׳ ומגוח לספרי).

ח) **הרב מו״ה דוד קיצע** מו״צ בפרעסבורג, רב גדול בתורה, ומצינו התימתו על כמה מעשי ב״ד בימי הגאון הנורא מהר״ם ברבי ז״ל אב״ד דשם.

ט) **הרב מו״ה דוד הכהן** אבד״ק קערעסטיר, רב גדול ומפורסם בנש״ק היינו נכד הג״מ דוד הכהן מו״צ בבראד מח״ס

נפש דוד נכד הג"מ שארית יוסף, מוזכר לשבח בשו"ת מאמר מרדכי, והגאון מהרמ"ז איטונגא סי' כ'.

י) **הרב מו"ה דוד העשיל הארוויטץ** אבד"ק פרויענקירכען, רב גאון גדול ומפורסם חתנא דבי' נשיאה הגאון יחיד בדורו בעל אור חדש, אב להגאון הגדול מו"ה אלעזר סג"ל הארוויטץ אבד"ק וויען, ומוזכר לשבח בשו"ת ח"ס כ"פ, והי' נכד הג"מ פנחס הלוי הארוויטץ אבד"ק פפא"מ.

יא) **הרב מו"ה דוד הלוי** אבד"ק אייזענשטאט בשנת ת"מ.

יב) **הרב מו"ה דוד הכהן** אבד"ק טרענטשין, רב גאון מפורסם בימי הגאון נודע ביהודא, ואליו פנה בשאלתו, ראה נוב"י מה"ת אה"ע כ"ב.

יג) **הרב מו"ה** (יהודא) **דוד** בן מו"ה יחיאל אבד"ק סענטפעטער, ידיו רב לו בתורה, וגם בחכמת הקבלה, כאשר נראה מספרו תהלה לדוד, אשר הדפיסו בניו אחרי פטירתו וכן מרן הגה"ק מליסקא כתב עליו בהסכמתו כי ידיו רב לו „וכל רז לא אניס לי" נפטר בשיבה טובה בן ע"ד שנים ביום ער"ה מנחם אב שנת תרי"ז לפ"ק.

יד) **הרב מו"ה דוד ליב** אבד"ק נאַנאש רב גאון מפורסם, גדול בחכמת האמת חכמת הקבלה, והניח אחריו הרבה חד"ת, אבל לא זכינו לראיתו, (ויזכר לטוב דבר נחמד ע"פ לאות מה שאמר לי הרה"ח מו"ה משה הכהן הי"ו מק"ק הנ"ל, וכעת בקהלתינו, בשמו הקדוש והוא שמתני' בריש יבמות ט"ו נשים וכו' ובדף ט' מקשי הג"מ וז"ל א"ר לוי לר' מאי איריא דתני ט"ו ליתני שש עשרה, א"ל כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו, והוא פלא שבלשון הזה לא מצינו כמעט שיבתוש הגמ' (עי' מנחות פ') ותירץ הנ"ל דידע ליוחסין, כי ט"ו היינו י"ה הוא כנגד המוחין ומרומז פה במתני' זה וא"כ א"כ קושי' למה לא תני ט"ז כי מרומז פה ענין אחר, היינו כנגד המוחין והשו שמתרץ לו כדומה לי שאין לו „מוח" בקדקדו).

טו) **הרב מו"ה דוד צבי עהרנפעלד** מסערדעהלי תלמוד וחתן הגה"ם (והכה לבנין גאוני ישראל ת"ח לדיקים), רב גדול והריף נפלא ועי' תולדותו בהקדמת ספר ח"ס לבנו הגאון זצ"ל.

טז) **הרב מו"ה דוד ביסטריצער כ"ץ** אבד"ק מילבדארף והי' מאַרע של"ה בשנת תרכ"ד נספר בס' מטה נפתלי ח"ב, דר"ג, נזכר לשבח בס' שו"ת מהרי"א כ"פ, ובס' כת"ס, מהר"ם שיק כ"פ, ובשו"ת ריב"א, וכעת נדפס ממנו ס' על יו"ד בשם בית דוד, בחריצות נפלא, והי' גאון עצים מפורסם.

י"ז) **הרב מו"ה דוד שיק** אבד"ק ווארנוי, ואח"כ בטאקאי ושם מנ"כ הי' רב גאון מפורסם תלמיד הגאון מו"ה יחזקאל בנעט אבד"ק נייטרא, מח"ס אמרי דוד חולין, וכן פאר דוד י"ד דרשות, ישב על כסא הוראה ה"ן שנים והי' תלמיד הגה"ם נדפס ספרו בהסכמות ב' גדולי ישראל.

יח) **הרב מו"ה דוד ליב זלב"ש** אבד"ק טערעבעש ואח"כ בוויצען

בווייצען, נולד בבאנהארד והי׳ גאון גדול מפורסם חב״ס הרבה עד״ח שו״ע והי׳ ג״כ באה״ק של״ה בשנת תרמ״ד, מוזכר לשבח בספרן של צדיקים והי׳ צדיק וישר, ובנו הגאון שליט״א מילא מקומו בק״ק ווייצען.

יט) **הרב מו״ה דוד פריעדמאן** אבד״ק נאדאש, רב גדול מפירסם נכד הג״מ ברוך פר״מ אבד״ק נאדאש, של״ה בשנת תקפ״ג, ומוזכר לשבח בשו״ת ח״ס כ״פ.

כ) **הרב מו״ה דוד אפפענהיים** אבד״ק טעמעשוואר, רב גדול ומפורסם לשבח של״ה בשנת תקפ״א כ״ג אדר, ומצינו חתימתו ע״ס מוסדות תבל וס׳ אהל יצחק וב׳ בניו גדולי ישראל, הג״מ צבי, והג״מ יעקב אבד״ק שאמשאן.

כא) **הרב מו״ה דוד הלוי** אבד״ק סערעד הי׳ יליד העלישוי, גאון גדול מפורסם, ושקיל וטרי׳ עם הגאון נוב״י ומצינו הסכמתו ג״כ עפס״ד בגאלאנטא בשנת תקנ״ט, והי׳ אחד מגדולי הדור.

כב) **הרב מו״ה דוד הכהן** אבד״ק רעטע מקודם הי׳ שם מו״צ, ונתקבל ג״כ לאב״ד לק״ק באטורקעס אולם לא הי׳ שם רק זמן קט ושב הכהן לק״ק רעטע ושרת שם בקודש ערך מ׳ שנה של״ה בשנת תק״צ ב׳ חומ״פ ומוזכר לשבח בש״ת ח״ס כ״פ והי׳ רב גאון ומפורסם.

כג) **הרב מו״ה דוד הכהן** אבד״ק ליסקא בשנת תקע״ה מצינו התימתו ע״ס מוסדות תבל שחבר הרב דאוהעל.

כד) **הרב מו״ה דוד זאלצער** מו״צ ורב״ד במונקאטש (בהרב ר׳ מיכאל הכהן בהרב ר׳ מיכאל חתן הגאון ר׳ דוד דייטש) גאון מופלא, וצדיק נשגב והי׳ שם מו״צ ורב״ד ערך ל׳ שנים והי׳ גדול גם בחכמת הקבלה, ונ״נ בשנת תרס״ח ער״ח אדר בן ס״ח שנים במותו, ומלבד כל מעלותיו הי׳ דרשן נחמד ונשארו הרבה חד״ת ממנו ובעת נדפס קצת מהם בשם ס׳ אוהל דוד.

כה) **הרב מו״ה דוד ניימאן** רב״ד בפרעסבורג גאון גדול ומובהק חריף ובקי בש״ס ופוסקים ונ״נ בשנת תרס״ח זקן ושבע ימים ובעת נדפס בירושלים קצת שו״ת ממנו.

כו) **הרב מו״ה דוד אולמאן** אבד״ק לאקענבאך, בנו של הגה״ח ר׳ אברהם אולמאן נכד הגה״ח ר׳ שלום אולמאן, רב גדול ומפורסם מגדולי ישראל.

כז) **הרב מו״ה דוד א״ש** אבד״ק אונגוואר בהג״מ מנחם א״ש אבד״ק הנ״ל ובשנת תר״ל בעת ששל״ה הגאון ר׳ מנחם נתקבל הוא למלאות מקום אביו אולם זמן קט מאד עבידתו אב״ד כי של״ה תיכף אחר אביו. והי׳ ג״כ בק״ק סאבראנץ ומוזכר לשבח בשו״ת כתב סופר או״ח פ״ג.

כח) **הרב מו״ה דוד צבי כ״ב** אבד״ק נאדיטאפילשון שרת בקודש שם בשנת תקפ״ה.

כט) **הרב ר' דוד כ"ץ פריעדמאן** אבד"ק צעהלים, חתן הג"מ מנחם כ"ץ אבד"ק שם רב גאון מופלג וחריץ נפלא שבק לן חיים בשנת תרס"ב.

ל) **הרב מו"ה דוד נתן דייטש** אבד"ק קרעטשיניוו (בן הגאון ר' יוסף יואל דייטש אבד"ק אלדרעווו ומח"ס יד יוסף).

לא) **הרב מו"ה דוד ביכלער** אבד"ק פאסטאכא, בהג"מ פאלק ביכלער אבד"ק סודיטץ, נולד בשנת תקע"ה ומוזכר לשבח כ"פ בס' מהר"ם שיק ובס' מהרי"א אסאד רב גדול ומפורסם בזמננו.

לב) **הרב מו"ה דוד פישער** אבד"ק פישטיען נולד בנ"ש בשנת תק"פ והי' ג"כ רב"ד בברעזאווא ואב"ד בפישטיען ומוזכר לשבח בס' לקוטי חבר ב"ח שלח בשנת תר"מ והי' מפורסם לחריף.

לג) **הרב מו"ה דוד אפפענהיים** אבד"ק בעטשקערעק, (והי' בהג"מ דוב בער אפפענהייס אבד"ק אייבענשיטץ), נולד בשנת תק"פ והי' רב ג"כ בק"ק יאמניטץ של"ח ג' מרחשוון תרל"ז.

לד) **הרב מו"ה דוד ג"ב** מו"צ בטירנוי נכד הג"מ דוד דייטש.

לה) **הרב מו"ה דוד** אבד"ק באנאוויטץ בשנת תקע"ה.

לו) **הרב מו"ה דוד שרעטער** אבד"ק ושאמבאקערט בשנת תר"ב.

לז) **הרב מו"ה דוד** אבד"ק וואשוואר בשנת תר"ה.

לח) **הרב מו"ה דניאל** אבד"ק שימאנדי בשנת תקע"ג ומוזכר לשבח בשו"ת ח"ס משנת הנ"ל, רב מאור גדול ומפורסם.

לט) **הרב מו"ה דניאל פרוסטיץ** רב"ד בפרעסבורג, נולד בשנת תקי"ט (תלמוד מובהק וחביב מהגה"ק מהר"ס ברבי ז"ל), והי' גאון גדול חכם הרזים, וצדיק תמים הרביץ תורה עם תלמידים כמו שמזכיר בהקדמה לס' הישר לר"ת, חידש הדושים נפלאים, על ש"ס ועה"ת והגח"ס הפליג מאד בשבחו וכתב לק"ק ברודא וכן לק"ק קארלסבורג שיקבלו אותו לרב, והי' איש עצתו, של"ח בשנת תר"ו ו' אדר בן פ"ז שנים, (והג' כתב קופר קלה עליו בעת הספידו כלאוי תסות ללאסו עטרת פ"ז, לזעי"ל, וכעת הודפסו ממנו קוני' קטן בשם דן דניאל).

ה

א) **הרב מו"ה הילל** אבד"ק שטאמפין תלמוד מובהק להגאון רבינו יונתן אייבשיטץ (עי' ספרי ב"יו) ומזכירו לשבח בכ"מ. והוא הו"ל הס' בינה לעתים על ה' יו"ט מרבו הנ"ל.

ב) **הרב מו"ה הילל קאניצער** אבד"ק בעלעד נתקבל שם לרב בשנת תק"ץ והי' שם רב כ' שנים של"ח בשנת תרה"י.

ג) **הרב מו"ה הילל ליכטענשטיין** אבד"ק וועטש, מארגרעטין קאלאמעא, נולד בשנת תקע"ה והי' תלמוד חביב ומובהק לרבו הגח"ס זצ"ל ואמר עליו ועל חבירו פרי קודש הלילים לה' (עי' לקמן אות ד') הי' גאון ישראל צדיק יסוד עולם, קדוש ה', הגה"ק

מצאנו העיד עליו כי כל כוונתו לש"ש, (בהסכמתו לס' משכיל אל דל) ומסר נפשו וגופו עבור אחב"י, הוא האיש אשר לא נשא פני איש, בכל מקום אשר דבר נפל ביעקב וישראל. וראה לנחוץ לעמוד בפרץ ולגדור גדר, הי' הוא כגבור מזוין מוכן תמיד ללחום מלחמות ה' ולהרים הדת, לבצר חומותיה על היסודות אשר יסדו לנו הראשונים, בכל נפשו ומאודו לבבו הי' ער בכל פעם לעורר ישראל, בדרשותיו הנעימים אשר פיו כצלצלי תרועה, חבר כמה ספרים קדושים לנפשות בני ישראל מעולים, של"ה בשנת תרנ"א.

ד) **הרב מו"ה הילל פאלאק** אבד"ק סאסרעגען רב גדול וצדיק תמים ואמר עליו הגה"ק ח"ס זצ"ל בעת למד בישיבה ועל ש"ב הגה"ק הנ"ל פרי קודש הלולים לה'.

ה) **הרב מו"ה הירש לבוב** רב"ד בפרעסבורג, רב וגאון מופלג בן הג"מ יוסף לבוב שהי' אב"ד במדינת מעהרין של"ה כ"ג טבת תקל"א.

ו) **הרב מו"ה הירש קוניץ** אבד"ק בעלעד תלמיד מובהק להגה"ק רבינו משולם טיסמיניטץ, והי' גדול ומפורסם.

ז) **הרב מו"ה הירש** במו"ה משה אברהם אבד"ק ראדוויל, סיגעט, ופה מנוח"ב רב גדול ומפורסם של"ה ד' אליל תקל"א לפ"ק (עי' זכרון לראשונים גדולי סיגעט א') ובא לסיגעט בשנת תקי"ט (כפי עדות אחיו בפנקס), ואולי הוא בן הרב צלותא דאברהם (כפי מכתב הרב מקערעסטור אלי)

ח) **הרב מו"ה הירש לוי** אבד"ק טעמעשוואר רב גדול בתורה ובחכמה תלמיד מובהק וחביב לרבו הג' נוב"י והי' מאוכלי שלחנו של רבו כמה שנים, (עי' נוב"י ת' יו"ד ק"ט) ומוזכר בשו"ת רבו הגאון נוב"י תנינא יו"ד כ"ה, ונדפס ממנו תשובה בס' אהל אברהם.

ט) **הרב מו"ה הירש ברודא** אבד"ק קיצע נולד באינג, בראד והי' רב בקיצע עד יום מותו כ"א כסליו תקפ"א הי' גאון מובהק ומפורסם בדורו, בעל פלפול נפלא מח"ס תאמי' צביה על אבעה"ז, וס' שיני עפרים בחריצית נפלאות, נדפס בפראג בהסכמות גדולי ישראל ומוזכר לשבח בשו"ת נוב"ת אה"ע ט'.

י) **הרב מו"ה הירש ברודא** רב"ד בווערבוי תחת ממשלת הג"מ ר' קאפיל חריף והי' אחיו של הג"מ יצחק משה פערלס זצ"ל של"ה ח' חשוון תרט"ו לפ"ק.

יא) **הרב מו"ה הירש העללער** אבד"ק או"י (עי' זכ"ל עי' מגוש) **הג"ר** הירש ז"ל בעת נכנס לק"ק אויפען לבוא שם בתור אב"ד נכנס דרך אוהעל ושם ביקר את כבוד מרן הגה"ק ישמח משה, ומני אז נקשרה בלבם אהבה וחבה עזה עד למאוד, ודברו בד"ת כל היום וכאשר הגיע זמן לינה אמר מרן מהר"ל, יואיל לו רבינו כי אלך ללון כי עיף אנכי ומטלטול הדרך, ענה לו מרן לדיק זה בא לבית מלוני ויפטור בלא לינה (בניחותא,) והי' ניעור כל הלילה, ואז דברו יחדו ה' דברים קדושים, (מפי ידי"נ הרה"ג מו"ה יחיאל הכהן פריעד הי"ו.

יב) **הרב מו"ה הירש ברא"ם ז"ל** אבד"ק ליסקא, הוא הגאון הגדול, אור ישראל וקדושו, הצדיק רבים בתורתו, עמד לנס ביראתו, על ישראל הדרתו, בוצ"ק אליו ינהרו מכל ארבע כנפות הארץ להגות מזיו חכמתו, מצדקתו, איש אלהים קדוש, וכמה מאות אנשים מספרים מתהלתו ומנפלאותיו, והי' ראש המדברים בכל מקום ודבריו נשמעים בקהלות ישראל, ונדפס ממנו ספר אך פרי תבואה, וס' הישר והטוב ב"ח עה"ת וסוגי' הש"ס, תלמיד מובהק בנגלה להגאון ר' צבי חריף (הביאו בס' הגה"ל מהר"ב גאלאפריעד) ובנסתר מהקדוש, ר' מאיר מפרעמישלאן ואם אספרה צדקתו ודברים הנפלאים אשר אנשי אמת ספרו ממנו יכלה הזמן, רק זאת אכתוב כי בעת נסע לפרעמשלאן, הי' אז אברך צעיר לימים (ותהום כל מקום בואו כי רצו לקחת ס' עליו מהספת), וכאשר אך דפק על פתח רבו הקדוש, הלך רבו לקראתו ואמר לפני כל קהל קודש, שכמה שנים המתין כבר על בואו, והי' אתו עמו בחדר אחד כמה שעות ומני אז הי' מגדולי הסידי של רבינו הה"ק הנ"ל לזעו"א, ונזכר לשבח בס' של הגאון רעו ר' שלמה ג"פ ראבד"ק אונגוואר, ותשובה לו נזכרה בס' השיב משה ממרן ז"ל.

יג) **הרב מו"ה הירש לעוו** אבד"ק סאנטעוו, רב גדול ומפורסם ומוזכר לשבח בשו"ת נוב"י כ"פ, ומהם נוב"ת חו"מ, י'

יד) **הרב מו"ה הירש הלוי האראוויטץ** אבד"ק וואראל (מנכדי השל"ה) והי' שם רב ערך מ' שנים ומוזכר לשבח בספר שו"ת שער"ח מהגאון דסאללאש של"ח בשנת תר"י י' אדר, הי' כל ימיו בעיני ודחקות, והי' מגדולי תורה ונקרא בשם ר' הירשלי חריף והי' הולך בכל יום לביהכ"נ דרך שנים ושלשה רחובות מעוטף בטלית ותפילין וכן שב עטוף בטליתו בקריה וחוצות, וכל העמים כנעני העיר בעת ההוא, השתחוו למולו ביראת הכבוד (עי' להג"מ מרדכי האראוויטץ),

טו) **הרב מו"ה הירש יהודא סג"ל האראוויטץ** אבד"ק נאריבאניע רב גדול בתורה, ת"ח מובהק, מגדולי תלמידי של הגאון הקדוש ר' בער מיקאלאש וצ"ל.

טז) **הרב מו"ה הירש אהרן ליפשיטץ** אבד"ק מ' וואשארהעלי בהג"מ מסאנטעוו מוזכר לשבח בשו"ת כ"ס או"ח.

יז) **הרב מו"ה הירש אדלער** אבד"ק האנשאוויטץ רב גדול ומפורסם, מוזכר לשבח בס' תבואות השדה בהקדמה.

יח) **הרב מו"ה הירש גלאנץ** אבד"ק קערעסטהור (מליצו לו תבונה בשו"ת הב"ב ממה קי' ע"ב וכתב גם להגה"ק מוה"ר ע"ש בתולדות הורי זקני), רב גדול ומפורסם.

יט) **הרב מו"ה הירש הלוי האראוויטץ** מורה בגרויסווארדיין יליד מיקאלאש מוזכר לשבח בשו"ת השיב משה ע"ג.

כ) **הרב מו"ה הירש ליפכער** אבד"ק מאטערסדארף בשנת ת"ע.

כא) **הרב מו"ה הירש מיזעלס** אבד"ק אוהעל ונזכר לשבח בס' זבד טוב, חן טוב (הסכימו תקס"ו) דף ק"ן.

כב) הרב מו"ה הירש אבד"ק ביזענטץ משנת תקע"ה מצינו חתימתו ע"ס מיסדות תבל מהרב דאוהעל.

כג) הרב מו"ה הירש מורה הוראה בעיר ה' מאד בשנת תק"פ (אח לה"ג מו"ה נפתלי זו"ל בק"ק קאנטעוו), ונעלם על אם הדרך כאשר נסע לק"ק פריסטיק (עי' זכ"ל ע"ע).

כד) הרב מו"ה הירש גינסבערג אבד"ק א' מעדיעש רב גדול ומפורסם חתן הגה"ק מהרש"ש מסעליש.

כה) הרב מו"ה הירש ווייס אבד"ק לאפוש זבארעוו, סערדנע, רב גאון מובהק ומפורסם כאחד מגדולי ישראל והי' בזיווג ראשון חתן הגה"ק מהר"ם א"ש אבד"ק אונגוואר, ארבעה עשר שנה הי' מוסב על שלחנו במטה כסא שלחן ומנורה, ולעת זקנתו נתאלמן, ונשא קרובתו בת הג"ר כתב סופר, ונדפס ממנו הד"ת בבמה מקומות וכן בס' זכרון יהודא, והי' ג"כ אב"ד בק"ק דאמבראווא, למלאות מקום זקנו הג"ר צבי הירש אבד"ק שם מנכדי הגאון הש"ך, של"ח בשנת תרנ"ז.

כו) הרב מו"ה הירש גאיטין אבד"ק העדיעס רב גאון גדול עמקן נפלא עטרת ישראל (כן תארהו הגאון ר' יוסף פערלס אבד"ק באנהארד בתשובתו בס' ב"כ), והי' בן הרה"ג כסף נבחר חב"ס יד"מ.

כז) הרב מו"ה הירש אבד"ק לאשבערין בשנת תקע"ה, כן מצינו חתימתו בס' מוסדות תבל מהרב דאוהעל, ומוזכר לשבח בשו"ת ח"ס א"ה והי' רב גדול ומפורסם.

כח) הרב מו"ה הירש אבד"ק ביטשקע תלמוד הגח"ס ומוזכר לשבח בתשובתו לאו"ח ל"ה.

כט) הרב מו"ה הירש ליב מו"צ בסיגעט, הי' רב גדול ומקובל גדול, נולד בשנת תקע"ה ובסתרי ורזי התורה, דבקה נפשו הטהורה, בחשיכה כאורה, והי' חריץ נפלא של"ח כ"ב חשון תרכ"ב, חותן הגה"ג מו"ה שלמה יהודא ז"ל רב"ד דסיגוט (ועי' בספרי זכרון לראשונים דף כ"ח).

ל) הרב מו"ה הירש ליב אבד"ק לוי רב גדול ומפורסם בימי מרן ח"ס ז"ל והשיב לו נאמר בשו"ת ח"ס ב"פ.

לא) הרב מו"ה הירש אבד"ק אָטש רב גדול ומופלג מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס יו"ד שמ"ד.

לב) הרב מו"ה הירש אבד"ק נאמענסדארף, רב גאון מופלג בימי מרן ח"ס מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס

לג) הרב מו"ה הירש רויטה, אבד"ק אונג-בראד, התן הג"מ משה פערל"ס מבאנהארד תלמוד הגאון ר' וואלף רפ"פ מפאפא.

לד) הרב מו"ה הירש הֵוִי אבד"ק אסויד, בשנת תק"ל (ונ"ר).

לה) הרב מו"ה הירש אפענהיים אבד"ק טעמעשוואר בן הג"מ דוד אפענהיים, ונתקבל לרב אחר ששל"ה אביו הגאון זצ"ל, של"ה בשנת תר"א והי' גאון גדול ומפורסם, ומוזכר לשבח

בבמה

בכמה ספרן של צדיקים ה"ה ספר פרשת מרדכי, וס' יריעות שלמה ח"ס כ"פ.

לו) **הרב מו"ה הירש הכהן** אבד"ק שאַראָשפאָטאָק בשנת תקפ"ח ומצינו שמו בת' ח"ס אהע"ז והי' רב גדול וצדיק מופלג.

לז) **הרב מו"ה הערצקי** אבד"ק ראַצפערט, הוא הגאון הגדול הקדוש המפורסם צדיק יסוד עולם, אור ישראל תלמוד מהגה"ק מצאַנז זי"ע, ומהגה"ק מליסקא, ומהגה"ק ר' אנשיל מטשענגער ומהגה"ק ר' ישעי' בנעט אבד"ק קאַלעוו, והי' ג"כ אבד"ק בק"ק יאַנושי ורבים מישראל הסתופפי בצלו צל הקודש, לשמוע תורה מפיו, (וכבוד הגאון מו"ה יחזקאל בנעט הי"ו אבד"ק ק' ווארהל סיפר לי וזה לשונו, גיסו הגה"ל מו"ה אברהם אבד"ק טעסגגער סיפר לי כי הי' בדרך על דבר ענין נחוץ וכמלא הי' בדרכו בשבת הגדול ולא יכול לבוא אל ביתו לשבות וילך לראצפערטה, לשבות שם בשבת. ומועד הדרשה עלה הגה"ק ר' הערצקא, הבמתה ויקרא בקול, רבותי כעת הגיע זמן דרשה, אכן מהיות כי היום ישנו כאן, אוה"ג בן מורי ז"ל, לכן הוא ידרוש תמורתי ואנכי ואתם נשמע וכן הי' ר' הערצקי ירד והעלה במקומו את הרב הנ"ל).

ו

א) **הרב מו"ה וואלף באסקאוויטץ** אבד"ק באנהארד, בן הג"מ מחצית השקל גאון גדול מפורסם בדורו כאחד מגאוני הדור, נולד בשנת ת"ק, והי' רב בק"ק אסאד פרוסטיץ, ואח"כ דר באובען, והי' לו שם מחלוקת, (עי' נוב"י), ואח"כ נתקבל לאבד"ק פעסט (עי' או"י ח"ב), וזהו הרע מאד להג"מ משה מינץ, והלך משם, ונתקבל לאב"ד לק"ק באללאש יארמאט, וגם שם לא ארכו לו הימים כי נתקבל לק"ק באנהארד, והי' שם עד י' סיון תקס"ח (ומצינו ג"כ הסכמתו ע"ס פ"א משנת תקמ"ט) חבר כמה ספרים סדר משנה על הרמב"ם (תק"פ), מאמר אסתר דרשות (תקל"ב) ועוד כמה ספרים.

ב) **הרב מו"ה וואלף** במו' שלמה ז"ל אבד"ק קאדילבורג, כן נזכר שם בפנקס זכרונות במועד מועדים והי' הרב הראשון דשם.

ג) **הרב מו"ה וואלף פאללאק** אבד"ק אייזענשטאט (מילא מקום הגאון ר' מאיר א"ס) והי' שם רב משנת תק"ד, והי' גאון מפורסם (הקדמה לס' ב"כ).

ד) **הרב מו"ה וואלף פאפא** אבד"ק סענטפעטער, בן ר' שמואל גאון גדול ומופלג ומצינו חתימתו ע"ס מוסדות תבל שנת תקע"ה של"ח ביום אסרי חג של פסח שנת תקפ"ג לפ"ק וצדקתו נודע לכל בני עירו.

ה) **הרב מו"ה וואלף ליכטענשטיין** אבד"ק טרענטשין תלמוד הג' נוב"י, מח"ס קדושת ישראל על ג' מסכת בהסכמת רבו הגאון הנ"ל מצינו שמו ע"ס מוסדות תבל משנת תקע"ה, ובס' בית יצחק של"ח תקפ"ז י' טבת, והי' גאון גדול ומפורסם.

ו) הרב מו"ה וואלף עמעריך אבד"ק נייששטאדטיל בן הג"מ זלמן מפראג גאון מופלג והי' אב"ד כמה שנים של"ה בשנת תקנ"ז מוזכר שמו בנוב"ק כ"פ.

ז) הרב מו"ה וואלף לעווא אבד"ק ווערבוי, נולד בשנת תקל"ג לאביו הגאון רשכבה"ג דו"ק בעל שמן רוקח, בן י"ח שנה הו"ל ס' שו"ת הרי"ף עם הגהות שעשה, והי' אב"ד בשאר קהלות ובסוף ימיו בק"ק הנ"ל, גאון גדול ומפורסם מאד הגלה, חב"ס נפלאים שע"ת בהסכמות כל גדולי ישראל וכותבים עליו נפלאות, וגדול הי' כבודו, אביו הגאון שערי תורה קראו מפיבושת, שמבייש בהלכה, ולמדן גדול יותר ממנו, הוא הגבר הוקם עולה של תורה, והרביץ תורה בישראל והי' לו תלמידים גדולי ישראל חקרי לב, בינו ובין מרן ח"ס, ילבו מחיל אל חיל רבים מתלמידי מרן הלכו אליו (ובפרט אחר פטירת מרן ח"ס) ותלמידיו הי' מפורסם שהי' בקיאים ברוב סוגי' הש"ס בפלפול ובקיאות והבוריו הנפלאים יוכיחו, והי' ג"כ בטאפאלשאן כמה שנים, של"ה בשנת תר"א ג' לחודש אדר, וידוע דפ"א לענו ב' אנשים ממנו ונענשו תומ"י במיתה חטיפה ר"ל.

ח) הרב מו"ה וואלף אבד"ק יוראדיש בשנת תקע"ה מצינו חתימתו ע"ס מיסדות תבל.

ט) הרב מו"ה וואלף ראפפורט הכהן אבד"ק פאפא, נולד לאביו הג"מ יצחק אבד"ק לייפניק בשנת תקי"ד, ולאחר חתונתו הרביץ תורה וטהרה בק"ק אבען, בשנת תקמ"א נתקבל לק"ק פאפא ישם הרביץ תורה ערך נ"ו שנים, והי' גאון גדול ומפורסם בדורו, חבר כמה ספרים נחמדים, שמלת בנימין, ובגדי כהונה, עדות לישראל על מס' מכות, נוי סוכה ע"ה סוכה, שמלה שנויה שו"ת, והי' ממשפחה גדולה ממשפחת ראפפורט, של"ה זקן ושבע ימים, בשנת תקצ"ז ט' ניסן, ומוזכר ג"כ לשבח בשו"ת נוב"י.

י) הרב מו"ה וואלף הויט אבד"ק פאלאטא, תלמיד הגה"ס, ומוזכר בתשובותיו כ"פ ובס' מיסדות תבל משנת תקע"ה.

יא) הרב מו"ה וואלף דיין בעיר חדש, בשנת תק"ן.

יב) הרב מו"ה וואלף אבעלעס אבד"ק טאב, ובן בעיר סעטשין ומוזכר לשבח בהקדמת נכדו הרב מו"ה וואלף ברייער בס' נחלת בנימין, והי' בזווג שני חתן הג"מ בונם אבד"ק מאטערסדארף ומצינו חתימתו ע"ס מיסדות תבל מהרב דאוהעל.

יג) הרב מו"ה וואלף פרוסטיץ אבד"ק לוגאש, בן הג"מ דניאל רב"ד בפרעסבורג, תלמיד חביב להגה"ק ח"ס זצ"ל, ומוזכר לשבח בתשובותיו, והי' חתן הג"מ גען אבד"ק ב"יא (חב"ס), ומוזכר לשבח בשו"ת רבו הנ"ל כ"פ, הי' גאון מופלג ומפורסם.

יד) הרב מו"ה וואלף תרצים אבד"ק טאפאלשאן, תלמיד מובהק להגה"ק ח"ס זצ"ל, מקודם הי' דיין מצוין בק"ק מאטערסדארף עיר מולדתו, והי' אבד"ק ג"כ בק"ק גיסינג, הי' גאון גדול וצדיק תמים,

צדקתו

צדקתו מי ימלל, והגאון מפאקש בהספדו צוה עליו, כי למד מ' שנים בעמידה והעמיד תלמידים הרבה (ונלמ"ס קטורת) וחבר ס' תפ' שבת עמ"ס שבת, של"ה י"ב אייר תרכ"ה, ומוזכר לשבח בשו"ת רבו הנ"ל.

טו) **הרב מו"ה וואלף** אבד"ק מאגענדארף בשנת תקנ"ט, וחתם שמו בריב ומחלוקה שהי' בעיר גאלאנטע ומובא שמו בס' נטע שורק, והי' יליד קראקוי והי' גדול הדור.

טז) **הרב מו"ה וואלף טענענבוים** אבד"ק ווערפעלעט, מח"ס פלגי מים, אילת השחר, קריה נאמנה, ומלבד גדולתו בתורה וביראה כאחד מגדולי ישראל עוד הי' מגיד נפלא ניבו צלצלי תרועה והי' ג"כ רב בק"ק סענדרא כ"ז שנים, ובחודש אלול תר"ז נתקבל לאבד"ק ווערפעלעט יצאה נשמתו שנת תרל"ג ב' אלול ו' שופטים אב להנהי ב' גדולי ישראל אבד"ק טשאטה, פוטנאק, ולאחר מותו נדפס ממנו חבור גדול בשם רחובות הנהר עה"ת.

יז) **הרב מו"ה וואלף פוקס** אבד"ק סערעד רב גדול וגאון מפורסם ברוב הריצתו, נפטר ו' תשרי תרל"ד ומוזכר לשבח בשו"ת מהרי"א ומר"ם שיק כ"פ.

יח) **הרב מו"ה וואלף מאנדעלבוים** אבד"ק סאטמאר, נולד בבאנהארד, בשנת תקע"ה והי' רב בסאטמאר נ' שנים והי' חריף נפלא של"ח בשנת תרנ"ו.

יט) **הרב מו"ה וואלף ברייער** אבד"ק טאב, וראגענדארף מח"ס שו"ת נחלת בנימין רב גדול ומובהק מפורסם, של"ח בשנת תרנ"ג ועי' בס' או"ח מ"ג, והי' תלמיד הגאון הנ"ל.

כ) **הרב מו"ה וואלף סופר** אבד"ק סענטגראד ורב מ"מ בפעסט נכד הג"מ דניאל פרוסטיץ, תלמוד מהנהי גדולי ישראל, מהר"ם שיק, וכ"ס, ובסוף ימיו תקע אהלו בק"ק פר"ב בתור איש פרטי, ושם מנ"ב חב"ס חליפות שמלת בנימין עה"ת והי' רב גדול ומגיד נפלא, כאשר עיני הקורא יראה בספרו הנ"ל, מוזכר לשבח בשו"ת מהר"ם שיק, ועי' בהקדמת ס' ילק"א לש"ב הגאון ז"ל.

כא) **הרב מו"ה וואלף באנהארד** רב"ד בק"ק סערדעהלי, תלמוד חביב למרן ח"ס זצ"ל והי' דיין בסערדהעל תחת ממשלת הג' מהרי"א, והי' גאון גדול ומופלג.

כב) **הרב מו"ה וואלף גראסמאן** רב"ד בעיר נייהייזעל, רב גדול ומופלג.

כג) **הרב מו"ה וואלף מאנדעל** רב בנאדי קאראש ואח"כ באבאני בשנת תק"ע.

כד) **הרב מו"ה וואלף שפיצער** אבד"ק פעצעל בשנת תק"ס.

כה) **הרב מו"ה וואלף מכראכע** אבד"ק קארלסבורג והמדינה משנת תקכ"ד עד שנת תקל"ז.

כו) **הרב מו"ה וואלף** אבד"ק דיאנדאש והי' ג"כ רב בשאבטין ובשנת ת"ר נתקבל לק"ק הנ"ל, ומוזכר שמו בספרן של צדיקים כ"פ.

כט) **הרב מו"ה וואלף רויזענבליטה** אבד"ק ס' מארטון מח"ס חדושי רז"ה על מקוואות, והי' ג"כ רב בפאגאראש.

ז

א) **הרב מו"ה זוסמאן סופר** רב ברעברעצין' ואח"כ מ"מ בק"ק בודאפעשט בן הג"מ יעקב שלום סופר בן הרב ר' פישל ז"ל הי' דרשן נפלא, וברוח פיו ימאס רשע, ומנ"כ בעיר טאפאלשאן של"ח בשנת תרס"ג בן נ' שנים בער"ח כסליו.

ב) **הרב מו"ה** (אליעזר) **זוסמאן סופר** אבד"ק האללאש, פאקש, הגאון האר"ז בלבנון הזה, נולד לאביו הרה"צ המקובל מו"ה מרדכי אפרים המפורסם בשם ר' פישל סופר בפר"ב, ביום ו' אדר לשנת תקפ"ט, בן זקונים, הצעיר מעוללות אפרים, כבן שלשה שנים כבר למדהו אביו מקרא, ובכל ש"ק הביאו אביו לבית ח"ס לברכו, ואמר הקדוש האר"ז ז"ל שעבור זה זכה, לעשות ספרים הרבה, לזכות ישראל, הי' בזכות אלו הברכות, כבן שבע שנה כמעט ידע בע"פ מס' בבמ"צ, משפה ולחוק, וילכהו אביו הצדיק לנסותו למרן הג' כ"ס, וימצא חן בעינ"ק ויתן לו מטבע כסף צוואנציגער, בהיותו בן יוד שנה נכנס לפני ולפנים לישיבת רבינו הקדוש ח"ס, אבל לא ארכו לו שם הימים כי נפטר מרן ז"ל ובא לבית מדרשו של הגכ"ס, ועשה אזנו כאפרכסת להאזין הני מילי מעליותא דנפקי מפימי דהגאון הנ"ל ושהה שם עד שנת תר"ג כי אז בהיותו בן י"ד שנים, וכפתו רעננים, נפשו איוותה ויעש לו כנפים ללמוד אצל מרן הגה"ק מהר"ם שיק, וכמעט לא זזה ידו מתוך בחירתו רצתה נפשו, אמנם באותו שנה מת אביו הצדיק זללה"ה, וישב לבית אמו, ושאב מים חיים אצל הגכ"ס עוד י"ב שנה, וכאב את בנו ירצה, התפאר בתלמידו, ויהלל בשערים מעשהו, והתפאר בעצמו כי בעודנו בחור הי' יכול בע"פ משפה ולחוק הג' בבות, ובקצות ובנתיבות, וחידש דברים מאירים, סקר בסקירות סברה ברורה ועקור הרי הרים, וסידור שעורים, בעט סופר שמורים, לדור דורים.

הגאון ר' הילל ל"ש העיר לבבו מימי בחרותו, לקבוע עתים גם לאגדה, וכדאי' באדר"ן פכ"ט מי שלא ראה אגדה לא טעם טעם יראת חטא, (ועי' בילקוט תהלים, רמז תרע"ב, ומהרש"א בהקדמה לח"א), ומעת ההיא נתן עיניו ולבו, על אגדות שבש"ס וממנו שאל עצה ותושיה ביראת ה' (עי' בס' ב"ח הכלפס כעת), וקראו רבו אלופו וגם בזקנותו, לא זז מחבבו את ספריו הקדושים.

וממנו תוצאת חיים, לשובב נתיבות האגדה, בספרי ילק"א וספרי דמש"א, ויך שרשיו, כלבנון בדרשותיו, מלאה קטורת, מוצאו מצאו חיים, יקול סופר הולך וחזק, ויירא העם ויניעו, זקוקין דנורא יצאו מפומי', וגם לב האבן התפוצץ בעת שמע דבר"ק, וימח כל היקום והי' למים.

בשנת תר"י נתקבל לאבד"ק האללאַש ושם הרביץ תורה לתלמידים המקשיבים לקולו, אהב למעלה, ונחמד למטה, בשנת תרמ"ו י"א טבת נסתלק חמיו הגאון זצ"ל ונתקבל באהבה ובכבוד גדול לק"ק פאַקש והי' שם עד שנת תרס"ג, והו"ל חדושים לזכות את ישראל, ה"ה ילקוט אליעזר ג"ח, בהסכמות רבותיו, וס' מוצל מאש, דמשק אליעזר ד"ה ע"ס ד"ח, מלא"ק, צדקתו תראה בהצוואה שכתב שצווה ליתן חביריו לת"ח עניים בחנם, כדי להרבות כבוד ה'.

בשנת תרס"ג שבק לן חיים, הנשר הגדול בעל כנפים, המנשא אברתו עד לב השמים, הגה"צ מאור הגולה, באשמורת הבוקר דערב יוה"כ, ונקבר בהספד גדול במחרת יוה"כ (ומגדולי בניו, בנו הממלא מקומו, הגאון המפורסם צדיק וישר מו"ה יוסף נ"י קופל הי"ו, ובנו הגאון הנחמד החריף מו"ה שמואל בנימין הי"ו אבד"ק דערעטסקע).

ג) **הרב מו"ה זכרי' שפירא** אבד"ק ווראַנוי, וכן הי' אב"ד בה' דראַג, רב גדול ומפורסם שלם בכל המעלות, וסופר נפלא של"ח בשנת תרנ"ג, מוזכר לשבח בשו"ת מהר"ם שיק כ"פ ובש"ס.

ד) **הרב מו"ה זלמן ליפשיטץ** אבד"ק לאקענבאך גאון גדול הדור מוזכר בשו"ת נוב"י מה"ת י"ד ק"ע בשם גדול הדור ואולי הוא בן הג"מ בנימין, ומוזכר ג"כ בשו"ת ח"ס, ובס' בית אהרן.

ה) **הרב מו"ה זלמן וואלף** אבד"ק אונצדארף מח"ס עמק המלך על הרמב"ם, גאון גדול ומפורסם כאחד מגדולי ישראל של"ח בשנת תקע"ה, ונספד מהגה"ק ח"ס זצ"ל בספרו תורת משה, והי' נכד הגה"ק ר' אלחנן בעל שם טוב, והגאון ממענץ, והי' גם כן מגיד ודרשן בקראלע.

ו) **הרב מו"ה זלמן ליב גרינספעלד** אבד"ק סערדעהלי רב גאון גדול ומפורסם מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס כ"פ והי' יליד פרעסבורג נכד הג' מו"ה וואלף טעבין של"ח בשנת תקע"ו י"ט חשוון, (בתחלה הי' לו קצת תרעומת על הגה"ק זצ"ל אבל אח"כ השלים עמו וקראו בשם רבי, ופירש הגה"ק זצ"ל ברצות ה' דרכי איש. גם אויביו ישלים אתו, היינו לפעמים אם להצדיק יש התנגדות מאיש פשוט אשר יורה את רוחו, אזי נכנע ר"ל, אבל אם גם המתנגד ג"כ מגבורי כח, עושי דברו והצדיק הוא בדרכיו אזי המחלוקה לא טובה ולא יוטב בעיני ה', ואזי אין דרך אחר רק להשלים וזש"כ ברצות ה' דרכי איש גם אויביו, היינו שגם אויביו הולכים בדרכי ה' אזי אין מקום אחר רק להשלים ובהסתלקותו נתקבל לק"ק סערדעהלי).

ז) **הרב מו"ה זלמן ליב טייטעלבוים** אבד"ק סיגעט, הגאון הקדוש רשכב"ה מאור הגולה נולד לאביו הגה"ק ר' אלעזר ניסן אבד"ק דרוהביטש בשנת תקס"ה והנער נער מיד כל רואיו הבירו והעידו כי לא יארכו הימים וייף בגדלו את כרם ישראל וכל ימיו נתגדל בבית זקנו הגה"ק רשכבה"ג בעל ישמח משה על ברכיו של אותו זקן נתגדל, והי' תלמידו המובהק, ומחבבו כבבת עינו וכמעט רגע

לא סר ממנו השגחתו, וכל רז לא אנוס ממנו. בעת הגיע לפרק איש מקדש לקח לו לאשה את בת הגאוה״צ ר׳ משה דוד ז״ל. (כל הדברים וקיצות אשר הגיע ע״ז, ושאר דברים הנוגע לתולדות הגאון זצ״ל הנה כתיב הדל בספרי זכ״ל ראש שם ותרווה למאוכך).

בשנת תקצ״ג כבר הי׳ אבד״ק סטראפקיוו והי׳ אז בן כ״ה שנה וכבר הי׳ מפורסם לגאון גדול וצדיק יסו״ע, וכל כוונתו לש״ש ומשתוקק מאד לזכות את ישראל בכל אשר יוכל לזכותם (כן העיד עליו זקנו הגה״ק, ראה הקדמה לס׳ אבנ״ל על סו״ע) והי׳ אבד״ק סטראפקיוו עד שנת תר״א, ואז נתקבל לאבד״ק אוהעל למלאות מקום זקנו הגה״ק (הקאנסים הוא תח״י כעת אולם ומזיק הרבה א״א להעתיקה פה) ולא ארכו לו שם ימי שלום, ונתקבל משם לאבד״ק גארליטץ, ושמה הו״ל ספרי י״מ עה״ת מאז״ק ז״ע, ובשנת תרט״ז של״ה אביו זצ״ל ונתקבל למלאות מקום אביו.

אולם לא ארכו לו שם הימים כי בשנת תרח״י נתקבל לאב״ד פה עיר סיגעט וכל הגליל, ובא בשלום בשנה הנ״ל ח״י תמוז.

והנה לספר ולהגיד התנהגותו ועבודתו הקדושה יכלה הזמן והמה לא יכלו, הוא הי׳ תל תלפיות שהכל אליו פונים, הן בדבר ה׳ זו הלכה, הן להושיע בתפלתו, והי׳ עמוד העולם, ונשמע קולו למרחקים, ואחרי דבריו הקדושים לא ישנו, ובעת צאת מרן מן העיר בנסעו אל מקום חפצו, ארץ רעשה, ובכל הדרך ובכל המקומות אשר עבר קדמו פניו אנשים למאות, מרבים העם המתאוים לראות פניו כפני אלהים.

והיה מוכיח גדול שאין כמוהו בעת דרשתו ברוח פיו ימאס רשע, לב האבן התפוצץ לשמע דברי מוסרו מוסר השכל, וכל העם העומדים בעזרה, כשהי׳ שומעים מוסרו הנורא, דברים היוצאים מן הלב בקדושה ובטהרה, הי׳ קורעים לבבם הסגורה, וזלפו דמעות ברוח נשברה, ואליו ינהרו על שבתות ומועדים, רבנים גאונים מפורסמם, גדולים וחסידים יראים ושלמים, להתבשם מצדקתו ומקדושתו, ולחוות בנועם עבודתו, ספריו הקדושים אשר הו״ל בחייו ה״ה הסה״ק ייטב פנים ב״ח, ייטב לב עה״ת, ואחרי שישל״ח נדפס הספר שו״ת אב״צ, וס׳ רב טוב עה״ת, של״ח ו׳ לחודש אלול הרמ״ג. לזכר עולם יהי׳ צדיק, (ויותר פרסת גדולתו וחסידתו עיין בספרי זכ״ל, וספר ישמח משה על תכ״ך בהקדמה).

ח) **הרב מו״ה זלמן** מו״צ בפרעסבורג, רב גאון גדול בהג״מ משה ז״ל שהי׳ ג״כ רב״ד דפרעסבורג בהי׳ הגאון ח״ס זצ״ל.

ט) **הרב מו״ה זלמן קאדילבורג**, בפרעסבורג רב גדול וחסיד ונגיד מפורסם.

י) **הרב מו״ה זלמן פערלס** אבד״ק באנאוויטץ גאון גדול ומפורסם בימי מרן ח״ס ומוזכר בתשובותיו לשבח.

יא) **הרב מו״ה זלמן בונהארד** רב״ד בקיצע רב גדול ומפורסם ומוזכר לשבח בשו״ת ח״ס.

יב) **הרב מו"ה (אשר) זעליג** בן מו"ה יוסף הנקרא בפי כל ר' זעליג קאניזשא אבד"ק סנטפעטער מייסד החבורה גמילת חסדים דשם. והי' רב גאון, ת"ח עצום, וגודל חסידתו, ופרישתו נודע. של"ח באבו בן ל"ג שנה ביום י' שבט שנת תקי"ן לפ"ק והסכמתו מצינו ע"ס דברי יששכר מהחכם ר' ישכר דוב לויטער מק"ק הנ"ל. והי' תלמוד הגח"ס, ומוזכר לשבח בתשובה לאו"ח.

יג) **הרב מו"ה זעליג הירש** מו"צ בגאלאנטע רב גדול ומופלג (כלה בס' נטע סורק חו"מ ס').

יד) **הרב מו"ה זעליגמאן זולצבאך** בפרעסבורג חתן הגאון מאוה"ג בעל מהר"ם ברבי ז"ל אבד"ק הנ"ל, ת"ח מובהק ומפורסם וז"ל חותנו הנ"ל בהקדמת ספרו, ומתלמידי יותר מכולם חתני הרה"ג מו"ה זעליגמאן למדתי עמו במאמרים ש"ס ופוסקים, ראשונים ואחרונים וכו' והדפים ממני קצת חידושים, בסוף הס' הנ"ל.

טו) **הרב מו"ה זעליג הכהן** אבד"ק קארלסבורג, וכל המדינת זיבענבירגען, וממלכתו הי' רק ג' שנים.

טז) **הרב מו"ה זעליג** בהרב מו"ה יהושיע אבד"ק נאַדאָרוואָר של"ח ט' כסליו בשנת תקצ"ה.

יז) **הרב מו"ה זעליגמאן** אבד"ק וואגוועטש, תלמוד מהגח"ס וצ"ל ומוזכר לשבח בשו"ת רבו וכן בס' בן יהודא.

יח) **הרב מו"ה זעליג ליב פעפער** אבד"ק קוואַגערש תלמוד מהגח"ס זצ"ל והלך משם לאה"ק תובב"א. ומוזכר לשבח בשו"ת ח"ס האו"ח סי' ל'.

יט) **הרב מו"ה (אשר) זעליג פלאנער** רבד"ק ה' מאַדע והי' יליד גיסינג, תלמוד הגח"ס זצ"ל, ור' זלמן באנהארד בק"ק פר"ב, ובעל יעב"ץ על חולין, והי' נכד הגאון מהרש"ש ניקולסבורג, והי' ת"ח גדול וצדיק ופשטן וענותן יתירה, של"ח ה' שבט תרח"ם לפ"ק, (ונספד כהלכה בס' אמרי ספר והג' ר' נפתלי אבד"ק ה' וואדע).

כ) **הרב מו"ה זעקיל פאללאק** בבאנהארד, רב גדול וצדיק תמים, חסיד ועניו תלמוד הגח"ם (והוא סיפר פ"א וגדו הקדוש ז"ל ססי' לומד בביתו כמה פנים והסתיר ח"ם הלימוד קבלה ומונו בכל מה דאפשר, רק פ"א בשמע"ל כשהי' לומדים ביחד הסוגי' באמצע דברים שלא אותו לחוץ, באמרו היום לריך אני ללמוד תורה בבחי' אחרת).

כא) **הרב מו"ה זעקיל** אבד"ק באיא, בשנת תק"פ והי' יליד ארץ אשכנז.

כב) **הרב מו"ה זעקיל בודשפיטץ** אבד"ק נאדי קאַראָש.

כג) **הרב מו"ה זרח** בן הג"מ ליב טעלטש רבד"ק גאלאנטע בשנת תקע"ה ומצינו שמו בס' נטע שורק חו"מ ה'.

כד) **הרב מו"ה זרח ליפפא** אבד"ק שאכטיץ אחיו הי' הרב דק"ק דיאַנדיאָש, והרב אבד"ק סענטעש.

א) **הרב מו"ה חיים מאיר זאב הכהן** אבד"ק טורלא, ראצ־פערט, נאדאודוואר, ובסוף ימיו בק"ק סאללאש, גאון גדול מפורסם בהג' כתר כהונה מגברי הש"ך (עי' תולדותיו בחכיכות בספרי זכ"ל דף כ"ג), ומנ"כ בעירנו סיגוט, כי בא לכאן לדרוש ברפואות של"ח כ"ב אדר שני תקצ"ב לפ"ק, חב"ס שערי חיים שו"ת וחידושים, (וזה לשון הגה"ק ר' מענדיל ומפה בעת הקפידו כראוי הגאון הזה לא ידע כי קרוב קצו, יצעת במאורתי לו ביתידה, והבין כי הוא קרוב למות, לסלו פניו מרוב שמחה, ואז הבנתי כי הוא מיתת לדיקים).

ב) **הרב מו"ה חיים מאיר זאב הכהן** אבד"ק סיגוט במ' אברהם של"ח בשנת תר"ב י"ג כסליו (עי' בספרי זכ"ל דף ח').

ג) **הרב מו"ה חיים הערצמאן** אבד"ק אבען (עי' מזוה).

ד) **הרב מו"ה חיים סופר** אבד"ק יעמרינג, סענטפעטער, מונקאטש, פעסט, גאון גדול ומפורסם רכבו ופרשיו שר התורה לחם מלחמות ה' צבאות תלמיד מהגה"ק ח"ס, שער"ת, חבר ס' שו"ת מחנה חיים במה חלקים, קול סופר ע"ש סדרי משנה (ועי' בהקדמה קיבה בחבר הס' הזה ותהלה נפלאות מלדקתו), פלס חיים, ושערי חיים תהלים, וש"ס, של"ח בשנת תרמ"ו כ"ה סיון ומנ"כ בק"ק פעסט.

ה) **הרב מו"ה חיים צבי מאנהיימער** אבד"ק אונגוואר (ומקודם בוועיצכוי), הוא הגבר אשר הרעיש כל חכמי ישראל בחריפתו ובגדולתו, גאון מובהק, מאיר ישראל הרבין תורה בישראל והעמיד תלמודים גדולי ישראל של"ח ב"ז בתמוז תרמ"ז ונשאר הרבה חד"ת וחבור גדול על מקואות.

ו) **הרב מו"ה חיים קיצע** אבד"ק אירשא, רב גאון מפורסם לשבח ולתהלה, נולד באוי' לאביו הג"מ יצחק קיצע מו"צ בק"ק אפען, חתן הג"מ ישראל אבד"ק פאלאטא והי' ג"כ מו"צ בוועסבערין ובאיזשאק, של"ח א' תמוז תר"י ונשאר אחריו הרבה חבורים בכת"י.

ז) **הרב מו"ה חיים בוכנער** אבד"ק לאקענבאך, יליד קראקוי (עי' תולדותיו בס' כלילת יופי ח"ב בכ"מ), גאון גדול ומפורסם של"ח בשנת תמ"ד י"ז שבט, חבר כמה ספרים.

ח) **הרב מו"ה חיים** אבד"ק ציפער תלמוד מהגה"ק ח"ס ומוזכר לשבח בתשובותיו כ"פ, של"ח בשנת תקפ"ז בשמחת תורה.

ט) **הרב מו"ה חיים** אבד"ק ב' קערעסטור, בשנת תק"מ.

י) **הרב מו"ה חיים** אבד"ק וואשאן (בהסו' ח"ק יו"ד).

יא) **הרב מו"ה חיים פייגעלבורג** אבד"ק קישקאראש, נספר מהגאון מפאקש והי' רב גדול וחסיד מפורסם.

יב) **הרב מו"ה חיים משה הכהן** אבד"ק סאללאש, נתקבל שם אחר שהלך הגאון מו"ה ליפמאן לק"ק סערדעהעל, והי' נכד הג"מ יאיר אבד"ק שם, של"ח בשנת תרי"ז י"א בסליו, (וגדולי בניו חתנו הרב יוסף גלאכנער ז"ל דפס) רב גדול ומפורסם.

יג) **הרב מו"ה חיים טראני** אבד"ק קאניזשא בשנת ת"ק.

יד) **הרב מו"ה חיים פריעדלענדער** אבד"ק ליסקא בהרב

מו"ה משה אבד"ק קליינוואַרדיין, רב גאון מפורסם צד"ת (חבר ספר על חיים על קיצי' הס"ס וכעת נגנז חבור נחמד עס"ת), חתן הגה"ק מרן צבי מליסקא, של"ח בשנת תרס"ד ט' אייר.

טו) **הרב מו"ה חיים מאיר זאב הכהן** אבד"ק שומלוי (בהגה"מ בנימין הלרנשמאן אבד"ק שומלוי) רב גאון וצדיק של"ח בימי אבו י"ג אלול תזכ"ר לפ"ק בן ל"ב שנים נספד מהגאון דרך יבחר, והשיב לו נאמר בשו"ת ממרן מצאנז.

טז) **הרב מו"ה חיים צבי ווינקלער** אבד"ק ראצפערט רב גדול וצדיק, חב"ס חקי חיים בהסכמות גדולי ישראל.

יז) **הרב מו"ה חיים יוסף דוב הכהן העללער** בקראסנא רב גדול בתורה, וזכה לתרי חתנין גדולי ישראל אבד"ק ב' אויפאלו, ואבד"ק טיסא פירעד.

יח) **הרב מו"ה חיים פריעדריך** אבד"ק טורין (בהרב מו"ה יודא מפאטאק אשר זכה לב' שולחנות תורה וגדולה, בקנה אחד עולה) הי' שם רב ערך מ' שנה, רב גדול וחסיד תמים במעשיו, של"ח בשנת תרס"ג ט"ז אב.

יט) **הרב מו"ה חיים טרעבימש** רב"ד בפרעסבורג (עי' אב"ס).

כ) **הרב מו"ה חיים ווייס** אבד"ק נאדאש רב גדול ומופלג מוזכר לשבח בלקוטי חבר בן חיים, והי' שם רב ערך ד' שנה.

כא) **הרב מו"ה חיים יוסף** אבד"ק סטראפקיוו רב גדול וגאון חריף והי' אבד"ק טערצאל מוזכר לשבח בס' טוב גיטין.

כב) **הרב מו"ה חיים בנימין פאללאק** אבד"ק סערעד, והי' ג"כ בטרענטשין רב גאון ומפורסם שמש שם ל' שנה של"ח בשנת ת"ר כ"ז שבט.

כג) **הרב מו"ה חיים יודא לעווי** אבד"ק טעמעשוואר רב נכבד וחשיב שבק לן חיים בשנת תר"ע בחורף, בן ס"ח שנה ונספד מגדולי ישראל.

כד) **הרב מו"ה חנוך זינדיל** אבד"ק אויבערווישאווא, רב גדול ומופלג, תלמוד מהגה"ק ר' מנחם אבד"ק סיגוט, ובסוף ימיו נסע לאה"ק ושם מנ"כ, והשיב לו נאמר בשו"ת בי"ש חלק א"ח ס' ס"ה.

כה) **הרב מו"ה חננאל** אבד"ק וועסבערין של"ח בשנת תקס"ו.

כו) **הרב מו"ה חנני' יום טוב ליפא טייטעלבוים** אבד"ק טעטש, סיגוט, הגאון הקדוש איר ישראל נולד בשנת תקצ"ו בחג השבועות ביום ראשון לאביו הגה"ק בעל ייט"ב זי"ע אבד"ק סיגוט נכד הגה"ק ישמח משה, והי' חתן הגה"ק ר' מנשה מראפשיטץ ובז"ש חתן הג"מ יואל אשכנזי אבד"ק זלאטשעוו, והי' רב בטעטש י"ט שנה ופה בעירנו כ"א שנה, (קורותיו ותולדותיו עיין בספרי זכ"ל דף ל"ה), ואם אספר צדקתו וחסידתו הלא מחול הים ירבון, כי מי האיש אשר לא שמע את שם האיש הי"ל הזה, האיש הפלאי אשר בית ישראל נשען

עליו

עליו, הוא הגבר אשר איש דת תוה"ק תיקד תמיד על מזבח לבבו הטהור, רבנים גאונים וצדיקים הסתופפו בצלו צל הקודש, להתבשם מיראתו ומצדקתו ראש המדברים בכל מקום.

הגה"ק ז"ל לבבו הי' ער לצאת ולישע להדת ויהודות, כל דרשותיו הי' במס"נ ממש, ובריח פיו ימאס רשע, וניכר מדרשותיו כי עומד הכן בכל שעה למסור את נפשו ורוחו לאבינו שבשמים, לגודל ענותנותו במילי דעלמא, כן הי' להיפך במילי דשמיא, כי אז גאות לבש, ולחם מלחמות ה' בכל מאודו, של"ח ער"ח אדר תרס"ד לפ"ק.

כז) **הרב מו"ה חת** אבד"ק אפען (עי' ונצוה).

ט

א) **הרב מו"ה טוביה כ"ץ** אבד"ק גיסינג, רב גאון מופלג ומפורסם בימי מרן ח"ס ואליו פנה בשאלותיו, מוזכר לשבח כ"פ, בתשו' ח"ס הנ"ל, ובס' ט"ב גיטין של"ח בשנת תרי"ט.

י

א) **הרב מו"ה יאיר הכהן** אבד"ק סאללאש, רב הראשון דשם, ונתקבל לרב בעת שהי' ששים שנה והי' שם רב ל"ה שנים (כן הכות על מלצ"ק) רב גדול ומופלג, והי' אז"ק של הרב ר' חיים משה אבד"ק הנ"ל חי' סביב שנת ת"ק.

ב) **הרב מו"ה יאיר** אבד"ק בודאשפיטץ ואח"כ בגוטיין, חריף עצום וגדול בתורה מוזכר לשבח בשו"ת בית נאמן מהגאון דבונהארד.

ג) **הרב מו"ה יהודא ליבערמאן** אבד"ק פרעסבורג (עי' ונצוה).

ד) **הרב מו"ה יהודא** אבד"ק עדענבורג (עי' ונצוה).

ה) **הרב מו"ה יהודא ליב** אבד"ק מונקאטש רב גדול ומובהק ומפורסם ומוזכר לשבח בשו"ת כתר כהונה ס"ג, של"ח כ' מרחשוון שנת תקמ"ח.

ו) **הרב מו"ה יהודא הכהן** אבד"ק סאלאש, ורב"ד במונקאטש, ואבד"ק סיגוט, בהג"מ יוסף הכהן בהרב יחיאל מיכל הכהן בהג"מ יודא, בהג"מ יעקב יוסף ר"י ומנהיג בק"ק טריסק, חתן הגאון תוס' יו"ט. הג"ר יודא מראשית הסתפק מיגיע כפו מסחרו, בכפר הסמוך לקאליש ומשם נסע לבובה, והי' שם בפרק אחד עם הגאון פרמ"ג, בשנת תקמ"ח יצא לאור הס' קצות החושן לאחיו הגאון בצירוף קונ' קו"ג' הספיקות שחדיש הוא, הי' גאון גדול ומפורסם, והי' בעירנו אב"ד י"ז שנה עד שנת תקע"ט כ"ז ניסן. (ויותר פרטות גדולתו וצדקתו עיין בספרי זכרון לראשונים על גדולי סיגעט) ומצבתו יסבו ג' על בכת הוראה בנו הס"ל ר' יוסף מרדכי, והג"מ יחיאל הכהן).

ז) **הרב מו"ה יהודא ליב פאפער** אבד"ק קיצע, מקודם אבד"ק

טשוס, ואחרי ששל"ח הגאון ר' צבי אבד"ק קיצע נקרא הוא למלאות מקומו, ומוזכר לשבח בשו"ת ח"ס כ"פ. הי' גאון גדול ומפורסם ומצינו הסכמתו ע"ס בית יצחק משנת תקפ"ד, של"ח בעיר וויען בשנת תר"ז כ"ג אלול, והרביץ תורה ברבים, ורבים מתלמידיו ישבו על כסא הוראה.

ח) **הרב מו"ה יהודא אָסאַד** אבד"ק דונא סערדעהעל, נולד באָסאַד בשנת תקנ"ד, והי' תלמוד מובהק מהגה"ק מרדכי בנעטה, אהבה וחיבה יתירה נודעת לו ממרן הנ"ל. (ועיין בר"ס ספר שו"ת מהרי"א אסאד מעשה נפלאה וזה הקדוש לו בעת שהיה ווים אצל רבו הנ"ל), והי' מקודם מו"צ בק"ק סערדעהעל ורב בק"ק סעמניטץ, גאון גדול ומובהק ומפורסם איש אלהים קדוש, חד בדרא בפלפול וסברה, הרביץ תורה בישראל לאלפים תלמודים וכל גדולי ישראל שאלו את פיו להלכה של"ח בשנת תרכ"ו כ"ט סיון ובנו הגו"ל הדפיס אחר פטירתו את ספרו הגדול שו"ת מהרי"א בהסכמות כל גדולי ישראל.

ט) **הרב מו"ה יהודא ליב ז"ש** אבד"ק פאגאראש בשנת תק"ץ.

י) **הרב מו"ה יהודא ליטש סג"ל ראזענבוים,** בפרעסבורג גדול בתורה, ונדר נדר גדול תחת חופתו שלא להנות מתורה היינו שלא יהי' רב והי' תלמוד הג"ר מרדכי בנעט, של"ח כ"ג תמוז תר"י לפ"ק, והי' נכד הג"ר ליב מווירמייזא ממשפחת הגאון חו"י, (כן רשום על מצ"ק) ולהג"ר שמשון מווינא, אב להג"מ אברהם ליב ליטש, ולהגאון הדיין דפרעסבורג.

יא) **הרב מו"ה יהודא ליב ענגעל** אבד"ק ב' יארמאט בשנת ת"צ, אב להג"מ משה אבד"ק ווערעשוואר.

יב) **הרב מו"ה יהודא ליב** אבד"ק מאקאווא, רב גדול ומפורסם מוזכר לשבח בשו"ת נוב"י תנינא יו"ד קל"ח, ומוזכר שמו בס' מוסדות תבל של"ח בשנת תקפ"ד י"ט אייר.

יג) **הרב מו"ה יהודא א"ש** אבד"ק סאָבראָנץ בהגה"ק אמרי א"ש הי' רב גדול וצדיק יסוד עולם, ושל"ח בשנת תרכ"ז ר"ח שבט, תולדותיו ע' בס' זכרון יהודא, צדקתו וחסידתו מי ימלל, אין גומרין עליו את ההלל, מדותיו הישרים, אין לספר, מוזכר לשבח בס' אמרי א"ש מאביו ז"ל, וש"מ.

יד) **הרב מו"ה יהודא גרינפעלד** אבד"ק סעמיהאלי, משיירי כנסת הגדולה, מקודם הי' דר בק"ק חוסט, ושמע לקח מפי מרן מהר"ם שיק, והגאון מהר"ם שיק, התיעץ עמו ושאל אותו כמה ספיקות ואח"כ נתקבל בק"ק סעמיהאלי גאון גדול וצדיק יסוד עולם חסיד ועניו, מאור הגולה, שר התורה, ואני זכיתי לשאוב מים מבארו מים חיים, ובקיאתו הי' עד להפליא, קולע אל השערה, ולא החטיא המטרה, של"ח בשנת תרס"ז, הי' יליד אוהעל.

טו) **הרב מו"ה יהודא ליבערמאן** אבד"ק שעניא (ואבד"ק אבראַהאַם) כ"ב שנים, רב גדול ומפורסם נשאר חבור נחמד לבוש מלכות דרשות (הקדמה לס' אמרי דעת).

טז) **הרב מו"ה יהודא ליבערמאן** אבד"ק שעניא רב גדול זקן ושבע ימים ממשפחה גדולה, בן הג"מ שמעון והי' אב"ד ל"ג שנה (הקדמה לס' אמרי דעת).

יז) **הרב מו"ה יהודא ארי' ליב** בבונהארד נקרא ר' ליב חסיד רב גדול בתורה ובצדקות חסיד ופריש חבר ס' פני ארי' על חו"מ, אב להנהי תרי גאוני ישראל, הגאון מו"ה ישראל אבד"ק פרויענקירכען, והג"מ מרדכי לעוויא הב"ס מר דרור על מס'.

יח) **הרב מו"ה יהודא מייזנער** אבד"ק וויינערין חתן הג"מ חיים קיצע אבד"ק אירשע, רב גדול והי' שם רב מ' שנה עד יום מותו, ט"ז אדר תרל"ה.

יט) **הרב מו"ה יהודא ליב** אבד"ק איס, חתן הגאון המיבהק בעל שערי תורה, מת באבו.

כ) **הרב מו"ה יהודא מוידרען** בסיגוט, הוא הגאון המובהק המפורסם, תלמוד מובהק מהגה"ק ח"ס, חב"ס נפלאים, פרי עץ עה"ת, וס' זכרון שמואל על מס' גיטין, והי' חתן הרב מו"ה שמואל זנוויל בהגאון קוני' הספיקית אבד"ק סיגוט, וחב"ס שו"ת יד יהודא ועודנו בכת"י, (ויותר פרטת גדולתו ראה בס' זכרון לראשונים על גדולי סיגוט דף מ"ג). של"ח ד' חשון תרנ"ד.

כא) **הרב מו"ה יהודא** אבד"ק גורבא, ונ"נ בשנת תרכ"ג, רב גדול מפורסם חמיו של הגאון מ' אברהם קארפעלעס, ומוזכר ממנו חד"ת במכ"ע ת"ת משנת תרנ"ה, ותשובה לו ערוכה בשו"ת ח"ס אה"ע צ"ה.

כב) **הרב מו"ה יהודא ליב** אבד"ק טעמעשוואר בשנת ת"ק (מ"ר).

כג) **הרב מו"ה יהודא ליב** אבד"ק טאליא מוזכר לשבח בס' חן טוב.

כד) **הרב מו"ה יהודא ליב** מו"צ בק"ק קליין ווערדיין מוזכר לשבח בתשו' ח"ס כ"פ ובס' מוסדות תבל מהרב דאוהעל.

כה) **הרב מו"ה יהודא ליב פריעדמאן** אבד"ק סאבאטיש רב גדול ומופלג בשנת תק"נ.

כו) **הרב מו"ה יהודא ג"מ** אבד"ק איזענשטאט.

כז) **הרב מו"ה יהודא ליב כ"מ** דיין ברעבניטץ בשנת תקע"ה (בס' מוסדות תבל).

כח) **הרב מו"ה יהודא הלוי** דומ"צ בק"ק עיר חדש ומקודם הי' אבד"ק האליטש.

כט) **הרב מו"ה יהודא ליב יולעס** אבד"ק שעבעש רב גאון מופלג זקן וקנה חכמה מוזכר לשבח בספרן של צדיקים, ובס' פרי השדה וש"ס, וכעת מסדרים ממנו שו"ת לדפוס, והי' חריף עצים ונפלא, והי' בן פ"ו שנה הי' רב בשעבעש נ"א שנה.

ל) **הרב מו"ה יהודא ליב לעמבערגער** אבד"ק רוזנוי, רב גדול ומופלג, ומפורסם, מוזכר לשבח בשו"ת נהרי אפרסמון ובס' נטע שורק כ"פ.

לא) **הרב מו"ה יהודא ליב** אבד"ק סענט מיקלויש בימי הגאון נוב"י ואליו פנה בשאלותיו, ומוזכר לשבח הרבה בתשובותיו והי' רב גדול וחריף נפלא חכם ושלם.

לב) **הרב מו"ה יהודא ליב ברודא** אבד"ק אראַד ומנ"ב בעיר שומאנדרא בשנת תקס"ט.

לג) **הרב מו"ה יהודא ליב ריינער** אבד"ק סעטשין בשנת תקע"ה.

לד) **הרב מו"ה יהודא ליב** אבד"ק ראצפערט, ומוזכר לשבח בשו"ת אמרי א"ש (וסי' ג"כ נק"ק טמב ?).

לה) **הרב מו"ה יהודא היילברום** אבד"ק טשאנגראַד מוזכר לשבח בשו"ת כ"ס או"ח י"ט, והי' בן הרב מן אראָ מו"ה יצחק היילברום, של"ה בשנת תרל"ב.

לו) **הרב מו"ה יהודא** אבד"ק סומאני, ומנ"ב בעיר הקודש תובב"א, של"ה בשנת תרל"ח, רב גדול ומופלג.

לז) **הרב מו"ה יהודא ליב לעווינגער** אבד"ק קראסנע תלמיד מובהק מהג' ח"ס ז"ל רב גדול ומפורסם.

לח) **הרב מו"ה יהודא מנחם** אבד"ק פעצעל בשנת תק"ס (נספר הזכרונות בפנקס הקהל דשם).

לט) **הרב מו"ה יהודא ארי' סעמניטץ** ראב"ד באובען, הסכים על הס' דעת זקנים, ומוזכר לשבח בס' המצרף ושו"מ, שבק לן חיים בשנת תר"ג כ"ט אייר, רב גדול מובהק ומפורסם.

מ) **הרב מו"ה יהונתן בנימין** אבד"ק טשענגער, רב גדול וצדיק מפורסם, בהג"מ משה ארי' אבד"ק קראלע, ומילא שם מקום גיסו הרב מו"ה משה שפיטץ.

מא) **הרב מו"ה יהונתן טרעביטש** ראב"ד בטעמעשוואַר בשנת ת"ק, מבחר ג"כ לרב הראשי במדינת ווירטענבערג (מ"ר) אבל לא הלך לשם.

מב) **הרב מו"ה יהונתן** אבד"ק טשאבע בשנת ת"ר.

מג) **הרב מו"ה יהושע טייבער** אבד"ק טעטינג, ונאדיקאראש, (בן של הג"מ אהרן טייטעל הנחבר ס' יד אהרן דרכות), רב גדול מופלג ומפורסם מוזכר לשבח בשו"ת מהרי"א אסאד.

מד) **הרב מו"ה יהושע כ"ץ** אבד"ק ווערפעלעט, גאון גדול ומפורסם בדורו תלמיד מובהק מהגה"ק ח"ס ז"ל, ומוזכר לשבח כ"פ בתשובותיו, ובס' תוקף התלמוד, והי' ג"כ רב בק"ק אבראַני של"ה בשנת תר"ז ט"ו מרחשון.

מה) **הרב מו"ה יהושע כנעפלער** רב"ד באוהעל, רב גדול וצדיק תמים מוזכר לשבח בספרן של צדיקים.

מו) **הרב מו"ה יהושע** אבד"ק קעריעסטור בשנת תק"ע (מ"ר).

מז) **הרב מו"ה יהושע** אבד"ק שארבאגראד של"ה בשנת תר"ט ט"ו תמוז

מח) **הרב מו"ה יהושע רייכפעלד** רומ"ץ ומ"מ באייזענשטאט, רב גדול וחסיד ירא ה' מאד נעלה חב"ם מלחמות יהושע

בהסכמות

בהסכמות הגאון ח"ס, ושאר גדולי ישראל וכולם העידו על המחבר כי הוא ירא ה' מאד צדיק תמים, ודרשן נפלא, ולא נדפס הס' עד שנת תרס"ד עי' נכדו הרב מטשארנע הי"ו.

מט) **הרב מו"ה יהושע פיליץ** אבד"ק אסייד בשנת תק"ה (מ"ל).

נ) **הרב מו"ה יהושע** בטאפאלשוין תלמוד חביב להגח"ס, ונדפס ממנו חד"ת שו"ת להג"מ משה מפאקש, במב"ע ת"ת בשנת תרנ"ז.

נא) **הרב מ"ה יואב** אבד"ק סאנטעוו, (בסגלון הגדול וו"ס ירמי' אבד"ק סאנטעוו), צאהלעם, גאון גדול מפורסם כאחד מגדולי ישראל, הכיר ס' חן טוב על אבעה"ז בשנת תקנ"ו והגאון מלבוב תארהו אז בשם "גאון מובהק" ומוזכר לשבח בשו"ת ח"ס ח"ו, ומצינו הסכמתו על ש"ס וויען בשנת תקנ"א, והי' ג"כ אבד"ק אונצדארף. חב"ס הרבה ונדפסו קצת מהם, אמרי יואב, אמרי נועם, שערי בינה, וש"ס, והתנו הי' הגאון מו"ה יצחק פרענקיל אבד"ק קראלע.

נב) **הרב מו"ה יואב פילליץ** מו"צ בוועסבערין בהרב מו"ה חננאל של"ח כ"ד אלול תרי"ז.

נג) **הרב מו"ה יואל אונגאר** אבד"ק פאקש, מח"ס שו"ת הריב"א. נולד ברעכניטץ בשנת תקס"ב, הי' גאון גדול מובהק ומפורסם בדורו, חריף עצום, מבחר הפנינים, תלמוד מובהק מהגה"ק ח"ס, והי' מפורסם בשם דוקאטין בחור, כי הח"ס הבטיח לתלמודיו אדום זהב מי שמיישב קושי' אחת, והוא תירצה, ומני אז שמו הלך למרחוק, והי' תלמוד ג"כ להגה"ק מהר"ם בנעט, שמן רוקח, צבי חריף, והי' שם רב ערך מ' שנים של"ח י"א טבת תרמ"ו.

נד) **הרב מו"ה יואל** אבד"ק קויטה ומפורסם בשם ר' יואל שניצלער רב גדול וחסיד נכד הגה"ק מהרש"ש מניקולשבורג.

נה) **הרב מו"ה יואל גאטטליעב** אבד"ק גאלאנטא, נולד בעיר באסקאוויטץ, ונתקבל שם לאב"ד ו' אייר תקל"ה, והי' שם עד שנת תקמ"ז, רב גדול ומפורסם לשבח ולתהלה.

נו) **הרב מ"ה יואל בריסקער** בפרעסבורג, תלמוד מובהק להג' נוב"י, ורבו ברכו שיהי' ת"ח, אבל לא קרדום להפור בה שלא יצטרך לרבנית, והי' גדול בתורה, של"ח ג' שבט תקצ"ה לפ"ק.

נז) **הרב מו"ה יואל** אבד"ק קליינוואַרדיין בשו"ת ח"ס א"ה ס"ו.

נח) **הרב מו"ה יואל צבי רויטה** אבד"ק איפאלו, ואח"כ בחוסט, הי' גאון גדול ומפורסם צדיק תמים, תלמוד מובהק מהגה"ק אמרי אש, ומהגאה"ק דסאנץ זי"ע, וקודם פטירתו אמר שאיננו מאוה לשעשועים בעוה"ב יותר ממה שהי' לו אצל רבותיו הקדושים, (של"ח בשנת תרנ"ג י"ח כסליו), חב"ס בית היוצר נדפס בב' חלקים בשנת תרנ"ו, והוא שו"ת עד"ח שו"ע.

נט) **הרב מו"ה יוחנן** אבד"ק טעמעשוואר, רב ומאור גדול מפורסם שקיל וטרי' עם הגאון נוב"י, ומוזכר שמה לשבח כ"פ בכבוד גדול.

ס) הרב מו"ה יוחנן שפיטץ אבד"ק טאב גאון גדול ומפורסם בזמננו, נולד באובען ושם מנ"כ בשנת תר"ל, מוזכר לשבח בשו"ת בית נאמן מהגאון דבאנהארד מו"ה משה פערלס, ובשו"ת כ"ס.

סא) הרב מו"ה יום טוב ליפמאן אבד"ק פרעססבורג, בן מו"ה עוריאל מגורשי ווינא, הי' שם בשנת הת"נ, ומצינו הסכמתו ע"ס ויקהל משה (נדפס בדעסוי סנת תכ"ט), ועי' באריכות בס' כלילת יופי ח"ב ממנו, ותיקון שם תקנות טובות (אצ"ה), והי' גדול בתורה ובחכמת האמת.

סב) הרב מו"ה יונה ארי' אבד"ק צעצע רב גדול ומפורסם גאון מופלג שקיל וטרי' עם הגח"ס ז"ל ומוזכר לשבח שם, של"ה בשנת תקצ"ט, ומצינו חתימתו על ספר מוסדות תבל.

סג) הרב מו"ה יונה משה אבד"ק סאבאטיש בשנת תק"מ.

סד) הרב מו"ה יונה רייכארד אבד"ק קויטה, רב גדול ונכבד בהג"מ ארי' יודא אבד"ק קויטה.

סה) הרב מו"ה יונה בערנפעלד אבד"ק אירשא ואח"כ בדעברעצין רב גדול ומופלג ת"ח גדול ומפורסם תלמוד מובהק מהג' כ"ס.

סו) הרב מו"ה יוסף אלמושינו אבד"ק אויפען (עי' ומבוא).

סז) הרב מו"ה יוסף ראפפורט אבד"ק אונצדארף בהג"מ משה רפ"פ, רב גאון גדול מפורסם, חריף ובקי חבר כמה ספרים נחמדים ה"ה בגדי הקודש, של"ח בשנת תק"כ, ווכיתי להשתטח על קברו.

סח) הרב מו"ה יוסף אבד"ק לאקענבאך רב גדול ומפורסם, והשיב לו נאמר בשו"ת פנים מאירות.

סט) הרב מו"ה יוסף יחיאל צבי קליין אבד"ק פאקש מוזכר לשבח בשו"ת נוב"י תנינא רב גדול ומפורסם.

ע) הרב מו"ה יוסף אבד"ק שארוואר (התאבקות ע"ג).

עא) הרב מו"ה יוסף רויזענפעלד אבד"ק גרויסווארדיין יליד מאטערסדארף, גאון גדול ומופלג מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס כ"פ והי' קאמיטאטס רב של כל מחוז ביהאר, חבור כמה ספרים ועודנו בכת"י נפטר כ"ג אייר תקצ"ט לפ"ק.

עב) הרב מו"ה יוסף אבד"ק זבארעוו המפורסם בשם ר' יוסף חריף, גאון מובהק ומפורסם בחריפתו ע"פ תבל חבור כמה ספרים, ולא נדפס רק הס' משובב נתיבות עם הגהות שלו, והי' רב בכל הקאמיטאט, והשיב לו נאמר בשו"ת ח"ס ובשאר מקומות.

עג) הרב מו"ה יוסף לייפניקער אבד"ק בערעני יליד טעמעש־וואר רב גדול ומפורסם מוזכר לשבח בשו"ת נוב"י, וכס' מקל נועם, והי' ג"כ רב בשאר קהלות.

עד) הרב מו"ה יוסף אבד"ק סעניטץ עמד לימין צדק להגאון רבינו יונתן אייבעשיטץ בעת מחלוקת, ועבו"ז כתב עליו הג' יעב"ץ בהתאבקות דף ע"ד.

עה) הרב מו"ה יוסף כוטנא אבד"ק טאטיס והי' ג"כ רב"ד בק"ק

בק"ק פאפא ובשנת תקע"ג נבחר לק"ק טאטים, רב גדול ומפורסם, ומוזכר לשבח בשו"ת ח"ס כ"פ, של"ה בשנת תקפ"ט בחודש טבת, (אב לסג"מ אסקן קוטנא).

עו) הרב מו"ה יוסף דוד ווארמאן אבד"ק גרויס-וואראדיין, הי' שם אחר שנפטר הג"מ יוסף ר"פ, והי' חסיד וצדיק מפורסם, והי' מקודם בעיר ווידניטץ והתנהג בחסידות נפטר בשנת תרי"ב.

עז) הרב מו"ה יוסף יוחנן בנעטה אבד"ק קאלעוו (ככד הסג"ר אברל וו"ל בניקולסבורג), גאון חסיד מפורסם תלמוד נאמן להה"ק מהרי"א טויב אבד"ק הנ"ל, בשנה אחרונה לחיי של הג"ר י"א, זצ"ל ראו תלמידיו כי רבם לא יוכל לעבור לפני התיבה, כי כשל כחו, וישאלהו כ"פ מי יתפלל אולם הוא השיב כי השי"ת יזמין לנו מי שיתפלל בעדנו ולא גילה עד לבסוף צוה לתלמידו הר' יוסף ז"ל שיעמוד ויתפלל ונתן מהודו על תלמידו זה ויבחרו בו אחרי פטירת רבם ז"ל, אולם רק כשנה אחת השתמש בכתר הרבנית ואח"כ של"ה.

עח) הרב מו"ה יוסף גרינוואלד אבד"ק יאנושי, ואח"כ בטולשווא צשעצשאוויטץ, מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס או"ח ק"י ובשו"ת כ"ס כ"פ, ובס' בית נאמן ונשאר אחריו ברכה תכריך גדול כ"י הר"ת על רוב סוגי' הש"ס, והי' גיסו להגה"ק ר' עמרם חסידא רב גאון וצדיק תמים, של"ה בשנת תר"ל.

עט) הרב מו"ה יוסף דוכעס רב דחברה ת"ב בפרעסבורג חסיד וצדיק נולד בשנת תקנ"ב, תלמוד מובהק להגה"ק ר' מרדכי בנעטה, של"ה ט' כסליו תר"ז לפ"ק.

פ) הרב מו"ה יוסף מרדכי הכהן מו"צ ורב"ד בסיגעט רב גדול חסיד צדיק יסוד עולם בהג"ר יודא הכהן אבד"ק הנ"ל מנכדי הגאון תוסיו"ט ומנ"כ בעיר קאסאב, (עי' זכ"ל דף ע"ז).

פא) הרב מו"ה יוסף שטערין אבד"ק סיגוט (בהרב וו"ה ילחק התן הגאוה"צ מו"ה מנחם שטערין אבד"ק הנ"ל, רב גדול בעל הוראה מובהק, והעיד ע"ע כי למד השו"ע יותר ממאה פעמים, שייף עייל ושייף נפיק, ועסיק באורייתא תדירא, של"ח בשנת תרט"ז שושן פורים (עי' עליו באריכות בספרי זכרון לראשונים על גדולי סיגוט).

פב) הרב מו"ה יוסף יצחק מינץ אבד"ק טאב רב גדול וחכם מפורסם בהג"ר משה אבד"ק או"י, והוא הו"ל הס' שו"ת מהר"ם מינץ מאביו הגאון ז"ל.

פג) הרב מו"ה יוסף קליין רב"ד בסערדעהעל נקרא בפי כל ר' יוסף טשאבע, רב גאון מובהק צים"ע גדול בדורו תלמוד הג"ר אלעזר ליפמאן שטיין הב"ס אהבת ציון ג"ח, וס' דברי יוסף עה"ת, ובסוף הס' קונ' מרבו הג"ר ליפמאן הנ"ל ע"ד השגות הבימה, (וי"כ הג"מ ונכסס ומגלות ס"ו אבד"ק איעיכיא וסגלולות כתב לי כי סוע ומפ"ק הגאון ומפסנה, סמיוס היבור ספלאה על כתובות לא ראה על מסכת זו חבור כזה בחריפות וסכל יקר בפלפולים כווהי, ולמד בו בעיון,

וכפטר

ונפטר בלי בנים וזה „ספר" תולדות אדם, דבריו המה זכרונותיו).

פד) **הרב מו"ה יוסף צבי** אבד"ק ווערבוי בשנת תק"נ רב גדול ומפורסם ומוזכר לשבח בס' זרע שמואל.

פה) **הרב מו"ה יוסף רייז** אבד"ק נאדאוואר תלמוד מובהק מהג"מ דניאל פרוסטיץ מפרעסבורג, רב גדול ומפורסם, (חב"ס), והי' ג"כ תלמוד מהגח"ס ומוזכר בתשובותיו ביו"ד.

פו) **הרב מו"ה יוסף** אבד"ק ליק, ואח"כ בטשאטה, תלמוד מהגה"ק ח"ס, ומוזכר לשבח בתשובותיו רב גדול ומפורסם של"ח ח' אייר תרכ"ה.

פז) **הרב מו"ה יוסף** אבד"ק ראגענדארף רב מאור גדול ומפורסם תלמוד חביב להגח"ס ומוזכר לשבח בתשובותיו לחו"מ, והי' ג"כ רב בק"ק וועסבערין וש"ק.

פח) **הרב מו"ה יוסף הלוי** אבד"ק סעטשין רב גדול ומפורסם והשיב לו נאמר בשו"ת השיב משה ע"ה.

פט) **הרב מו"ה יוסף** אבד"ק טשעטצאוויטץ התן הג"מ יהונתן בנימין עסטרייכער אבד"ק טשענגער, רב גדול ומופלג.

צ) **הרב מו"ה יוסף שמואל שווארטץ** אבד"ק וואשוואר, ואח"כ בשימוני ובנו הי' הרב מו"ה אברהם ליב אבד"ק הנ"ל רב גדול ומופלג.

צא) **הרב מו"ה יוסף וואלד** אבד"ק קיראל העלמעץ, רב גדול ומפורסם לשבח ולתהלה ועלה בתשובה בשו"ת מהר"ם שיק כ"פ, של"ח ט"ו אב תרס"ו, בן הרב ר' מרדכי וואלד, ונולד בהאנשאוויטץ שאז שמש אביו שם ברבנות.

צב) **הרב מו"ה יוסף** רב"ד בסערעד רב גדול, ובנו הי' הרב מו"ה אברהם אבד"ק האליטש.

צג) **הרב מו"ה יוסף יוזפא ר"ב** אבד"ק פישפיק לאדאני, נולד בבאלאש דיארמאט, בשנת תקפ"א. והי' תלמוד מובהק מהג"ר מאיר א"ש, והי' חתן הג"ר יצחק רוכליטץ אבד"ק בערעגסאס, גאון גדול ומפורסם וחבר ס' יד יוסף ע"ה שבת, ויור"ד, של"ח כ"ז ניסן תרס"ה.

צד) **הרב מו"ה יוסף דובער** אבד"ק נאדי מעדיער, תלמוד הגח"ס, והשיב לו נאמר בשו"ת מהרי"א.

צה) **הרב מו"ה יוסף מאיר ווייס** בסעפינקא, הוא הגאון הגדול אדם הגדול בענקים, רכבו ופרשיו, סיני ועוה"ר, מגדולי חסידי דמרן הגה"ק מוזידיטשוב, מסאנץ, של"ח בשנת תרס"ט ו' אייר (וכעת י"ל ספר גדול בכמות ובאיכות בשם אמרי יוסף, ובראש הס' תולדות הגאוה"ק ז"ל, ראה שם ותרוה למאוד). ואנשים למאות הסתופפו בצלו צל הקודש, להתבשם מיראתו ומצדקתו.

צו) **הרב מו"ה יוסף יוזפא** רב ומו"צ באויבער ווישאווא מגזע היחס, תלמיד הג"ר משולם טיסמיניטץ, ובחסידות תלמוד להרה"ק בעל אהבת שלום מקאסאב זי"ע.

צז) **הרב מו"ה יוסף העניג** אבד"ק נייטרא, נולד בהאלישוי והי' תלמיד מהגאון שערי תורה, והי' רב"ד במיאווע והי' רב גאון מופלג, של"ח בשנת תרמ"ח י"ב תמוז, מוזכר לשבח בשו"ת מהר"ם שיק ובש"מ.

צח) **הרב מו"ה יוסף אונגאר** אבד"ק פישטיען, רב גדול וצדיק בן הרב ר' שמואל איגנער, חתן הרה"צ ר' יוסף דובעס בפרעסבורג (חב"ס).

צט) **הרב מו"ה יוסף צבי ווייס** אבד"ק ערלוי רב גדול בתורה והשיב לו נאמר בשו"ת מחנה חיים, של"ח בשנת תרל"ה ב' תשרי.

ק) **הרב מו"ה יוסף לעפלער** אבד"ק באטורקעס רב נכבד והשוב של"ח בשנת תרל"ה י"ב תשרי, ואחיו הי' רב בק"ק סעמניטץ.

קא) **הרב מו"ה יוסף ברעזניטץ** אבד"ק וואבטערליטץ, מוזכר לשבח בתשו' מהר"ם שיק יו"ד רב גדול ונכבד.

קב) **הרב מו"ה יוסף ברעזאוויטץ** אבד"ק ווייצען, רב גדול ברורו.

קג) **הרב מו"ה יוסף גוגענהיימער** אבד"ק קאלין וש"ק מוזכר לשבח בשו"ת כ"ס כ"פ רב מאור גדול מפורסם חתן הרב מו"ה שמשון רפאל הירש.

קד) **הרב מו"ה יוסף פינקעלשטיין** ממישקולץ חתן הגאון מטשאבע חב"ס צפנת פענח נדפס בשנת תקפ"ח.

קה) **הרב מו"ה יוסף גלאנצער** מו"צ באילאק, ובסאלאש ושם מנ"כ.

קו) **הרב מו"ה יוסף מרדכי** מו"צ בטעטש ומנ"כ פה חב"ם דב"צ.

קז) **הרב מו"ה יחזקאל בנעטה** אבד"ק נייטרא, הוא הגאוה"ק מלאך ה' צבאות השרף הנורא אשר קידש שם שמים כ"פ, ואחרי פטירתו נראה עמודי דנהורא שבעת ימים על קברו לעין כל, הי' בן הרב מו"ה יעקב בנעטה מו"צ ורב"ד באובען ישן, נכד הגאון סמיכת חכמים, והגש"א מאובין, תלמיד ש"ב הג"ר מרדכי בנעטה אבד"ק נ"ש.

ומקודם הי' דיין בכפר הסמוך לפאקש והי' לו פרנסה בכבוד והוא למד בהתמדה רבה פתאום קם איש אחד והשיג גבולו והסירו הקדוש כי בודאי אל יעשה זאת ולא יבטלנו מתורה, כי התורה תקח נקם ממנו והוא השיב הגם הוא בעי חיי, בנתיים באו בני פאקש לכפר הסמוך הזה אל רבינו ויאמרו לו מלוך עלינו אולם הוא לא רצה כי עוד דיעה שהנ"ל הש"ב ומתאבלתי הרעה והנה מגיע כפו ולא יצטרך להתנהג ברבנות אולם בראותו כי אין תקוה, קיבל עליו משרת רבנות, ובנתיים נחלה האיש הזה ויחרד וילפת וישלח שליח להה"ק כי ימחול לו, ומעמד הכן לשוב לו השחנות והוא השיב. פיקשו ישראל תחלה העבירני מפרנסתי, עתה רוצה להעבירני גם מהן לזקן אשר נתתי לקהל פאקש, לא אבה ולא אמחול, הפלוני נספה בעונו ורבינו בא לפאקש בשלום, ותיקן תקנות טובות כמו שהעיד ע"ז הגה"ק ר' זוקמאן בספרו מלאה קטורת.

ומסס

ומשם נתקבל לנייטרא ולחם בכל כחו עבור היהדות והתלונן בעוברי עבירה, נודע ומפורסם ממנו כי בבוא אליו המלמד הירא ה' מרבים, שאלהו בקצרה מה מבוקשו אי"ה גמ' ילמוד ויצוה בקצרה וכו' וילך לו אולם כשבא הלעהרער הלך לקראתו והושיט לו את ידו, ויושיבהו על הכסא וישאלהו על שלומו ועל שלום בית הספר, וכן שאלהו על הככבים על האויר, על העיירות והמדינות וכו' וכו'. ועי"ל עמו ארוכות וקצרות גם קרא אותו שיבקרהו וירבה לבוא לכל קורתו, התחילו העם מרננין עד שבא לאזניו, ויתרץ עצמו ויאמר להם, דעו לכם כי כל כחות הטומאה שורין על בית הס' דידן הנקרא שולע והלעהרער הזה הוא מקור הטומאה אפיקורוס גדול. אמנם כתיישבתי האוכל להפר עצת אויבינו, מתקני השולע, ולא עלתה בידי לכן עכ"פ ראיתי לבטל את הלעהרער מתינוקות של ב"ר בכל מה דאפשר ע"כ כל זמן שבא אל ביתי הנני מעכבו רגעים ושעות כל האפשר עכ"פ יהי' מבוטל מבית הס' ולא יטמא עכ"פ בזמן הזה שהוא יושב בביתי. אכן המלמד לא אבטלנו ולא אבטל אותו מלימוד התורה ע"כ הנני מקבל בשיחות חולין אתו.

קודם מותו אמר לבני קהלתו כי פוקד הוא עליהם שיקברוהו בין הכפלים ולא במקום המיוחס מכמה טעמים והבורח מן הכבוד רודף אחריו כי ז' ימים אחרי פטירתו נראה עמודי דנורא על קברו ויחרדו לראותו לזעי"ל זכותו יגן עלינו.

קח) **הרב מו"ה יחזקאל סג"ל** אבד"ק אונצדארף טרענטשין נולד בס' מיקלויש בשנת תקכ"ד, רב גאון גדול וצדיק תמים וחכמי דורו העידו עליו כי הי' איש אלהים קדוש, (וכעת הו"ל ננדו הג"מ אברהם זינגער אבד"ק וואר פאלאטא ס' תורת יחזקאל ובראש הס' תולדותיו) של"ה ב' דר"ח אייר תקצ"ט.

קט) **הרב מו"ה יחזקאל פאנעטה** אבד"ק קארלסבורג והמדינה זיבענבירגען נולד בביליטץ בשנת תקמ"ג, והי' לומד בק"ק פראג אצל הג' ישיבות (ראה הקדמה לס' דרך ישר) והי' ג"כ רב בטערצאל ומשם נתקבל לק"ק הנ"ל גאון גדול ומפורסם מאור ישראל פאר הדור, מגדולי תלמידי דמרן מקאלעוו, ומרומניב. ונדפס ממנו שו"ת מראה יחזקאל, בהסכמות ב' גדולי ישראל, של"ה כ"ה ניסן תר"ה. (ויתר פרטות גדולתו ראה בס' שו"ת דרך ישר).

קי) **הרב מו"ה יחזקאל משה** אבד"ק מישקולטץ רב וגאון מופלג ועלה בהסכמה ע"ס פרי צדיק מהג' דטשאבע חי' סביב שנת תק"ץ.

קיא) **הרב מו"ה יחזקאל פישמאן** אבד"ק מישקולטץ רב גדול ומופלג בנו הי' הרב מו"ה פישמאן מגיד בפרעסבורג, וחתנו הרב מו"ה מרדכי עמרם הירש בהאמבורג.

קיב) **הרב מו"ה יחזקאל משולם טעללער** אבד"ק ניר-מאדע, רב גדול וחסיד מפורסם.

קיג) **הרב מו"ה יחיאל** אבד"ק סעגעדין בשנת תק"ל.

קיד) **הרב מו"ה יחיאל** אבד"ק טאטא רב גדול בשנת תק"ל.

קטו

קטו) **הרב מו"ה יחיאל הכהן** אבד"ק סאלקא בהג"מ יודא אבד"ק סיגוט מנכדי הג' תוסיו"ט ובנו מו"ה כתריאל מילא שם מקומו, רב גדול ומפורסם.

קטז) **הרב מו"ה יחיאל שלעזינגער** מג"מ בפרעסבורג רב גדול וצדיק תמים חותן הגה"ק ר' הילל מקאלאמעא והי' זקן ושבע ימים בן פ"א שנה.

קיז) **הרב מו"ה יחיאל מיכל שטערין** אבד"ק פאלדאש רב גדול וחריף עצום ומפורסם בחריפתו.

קיח) **הרב מו"ה יעקב ז"ק** מו"צ באובען (עי' מצוה).

קיט) **הרב מו"ה יעקב בנעטה** רב"ד באובען (עי' מצוה).

קכ) **הרב מו"ה יעקב פראג** אבד"ק עדינבירג (עי' מצוה).

קכא) **הרב מו"ה יעקב קאפיל** רב"ד באייזענשטאט רב גדול ומופלג מוזכר לשבח בשו"ת פנים מאירות.

קכב) **הרב מו"ה יעקב,** בר' בנימין דומ"צ באובען (עי' מצוה).

קכג) **הרב מו"ה יעקב** אבד"ק עיר חדש בה"ר מאיר גאון מפורסם לשבח ולתהלה ומצינו הסכמתו ע"ס בינת יששכר מהג"מ יששכר בער בלאך, של"ח בשנת תקמ"ו, יוד טבת.

קכד) **הרב מו"ה יעקב קאפיל** אבד"ק קאדילבורג, ווערבוי הוא הגאון המובהק ומפורסם מאור הגולה, המפורסם בשם ר' קאפיל חריף, בן מו"ה צבי. רוב גדולי ישראל הי' מתלמידיו חריפתו מי ימלל, חב"ס חידושי יעב"ץ על חולין ומוזכר לשבח בשו"ת ח"ס כ"פ, ועי' בס' תורת משה למרן ז"ל פ' ויחי, שהספיד אותו כהלכה ומת במיתה פתאומיות ליל שב"ק פ' וישב תקצ"ו לפ"ק.

קכה) **הרב מו"ה יעקב ניישלאס** אבד"ק סערדעהל גאון מופלג ומפורסם בדורו, תלמוד מובהק מהגה"ק ח"ס זצ"ל, (הגה"ק ז"ל לא כתב לו בתואר תלמודי וכשבא ח"ס ז"ל לסערדעהל בכה לפניו הגר"י, מה זה ומה בי רבינו, הפסק ולכתוב לי עוד תלמודי, והשיב בלשון קדשו, וועל איך מיך דען מתכבד בקלון חבירו זיין?) ומנ"כ בעיר אבען בשנת תרכ"ח ט"ז שבט.

קכו) **הרב מו"ה יעקב אפענהיים** אבד"ק שאמשאן רב גדול מפורסם בדורו והי' בהג"מ צבי אבד"ק טעמעשוואר, ומובא ממנו תשובה בס' אהל אברהם.

קכז) **הרב מו"ה יעקב עהרליך** אבד"ק נאדאש גאון גדול ומופלג שקיל וטרי' עם הג' ח"ס ומוזכר שמה לשבח כ"פ.

קכח) **הרב מו"ה יעקב גר"ן** רב ומורה בחוסט, גיסו של הגה"ק מוזידיטשוב רב גדול וצדיק יסוד עולם של"ח בשנת תקפ"ב כ"ח אדר (ועי' בהליכות מקורות הז"ק בספרי זכ"ל דף ע"ז).

קכט) **הרב מו"ה יעקב משה** אבד"ק האליטש בשנת תקל"ד.

קל) **הרב מו"ה יעקב** אבד"ק סעמניטץ והי' שם רב ערך מ' שנה, שקיל וטרי' עם הגח"ס כ"פ ומוזכר לשבח בתשובותיו כ"פ

והי'

והי׳ רב גאון מופלג צנאי מלא ספרא. של״ח בשנת ׳תקצ״ב כ״ח אלול.

קלא) **הרב מו״ה יעקב משה** אבד״ק טעמעשוואר בשנת ת״ק (ונ״ר).

קלב) **הרב מו״ה יעקב** אבד״ק פאסטאבא רב גדול ומפורסם של״ח בשנת ׳תקנ״ד כ״ט אדר. (ונ״ר).

קלג) **הרב מו״ה יעקב הילברום** אבד״ק ארא בן הג״מ יצחק אבד״ק וענטא רב גדול וחסיד, ונהרג בשנת תר״ט ט׳ שבט, ושמעתי נפלאות מיראתו.

קלד) **הרב מו״ה יעקב בער** אבד״ק טיסא בעא רב גדול ומופלג של״ח בשנת ׳תק״ץ כ״ט סיון, ומוזכר לשבח בשו״ת ח״ס כ״פ.

קלה) **הרב מו״ה יעקב גאטליעב** אבד״ק חוסט ואח״כ בבאיום, רב גדול וחסיד מוזכר לשבח בשו״ת יריעות שלמה כ״פ, (חותן סג״נו יואל לבי אבד״ק חוסט).

קלו) **הרב מו״ה יעקב צבי וואלדמאן** אבד״ק האנשאוויטץ ואח״כ בבארשע רב גאון מופלג וצדיק תמים והשיב לו נאמר בשו״ת ד״ח ממרן הקדוש מצאנז ובס׳ אמרי אש ובס׳ שו״ת אבני צדק, חב״ם הרבה בבת״י בהסכמות מרן מלבוב ומצאנז, ומנ״כ בעיר וויען הבירה בשנת תרמ״ג כ״ז אב. (עי׳ עליו זכרון לראשונים).

קלז) **הרב מו״ה יעקב טענענבוים** אבד״ק פיטנאק הוא הגאון המפורסם בדורינו (בסג״נו זהב וחלוף אבד״ק ווערפעלעט) נולד בשנת תקצ״ב בי״ז תמוז בעיר סענדרא, בשנת תר״ח נתקבל לאבד״ק טאלליא, ובשנת תרכ״ט הי׳ רב בטשאטה, עד שנת תרל״ג, ואח״כ נתקבל לאב״ד בעיר פיטנאק. של״ח בכ״ח כסליו תרנ״ז חבור ס׳ נהרי אפרסמון שו״ת עד״ה שו״ע בחריצית נפלא.

קלח) **הרב מו״ה יעקב בער שאהנפעלד** אבד״ק סיקסוי, רב גדול ומופלג הי׳ שם רב מ׳ שנה של״ח בשנת תק״ע.

קלט) **הרב מו״ה יעקב שאג** אבד״ק באנאוויטץ תלמוד מהגח״ס ז״ל.

קמ) **הרב מו״ה יעקב הכהן** אבד״ק מיהאלאוויטץ.

קמא) **הרב מו״ה יעקב** אבד״ק סאלקא בשנת תקע״ה (בספר מוקדות תבל).

קמב) **הרב מו״ה יעקב שפירא** אבד״ק הומנא גאון מופלג וחריף מוזכר לשבח בס׳ מוסדות תבל ובש״מ.

קמג) **הרב מו״ה יעקב** אבד״ק סט׳ מיקלויש בשנת תקפ״ו. (ונ״ר).

קמד) **הרב מו״ה יעקב בער** אבד״ק ביטש רב גדול ומפורסם חבר כמה ספרים ונדפסו בשנת תקפ״ט.

קמה) **הרב מו״ה יעקב יחזקאל נר״ו** אבד״ק סערעדנא רב גאון וצדיק, ובס׳ מלאה קטורת לרעו הגאון מפאפא קרא עליו הספד מר והי׳ בהג״מ יוסף אבד״ק טשעטשאוויטץ, של״ח בימי אבו בחיי אביו הגאון ז״ל.

קמו) **הרב מו״ה יעקב** אבד״ק בילקא, רב מאיר גדול ומפורסם בנו של הגה״ק מהרש״ש מסאללאש, ומת בימי אבו.

קמז) **הרב מ"ה יעקב צבי פריעדלענדער** אבד"ק שוראני רב גאון מופלג ונספח קונ' דרך ימה לתשו' מהר"ם שיק ומוזכר לשבח בשו"ת הנ"ל ובש"מ.

קמח) **הרב מו"ה יעקב משה** אבד"ק קראלע ומקודם בקראסנע תלמיד הג"מ אברהם ציועבנער גאון מופלג ומפורסם בדורינו, ומצינו שמו חתום ע"פ הרבנים בעיר מיהאלאוויטץ בשנת תרכ"ו, של"ה בשנת תרס"ח.

קמט) **הרב מו"ה יעקב צבי וויים** אבד"ק סאבאסלוי ת"ח מובהק ומפורסם בן הג"מ אברהם ז"ל אבד"ק סאבאסלוי.

קנ) **הרב מו"ה יעקב שפירא** אבד"ק טערצאל, רב גדול וצדיק תמים, מפורסם בדורינו, מתלמידי הגה"ק מצאנז של"ה בשנת תרס"ו י"ב טבת.

קנא) **הרב מו"ה יעקב סניידערס** אבד"ק ראאב סיגעט תלמוד מובהק ממרן כ"ס ומהר"ם שיק, והי' חתן אחיו של הג' מהר"ם ש"ק והי' אב"ד במאגענדארף, ובשנת תרל"ב נתקבל לק"ק הנ"ל, רב גדול וצדיק, של"ה בשנת תר"ס.

קנב) **הרב מו"ה יעקב קאפיל ל"ש** אבד"ק וואשארהעל, בעטלאן, אח להגה"ק ר' הילל מקאלאמעא, רב מאור גדול ומפורסם.

קנג) **הרב מו"ה יעקב** אבד"ק אבוני, תלמוד הג"ר משה מינץ, רב גדול ומפורסם חב"ס, של"ח בשנת תרי"ז.

קנד) **הרב מו"ה יעקב חיים בעק** אבד"ק ווערבאווצי בהג"מ אברהם אבד"ק האליטש, של"ח בימי אבו ומנ"כ בטירנוי

קנה) **הרב מו"ה יעקב דייטש** אבד"ק וואגוועטש, בהג"מ מנחם דייטש אבד"ק קיצע, רב גדול ומפורסם, של"ה בשנת תרכ"ה.

קנו) **הרב מו"ה יעקב קטונא** רב"ד בחוסט, רב גדול וצדיק תמים חו"פ חב"ס קרבן עני, חן טוב. (וי"כ הרב הגדול השלם מו"ה מנחם מענדל עקשטיין ס"ו מקראקא. כעת בסיגעט אמר לי דבר כפלא מה שאירע לו עם הגאון מהר"ם שיק.

קנז) **הרב מו"ה יצחק** אבד"ק עדענבערג (עי' מבוא).

קנח) **הרב מו"ה יצחק דוקלע** אבד"ק פרעסבורג, ואבד"ק צילץ הוא הגאון הגדול דמובהק פאר ישראל מאור הגולה, העמיד תלמודים גאוני ישראל, ובראשם הפרמ"ג, וזכה לבנין גדולים, הי' בהג"מ יקותיאל זלמן מדרוהאביטש, ונכד רבינו הב"ח, (עי' בזכ"ל דף כ"ה) חב"ס מעיני הישועה על ג' בבות, והגה"ק הנודב"י בהסכמתו כתב שם כי הוא יחיד בדורו ושכל חכמי ישראל משתוקקים לדב"ק יעי' בשו"ת נוב"י מהד"ק חו"מ סי' כ"ב מה שכתב לו, של"ח י"א כסליו תקב"ג.

קנט) **הרב מו"ה יצחק פרוסטיץ** אבד"ק רעבניטץ בהג"מ אברהם אבד"ק שם ואביו של הג"מ ארי' יודא הנקרא ר' ליב בטאשאף, של"ח בשנת ת"פ א' סיון (כעת בא לידי מכ"ע הבוקר מסכת הרס"ג.

תרס"ב ובה העתיק מכתב הג"ר אריי יודא אשר כתב התכללות שהבדוהו שנתן ידו למעול מעל בה' לחבר לכת ש"ץ שר"י, ראה שם ותרווה למאורך, וגם עריך שם תולדותיו בניב נעים ודעת מהרב ר' יודא ליב לעווינשטיין אבד"ק מאסבאך).

קס) **הרב מו"ה יצחק אייזיק טויב** אבד"ק קאלעוו וכל הגליל סאבולטש. **הוא** הגאון הגדול הקדוש בוצינא דנהורא, מופת דורו, רבן של ישראל (תלמיד הגה"ק מהרש"ש מניקלשבורג, ומהגה"ק רבינו אלימלך מליזענסק), הוא הי' האור הראשון אשר האיר והבריק מגלילי מרן הבעש"ט, (עיי' מבוא, ועיי' עשר לאלאות לי"ב הגאון הי"ו) במדינותינו ותלמידיו רבו גדולי הדור, וצדיקי ישראל, נולד בשנת הק"א, ובעת הי' בן ח' שנה והי' רועה את האווזות, ראה אותו הרה"ק ר' ליב שרה'ס ושאלו למי אתה, וא"ל בן אלמנה אחת ולקח את הילד והוליכו להרה"ק ר"ש הנ"ל ולמד שמה ונתגדל עדי נעשה אריי דבי עלאי, כל גדולי ישראל השכימו לפתחו, וכל אנשי בעלי מדריגה אשר באו אצלו הי' באכסניא אצל הרבני החסיד הצדיק מו"ה יעקב פיב, ויהי כאשר הגיע לשם הרה"ק רי"ל מסטרעטין ולאשר הי' ג"כ בין אורחים עניים המתחבאים ומסתירים צדקתם, וג"כ התאכסן בבית ר"י פיב וכשרצה ללכת שאלהו ר"י, יאמר נא מר איך שמו, מאי כפ"מ לכם שאל הרי"ל, השיבהו הר"י בין מרבית האורחים הבאים אל הצדיק ומתאכסים בביתי למאות ומביניהם אשר הכרת פניו הטהורי' עלתה בו לעיין רואה שלי לבעל רוח הקודש הנני כותבו בפנקס שלי להיות לי אות זכרון ליראי וחושבי שמו, ענהו הרי"ל הנה אומר לכם שמי אך בתנאי שתתנו לי הפנקס לראות אם למראה עיניכם שפטתם יפה, וכן עשה, ועיין עליהם בעין הבדולח והי' מספרם ב' מאות ועשרים, אמר לו הרי"ן אך איש אחד שבח כבודו להזכירו, ושאלהו את מי שכחתי, ענהו הקדוש הרי"ל, כוונתי על הסדר"ג בעצמו, והוא הבית שאיננו במדריגה זו, מן נוכח שאלהו הרי"ל ללכת נא לרבינו בשאלותינו, ויהי כאשר באו בביתו, אמר להם רבינו תיכף האמת כדברי הרי"ל כי ראה ברוח קדשו כל שאלותיהם ובקשתיהם. הגה"ק של"ה בשנת תקפ"א ז' אדר, ומוזכר לשבח בחד"ת, בס' שו"ת משולם איגרא, וס' שערי חיים לידידו הגאון מסאללאש ז"ע.

קסא) **הרב מו"ה יצחק זאב דוכעם** אבד"ק גאלאנטע (יק ק אויקע) רב הראשון דשם, ובימיו בנו שם את הביהכ"נ הראשונה, רב גדול ומפורסם ונזכר שמו בפס"ד דשם משנת תקל"ה.

קסב) **הרב מו"ה יצחק מרדכי חיות** אבד"ק אונצדארף גאון גדול וצדיק תמים (ולוואתו הקדושה הנא נדפסה בספר תבואות השדה לנכדו הגאון פאר הדור שליט"א אבד"ק בונהארד).

קסג) **הרב מו"ה יצחק פרענקיל** אבד"ק קראלע גאון גדול ומפורסם מגדולי תלמידי דמרן ח"ס חתן הג"מ יואב אבד"ק סאנטעוו, חב"ס זבד טוב על אבהע"ז ס' טו"ב, ונדפס בהסכמות הגאון מלבוב, ורבו הגח"ס, של"ה כ"ה תשרי תקצ"ה (ועי' בהקדמת ספר באר יצחק דברים נפלאים מהגאון הזה, (ואינני יודע אם לא הי' אב"ד

אבי"ד ג"כ בק"ק ה"קה הנזכר בס' מוסדות תבל ובס' אמרי נועם או אולי אחר הוא, והדבר צריך בדיקה, אולי הי' להג"מ יואב ב' אחים בשם יצחק פרענקיל ?) והי' בן הרב ר' אורי' ליפמאן מאונצדארף, חותן הג"מ מאיר פערלס ז"ל אבד"ק קראלע.

קסד) **הרב מו"ה יצחק ווייס** מו"ץ בווערשעץ מח"ס בית יצחק בהסכמות גדולי ישראל נדפס בשנת תקפ"ד. רב גדול ומפורסם.

קסה) **הרב מו"ה יצחק שאבירלס** מו"ץ בפרעסבורג מח"ס קרבן אשם על עשרה מסכת בהסכמות מרנא מהר"ם ברבי ז"ל רב גדול ומפורסם.

קסו) **הרב מו"ה יצחק קיצע** רב"ד באובין ישן (אביו של הג"מ חיים קיצע אבד"ק איבשא) רב גדול ומפורסם.

קסז) **הרב מו"ה יצחק זעקיל שפיטץ** אבד"ק בונהארד, (ומח"ס ברכת יצחק) רב הראשון דשם, גאון מופלג, נולד בניקולס־בורג, ונפטר ט' אב תקכ"ח, ובשנת תקמ"ט הדפיסו ממנו הגדה של פסח עם פירש ביאור יצחק, של"ח ט' אב תקכ"ח.

קסח) **הרב מו"ה יצחק** אבד"ק פעטש, רב גאון מופלג בימי מרן נוב"י ומוזכר שמה לשבח בתשו' כמהד"ת.

קסט) **הרב מו"ה יצחק היילברום** אבד"ק זענטא רב גדול ומפורסם ומוזכר לשבח בשו"ת ח"ס כ"פ.

קע) **הרב מו"ה יצחק פראנקיל** אבד"ק פרויענקירכען רב גדול ומפורסם, של"ה כ"ו ניסן שנת תקצ"ג, ומוזכר לשבח בח"ס.

קעא) **הרב מו"ה יצחק ליב וואלנער** אבד"ק גאלאנטא הי' שם אב"ד י"ז שנה ונפטר פתאום שעמד על פתח ביתו בזמא דשוקא ודקרו שור, ביום י"ד סיון שנת תרי"ט לפ"ק. (ומכתב ידידי הרב האברך מו"ה אברהם יהודא בוואלנער הי"ו בהגאבד"ק ה' מאדע ז"ל).

קעב) **הרב מו"ה יצחק צבי הירש** אבד"ק טיסא בעא, רב וגאון מופלג (אב להג"מ מרדכי עמרם הירש אבד"ק האמבורג), של"ח בשנת ת"ר ט"ו ניסן, ומוזכר לשבח בשו"ת ח"ס.

קעג) **הרב מו"ה יצחק נתן ליפשיטץ** אבד"ק סאנטעוו, וק"ק מארע גאון גדול ומפורסם חסידא ופרישא.

אודות הגאון הזה קבלתי מכתב גדול קורות ימי חייו מב"ב ידי"נ הגאון המקיד המפורסם מו"ה לבי יחזקאל מיכולזוהן אבד"ק פלונסק ולהאבין כפשי כאבד ממני ומעט מזעיר אזכור, הג"ר יצחק נתן הי' בן הרב ר' אלעזר ליפשיטץ בן הרב יהודא ליבש ליפשיטץ בן הג"מ יחיאל מיכל אבד"ק חענטשין (מובא בשו"ת שנן רוקח) בהג"מ לבי הירש אבד"ק רחקיב, מח"כ הפארת לבי עס"ת בן הג"מ מבה אבד"ק נאכלוט, בהג"מ יודא ליב אבד"ק נאדוויר, מגזע מרנא ורבנא בעל שמועה רבה. הג"ר יצחק נתן (הי' חתן הגאון מקעפנא מחבר כוזה ספרים) ומזכר לשבח בס' מעין הברכות, ובשו"ת ח"ס, ובשו"ת ר' עקיבא מקטרינא סי' פ"ח ויש תח"י כתב יד"ק אשר פלפל עם גיסו הגאון ר' יוסף מואזל נאגדוי אבד"ק קעמפנא בעי"ק מבקן סילח ודתנו.

וחתנו הי' הג"ר שמואל גינז אבד"ק אבראהאן, (והעתיק למעני המכתב מרן ח"ס ז"ל שכתב לתלמידו הנ"ל והבא על דאבדין) עכ"ל הגאון ש"ב הנ"ל והי' בזיווג שני חתן הגאון שערי תורה, נספד בס' תקון מסה ח"ס וש"ס.

קעד) **הרב מו"ה יצחק אייזיק הכהן** רב בראסנאוויטץ (בהג"מ מאיר הכהן אבד"ק טשעטשאוויטץ נכד הג"ר משה הכהן אבד"ק דרוהביטש, בעלא קלוק, ולמעלה בקודש), נולד בשנת תקע"ט ר"ח ניסן, ובעודו צעיר לימים נתנו בו עיניהם, קהל ראסנאוויטץ, קהלה גדולה בימים ההם, והרביץ שם תורה, נזכר לשבח בשו"ת אמרי אש חיו"ד סי' מ"ה ובשו"ת יהודא יעלה כ"פ, בשנת תרט"ז נשא לאשה בזוו"ש את בת הגה"ק מו"ה יצחק אייזיק בילליצער אבד"ק נאדי אידא בשנת תרו"ם נתקבל לאב"ק זשאדאני והי' שם עד שנת תרנ"ב כ"ב טבת שאז של"ה, הניח ברכה הרבה כתבי יד שו"ת והד"ת בהלכוא"ג (מפי נכדו ידי"נ הבחור החו"ב כפלא מו"ה שרגא הכהן בן למורי הגאון המפורסם מו"ה יוסף אלימלך שליט"א הממלא שם מקום אביו) והי' רב גאון וחסיד.

קעה) **הרב מו"ה יצחק אייזיק ווייס** אבד"ק סוואלאווא ואח"כ רב"ד במונקאטש רב גאון מפורסם צדיק תמים בעל מקובל גדול חבר הרבה ספרים וספר גדול עמ"ס מגילה ונדפס בהסכמות גדולי ישראל של"ה בשנת תרנ"ד כ"ב אד"ש.

קעו) **הרב מו"ה יצחק אייזיק פר"מ** אבד"ק באיום ואבד"ק נירעדהאזא רב גדול ומפורסם נספד בס' בית יהודא, ונזכר לשבח בס' מהר"ם שיק כ"פ. והי' גיסו של הרה"צ נפתלי הירצקא אבד"ק ראצפערט, של"ה בשנת תרנ"ד י"ט שבט.

קעז) **הרב מו"ה יצחק אהרן לאנדעסבערג** אבד"ק גרויס־ווארדיין תלמוד מובהק מהגה"ק ח"ס ולמד אצלו יוד שנה, נכד הגה"ק מגלה עמוקות, גדול ומפורסם של"ה בשנת תרל"ט.

קעח) **הרב מו"ה יצחק גליק** אבד"ק סט' פעטער, חב"ם דברי יצחק רב גדול בתורה וביראה, נולד בשנת תקצ"ה והי' תלמוד הג"ר ישראל אבד"ק סאבאטיש ור"י אסאד, הרביץ תורה עם תלמידים, ודרש במקהלות דברי חן, של"ח בשנת תרה"ם ז' טבת.

קעט) **הרב מו"ה יצחק שפיטצער** אבד"ק קעסטהעל רב גדול ומפורסם ומוזכר לשבח בשו"ת ח"ס כ"פ.

קפ) **הרב מו"ה יצחק רייך בבודאפעסט** הוא הרב הגדול המפורסם בחסידתו ובצדקתו וקדישתו, ולחם מלחמות ה' גדר גדר ועמד בפרץ, אהוב וחביב אצל כל גדולי ישראל והרבה נסים ונפלאות נעשה לנו ע"י (עי' במסר"ס סיק).

קפא) **הרב מו"ה יצחק צבי מארגעטין** אבד"ק אבראהאם, חתן הג"מ חיים קיצע אבד"ק אירשא, חבר הס' תוקף התלמוד, ובית דוד והי' תלמיד הג"ר יריעות שלמה והג"ר בונם אבד"ק מאטערסדארף והי' גאון ומופלג, של"ח בשנת תר"י א' דשבועות בן מ"ב שנה,

קפב) **הרב מו"ה יצחק רובליטין** אבד"ק בערעגסאס הי' חתן הגאון

הגאון מו"ה משה שפיטץ אבד"ק טשענגער רב גדול וחכם מפורסם.

קפג) **הרב מו"ה יצחק בונדעסקי** אבד"ק קירמענד רב גדול והסיד מוזכר לשבה בשו"ת ב"ס.

קפד) **הרב מו"ה יצחק צבי ראטנער** אבד"ק סנט מיקלויש רב גדול.

קפה) **הרב מו"ה יצחק יוסף** אבד"ק גאווא (בס' ונהגה חיים) רב גדול.

קפו) **הרב מו"ה יקותיאל שווארטץ** אבד"ק מונושטור, רב גדול תמים וישר.

קפז) **הרב מו"ה ירמי'** אבד"ק סאנטעוו, הוא הגאון הגדול המפורסם בישראל פאר הדור בהרב מו"ה יצחק אייזיק מאושפעצין, הי' אבד"ק מאטערסדארף והרביץ תורה בישראל (עי' מבוא לספרי חבר ספרים נחמדים, (וראה זה פלא, בהיות הגה"ק הנ"ל אבד"ק מאטערסדארף הי' שם ליסראל הבריאה הוה, ונקלו בשבת, והאבר במוצ זאת יצא קללה מפיו שבית זה יהי' למאכולת אש, ונתקיים דבורו, כאשר העיד ע"ז מרן בח"ס יו"ד רל"ט, ועיי' בחוט המשולש), הגה"ק ז"ל של"ה בשנת תקס"ז.

קפח) **הרב מו"ה ירמי'** אבד"ק אסויד בשנת תק"ל, (ונ"ר).

קפט) **הרב מו"ה ירמי' לעוויא** אבד"ק אוהעל נולד בשנת תקע"א לאביו הג"ר וואלף לעוויא בעל שער"ת, והי' רב בק"ק טאפאלשאן, קאלין, מוגענדארף, ווערבוי, הי' גאון גדול מופלג ומפורסם, חב"ס דברי ירמי' של"ה בשנת תרל"ד א' דחוהמה"פ.

קצ) **הרב מו"ה יששכר בער בלאך**, מהאמבורג בן להגה"ק המחבר נזירות שמשון אבד"ק מאטערסדארף סעמניטץ ושו"ק גאון גדול ומפורסם צדיק תמים מח"ס בינת יששכר נדפס בפראג בשנת תקמ"ה בהסכמות גדולי ישראל של"ח ביום ו' עש"ק ט"ז שבט תקנ"ה לפ"ק.

קצא) **הרב מו"ה יששכר בערמאן** אבד"ק אפען (עי' מבוא).

קצב) **הרב מו"ה יששכר בער אפפענהיים** אבד"ק אפען.

קצג) **הרב מו"ה יששכר בער** אבד"ק מיקלויש גאון גדול ומפורסם צדיק תמים, תלמוד מובהק להגה"ס זצ"ל.

קצד) **הרב מו"ה יששכר בער** אבד"ק זשאמבעק.

קצה) **הרב מו"ה יששכר בער מענצער** אבד"ק יאקא תלמוד מובהק וחביב להגב"ס זצ"ל רב גדול וצדיק.

קצו) **הרב מו"ה יששכר דוב פריעדמאן** בזשיבוף תלמוד הגה"ק ר' עמרם חסידא רב גדול וחריף.

קצז) **הרב מו"ה ישעי'** אבד"ק טאפאלשוין, רב גאון מופלג שקל וטרי' עם הגח"ס ומוזכר לשבח בשו"ת הנ"ל.

קצח) **הרב מו"ה ישעי' כ"ץ** אבד"ק יאקא רב ומאור גדול שקל וטרי' עם הגח"ס באהע וש"מ.

קצט) **הרב מו"ה ישעי' בנעטה** אבד"ק קאלעוו, הי' בן שני לאביו הגה"ק רשכבה"ג מו"ה מרדכי בנעטה אבד"ק נ"ש, חתן הגה"ק רשכבה"ג בעל שמן רוקח. הג"ר ישעי' קיצל הרה"ס מאביו

אחר

אחר שנשאו ונלאו יודע ד' טורים (ומפי נכדו הג"ר יחזקאל בנעטה אבד"ק פ' וואראלא) ואז נתקבל לק"ק נאחוד ואח"כ בעיר מייזליש במעהרין ובאלו הימים הממלכה נתנה לו שהרבנים צריכין לעזוב משמרתם ולשמוע פילאזאפיע שלש שנים, בעת ההיא עזב השערי תורה את קאלין וכן רבנים גדולים וטובים, כמבואר בהקדמת הס' לקוטי חבר ב"ח, וכן גם הגאון ר' ישעי' עזב את הארץ ויבא לאונגארין, בשנת תר"ב כי קבלוהו לרב דק"ק קאלטעוו, וכל המחוז קאבולטש, ומחוז ביהאר הצפוני, חותנו הגאון הנ"ל, העיד עליו שבקי בכל הש"ס, וכל ספרי הרמב"ם, והי' גאון גדול וצדיק מפורסם, התמדתו אין לשער ולא ישן רק ב' שעות במשך מעל"ע, ולא שכב במטה כלל, רק גופו על ארגז קצר, ורגליו תלויות למטה. נקרא אל השמים מעל בשנת תרכ"ו י"ט כסליו, וכשהשכיבו את גויו הקדוש על הקרקע, הי' רעש הארץ, ותרעד ממקומה, בקאלינוו ובשכונתי' ותהי' לחרדת אלהים.

ר) **הרב מו"ה ישעי' הכהן** אבד"ק באיא בשנת תק"ג.

רא) **הרב מו"ה ישעי' עהרנפעלד** אבד"ק שוראַן, ואח"כ בפאטאק, נכד הגח"ס זצ"ל, רב גאון מופלג וחסיד, של"ח בשנת תרס"ב בן נ"ב שנה; והרביץ תורה שם.

רב) **הרב מו"ה ישעי' רובין** אבד"ק בעליגעש, ואח"כ במיהאַל־פאלווא רב גדול ומפורסם הרביץ תורה עם תלמידים, בהתמדה נפלאה, של"ח בשנת תר"ן, ומוזכר לשבח בספרן של צדיקים, ובמהר"ם שיק.

רג) **הרב מו"ה ישעי' בייערין** אבד"ק פאטאק, רב גדול ומפורסם חסיד נפלא שקיל וטרי' עם הגאון מהרי"א, כתב סופר ושארי גדולי ישראל.

רד) **הרב מו"ה ישעי' ראזענבערג** אבד"ק מאַדע בשנת ת"ר.

רה) **הרב מו"ה ישראל לייפניק** אבד"ק טרענטשין, רב גאון גדול מפורסם ועלה בהסכמה על ש"ס וויען תקנ"א, של"ח בשנת תקנ"ה.

רו) **הרב מו"ה ישראל כ"ץ** אבד"ק קערעסטור רב גדול ומפורסם בדורו ונזכר לשבח בשו"ת נוב"י מהד"ת כ"פ.

רז) **הרב מו"ה ישראל** אבד"ק פאלאטא רב גאון מופלג מוזכר לשבח בשו"ת נוב"י כ"פ, חותן הג"מ חיים אבד"ק אירשא.

רח) **הרב מו"ה ישראל שאָכטער** אבד"ק אראד בשנת ת"ק (מ"ר).

רט) **הרב מו"ה ישראל ביזענטין** אבד"ק בונהארד גאון וחסיד מפורסם מוזכר לשבח בשו"ת נוב"י כ"פ, שבק לן חיים י"א שבט תקמ"א.

רי) **הרב מו"ה ישראל לעוויא** אבד"ק דאַרדע וק"ק פרויענ־קירכען גאון גדול וחריף מוזכר לשבח בשו"ת רבו ח"ס כ"פ, ובס' יהודה יעלה, וחבר ס' נחמד והי' בן הג"מ יודא ליב חסיד בבונהארד של"ח בשנת תרכ"א ה"י תמוז.

ריא) **הרב מו"ה ישראל לעוו** אבד"ק שאַרוואַר רב גדול ומפורסם של"ח בשנת תק"ב ו' כסליו.

ריב) **הרב מו"ה ישראל ווארמאן** אבד"ק בודאפעשט גאון גדול ומופלג שקיל וטריי עם הגח"ס, ברוך טעם, (וזכו פי' הג"ר יוסף דוד אבד"ק גרויסוואלדיין, ובק"ק וויזניטן).

ריג) **הרב מו"ה ישראל** (הכוהן) אבד"ק סאבאטיש וק"ק באנאוויטץ רב גדול צדיק תמים תפארת דורו, וגדול כבודו, של"ה בשנת תרכ"א כ"ד אייר ומוזכר לשבח בשו"ת ח"ס כ"פ.

ריד) **הרב מו"ה ישראל דוד מרגליות** אבד"ק בעזינג, גאון גדול ומפורסם מגדולי תלמודי מרן ח"ס ומוזכר הרבה לשבח בתשו' הנ"ל חב"ס נחמדים, של"ה בשנת תרי"ד כ"ד ניסן.

רטו) **הרב מו"ה ישראל מרדכי ארענשטיין** אבד"ק ב' קערעסטטור רב גדול ומפורסם הי' שם רב י"ב שנה של"ח בשנת תרמ"ה בז' של פסח.

רטז) **הרב מו"ה ישראל יונה צבי רויזענבערג** אבד"ק טיסאפירעד גאון והו"פ ומצינו שמו עפס"ד במיהאלאוויטץ.

ריז) **הרב מו"ה ישראל פריעד** מו"צ באונגוואר של"ח בשנת תרי"ד ת"ח גדול ומפורסם.

ריח) **הרב מו"ה ישראל לעווא סג"ל** אבד"ק ווי"ב ומנ"כ בעיר פעטראוואסעלע רב גדול ומפורסם.

ריט) **הרב מו"ה ישראל** אבד"ק שוראַן בשנת תקנ"ט רב גדול הדור כן תארהו הגאון מטשאַטה בספר נטע שורק חו"מ ה', והתם עצמו על תקנות גאלאנטע.

רכ) **הרב מו"ה ישראל אפרים פישל סופר** אבד"ק נאנאש, רב גאון גדול מפורסם, צדיק יסוד עולם הסידא ופרישא אור ישראל וקידושו, ורבים מאחב"י הסתופפי בצלו צל הקודש חב"ס נפלא אפס"י הארץ, והי' תלמוד הגה"ק ח"ס, ור"צ חריף מבאנהארד.

רכא) **הרב מו"ה ישראל גראס** אבד"ק ווילהאוויטץ וותיק וחסיד גדול בתורה ויראת ה' תלמוד הגה"ק מהר"ם א"ש והי' דרשן נחמד הב"ס בהלכה ואגדה בשם תפארת ישראל, ולמד מתוך דחקות רבות בשנים עד זקנה ושיבה.

רכב) **הרב מו"ה ישראל יעקב** אבד"ק פאראבאט.

כ

א) **הרב מו"ה כלב פייביל ווועזעל** אבד"ק טארדא מח"ס קרית ספר, רב גדול ומפורסם בגדלו וביראת ה', וחביב אצל צדיקי דורו, (ראה בהקדמה לס' קרית ספר).

ב) **הרב מו"ה כתריאל העללער** אבד"ק מאטעסאלקא (בהרב מו"ה יחיאל הכהן אבד"ק הכ"ל בהג"ון יסודא אבד"ק סיגוט ומח"ס קונ' הספיקות), רב גדול ונכבד והי' לחם מלחמות ה' בק"ק הנ"ל ועבור"ז הי' לו מחלוקת מבני קהלתו, של"ה בשנת תרל"ט בצום גדלי' (ג' תשרי).

א) הרב מו"ה ליפמאן בילליצער אבד"ק אלטענדארף רב גדול ומפורסם (ובהגהוס"ל מוסיף ילמק פיוזק הגד"ק גלדי להם). שלו"ה כ"ד שבט תרט"ו.

ב) הרב מו"ה ליפמאן אבד"ק אייזענשטאט, רב גאון מפורסם אחיו של הג"מ ישעי' בריעגלי' בהגהק ר' ליב מוביח, ולמעלה בקודש (לנ"ס).

ג) הרב מו"ה ליפמאן מו"ה ודיין בפרעסבורג שלו"ה א' פסח תקב"ו.

ד) הרב מו"ה ליפמאן אבד"ק כאבאטקא, יליד טעמעשוואר, והי' תלמיד הביב להגהק חת"ס רב גדול ונכבד ומוזכר לשבח בתשובותיו כ"פ.

ה) הרב מו"ה ליפמאן אבד"ק ישמריגו רב גאון מופלג והרי' עצום והשיב לו נאמר בשו"ת חת"ס חו"מ קטו.

מ

א) הרב מו"ה מאיר אבד"ק ערענבורג (עי' מגו"ס).

ב) הרב מו"ה מאיר אבד"ק אפען (עי' מגו"ס).

ג) הרב מו"ה מאיר א"ש אבד"ק אייזענשטאט, נכד אחות הגאון השיך, (מקודם הי' דך בזולקוק בלבכה, ולח"כ בח לקבל ה"כ יוקף לת הקהלה מחדש וסי' לכם לנת), גאון גדול ומפורסם פאר הדור נזר ישראל הרבין תורה לתלמידים (עי' מגו"ס), חבי"ס שו"ת פנים מאירות ד"ח וחדושי הש"ס, וס' כתנות אור ע"ה"ת, ומחובר לו אור חדש מנכדו הנ"ל, שלו"ה בשנת תקי"ד בחודש סיון, נספד מגדולי ישראל ומתלמידו הג"ר יונתן אייבשיטץ ביערות דבש ח"א דרוש ד'. (עי' ספר הגדולים סי"ל מ' לות די וסי"ע).

ד) הרב מו"ה מאיר ברבי אבד"ק פרעסבורג, מקודם אב"ד בהאלבערשטאט, תלמיד הג"ר צבי האלבערשטאט, ותלמיד הגאון שב יעקב. גאון גדול ומפורסם מאיר הגולה, עטרת ישראל, חבי"ס מהר"מ ברבי על ש"ס ב"ח, נדפס בהסכמות גדולי ישראל מלבד גדולתו בתורה הי' איש צדיק יסוד אוהב שלום ועשה תקנות טובות שם, והתענה הרבה תעניתים (לנ"ס). שלו"ה ה' אב תקמ"ט לפ"ק.

ה) הרב מו"ה מאיר אבד"ק לאקענבאך בשנת ת"ק. רב גדול ומפורסם.

ו) הרב מו"ה מאיר א"ש אבד"ק שטאמפין גאון גדול ומפורסם חבר הרבה ספרים נחמדים ושמם הס' עולם קטן, משתה היין,

ז) הרב מו"ה מאיר א"ש אבד"ק יאקא, הי' יליד פינטשוי ומחמת חמת המציק גלה מארץ פולען ונתקבל לאבד"ק הנ"ל ושם מ"כ (מוזק בל הג"מ ממיל לי"ס הגד"ק לונגוולל).

ח) הרב מו"ה מאיר יודא אבד"ק קראלע רב גדול ומפורסם מוזכר לשבח בס' משנת דרע"ק דף ק'.

ט) הרב מו"ה מאיר א"ש אבד"ק באי' יארמאט ובבוק' יצ"ו באנגיאר, הוא הגאון הגדול המפורסם בכל אפסים לגאון

הדור

הדור, מאיר הגולה רבן של ישראל, עליו העיד מרן מצאנו כי תלמידיו רבו גדולי הדור, ומי אנכי אשר לא אבוא על תבונתו (ראה בהסכמתו לס׳ שו״ת א״א חלק ב׳) ועליו העיד מרן ח״ס כי לא ראה עשרים שנה בקי כמוהו, נולד בשעסבורג ולמד אצל הג״ר רפאל מגלוגא דומ״צ באייזענשטאט, ואח״כ למד הרבה שנים אצל מרן ח״ס, והי׳ חתן הג׳ הק׳ דוד דייטש, צדקתו מי ימלל, ואותו קראוהו לישב כמעט בכל קהלות גדולות בארצינו, (ראה בס׳ זכרון יוסף) גדול הי׳ אהבתו למרן רבו הקדוש וערך ל׳ שנים התפלל בפישוט ידיים ורגלים עבור אריכת ימיו של מרן. של״ה כ״ד שבט תרי״ב.

י) **הרב מו״ה מאיר סאנטוי** אבד״ק קאניזשא (בס׳ יוקדות תג״ל).

יא) **הרב מו״ה מאיר** אבד״ק סעטשין בשנת תקפ״ד.

יב) **הרב מו״ה מאיר אלמאש** אבד״ק מאטע־סדארף, תלמיד הג״ר יוסף הצדיק אבד״ק פיזנא חבר להג״מ משה פערלס אבד״ק באנהארד והי׳ ג״כ בבוקארעשט (חותן הגה״ק מטעמנגער) וכל ימיו הי׳ מדוכא ביסורים, ומנ״כ בעיר וויען, והי׳ גאון גדול ומפורסם.

יג) **הרב מו״ה מאיר אברהם** אבד״ק טשאַבאַ רב גדול וצדיק תמים חב״ס פרי צדיק, עה״ת ונדפס בהסכמות גדולי ישראל בשנת תקצ״ט ונשאר ג״כ חד״ת על ש״ס.

יד) **הרב מו״ה מאיר פריעד** אבד״ק יאללע גאון גדול וצדיק תמים מתלמודי מרן ח״ס ז״ל ונדפס מעט מחדושיו בס׳ מאיר עיני חכמים, ובס׳ ברוך מרדכי לבנו ידי״נ הגאון מו״ה מרדכי פריעד אבד״ק מארטענסבערג, ונזכר לשבח בתשו׳ ח״ס לרבו ז״ל, ובש״ס.

טו) **הרב מו״ה מאיר הכהן** אבד״ק טשעטשאוויטץ (בהג״מ לוי אבד״ק קאזין ורב״י בברא״ד ככל הג״מ דוד הכהן מו״ל בברא״ד מח״ס נפש דוד (נולד תקי״ן) בהג״מ משה הכהן אבד״ק דרוהביטש בעל״ח), נולד בשנת תקי״ן ולמד אצל הג״ר יוסף אבד״ק זאלקיעוו ורבו קראו בשם „מאיר עיני חכמים בהלכה״ ומפני סיבה הרחיק נדוד ובא למדינתינו ונתקבל לאבד״ק הנ״ל, והי׳ רב ערך מ׳ שנה והרבין תורה וטהרה בישראל עד אשר יצא שמו לעולם לגאון גדול וחריף, והי׳ אוהב דביק עם הגאון שערי תורה, ר״צ חריף, ונהרו אליו שו״ת מגאוני ישראל להורות להם הדרך ילכו בה, ואת המעשה אשר יעשון, והניח אחריו ברכה הרבה מאות שו״ת להלכה, וחד״ת על הרבה מסכ׳ ודרושים, מוזכר לשבח בס׳ אמרי אש חיו״ד מ״ח, והוראה אחד נדפסה ממנו בס׳ יד יוסף על ה׳ שבת סוף ה׳ רנ״ט, הגו״ל של״ה בשנת תרט״ז בשנת ס״ו לימי חייו, מגדולי בניו הג״ר יצחק אייזיק אבד״ק ראסנאוויטץ (ומפי נכדו ידי״נ החריף וכו׳ מו״ה אברהם הכהן הי״ו בן למורי הגאון אבד״ק זסאדאכי שליט״א).

טז) **הרב מו״ה מאיר אבעלעס** אבד״ק קיצע רב גדול ומופלג, תלמיד הגה״ס ז״ל ומוזכר שמו לשבח בשו״ת הנ״ל או״ח מ״ב.

יז) **הרב מו״ה מאיר ברודי** אבד״ק סעניטץ בשנת תק״ס.

יח) הרב מו"ה מאיר ראפאפורט אבד"ק וואמבעק בהג"מ ראובן אבד"ק וועסברין ומצינו שמו בס' בית יצחק משנת תקפ"ד.
יט) הרב מו"ה מאיר שטערין אבד"ק טאפאליא בשנת תקס"ה.
כ) הרב מו"ה מאיר רוי"ב אבד"ק סאבאטיש רב גדול ומפורסם ומוזכר לשבח בס' תשובה מאהבה של"ח בשנת תקס"ט ז' טבת.
כא) הרב מו"ה מאיר אבד"ק סנט גרוד בשנת תקס"ה (מ"ר).
כב) הרב מו"ה מאיר אבד"ק נאדרוואר (בס' מוקדות תבל).
כג) הרב מו"ה מאיר אבד"ק צעשטאי בשנת תק"פ מצינו הסכמתו ע"ס בית יעקב של"ח בשנת תקצ"ה ח' מרחשוון.
כד) הרב מו"ה מאיר א"ש אבד"ק וואלאווא (בהג"מ מנחם ח"ס חתן הג"מ שמואל ערנפעלד) רב גדול חסיד וירא ה'.
כה) הרב מו"ה מאיר פערלס אבד"ק קראלע גאון מובהק ומפורסם לגדול בתורה, בן הג"מ משה פערלס, של"ה א' סוכות תרנ"ד.
כו) הרב מו"ה מאיר טויבער רב גדול וגביר מפורסם בק"ק עיר חדש, תלמוד הגה"ס ז"ל הב"ס עין מאיר בחריפות ובקיאות.
כז) הרב מו"ה מיכל גלוגא אבד"ק אייזענשטאט בהג"מ אשר לעמיל גלוגא, ומלך שם אחר שנפטר אביו (הקדמה לס' בית כהן), גאון גדול ומפורסם ומצינו הסכמתו על הרבה ספרים.
כח) הרב מו"ה מיכל בקורימא הוא הרב הצדיק בוצינא דנהורא חו"פ, ואנשים למאות ולאלפים הסתופפו בצלו צל הקודש להתבשם מיראתו ומצדקתו, מגדולי תלמודי דמרן מלובלין.
כט) הרב מו"ה מיכל אבד"ק העדיעס בן הג"מ זעקיל אבד"ק באנהארד רב גדול ומפורסם והוא חבר הס' פרי עץ ונספח לספר אביו הגז"ל.
ל) הרב מו"ה מיכל קיצע בפרעסבורג, רב גדול בתורה וגביר מפורסם גדול בישראל תלמוד מובהק להגה"ק מהר"ם בנעט, והי' צדיק תמים במעלות ובמידות וח"ס הפליג בשבחו בהסכמתו לס' שלמי נדבה, והי' מתמיד גדול ובעת הלכו לשוק הי' ג"כ שפתותיו דובבות ומרחשין בתורה, של"ה כ"ו אלול תר"ה לפ"ק.
לא) הרב מו"ה מיכל אבד"ק ציפער רב מאור גדול ומפורסם לתהלה שקיל וטרי' עם הגה"ס ומוזכר לשבח באה"ע ח"ב סי' קכ"ג חב"ס נחמדים, של"ה בשנת תר"ד כ"א אד"ר.
לב) הרב מו"ה מיכל אבד"ק פעטשיניידארף בשנת תקצ"ג (ח"ס אה"ע).
לג) הרב מו"ה מיכל צבי שאהנפעלד אבד"ק ווארעל יליד ארץ באהמען תלמוד הגה"ק מהר"ם בנעט, הי' שם רב משנת תר"י עד שנת תרמ"ד, והי' חכם גדול, ועסק בתורה מתוך הדחק, ובשנת תרמ"ד יצא לאה"ק תובב"א, ונתקבל שם לחד מבי"ד. אולם לא ארכו לו שם הימים כי בחורף שנת תרמ"ה עלתה נשמתו.

לד) **הרב מו"ה מיכל נפתלי** אבד"ק קאדילבורג מפורסם בשם ר' מיכל משוראני, תלמוד הגאון חדושי יעב"ץ והי' גאון מופלג נכד הגאון המורה הגדול רבינו סמ"ע, שנל"ח בימי אבו בשנת תרל"ט ביום ר"ה, והניח ברכה חידושי תורה ושו"ת בכת"י.

לה) **הרב מו"ה מנחם צבי** אבד"ק סענט גרוד בימי הגנוב"י ואליו פנה בשאלה אחד (ראה שו"ת נוב"י מהד"ק יו"ד).

לו) **הרב מו"ה מנחם דייטש** אבד"ק נייטרא וש"ק גאון גדול ומפורסם (בהג"מ מרדכי מח"ס מר דרור, ואביו של הג"מ דוד דייטש).

לז) **הרב מו"ה מנחם שטערן** אבד"ק סיגוט, גאון גדול וצדיק יסוד עולם, והי' מו"צ בקאליש, ונסמך מהגה"ק ר' משולם טיסמיניטץ להורות, אחר שבחנו בד' חלקי שו"ע וש"ס (ראה בס' זכ"ל תולדותיו באריכות), והי' בעירנו אב"ד ערך ל' שנה, שבק לן חיים ט' אדר תצד"ק. חב"ס דרך אמונה עה"ת ב"ה בהסכמות גדולים.

לח) **הרב מו"ה מנחם פאנעטה** אבד"ק דעש גאון וקדוש ה' פאר הדור, תפארת ישראל תלמוד הגח"ס ז"ל ובן הגה"ק מו"ה יחזקאל פאנעטה, ורבים מאחב"י הסתופפו בצלו הקדוש.

לט) **הרב מו"ה מנחם כ"ץ** אבד"ק פרוסטיץ, ראגענדארף, צאה"לעם מגדולי תלמידי דמרן ח"ס, גאון גדול וזקן הדור, מגיד נפלא, והוא הי' ראש המדברים לפני המלך יתיצב בעת הקאנגרעס (ועי' בס' מנח"ק להגאון מפאקש ז"ל השייך לענייננו נגילה ונשמחה בו שזכינו להיות יושבי ארץ תחת צל הנשר הגדול אשר על עמיו מרחם, כנשר על גוזליו. גם חיבה יתירה נודעת לנו, מאספות הרם קרן ישראל, הומה הוא לנו כנגד גבולות הזמן כמעט לא נראה כבושם הזה וכו' ובאור פני מלך חיים חן הילך בשפתיו כאב את בנו ירצה ואמר (בעת הי' אצלו גדולי ישראל בעת הנ"ל) „שמחתי לראות גדולי ישראל בבית ארמוני" אשר כמעט לא נשמע הכבוד אשר עשה להם מיום גלות ירושלים).

מ) **הרב מו"ה מנחם א"ש** אבד"ק סערעדנא, חוסט ומנ"כ באונגוואר, גאון גדול וקדוש ישראל פ"ה, בהג"מ מאיר א"ש, (ונדפס מחדושיו בספרו אביו הגז"ל, ותלמידו הגה"ג פאר דורינו שליט"א אבד"ק בונהארד מביאו ממנו בספריו). גם הי' אחד מראשי קרואי מועד אשר לפני מלכינו החסיד יר"ה התיצבו והתנפלו בתחנונים לדבר בעסק הקאנגרעס, ובהתחנגם הוא לא דיבר כלום, אך נחלי דמעות נזלו מעיניו מאין הפוגות אשר נכמרו רחמי מלכנו עליו ונחמו בדבריו רכו משמן, ואמר כי בוכה אשר רוצים לחמוס תורתינו הקדושה מישראל, אשר עם קודש פעמים אין מספר מסרו נפשם עליה, ואין ספירות את אשר סבלנו כדי לחזק קיומה, ואז הבטיח להם כי הוא מרוצה לקיום דתינו בכל משפטיה, ויהי' למגן וצינה להם כאשר יגזור אומר ויקם, שנל"ח בשנת תרכ"ד ט' כסליו.

מא) **הרב מו"ה מנחם** אבד"ק קארלסבורג והמדינה בשנת תק"ע.

מב) **הרב מו"ה מנחם** אבד"ק טארנא (בהג"מ זאב מפאפא).

מג) הרב מו"ה מנחם שאהן אבד"ק רעטע רב גאון וצדיק (חותן הג"מ חיים פרוכניץ השמ"ש ונקוה ישראל על אבות), שמש שם ערך נ' שנה של"ה בשנת תרמ"ב י"ב ניסן.
מד) הרב מו"ה מנחם גרשון אבד"ק קערעסטור רב גדול וצדיק בעל מקובל הבור כמה ספרים בכת"י נפטר בשנת תרל"א.
מה) הרב מו"ה מנחם דייטש אבד"ק ווערבויץ בהג"מ אהל דוד.
מו) הרב מו"ה מנחם פרידלענדר אבד"ק טהאַט רב גדול ומופלג מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס, אה"ע תשובה ק"ד וש"מ.
מז) הרב מו"ה מנחם בלייער אבד"ק אוגאר וטשאַטה חתן הג"מ אלעזר שפיטץ רב גאון מופלג וירא ה', של"ה בשנת תר"ס בחג השבועות.
מח) הרב מו"ה מנחם כורץ רב"ד במיקלויש נכד הג"מ יצחק חיות שחבר ספר זרע יצחק.
מט) הרב מו"ה מנחם גליק אבד"ק קעמעטש תלמוד הגח"ם רב מופלג ומפורסם, מוזכר בשו"ת מהר"ם שיק.
נ) הרב מו"ה מנחם זאב וויסבערג אבד"ק דאברא, טארקאן ושם מנ"ב, רב גדול וחסיד, מוזכר בס' אבני צדק.
נא) הרב מו"ה מערקיל אבד"ק עדענבורג (עי' מבוא).
נב) הרב מו"ה מרדכי הכהן אבד"ק אפען (עי' מבוא).
נג) הרב מו"ה מרדכי מוכיח בפרעסבורג גאון וצדיק קדוש ה', חתן הגר"ם ז"ל נכד הג"ר תוספת חיים, ושל"ה י"ט אייר תפ"ט לפ"ק, חותן הג"ר משה חריף אבד"ק שם.
נד) הרב מו"ה מרדכי מתתיהו אבד"ק סאבאטיש (בבכת תק"י).
נה) הרב מו"ה מרדכי הכהן רב"ד דאובען (עי' מבוא).
נו) הרב מו"ה מרדכי הכהן מו"צ דאבען (עי' מבוא).
נז) הרב מו"ה מרדכי דייטש אבד"ק פריישטאט גאון גדול ומפורסם תלמוד מובהק למרן מהר"ד אפענהיים אבד"ק פראג, הב"ם מר דרור, וזכה לבנין גדולי ישראל.
נח) הרב מו"ה מרדכי כ"ץ אבד"ק פרויענקירכען בשנת תקמ"ז.
נט) הרב מו"ה מרדכי לייפניקער אבד"ק טעמעשוואַר ומשם בק"ק אונג' בראד רב גדול ומפורסם לשבח.
ס) הרב מו"ה מרדכי טאָסק רב"ד בפרעסבורג הי' גאון גדול ומפורסם הי' שם בימי הגאון הנורא מרנא משולם טיסמיניטץ ובימי ח"ס, והי' בן צ"ג שנה, שמש שם נ' שנה (קודם מותו התפלל בזכה לארכת ימים מחמת ג' דברים, שכל קדושיו הי' לש"ש, ולא יכן אפי' בשבת וזו"נ רק ד' שעות) של"ה י"ב טבת תקצ"ז לפ"ק (אב"ס).
סא) הרב מו"ה מרדכי ברודא אבד"ק שוסבורג גדול ומפורסם וקדוש ישראל והג' ח"ס ז"ל החזיקו לאיש מופת, ותמיד בכל הענין שלא הי' יכול לשות עצות בנפשו נהנה ממנו עצה ותושיה (ועי' בס' חוט המשולש כי בעת שנתקבל לפר"ב נזרק ופי' הקדוש שבכל

בכל פעם שיש לו ענין גדול שלא הי' לו את הקדוש ר' מרדכי ברודא ליעץ עמו וכעת לא בא והנה תומ"י ראה עגלה ועלי' הה"ק ר' מרדכי ברודא), **שלי"ח בשנת תקע"ה ז' אייר.**

סב) **הרב מו"ה מרדכי גר"פ** אבד"ק מאטערסדארף (בשנת ת"ע)

סג) **הרב מו"ה מרדכי בנעטה** אבד"ק שטאמפין וסעטשטין.

נולד בשנת תקל"ג בחודש סיון בכ"ו בו, לאביו הג"מ יעקב בנעט רב"ד באובען ישן, בעת הי' י"ב שנה שמע לקח אצל ש"ב הגה"ק מו"ה מרדכי בנעט אבד"ק ניקלשבורג ובעת הזאת למד לעצמו סוגיות גדולות ועמוקות בעת הי' י"ז שנה דרש דרשות עמוקות בביהמ"ד בעיר אבען אבל השתוממו הלומדים ע"ז. **לאחר** החתונה נתקבל לאב"ד בעיר סעטשין הסמוך ליארמאט והרבין שם תורה, והעמיד הדת על תילה אהוב וחביב הי' שם וכ"פ שלחו קהל יארמאט (כי כס הרבנות מיארמאט רוקנה) אליו לבקשו שיקבל על שכמו משרת הרבנות אולם הקהלה שלו לא הפלה שלחו, וגם הוא לא אבה לעזבתו, מ"מ לגודל הפצרות קהל יארמאט נענע להם ראשו והלך לשם אולם מחמת פרצות העיר המרה את רוחו והי' שם זמן קצר כי מילא מקום אביו באובען, ובשנת תקע"ו נתקבל בכבוד לק"ק שטאמפען סמוך לפרעסבורג והי' שם עד שנת תר"י. **מה** גדלה מעלתו בראינו כי אחיו הגדול השרף הנורא אבד"ק ניטרא כתב אליו מכתב בימים הקדושים בתוארים נפלאים וכן כתב בזה"ל יען כי יקרבו ימים הקדושים עת תת דין וחשבון על כל מפעל, ויראה כי צירים אנכי, ע"כ נא יזכרנו בתפלתו הזכה בימים נוראים הבעל"ט ונזכה בדין בזכות תפלתו להסתר בסח"ט דברי עבדו אחיו המשתחוה ארץ. הק' יחזקאל בנעט עבלה"ק. בס' לקוטי חבר ב"ח תולדות הח"ס והחת"ס ז"ל למד בליל יוה"כ סדר עבודה אשר הורהו הגה"ק ר' מרדכי בנעט אבד"ק שטאמפי ונשנה הדברים בס' מנהגי ח"ס הנדפס כעת.

פ"א בעת דרשתו פלפל החזן עמו ויענהו הרב ופלפל עמו עוד הפעם עד שאמר לו הרב כמדומני שזמרה היוצא מפיכם, הטיב לכם טפי מדברי תורה, ויאמר בעזות כן הוא, ענהו הרב לא יערב עוד, החזן יצא מבית הכנסת ונתקרר בגרונו ולא יסף לזמר עוד, כל ימי חייו הגה"ק **שלי"ח בשנת תר"י ד' כסליו.**

סד) **הרב מו"ה מרדכי שאהנלאק** מפרעסבורג (הי' רב מובהק תלמוד הגח"ס ז"ל, הי' בעל זכרון נפלא והוא הדפיס בסוף ס' הרי"י מינחם קצת תשובי מח"ס ז"ל, וכאשר רצה הח"ס להזכיר א"ע דבר חידוש ומלפני רבות בשנים שאל את הרב הנ"ל והיא הגיד לו כלשונו ממש.

סה) **הרב מו"ה מרדכי ליב** אבד"ק ושאמבוקערט, **אהוב וחביב** הי' להגח"ס ז"ל **ומובא כ"פ בתשובותיו** (בן הרבני הצדיק מו"ה יודא ליב לאשברין גיסו להרב מו"ה פישל סופר, ועי' בס' ילק"א על תהלים בריש הס' נדפס מכתב פתוחי חותם קודש של מרן ח"ס זי"ע להגה"צ הנ"ל שהי' דר אז בק"ק נירעגעסן שהי' חשוכי בנים, והי' מבקש תרופה ממרן זי"ע, ושם כתב לו מרן ז"ל חק ומשפט תוכחת מגילה באהבה מסותרת יהי שנוגע לכלל בני קהלתו יראה שם וינעם לך). **שלי"ח בשנת תקע"ד י' טבת.**

סו) **הרב מו"ה מרדכי בנעטה** אבד"ק שוסבורג רב גדול ומפורסם, של"ה בשנת ת"ר.

סז) **הרב מו"ה מרדכי ברודא** אבד"ק אונצדארף בשנת תקע"ב נכד הג"ר אברהם אבד"ק פפא"מ.

סח) **הרב מו"ה מרדכי ליכטענטאל** אבד"ק פאלאנקא, רב גדול וחריף תלמוד הג"ר צבי חריף.

סט) **הרב מו"ה מרדכי מארדיש וויינרעב** אבד"ק אונגוואר (חותן הגה"ק מרן מבוטשאטש) הי' בן התורני המפורסם מו"ה חיים מק"ק ראווע (חותן הגה"ק מהרש"ק מבראד) ונדפס ממנו קונ' נחמד בסוגי' דהואיל בסוף ס' החיים, גאון גדול ומפורסם (עי' בס' תולדות שלמה ע', ובס' זכרון לראשונים דף מ"ג). מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס כ"פ.

ע) **הרב מו"ה מרדכי דיאנדיאש** רב"ד בגרויסווארדיין חתן הג"ר ליפמאן אבד"ק סערדעהל (מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס כ"פ) רב גאון מופלג והי' מנהל את הקהל ג"כ בעצתו.

עא) **הרב מו"ה מרדכי** מנאדבורנא ואח"כ בבישטינא, רב וצדיק וקדוש ה' בוצ"ק, אור ישראל וקדושו, ואנשים למאות ולאלפים הסתופפי בצלו צל הקודש והי' תלמוד מרנא הקדוש מפרעמישלאַן, והי' בעל רוה"ק אשר עין בעין ראינו בו דובר נפלאות, ואם אמרתי אספרה צדקתו, הלא מחול הים ירבין לזעי"צ.

עב) **הרב מו"ה מרדכי** אבד"ק קארמענד רב גדול, בשנת תק"נ.

עג) **הרב מו"ה מרדכי ליב וואלד** אבד"ק האנשאוויטץ, רב גדול, מוזכר לשבח בס' שו"ת ד"ח למרן הקדוש מצאנז זי"ע.

עד) **הרב מו"ה מרדכי אליעזר וועבער** אבד"ק אדא מאהלעוו ואח"כ נסע לאה"ק תובב"א, תלמוד הגאון יריעות שלמה, ומרן מצאנז, חב"ס על מס' עירובין.

עה) **הרב מו"ה מרדכי** אבד"ק יאנושי בהגאון מפ"ל מקאמאראן.

עו) **הרב מו"ה מרדכי ליב פריעדמאן** מו"צ בבארטפעלד רב גדול חסידא ופרישא, של"ח בשנת תרכ"ד ט"ו אדר.

עז) **הרב מו"ה מרדכי האראוויטץ** אבד"ק ס' שומלוי, האלמין, רב מאור גדול מפורסם לחריף ומגיד (בהג"מ לבי אבד"ק וואראלו).

עח) **הרב מו"ה מרדכי ברודא** אבד"ק מיאווע, רב גדול וגאון מפורסם צדיק תמים תלמוד הג"ר משה פערלס, ומהר"ם א"ש, של"ה ג' טבת שנת תרמ"ג בן ס"ו שנה, והי' נכד הגה"ק ר' מרדכי משוסבורג, הב"ס שו"ת מהר"ם ברודא.

עט) **הרב מו"ה מרדכי יורא** אבד"ק אינטערדאם גאון גדול, צדיק יסוד עולם, חסידא ופרישא, מפורסם בדורינו של"ח בשנת תרס"ז מוזכר הרבה לשבח בספרן של צדיקים.

פ) **הרב מו"ה מרדכי צבי** אבד"ק יאהאנא של"ה בשנת ת"ר.

פא) **הרב מו"ה מרדכי ליב** אבד"ק יאהאנא (בתשו' ח"ס ח"ו קי"ח) רב גדול ומופלג שבק לן חיים בשנת תרכ"ד י"ז אלול.

פב) **הרב מו"ה מרדכי** אבד"ק ראאב בשנת תר"י.

פג) **הרב מו"ה מרדכי ר"ב** אבד"ק טערצאל רב גדול וצדיק תמים של"ה בבודאפעשט ט"ו תמוז תרל"ה.

פד) **הרב מו"ה מרדכי צבי של"ן** אבד"ק נאדיפאלו.

פה) **הרב מו"ה מרדכי בליטץ** אבד"ק בעזדאן.

פו) **הרב מו"ה מרדכי יאמפיל** אבד"ק מיידאן, רב וחסיד מפורסם.

פז) **הרב מו"ה מרדכי לעוויא** אבד"ק פעטראוואסעלע רב גדול.

פח) **הרב מו"ה מרדכי פישל** אבד"ק טעלעגד, של"ה בשנת תרל"א.

פט) **הרב מו"ה מרדכי פונפעדער** אבד"ק בעקעש רב גדול ונכבד של"ה בשנת תרי"ז י"ב כסליו.

צ) **הרב מו"ה מרדכי ווייס** אבד"ק ביסטריץ רב מאור גדול מפורסם לשבח ולתהלה (כת"ס או"ח נ"ז).

צא) **הרב מו"ה משה** אבד"ק מאטערסדארף רב מפורסם לתהלה של"ה בשנת ת"כ ג' תשרי.

צב) **הרב מו"ה משה** אבד"ק אפען (עי' מגוא).

צג) **הרב מו"ה משה חריף** אבד"ק פרעשבורג ורב"ד בלבוב (חתן הגאון מרדכי מוכיח) שמש בפר"ב כ"ח שנה, גאון גדול ומפורסם מאור ישראל מוזכר לשבח בשו"ת פנמ"א, ובס' שב יעקב, ועלה בהסכמה על הרבה ספרים (עי' כלילת יופי ח"א, אבני בית היוצר) של"ה בשנת תקי"ח ג' אלול.

צד) **הרב מו"ה משה** רבד"ק אייזענשטאט בשנת ת' (מ"ר).

צה) **הרב מו"ה משה מרגליות** אבד"ק קארלסבורג והמדינה, רב גדול ומפורסם שבק לן חיים בשנת תקע"ז י"ב תשרי (עטר לתלחות ל"ו).

צו) **הרב מו"ה משה** אבד"ק נייהייזיל בשנת ת"ק (מ"ר).

צז) **הרב מו"ה משה סופר** אבד"ק פרעשבורג, מאטערסדארף, דרעזניטץ. **הוא** הגאון הגדול קדוש, ה', מאור הגולה, רבן של ישראל, גדול מרבן שמו, רב לרבנים ומאור הגאונים, כל גדולי ישראל הי' מתלמידיו כולם שאבו מים מבאר מים חיים של תורת משה רבינו ע"ה, הגה"ק אמר קודם מותו בימים שנעשה יו"ד שנים לא הלך ד' אמות בלא תורה ויראה, ומימים עמדו על דעתו לא הי"ל מחשבה זרה בתפלה.

בס' שירת משה העיד מרן הגה"ק מאוהעל ביוה"כ בזה"ל ראיתי את הרה"ג מפר"ב מעורר רחמים למעלה ואלפים ורבבות נשמות של תנאים ואמוראים לוו את תפלתו והרמב"ם והרמב"ן ז"ל אחד מימינו ואחד משמאלו בתפלתו עכל"ק. בס' הנ"ל בשם הג"ר רפ"ק שיפר מה"ק אמר בעת שחל"ה אמו ז"ל וז"ל רבש"ע כל דבר שהלוך לעשות גלית לי מקודם, רק דבר זה הסתרת ממני. רבינו ז"ל הי' ראש למורים אשר כל גדולי ישראל פנו אליו, הגה"ק מרן מלאכי העיד על הה"ק שקבורתו כקבורת רשב"א, (חוט המשולש), הרביץ תורה ברבים ששים שנה כהלכן ולא עבר יום אשר לא למד ברבים חוץ מבי"כ, והי' גברא דמרא קיימו (ראה מוהמ"ש ל"ג) ויותר פירות גדולתו

וצדקתו

וצדקתו רבה בס' חוט המשולש, וס' שירת משה), שלי"ה הנשר הגדול בעל כנפים מלאך ה' צבאות בקדושה ובטהרה, אין על אפר משלו, ביום כ"ה תשרי ת"ר לפ"ק זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

צח) **הרב מו"ה משה הכהן** אבד"ק מיקלאש (נוב"י מהד"ק).

צט) **הרב מו"ה משה מינץ** אבד"ק אפען (עיי' מבוא).

ק) **הרב מו"ה משה ארי' עסטרייכער** אבד"ק קראלע, רב גדול וחסיד מפורסם מוזכר לשבח בשו"ת נוב"י שלי"ה בשנת תק"פ י' אדר, (מגדולי בניו בנו הג"מ יונתן בניזין, וחתנו הג"מ משה שפיטץ אבד"ק טשענגער).

קא) **הרב מו"ה משה וואל** אבד"ק מאד יליד אושפעצין ומוזכר לשבח בשו"ת נוב"י שלי"ה כ"ד אב תקנ"ט (בן מו"ה אליעזר).

קב) **הרב מו"ה משה סג"ל** אבד"ק צאהלעם (חתן הגאון בעל אור חדש) רב גאון מופלג ומח"ס חוט המשולש, והי' בהג"מ אשר לעמיל סג"ל מא"ש שקיל וטרי' עם הגה"ם ושאר גאונים.

קג) **הרב מו"ה משה נחום ר"ב** אבד"ק וואשאן, רב גדול וצדיק. אביו של הגה"צ ר' עמרם חסידא שלי"ה בשנת תק"פ ט"ז חשון.

קד) **הרב מו"ה משה שפיטץ** אבד"ק טשענגער חתן הג"מ משה ארי' אבד"ק קראלע, רב גדול וצדיק שרת שם כ"ז שנה.

קה) **הרב מו"ה משה מייזלעש** אבד"ק סערעד בהג"מ רפאל מייזלעש אבד"ק פאריצק שהו"ל התוס' שבת, ומחמת חמת המציק בא לארצנו, אחיו של הג"ר אלכסנדר מייזעלש אבד"ק סערדעהל, והי' גאון גדול ומפורסם.

קו) **הרב מו"ה משה יונה** אבד"ק שוראן (שלי"ה בשנת תקי"ד כ"ה סיון).

קז) **הרב מו"ה משה טייטעלבוים** אבד"ק אוהעל, עיר וקדיש משמיא נחית גאון וקדוש, נזר הדור רבן של ישראל, אשר אנשים למאות ולאלפים הסתופפו בצלו צל הקודש.

רבינו נולד בשנת תקי"ט ובעת הי' נער לימים כבר למד והרביץ תורה ברבים, בימי עלומיו כבר השג רוה"ק לפעמים וזכה למראות אלהים בחזיונות הלילה והלך וגדל עד שנעשה לרבן של ישראל, אור ישראל וקדושו, שורש נשמת הרמב"ם ז"ל, וצדיקי דורו אומרים עליו כי הוא ניצוץ ירמי' הנביא, והי' מוכיח גדול באין כמוהו לב האבן התפוצץ לשמע דברי מוסרו, ואמר פ"א כי כל איש אשר שומע ושמע דרשתו ישבע בשם ה' כי לא תעזוב נפשו לשאול, ויותר פרשת גדולתו ראה בהקדמת הס' ישמח משה קצת מדרכו בקודש יראה שם ותרוה לצמאונך, שלי"ה בשנת תר"א כ"ח תמוז, זי"ע.

קח) **הרב מו"ה משה טריטש** רב"ד בפרעסבורג, גאון מפורסם תלמיד מובהק מהגה"ק נוב"י, שלי"ה ט' תמוז תקצ"א לפ"ק.

קט) **הרב מו"ה משה ליב** אבד"ק באטורקעס (שלי"ה בשנת תקס"ג).

קי) **הרב מו"ה משה ליב** אבד"ק דארדא (שלי"ה בשנת תקנ"ו).

קיא) **הרב מו"ה משה** אבד"ק אבוני, בשנת תק"פ (בס' מוסדות תבל).

קיב) **הרב מו"ה משה אונגאר** אבד"ק סט' מיקלויש (בשנת תק"פ).

קיג) **הרב מו"ה משה** אבד"ק ווערבוי (מ"כ).

קיד) **הרב מו"ה משה ענגעל** אבד"ק ווערעשוואר (של"ה בשנת תק"פ ט"ז חשון).

קטו) **הרב מו"ה משה גרשון** אבד"ק דאמאן (בשנת תק"ס).

קטז) **הרב מו"ה** (יצחק) **משה פערלס** אבד"ק א"ש, בונהארד וש"ק, (נולד בשנת תקנ"ד בברודי, תלמיד הג"ר יוסף הצדיק אבד"ק פוזנא, וכן תלמיד הגאון בעל בית מאיר, והי' אבד"ק קאליען ואבד"ק האליטש, ובשנת תקפ"ז נתקבל לק"ק אייזענשטאט, והי' שם רב עד שנת תר"א, ונתקבל לבאנהארד בשנת הנ"ל והי' שם י"ג שנה), של"ה בשנת תדי"ר ט"ו אב, והי' גאון גדול ומפורסם פאר הזמן ממשפחה גדולה נכד הגה"ק מהר"ל מפראג, (ויותר פרשת גדלתו ראה בס' בית נאמן הנדפס כעת ממנו ותרוה לצמאך).

קיז) **הרב מו"ה משה קוניץ** רב"ד באפען (עי' מבוא).

קיח) **הרב מו"ה משה שיק** אבד"ק חוסט, יערגון.

הגאון הגדול המובהק רשכ"י לים"ע, נולד בברעזאווא בשנת תקס"ה, בבן י"ג שנה נכנס לישיבת רבו המובהק בעל ח"ס, ולמד שם ח' שנה, והי' מאוכלי שולחנו דרבו כמבואר בתשובותיו, בשנת תקצ"ו נתקבל לרב ביערגין, ובשנת תר"ע לאבד"ק חוסט, והעמיד תורה ברבים בישיבתו הגדולה, של"ה בשנת תרל"ט בר"ח שבט, וגדולי דורו הספידהו ואמרו עליו כי ממשה (היינו רבו הגה"ק ח"ס) ועד משה (ה"נ רבינו המדובר) לא קם כמשה, נדפס ממנו חבור גדול עה"ת שו"ע, וש"ת יקרים, ונשאר בכת"י הרבה ספרים נפלאים (עי' זכרון לראשונים י"ח).

קיט) **הרב מו"ה משה דוד אשכנזי** אבד"ק טולשווא (בן להגה"ק מהרא"א אבד"ק ראזדיל) מח"ס באר שבע עה"ת וס' תולדות אדם עמ"ס שמש שם מ' שנה ומשם נתעלה לק"ק צפת"ו ושמש שם י"ג שנה, והי' גאון גדול ומפורסם צדיק תמים של"ה בשנת תרט"ז ח"י תמוז (חותן הגה"ק רשכ"י מרן ייטב"ל אבד"ק סיגוט).

קכ) **הרב מו"ה משה שלום הלוי** מו"צ בפרעסבורג, רב וגאון מופלג תחת הג"ר משולם טיסמיניטץ, ומרן ח"ס.

קכא) **הרב מו"ה משה** אבד"ק פרויענקירכען וק"ק יינק גאון מופלג מגדולי תלמודי דמרן ח"ס למד אצלו כ"ד שנה, והי' חתן הג"מ מרדכי טאסק רב"ד בפרעשבורג, (ועי' בחוט המשולש המכתב בכתב ממרן לק"ק הנ"ל כי אשרי להם שזכו לרב זה) של"ה בשנת תר"ו ט"ז תשרי.

קכב) **הרב מו"ה משה** אבד"ק נאסלאפא בשנת תקע"ה (מוסדות תבל).

קכג) **הרב מו"ה משה דוד** אבד"ק טאליא בשנת תקע"ה (מוס"ת).

קכד) **הרב מו"ה משה פאנעטה** אבד"ק דעש, רב גאון וצדיק יסוד עולם בהגה"ק ר' מנחם מנדיל אבד"ק דעש, בוצינא דנהורא, חו"פ, ורבים מאחב"י הסתופפו בצלו צל הקודש להתבשם מיראתו ומצדקתו.

קכה) **הרב מו"ה משה האלבערשטאם** אבד"ק בארטפעלד

נכד

נכד מרן הגה"ק מצאנז זי"ע, גאון גדול ומפורסם בוצינא קדישא, אור ישראל וקדושו עמד לנס ביראתו, על ישראל הדרתו, והוא הו"ל הס' דברי חיים ממרן ז"ל של"ה בשנת תרס"ד בר"ח אלול.

קכו) **הרב מו"ה משה נתן נטע יונגרייז** אבד"ק טיסאפירעד, וש"ק. גאון וצדיק תמים חו"פ, נולד לאביו הגה"ק מרן אנשיל אבד"ק טשענגער בשנת תקצ"ד, וגם במעלליו התנכר נער וניכר כי זרע קודש היא והתנהג ביראה ובענוה עד שנעשה לפרי עץ הדר, דרשן נפלא, לחם מלחמות ה' ורבים מישראל נהרו אליו לשמוע יראת ה' ולבקש עבורם לפני ה', חיבר קונ' נייח נפשי' ונדפס בשנת תרל"ו, ובשנת תרנ"ז נדפס ממנו ס' תורת משה נתן עה"ת ודרשית, ובשנת תרס"ה הו"ל בנו הרה"ג המפורסם מו"ה א"א הי"ו אבד"ק דיאנדיאש חדושים יקרים ושו"ת בשם מנוחת משה, של"ח כ"ז אלול תרמ"ט.

קכז) **הרב מו"ה משה שטיין** אבד"ק סענטושארץ רב גדול חסידא קדישא של"ח בשנת תרל"ד ד' תשרי חב"ס באר משה.

קכח) **הרב מו"ה משה פאללאק** אבד"ק בונהארד רב גאון וצדיק, חב"ס וידבר משה כמה חלקים ותיקון משה.

קכט) **הרב מו"ה משה ליטש סג"ל** ר"ב רבי"ד בפרעסבורג, מח"ס אניה דיונה מתא דירושלים וש"ס, גאון גדול וצדיק תמים.

קל) **הרב מו"ה משה קוטענדארף** מו"צ בפר"ב התן הג"מ דניאל פרוסטיץ, מבי"ד רבא של הגכ"ס ז"ל.

קלא) **הרב מו"ה משה העכט** אבד"ק בולהאש (בשנת ת"ר).

קלב) **הרב מו"ה משה כ"ץ** מח"ס דברי משה עמ"ס ביצה נספח לס' אהל אברהם, רב גדול ומפורסם לשבח.

קלג) **הרב מו"ה משה יוסף טייטעלבוים** אבד"ק אוהעל, גאון גדול ומפורסם חריף עצום ונפלא בהגה"ק ייט"ב מסיגוט, הי' צדיק יסוד עולם, עמוד התורה ועבודה וגמילת חסדים, הי' אתו צמודים ואגודים, ואנשים ממרחוק למאות באו לקבל ברכתו, ולהתבשם מיראתו ומצדקתו, של"ה בשנת תרנ"ז כ"ד טבת ומנ"ב בעירנו סיגוט (עי' עליו בספרי זכ"ל דף ל"ח).

קלד) **הרב מו"ה משה** אבד"ק שארוואר (וויקדות תבנ).

קלה) **הרב מו"ה משה יוסף פלעגמאן** רבד"ק מאדע, רב גדול, צדיק תמים של"ח ט' סיון כת"ר לפ"ק.

קלו) **הרב מו"ה משה יודא עסטרייכער** מו"צ בק"ק אפען, רב גדול ומפורסם, מגדולי בניו הרב אבד"ק דאמאן.

קלז) **הרב מו"ה משה אהרן קרויס** מו"צ בראאב (וכרס זכור לטוב בנו הרב הסכס מו"ה שמשון קרויס חסר בעת סקונגרעס לחס בכל כחו עבור טובתינו) רב גדול וחכם, בשנת ת"ר.

קלח) **הרב מו"ה משה** אבד"ק דאמאן בשנת תק"נ.

קלט) **הרב מו"ה משה** אבד"ק גראן בשנת תקע"ה (וויקדות תבנ).

קמ) **הרב מו"ה משה** אבד"ק קובין רב גדול ומפורסם שבק

לן

לן חיים בשנת תר"ה בהושענה רבה (ונזכר בב"ית פ"נת לזון).

קמא) **הרב מו"ה משה** אבד"ק סט' מארטין רב גדול ומופלג והשיב לו נאמר בשו"ת חתם סופר בי"ד יהו"ל הס' וה"ל.

קמב) **הרב מו"ה משה אלי'** אבד"ק ב' קערעסטור רב גדול ומפורסם מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס ב"פ.

קמג) **הרב מו"ה משה** אבד"ק גאיטין בשנת תקע"ה (בס' ווק"ה).

קמד) **הרב מו"ה משה לעווינגער** אבד"ק ווייצען, מילבדארף, רב גדול בתורה וגאון מופלג, נולד בקאמארן בשנת תק"ע, ומקודם הי' דר בק"ק סערדעהלי, ואח"כ נתקבל לק"ק הנ"ל, הי' שם רב עד שנת תרל"ו י"ג חשון. (ויותר פרטות גדולתו נחה בס' זכר לדיק קורותיו ותולדותיו).

קמה) **הרב מו"ה משה ב"ה** רב"ד בסערדעהל, רב גבור מלחמה, צדיק וחסיד (כן הלרסו הגאון ומפלקס בספרו מגלת קטורת דרוש ד').

קמו) **הרב מו"ה משה אלי' עהרמאן** אבד"ק אירשא רב גאון מופלג מוזכר לשבח בשו"ת אמרי א"ש (הותן הג"מ האברס האבד"ק באלעפענלד).

קמז) **הרב מו"ה משה פירסט** אבד"ק וואשאהעל (חתן הג"מ מנחם נחום ר"ב האבד"ק וולטאן) של"ה בשנת תר"ל רב גדול ומפורסם.

קמח) **הרב מו"ה משה פרערא** אבד"ק פעטשענדארף רב גאון ומפורסם ומצינו שמו חתום באסיפת מיהאלאוויטץ ובש"מ.

קמט) **הרב מו"ה משה פריער** רבד"ק מונקאטש רב גדול ומפורסם, של"ה בשנת תרל"ו כ"ט ניסן.

קנ) **הרב מו"ה משה שיף** אבד"ק ראיקא (של"ח בשנת תרע"ו בסגי"ט).

קנא) **הרב מו"ה משה** אבד"ק אבראני (חתן הגאון מו"ה מאיר האברס הנוח"ס פרי הסג), של"ה בימי אבו.

קנב) **הרב מו"ה משה רובינשטיין** אבד"ק טשונגראד (חאתי ח"ב).

קנג) **הרב מו"ה משה יודא גר"פ** אבד"ק רימא סומבאט, רב גדול ומפורסם בתורה חו"ב, והשיב לו נאמר בשו"ת כ"ס.

קנד) **הרב מו"ה משה קנאבער** מאוהעל (יח"כ חבן הס"פס) רב גדול.

קנה) **הרב מו"ה משה** אבד"ק טולנא (בס' ב"ת כהונן והגאון דבחכהליד).

קנו) **הרב מו"ה משה פראנקיל** אבד"ק האנשאוויטץ (ומה"כ בקעצנעם) רב גדול ומפורסם.

קנז) **הרב מו"ה משה יונגרייז** אבד"ק קאשוי רב גאון וצדיק. נכד הג"ר אנשיל וויענער ולמעלה בקודש, של"ה בשנת תרס"ז.

קנח) **הרב מו"ה משה שמעון רויטה** אבד"ק דיורע (חתן הג"מ יואל כ"ץ האבד"ק הוקס), של"ה בימי אבו, רב גדול וירא ה' ונדפס ממנו חד"ת.

קנט) **הרב מו"ה משה ב"ץ** אבד"ק טערעבעש (גיסי להג"ק מהרש"ב וקעגלעס), רב גדול.

קס) **הרב מו"ה משה דוב לאנדוי** רב"ד בווערעצקי חתן הג' דשם, רב וחסיד מפורסם, זקן ושבע ימים.

קסא) **הרב מו"ה משה יוסף רויטה** במהר"ם ז"ל אבד"ק פאפא, רב גדול ומפורסם של"ח בשנת תרס"ד.

קסב) **הרב מו"ה משולם איגרא טיסמניטץ** אבד"ק פרעשבורג.

גאון גדול ומפורסם מאור הגולה רבן של ישראל בעודנו ילד קטן כבר הראה נפלאות בעת שפלפל עם הג"ר יצחק הלוי האראוויטץ, והוא הודה כל דבריו וע"י מעשה נעשה חתנו של הגאון הנ"ל, בעת הי' ט' שנים כבר ידע בע"פ כל הש"ס, ובעת הי' י"ב שנים ידע בע"פ כל קושיות התוס' ומגדולי תלמידיו, מהן מהר"ם בנעטש, חוו"ד, מהר"ל וואלפסאהן, וקודם שנפטר חזר על כל למודו שלמד וחידש (אב"ה), **של"ח ב' דחומ"ם תקס"ב.**

נודע בפי זקני פרעסבורג שפ"א במוצאי יוה"כ שהקדרו שמים בעבים, וכל צבאות ישראל דשם נצטערו מאוד שלא יכלו לקדש הלבנה, ועמד מרן ז"ל ואמר, רבש"ע, בניך אלו ועמך ענו עצמם כל היום, ועתה למה יבצר מהם מנחת רוח זה לקבל פני השכינה, הדבר יצא מפי מרנא ז"ל נתקיים בו ותגזר אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור, ומיד זרחה הלבנה וקידשה ברב עם בשמחה עצומה. (אב"ה).

קסג) **הרב מו"ה משולם ליבערמאן** אבד"ק נאדי ערע, של"ה בשנת תקצ"ד, ומילא מקומו הגה"צ מהרי"א.

קסד) **הרב מו"ה משולם ר"ב** אבד"ק קיש קאראש הי' שם משנת תרכ"ו עד תרנ"ו, והי"ל ספר המבי"ט בהסכמות גדולים והי' נכד הג"ר אברהם דוד ר"ב אבד"ק קאדילבורג רב גדול.

נ

א) **הרב מו"ה נחמן כהנא** אבד"ק סאפינקא, חתן הגאוה"ק מו"ה יוסף מאיר, הב"ס אורחות חיים על האו"ח, רב גדול ומפורסם.

ב) **הרב מו"ה נפתלי הירץ** אבד"ק אפען (עי' מבוא).

ג) **הרב מו"ה נפתלי הירץ ליפהאוויטץ** אבד"ק גרויסווארדיין רב הראשון דשם, נפטר בשנת תקל"ג, רב גדול.

ד) **הרב מו"ה נפתלי אערבאך** אבד"ק פרויענקירכען רב גדול ומפורסם, של"ח בשנת חצ"ז י"ז תמוז.

ה) **הרב מו"ה נפתלי צבי** אבד"ק איזעל בן מו"ה שמשון ז"ל, רב הראשון דשם והוא יסד החבורה קדושה דשם בשנת תקל"ב, ונקרא בשם ר' נפתלי מוכיח יארצייט שלו י"ד סיון.

ו) **הרב מו"ה נפתלי לאשברין** אבד"ק סאנטוב ורב"ד במיקולאש ואח"כ אבד"ק ווארין (וז"ל ידי"נ הג"מ שמואל בנימין אבד"ק דערעטשקע שמעתי מאאמו"ר ז"ל מדודי הגאון מהר"נ נשאר חבור גדול בכת"י בפלפול עמוק וחריפות על יו"ד, וממנו ח"ס בהסכמתו ומפארו מאד בחריפ' דמחלי' לי' לשבח, וגם בס' בית אפרים לדודי הגאון ז"ל נדפס בשמו חידושי

הלכות

הלכות שהעתיק אחד וכונה ומעליא הלא שמעתתא בחדודי ולבינה זכה יעו"ש).

ז) **הרב מו"ה נפתלי** מורה בסאנטעוו בשנת תק"ס (זכ"ל).

ח) **הרב מו"ה נפתלי סופר** אבד"ק קאדילבורג ואח"כ בפעטש חדש גאון גדול וצדיק הרביץ תורה בק"ק טאפאלשוין, וקהל קאדילבורג קראהו בקריאה של חבה והי' שם עד שנת תרל"ג ומשם לק"ק פ"ה, עד שנת תרנ"ט טו"ב אדר. ופרשת גדילתו בתורה ובחסידות ה"ה כתובים בהספדא רבא בס' מלא"ק לגאון אחיו ז"ל.

ט) **הרב מו"ה נפתלי הכהן שווארטץ** אבד"ק מאַדע רב גאון מפורסם ומושלם בהגה"ק מו"ה א"ל אבד"ק בערעגסאַס, הגר"נ נולד בשנת תר"ו י"ד אלול ועלה מעלה בתורה ובגדולה, אהוב וחביב הי' אצל גדולי ישראל, בשנת תרמ"ד מילא מקום אביו והי' שם רב עד שנת תרנ"ז י"ב כסליו, חבור כ"ב ספרים יקרים והרבה מהם נדפסו בהסכמות גדולי ישראל, (ויותר פרטות גדילתו עיין בספר זכ"ל שחיבר בנו ידי"נ האברך מו"ה אברהם יודא הכהן הי"ו).

י) **הרב מו"ה נפתלי הכהן ביין** אבד"ק לעמעש רב גדול ומפורסם ומקידם אבד"ק מינצענט והרביץ תורה ברבים.

יא) **הרב מו"ה נתן נטע** אבד"ק פר"ק ורב"ד בפרעסבורג חתן הג"מ מרדכי מיכיה וגיסו של הג"ר משה חריף, גדול בדורו עניו כהלל וזקן ויושב בישיבה, של"ה בשנת תקל"ב ב' תמוז.

יב) **הרב מו"ה נתן גינצבורג** אבד"ק אפען (עי' מבוא).

יג) **הרב מו"ה נתן נטע** אבד"ק מאטערסדארף גאון גדול מפורסם הרביץ תורה בישראל, של"ה בשנת תקמ"ב א' תמוז.

יד) **הרב מו"ה נתן אורהאלין** אבד"ק שטאמפין בשנת תק"כ, תלמוד הג"ר יונתן איבשיטץ, של"ה בשנת תקנ"א כ"ה תשרי.

טו) **הרב מו"ה נתן נטע** אבד"ק אונג' בראר גאון והסיד חריף נפלא נפטר בשנת ת"ב בן הג"מ יצחק עדינבורג.

טז) **הרב מו"ה נתן נטע ברודי** אבד"ק שוסבורג, גאון יר"ש בהה"ק מו"ה מרדכי ברודא והי' אבד"ק נאַדאַש.

יז) **הרב מו"ה נתן שפירא** אבד"ק אָלמאש רב גאון וצדיק ומפורסם, חתן הג"ר אשר אנשיל אבד"ק מישקאלטץ, מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס (והי' אבד"ק כלקאי).

יח) **הרב מו"ה נתן צבי בלומגראד** אבד"ק באלאשעף.

יט) **הרב מו"ה נתן פריידער** אבד"ק טשארנע, ילוד צעהלים מח"ס צמח השדה גדול בתורה חריף נפלא, של"ח בשנת תרי"ג כ"ח אלול.

כ) **הרב מו"ה נתן נטע ליבער** רב"ד בפרעסבורג, גאון מובהק וצדיק נשגב מפורסם בשם ר' נטע וואלף תלמוד מובהק למרן ח"ס ולמד ביחד חכמת האמת עם הגר"ש סופר מקראקוי.

כא) **הרב מו"ה נתן פייטעל רייניטץ** אבד"ק דיאָנדיאָש ואח"כ בה' מאד, מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס יו"ד, אמרי א"ש וש"מ,

גאון

גאון וצדיק תמים, ונדפס קצת מחידושיו בשם דברי רנ"ף ובש"ס, שבק לן חיים ט' ניסן תרכ"ב.

כב) **הרב מו"ה נתן מיללער** אבד"ק סעטשין רב גדול.

כג) **הרב מו"ה נתן** אבד"ק דערעטשקע, רב גדול וחסיד (סו"ת ח"ס).

כד) **הרב מו"ה נתן ליבערמאן** מק"ק ריטשע חב"ס אמרי דעת.

כה) **הרב מו"ה נתן** אבד"ק סאבאטיש בשנת תקע"ה, (וו"ר).

ס

א) **הרב מו"ה סיני** אבד"ק אונצדארף גאון גדול ומופלג של"ה בשנת תס"ו ח"י חשון (בס' דבר יום ביומו בשם ידי"נ הגה"מ אברהם הג"ל אטינגא בדוקלא).

ב) **הרב מו"ה סיני** אבד"ק סענטמיקלויש רב גאון מופלג תלמיד הגאון מחצית השקל וח"ס, חבירו של הגה"ח תורת יחזקאל, חב"ס מנחת עני (וויען תרי"ז) ומוזכר לשבח בשו"ת ח"ס של"ה בשנת תרכ"ז.

ע

א) **הרב מו"ה עוזר ואהל** אבד"ק מארע, רב גאון מופלג ומפורסם, מוזכר לשבח בשו"ת השיב משה סי' י"ב, מראה יחזקאל, והי' ג"כ אבד"ק טערצאל נדפס ממנו הסכמה ע"ס שם משמואל (לבוב תקנ"ז) בתואר הרב המאור הגדול הגאון זקן שקנה חכמה, שבק לן חיים בשנת תק"פ ב' דר"ח שבט.

ב) **הרב מו"ה עזרא צורף** רב"ד בסע-דעהלי, גאון גדול ומפורסם חבר ספר נחמד בהסכמות הגאון מלבוב בשם זכרון טוב כולל דרשות נחמדות ובה קצת תולדות המחבר ז"ל (נדפס בשנת תרכ"ד).

ג) **הרב מו"ה עזריאל** אבד"ק אפען (עי' מבוא).

ד) **הרב מו"ה עזריאל** אבד"ק מונקאטש בן מו"ה שמעון, גאון וצדיק של"ה י"א אייר תר"א לפ"ק מוזכר לשבח בשו"ת דרך יבחר.

ה) **הרב מו"ה עזריאל פאללאק** מו"צ באייזענשטאט (בהג"מ וואלף אבד"ק הס) רב גדול ומפורסם.

ו) **הרב מו"ה עזריאל אבערברייט** רב"ד בפ"ב גאון מפורסם.

ז) **הרב מו"ה עזריאל ברלין** בפרעסבורג, (בן הג"מ יצחק ברלין אבד"ק מאכסייס, תלמיד להגאון עמודי שמים), גאון וגביר מפורסם, שבק לן חיים כ"ג אייר תקע"ה (אב"ס), הי' בן הרב מו"ה הירש אבד"ק לאשברין.

ח) **הרב מו"ה עזריאל אייזיק העללער** אבד"ק שומקאט רב גדול וצדיק כביר מפורסם לתהלה נפטר בשנת תרס"ד (חתן הרב מו"ה אהרן לבי אבד"ק כיגרעסט).

ט) **הרב מו"ה עמרם רוי"ב** אבד"ק מארע, ומקודם רב באורשע, ובסוף

ובסוף ימיו באה״ק (כמוזכר בח״ס היו״ד רל״ג) גאון קדוש מפורסם לשבח, (והרב מו״ה יקותיאל יהודא גר״וו הי״ו כתב לי וז״ל שמעתי מאבי הגה״ק מרן מבה גר״וו אבד״ק הוסט בליני״א, שקודם יציאות נשמתו של דוה״ק הגה״ק מו״ה עמרם הי׳ מצלץ בקול בבה ומלכות בצוק וכו׳ המאיר לעבדיו מאור הגנוז משמת ימי בראשית והוא פלא) ועוד שמעתי דברים נפלאים מאיש המופת הזה.

י) **הרב מו״ה עמרם ישו בילליצער** אבד״ק סערענטש רב גדול וצדיק תמים בן הגה״ק ר׳ אייזיק אבד״ק נאדיאידא, של״ה כ״ד תמוז תרמ״ט, מוזכר לשבח בס׳ מחנה חיים וש״מ.

יא) **הרב מו״ה עמרם בלום** אבד״ק מארע, הוסד, אויפאלו נכר הגה״ק מו״ה עמרם חסידא גאון גדול ומפורסם בזמננו העמיד תלמידים ובעת נגמר הבור נחמד בשם בית שערים שו״ת על א״ח (ועי׳ בס׳ זכ״ל דף י״ז).

יב) **הרב מו״ה עמרם גר״וו** בטשארנע רב ומאוה״ג הקדוש מגבדי הגאון פנים מאירות (ועי׳ בספר מנחה קנורת לרעו הגאון ומפלקם בעת הספידו כראוי) בהג״מ יוסף גר״וו אבד״ק טשעטצאוויטץ.

יג) **הרב מו״ה עקיבא הכהן** נש״א באובען (עי׳ מבוא).

יד) **הרב מו״ה עקיבא איגר** ראבד״ק פרעסבורג גאון גדול ומפורסם בישראל מתלמידי הגאון שב יעקב (והרב דרשה לפני הגאון ר׳ הירש האלבערשטאט בעת היותו ו׳ שנה, בעת הי׳ ז״ך שנה נתקבל לק״ק ליזן ואח״כ בק״ק הנ״ל למד תורה ברבים, שקיל וטרי׳ עם הגאון פנים מאירות, ורבינו מהרי״י איבשיטץ), ולא ארכו לו הימים בפר״ב ושל״ה באבו בט״ו אלול תקי״ח, הב״ס משנת דרע״ק וש״ס, אב להגאונים מו״ה ליב איגר אבד״ק ראטערדאם, והגאבד״ק צילין מו״ה בנימין וואלף והתנו הי׳ הרב מו״ה משה גינו אבי הגה״ק רשכבה״ג מרן עקיבא איגר.

טו) **הרב מו״ה עקיבא שטיינהארד** אבד״ק קובין.

טז) **הרב מו״ה עקיבא שטיינהארד** אבד״ק קובין, נולד בשנת תקמ״ח בק״ק מיקלויש והי׳ תלמוד הגה״ס ומוזכר בתשובותיו לשבח רב גאון מפורסם הב״ס נחמדים, של״ה ג׳ שבט תר״ו לפ״ק.

יז) **הרב מו״ה עקיבא אונגאר** אבד״ק סודיטין הי׳ אב״ד ל״א שנה של״ה בשנת תרמ״א כ״ז אדר ראשון רב גדול ומפורסם ומוזכר לשבח בשו״ת מהר״ם שיק כ״פ.

יח) **הרב מו״ה עקיבא פישער** אבד״ק טהעט רב גדול ומפורסם מוזכר בשו״ת מהר״י אסאר של״ה בשנת תרנ״ד ח״י שבט.

פ

א) **הרב מו״ה פאלק ביכלער** אבד״ק סעטשין רב גדול ומפורסם, מגדולי תלמידי הגאון מהרי״א של״ה בשנת תר״ט כ״ה אדר.

ב) **הרב מו״ה פייביל הכהן האראוויטץ** אבד״ק פאקש גאון גדול ומפורסם (ומוזכר לשבח בס׳ בית נאמן, ובס׳ מנחה

קטורת

קצוית דכסה כ״ט). (כמדומה בסוף סי׳ אה״כ אב״ד דק״ק פאפא?).

ג) **הרב מו״ה פייביל באסקאוויטץ** אבד״ק דיאַנדיאָש ומג״כ בפראג, בשנת תקנ״ט כ״ה אדר.

ד) **הרב מו״ה פייביל טרענטשינער** אבד״ק העוועש רב גדול ומפורסם (והוכל בשו״ת אמרי א״ס) של״ה ה׳ תמוז תרכ״ט.

ה) **הרב מו״ה פייביל פלויט** אבד״ק שוראן רב גאון וצדיק תמים תלמוד מהגה״ק ח״ס ז״ל הי׳ אב״ד דק״ק הנ״ל ערך נ׳ שנה והרבין שם תורה וזכה להו״ל י״ב חלקים לקוטי חבר ב״ח, של״ה בשנת תרנ״ה כ״ז כסליו.

ו) **הרב מו״ה פייש** אבד״ק טאש, יליד אשכנז, גאון גדול וצדיק יסוד עולם חסידא ופרישא עובד ה׳ באהבה ורבים מאחב״י הסתופפי בצלו צל הקודש להתכשם מיראתו ומקודשתו של״ה בשנת תרל״ה.

ז) **הרב מו״ה פייש ווינא** אבד״ק גרויסוואַרדיין אחד מחכמי וויען וגאוני עסטרייך (בן הגה״צ ר׳ אנשיל וויענער) והי׳ גאון מפורסם בכל אפסי הארץ, של״ה עש״ק ז׳ אייר תקס״ג לפ״ק.

ח) **הרב מו״ה פייש וואלערשטיין** אבד״ק מאַאר רב גדול ומופלג ומוזכר בשו״ת ח״ס פרשת מרדכי, של״ה בשנת תק״ץ.

ט) **הרב מו״ה פייש לעמבערגער** אבד״ק טאליא (בשנת תק״ז).

י) **הרב מו״ה פייש פישמאַן** מג״מ בפרעסבורג, ומקודם רב בקלויזענבורג, רב גדול מגיד מפורסם ניבו צלצלי תרועה וברוח פיו ימאס רשע, והי׳ בן הרב מו״ה יחזקאל פישמאן אבד״ק מישקולץ.

יא) **הרב מו״ה פינחס זעליג** אבד״ק פאפא רב גדול וגאון, חותן הג״ר יצחק ליב דוכעס אבד״ק גאלאנטע.

יב) **הרב מו״ה פינחס לוריא** אבד״ק אוהעל משנת תקס״ב־ח, ומקודם אבד״ק האמאנא, יליד פונטשיוו, ומוזכר לשבח בס׳ כתר כהונה תשובה נ״ו רב גאון ומופלג, והי׳ לו מחלוקת באוהעל (הכתבים בפנקס מחוז זעמפלין שנה 1808).

יג) **הרב מו״ה פינחס ליב** אבד״ק נייזאטץ ודיין במאטערסדארף נתגדל בבית רבו הגח״ס ז״ל והי׳ רב גדול וצדיק תמים ת״ח מובהק (ועי׳ בס׳ חוט המשולש דברים נפלאים ממנו).

יד) **הרב מו״ה פינחס ליב** אבד״ק קאמאראן נולד בבונהארד והי׳ גאון גדול מובהק ומפורסם שקיל וטרי׳ עם הג״ר מהרי״א, כ״ס, של״ה בשנת תרל״ג ט״ז סיון.

טו) **הרב מו״ה פינחס דוד** אבד״ק בוקין רב גדול ומופלג ומצינו שמו חתום באסיפה במיהאלאוויטץ ומנ״כ בירושלים תובב״א בשנת תרל״ט י״ז כסליו, חתן הג״מ מאיר אברהם אבד״ק טשאַבע.

טז) **הרב מו״ה פינחס** אבד״ק שומאנדי בשנת תק״ע.

יז) **הרב מו״ה פינחס וויינבערגער** אבד״ק ניגרעשד רב מאור גדול וצדיק תמים בן הג״מ משה וויינבערגער מו״צ בשוסבורג, של״ה בשנת תרנ״ג י״ג אדר, והי׳ שם רב ל״ג שנה והשאיר אחריו

הרבה חד"ת, והי' תלמוד הג' כתב סופר ומוזכר לשבח בתשובותיו.
יח) **הרב מו"ה פינחס הכהן** אבד"ק טעלעקט, אחיו של הג"מ טובי' כ"ץ אבד"ק גיסינג, רב גדול ומפורסם.
יט) **הרב מו"ה פינחס שטיין** אבד"ק ס' מיקלויש מח"ס שו"ת קנאת פינחס של"ה בשנת תרמ"ו כ' תמוז, תלמוד הג' כת"ס.
כ) **הרב מו"ה פינחס נפתלי ירושלמי** מחוסט (עי' זכ"ל דף י"ט).
כא) **הרב מו"ה פינחס סג"ל ביללויצער** באונצדארף, רב גדול וגביר מפורסם, ממשפחה גדולה בישראל וזכה לבן גדול בישראל ה"ה הגאון הקדוש מו"ה יצחק אייזיק אבד"ק נאדיאידא. ועי' בהקדמות ספר באר יצחק דבר נפלא ממנו.
כב) **הרב מו"ה פישל פעלדמאן** מו"צ בביטשקיוו רב גדול ומפורסם בתורה ובחסידות (הצ"ק ידות הפרים בהסכמות גאוני יבה"ל, ובראש הס' תולדותיו ערוך ומקודר עי"כ הג"מ מנחם מרגליות הבדקס"י באטיכיא והגליל).
כג) **הרב מו"ה פסח אברהם שאהנפעלד** אבד"ק קורימא, ערך מ' שנה שמש שם, גאון וחסיד מפורסם בנש"ק.
כד) **הרב מו"ה פסח זינגער** אבד"ק קירכדארף פאלוטא נכד הג"ר יחזקאל אבד"ק אינצדארף, רב גדול וצדיק מפורסם.
כה) **הרב מו"ה פסח** אבד"ק נאוואק של"ה בשנת תרל"ט רב גדול ומפורסם, ונספר מהג' לקוטי חבר ב"ה.
כו) **הרב מו"ה פסח פראנקיל** אבד"ק שאטמאנסדארף, רב גדול ומופלג, ונדפס ממנו ח"ת בסוף ס' עין מאיר, של"ה ב' אייר תרכ"ד.
כז) **הרב מו"ה פרץ טובי' שטיין** מפולדא הרביץ תורה ברבים והי' רב גדול ומופלג, הקדמה לס' באר משה.

צ

א) **הרב מו"ה צבי דוב** מו"צ בפרעסבורג תחת הג"מ מהר"ם ברבי (ונזכר בהקדמת ספר ברית עולם ח"ג בד"ס והנה כבר).
ב) **הרב מו"ה צבי בריל** אבד"ק ט' אוגאר בשנת ת"ר.
ג) **הרב מו"ה צבי יצחק הירשפעלד** אבד"ק אסויד, של"ה בשנת תרכ"ד כ' סיון.

ק

א) **הרב מו"ה קלונימוס** בר' שבתי החזן (עי' מבוא) בשנת תת"ב.
ב) **הרב מו"ה קלמן** אבד"ק עדינבורג (עי' מבוא).
ג) **הרב מו"ה קלמן** אבד"ק אייזענשטאט (ומספחת פרלג) בשנת ת'.
ד) **הרב מו"ה קלמן טעבל** מפאקש רב גדול ומפורסם בשנת תקע"ט

א) **הרב מו"ה ראובן ראפאניץ** אבד"ק וועסבערין רב גדול ומפורסם מוזכר לשבח בשו"ת נוב"י (והי' ג"כ רב באורמין).
ב) **הרב מו"ה ראובן חיים** אבד"ק דווידקאף רב מאור גדול ומפורסם, הו"ל ס' על רבינו ירוחם בהסכמות גדולים.
ג) **הרב מו"ה רפאל גלאגוי** מו"צ באייזענשטאט בן הג"מ מיכל אבד"ק הנ"ל רב גדול וצדיק מפורסם, (בשו"ת ח"ס או"ח קכ"ח).
ד) **הרב מו"ה רפאל מייזלעש** אבד"ק סיגעטוואר בשנת ת"ר.
ה) **הרב מו"ה רפאל** אבד"ק לאק הי' שם רב ל' שנה. של"ח בשנת תרי"א ט"ו שבט. רב גדול.

ש

א) **הרב מו"ה שאול ר"ב** רב"ד בקאלעוו רב גדול וצדיק תמים מגדולי תלמידי דמרן מקאלעוו (הב"ג אחד בעיני מרן ח"ס).
ב) **הרב מו"ה שאול פריעדענטאל** רב"ד בבונהארד, רב גדול ומפורסם, ומוזכר לשבח בשו"ת ח"ס.
ג) **הרב מו"ה שאול עהרנפעלד** אבד"ק סיקס (נכד הגח"ס), גאון גדול והריף נפלא ומפורסם, של"ח בחודש אלול תרס"ה.
ד) **הרב מו"ה שאול יחזקאל** מלוטשיק (תלמיד מובהק להגה"ק ר"ם משה טייטעלבוים) מחבר ס' מגן שאול על ש"ס.
ה) **הרב מו"ה שבתי פרוסטיץ** אבד"ק רעבניטץ בשנת תק"כ.
ו) **הרב מו"ה שבתי דימאנד** אבד"ק פעטשיניידארף רב גדול ומפורסם, (ומוזכר לשבח בס' לחם ושמלה). של"ח בשנת תרכ"ה.
ז) **הרב מו"ה שבתי ברוינפעלד** אבד"ק ע' טעלעק רב גדול.
ח) **הרב מו"ה שבתי שעפטיל הלוי** אבד"ק מוגענדארף רב וגאון מופלג מוזכר לשבח בשו"ת יד יוסף.
ט) **הרב מו"ה שבתי** אבד"ק קעסטהעלי בשנת תק"ע.
י) **הרב מו"ה שבתי מרגליות** אבד"ק סעטשין בשנת ת"ר.
יא) **הרב מו"ה שלום ליבערמאן** אבד"ק אייזענשטאט (עי' מצבה).
יב) **הרב מו"ה שלום זעליג הכהן** אבד"ק קארלסבורג והמדינה בשנת ת"ק (הקדמה לס' דרך יבחר).
יג) **הרב מו"ה שלום פרענקיל** דיין בפרעסבורג משנת תקע"ה כן מצינו שמו בס' מיסדות תבל משנת הנ"ל.
יד) **הרב מו"ה שלום אולמאן** אבד"ק לאקענבאך בן הרב ר' איסר פרנס בפיורדא מחותנו של הג"מ זכרון יוסף, (הי' תלמיד הגאון הפלא"ה, ולקח לקח ג"כ מפי הג"מ נתן אדלער, ולמד שם חכמת הקבלה, והי' חתן הגה"ק ר' רפאל אב"ד במדינת פוויטן הי' רב ג"כ בק"ק אנשבאך ואח"כ בק"ק בעאמפין, וק"ק פרויענקירכען, ואח"כ בק"ק הנ"ל, ובעת שהנ"ה הגאון הנורא מרן משולם טיקטינער הי' הוא מהשלשה גדולי ישראל שמו קהל פר"ב עיניהם בהם), הי' גאון גדול מובהק ומפורסם

ומפורסם וקדוש ישראל, תלמידו הגה"ק מהרש"ש מסאללאש אמר כי הי' נשמת התנא ר"ע, ונדפס ממנו ספר דברי רי"ש, וכל גדולי ישראל שבחו והודו כי טוב, של"ה בשנת תקפ"ה ט"ז אדר.

טו) **הרב מו"ה שלום** מו"צ בבונהארד (בימי זקן ח"ס ז"ל).

טז) **הרב מו"ה שלום פר"מ** אבד"ק פריישטאט שמש שם מעט שהלך הג"ר אברהם יצחק לק"ק קליינווארדיין.

יז) **הרב מו"ה שלום הארוויטץ** אבד"ק רייז רב גדול ומפורסם למגיד ודרשן נפלא של"ה בשנת תק"ע.

יח) **הרב מו"ה שלום אדלער** אבד"ק סערעדנא, נולד במארגרעטין בשנת תרי"ז והי' חתן הגה"ק מהרי"א אבד"ק נאדיעדע, בשנת תר"ל נתקבל לק"ק סערעדנא, והי' שם רב ל' שנה עד שנת תר"ס י"ד כסליו, והי' תלמוד מובהק להגה"ק דודו ר' הילל מקאלאמעא חכ"ם רב שלום עה"ת, והי' גאון וחסיד מפורסם.

יט) **הרב מו"ה שלום אולמאן** אבד"ק ווייצען רב גדול בתורה וביראה, ומוזכר לשבח בשו"ת משיב דברים להרב דטאליא, מגזע הגאון דברי רי"ש.

כ) **הרב מו"ה שלום קליין** אבד"ק האלמין בהגה"ק רש"ש מסאללאש שמש שם רק שנה אחד, ומת בימי אבו.

כא) **הרב מו"ה שלמה ליבערמאן** אבד"ק פרעססבורג בשנת ת' (מהרש"ל כ"ט).

כב) **הרב מו"ה שלמה** אבד"ק פריישטאט בשנת ת"ק (וי"ר).

כג) **הרב מו"ה שלמה שמואל הכהן** אבד"ק ראסנאוויטץ חתן הגה"ק שמן רוקח, ומוזכר לשבח הרה"ת בס' שערי חיים לאביו הגאון דסאללאש, גאון מופלג וחריף, (זכ"ל כ"ג).

כד) **הרב מו"ה שלמה גאנצפריעד** רב"ד באונגוואר ואבד"ק ברעזאוויטץ נולד בשנת תקס"ד, והי' גאון גדול ומפורסם צדיק יסוד עולם, וזכה להו"ל ספרים אשר נתפשטו בכל תפוצת ישראל באהבה, (ועי' בר"ם ס' ומהר"ם שיק עה"ת אחר הגה"ק ומהר"ם שיק אמר קודם מותו, לאו נא הזכי' כל הגה"ק מהר"ש ג"פ, אחר זכה להו"ל חבורים כמגדים, ועי' יותן בהלכה כמותו, ויותר פלאות גדולתו ולקחתו ראה בהקדמת הס' שם שלמה ותהלה למלוכך).

כה) **הרב מו"ה שלמה זלמן פערלשטיין** אבד"ק אונצדארף גאון גדול וחסיד, ובס' מלא"ק קרא עליו הספד מר.

כו) **הרב מו"ה שלמה** אבד"ק נייטרא, רב גדול (ומוזכר בשו"ת ח"ס).

כז) **הרב מו"ה שלמה זלמן מינצענט** אבד"ק מארגרעטין ואח"כ במיהאפאלווא רב גדול וחריף צדיק תמים, מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס ובשו"ת ירעות שלמה, של"ה בשנת תרכ"ט ז' טבת (ראה זכ"ל דף ל"ב).

כח) **הרב מו"ה שלמה** אבד"ק ביטשקע בשנת תקע"ה (מוקדות תב"ל).

כט) **הרב מו"ה שלמה דייטש** אבד"ק נייטרא גאון גדול

ומפורסם

ומפורסם, של"ח בשנת תר"ם ג' שבט. והי' רב ג"ב בק"ק איפאלשאג.

ל) **הרב מו"ה שלמה זלמן אולמאן** אבד"ק מאקעווע גאון גדול מובהק ומפורסם מאור הגולה בן הגה"ק ר' שלום אולמאן והי' חתן הגה"ק ר' בונם איגר, והי' ג"כ רב ברענדעק, והרביץ תורה וטהרה בישראל, הגה"ק מרן מצאנז אמר בעת שראה הס' יריעות שלמה בזה"ל "אינגארין וויסט ניכט וואס זי"א פערמאגען", של"ח בשנת תרכ"ג י"א טבת, מגדולי בניו ה"ה הרב הגדול הצדיק מו"ה ישראל אולמאן בגרויסווארדיין, והג"מ משה אולמאן ז"ל.

לא) **הרב מו"ה שלמה בליטין** אבד"ק שארבוגארד של"ח בשנת תקנ"ד י"ב אייר.

לב) **הרב מו"ה שלמה ב"ץ** אבד"ק שארוואר (סל"ח בשנת תקנ"ד).

לג) **הרב מו"ה שלמה הכהן** אבד"ק יערגין, רב גדול ומפורסם ויש לו תשובה בס' של הגה"צ ר' דניאל פרוסטיץ (חב"ס).

לד) **הרב מו"ה שלמה שפירא** אבד"ק מונקאטש גאון גדול וקדוש, צדיק יסו"ע, פאר הדור נזר ישראל, ואנשים למאות ולאלפים הסתופפו בצלו צל הקודש להתבשם מיראתו ומצדקתו, של"ח בשנת תרנ"ג כ"א סיון.

לה) **הרב מו"ה שלמה זלב"ש** אבד"ק שארקאד (אחיו לסג"מ דוד כ"ץ ז"ס אבד"ק ווייצען) ומוזכר לשבח בס' שבילי דוד.

לו) **הרב מו"ה שלמה גינז** אבד"ק ריסקא בשנת תר"י.

לז) **הרב מו"ה שלמה ליב** ראב"ד בסיגעט גאון מובהק ומפורסם צים"ע, חבר הרבה ספרים ערך ש"י עד"ח שו"ע, ושו"ת ועל ש"ס, של"ח בשנת תרס"ה י"א טבת.

לח) **הרב מו"ה שלמה שטערין** אבד"ק אלישטאל רב גדול ומפורסם שקיל וטרי' עם מרן ח"ס ז"ל.

לט) **הרב מו"ה שלמה קליין** אבד"ק מ' קערעסטעש, רב גדול ונכבד נכד הגה"ק מהרש"ש מסאללאש, חתן הג"מ אשר גראסבערג, של"ח בשנת תרס"ט י"א טבת.

מ) **הרב מו"ה שלמה קליין** אבד"ק זענטא מח"ס לקוטי שלמה על ש"ס (חתן הגריב"ח אבד"ק פאקש) של"ח בשנת תר"ם.

מא) **הרב מו"ה שמואל פראנקפורטער** אבד"ק מאטערס־דארף גאון וצדיק בהג"מ נתן אבד"ק הנ"ל, בשנת תק"מ.

מב) **הרב מו"ה שמואל חיים** אבד"ק קאבערסדארף רב גדול ומפורסם בימי מרן נוב"י ומוזכר לשבח בתשובותיו.

מג) **הרב מו"ה שמואל בודשפיטין** אבד"ק אסיוד חתן הג"מ ראובן אבד"ק וועסערין, של"ח בשנת תקע"ה כ"ב סיון.

מד) **הרב מו"ה שמואל נאדיש** אבד"ק יערגין רב גדול בתורה נספד מהגה"ק ח"ס ז"ל (בס' תורת משה) של"ח בשנת תקצ"ד.

מה) **הרב מו"ה שמואל** אבד"ק בערעגסאס, (בס' בעלי חיים דף נ"ו).

מו) **הרב מו"ה שמואל הירש** רב"ד באונגוואר, מוזכר לשבח בשו"ת ח"ס כ"פ, ושל"ח בשנת תר"ח, רב גדול.

מז) **הרב מו"ה שמואל יונגריין** אבד"ק טשעטשא רב גדול מפורסם, של"ח בשנת תקפ"ט י"א כסליו.

מח) **הרב מו"ה שמואל** אבד"ק יאקא, ואח"כ בניקולשבורג למלאות מקום אביו הג"מ משה ליב רב"ד דשם, רב גאון מופלג.

מט) **הרב מו"ה שמואל** אבד"ק שוראַן גאון מופלג ומפורסם (חותן סג"נ כ"ץ כ"ץ רו"ב מפרעסבורג), של"ח בשנת ת"ר י"ז תמוז.

נ) **הרב מו"ה שמואל מייזלעס** אבד"ק עגערסעג, רב גדול ומפורסם (ונזכר לשבח בשו"ת חת"ס ס' פ"ר) של"ח בשנת תרט"ו.

נא) **הרב מו"ה שמעלקא קליין** אבד"ק בולקאַו, חוסט סאללאש גאון גדול ומפורסם צדיק יסו"ע בוצ"ק, אור ישראל וקדושו, מופת דורו ופלאו, הרביץ תורה עם תלמודים, ורבים מאחב"י הסתופפו בצלו צל הקידש להתבשם מיראתו ומצדקתו, חב"ס צרור החיים על סוגי, הש"ס לזעי"צ.

נב) **הרב מו"ה שמואל עהרנפעלד** אבד"ק מאטערסדארף נכד מרן ח"ס ז"ל, גאון עצום וצ"ס"ע, חב"ס חתן סופר ב"ח, של"ח בשנת תרמ"ג, בן מ"ח שנה, (יחס בס' הוכוח"ב דבר פלא ממנו).

נג) **הרב מו"ה שמואל** אבד"ק פאַפּא גאון גדול ומוזכר לשבח בח"ס.

נד) **הרב מו"ה שמואל גינז** אבד"ק אבראהאן גאון ומפורסם צד"ת, (חתן סג"נ יצחק נתן ליפשיץ, ובזו"ש חתן סג"נ שלמה זלמן ויילעכני אבד"ק מהלגרעטין), של"ח בשנת תרנ"ב כ"א שבט, והי' בן הגה"ק ר' בונם גינז.

נה) **הרב מו"ה שמואל פרענקיל** אבד"ק דאראָג, בריג"מ שרגא פייביל אבד"ק רוסקא, הי' נקרא בשם ר' שמואל קאמאדער, תלמיד מרן מצאנז, צדקתו וענוותנותו הי' לפלא, גאון גדול ומפורסם' ואנשים מאחב"י הסתופפו בצלו לקבל ברכתו.

נו) **הרב מו"ה שמואל דוד הלוי יונגריין** אבד"ק פ' דיארמאט גאון וצדיק מפורסם, של"ח בשנת תרנ"ב כ"ב טבת בן נ"ב שנה הניח אחריו הרבה חד"ת ושו"ת.

נז) **הרב מו"ה שמואל צבי מאשקאוויטש** רב"ד באונגוואר גאון מפורסם לתהלה מוזכר בס' לחם ושמלה להגה"ק מהר"ש.

נח) **הרב מו"ה שמואל צבי ווייס** רב"ד במונקאַטש גאון וצדיק תמים (ובנו הי' הגה"ק מופ"ה מרנא ר' יוסף מחבר ונשא פינקס).

נט) **הרב מו"ה שמואל גרויס** מאינצדארף תלמיד מובהק להגאון כרוך טעם, חב"ס כתבי מהרש"ג, גדול בתורה בקי נפלא.

ס) **הרב מו"ה שמואל זאב הלוי יונגריין** אבד"ק באיום בהגה"ק מנוחת אשר, גאון יישיש מפורסם, של"ח בו' אדר תרס"ט.

סא) **הרב מו"ה שמואל** אבד"ק וואגאש, רב גדול וצדיק יסו"ע, חו"פ, ורבים מאחב"י נהרו אליו לשמוע ברכתו.

סב) **הרב מו"ה שמחה הכהן** אבד"ק אפען (עי' מבוא).
סג) **הרב מו"ה שמחה** אבד"ק אפען (עי' מבוא).
סד) **הרב מו"ה שמחה** אבד"ק סערדעהלי של"ה בכ"ד אייר תק"ל.
סה) **הרב מו"ה שמחה בונם סופר** אבד"ק פרעשבורג, גאון גדול מובהק ומפורסם מאור הגולה בן הגה"ק כתב סופר מילא מקום אביו בשנת תרל"ב עד תרס"ז ט"ו כסליו, הרביץ תורה לתלמידים, ולחם מלחמות ה', גדר גדר ועומד בפרץ, חב"ס שבט סופר שו"ת, ושאר ספרים שעודן בכתובים.
סו) **הרב מו"ה** (יצחק) **שמחה בערגער** בלאפיש, רב וצדיק חסו"פ הרביץ תורה בישראל עם תלמודים הגונים, צדקתו מי ימלל, והסידתו אין להלל ומנ"כ בירושלים תובב"א בשנת תרנ"ה ב' חשוון (ויותר פרטות לדקתו רלה בס' עשר לחלות מבנו י"כ הג"מ ישראל בערגער שליט"א אבד"ק בוקארעסט).
סז) **הרב מו"ה שמואל ווייל** אבד"ק אוהעל, רב מאור גדול ומפורסם ויש לו תשובה בס' אמרי נועם.
סח) **הרב מו"ה שמעי' כ"ץ** אבד"ק ס' מיהאל רב גדול ומפורסם (ומליכו שמו באסיפת רבנים במיסקאלאווינץ, בשנת תרכ"ו).
סט) **הרב מו"ה שמעון טרעביטש** דומ"צ בפרעשבורג רב גדול ויר"ש צד"ת של"ח בשנת תק"א בחג הפסח (אב"ה).
ע) **הרב מו"ה שמעון דוד** אבד"ק סערדעהל (בשנת תקכ"א).
עא) **הרב מו"ה שמעון סופר** אבד"ק מאטערסדארף בן מרן ח"ס ז"ל, גאון גדול וקדוש צים"ע, פאר הדור, נולד בשנת תקפ"א ושל"ח בשנת תרמ"ג ט"ז אד"ש, ומנ"כ בעיר קראקוי אחר ששמש שם כ"ג שנה (ראה חוט המשולש ק', לוחות זכרון).
עב) **הרב מו"ה שמעון וויענער** אבד"ק סט' גרוד, רב גדול וישיש של"ח בשנת תרל"א ומוזכר שמו בשו"ת ח"ס כ"פ.
עג) **הרב מו"ה שמעון קרומינא** רב"ד דפעסט מח"ס הבריתות וש"ס, תלמוד הגאון נודע ביהודא, (ומוזכר לשבח בשו"ת ברוך טעם להגאון מלייפניק), ובן מו"ה דוד מקרומינא, והי' נכד הג"ר דוד אפענהיים אבד"ק פראג ובנו הי' הג"מ אברהם חיים (עי' לעיל אות א'), (עי' כלילת יופי ח"ב קל"ג).
עד) **הרב מו"ה שמעון צבי מארקברייטער** אבד"ק לאשבערין גדול בתורה ומפורסם חתן הגה"ק מהר"ם בנעטה, ומוזכר לשבח בתשובותיו כ"פ.
עה) **הרב מו"ה שמעון יודא פאנפעדער** אבד"ק טאקאי מקודם במוגענדארף רב גדול ומגיד מפורסם.
עו) **הרב מו"ה שמעון כ"ץ** אבד"ק קובין (של"ה בשנת תר"ט כ' תמוז).
עז) **הרב מו"ה שמעון שאטין** אבד"ק פאטאק רב מאור גדול מפורסם ומוזכר לשבח בשו"ת ח"ס בשם ש"ב.

עח) הרב מו"ה שמעון גאלדשטיין אבד"ק יאסא, ואח"כ רב"ד בארמאט שבק לן חיים בשנת תרל"ה כ' אלול.
עט) הרב מו"ה שמעון אבד"ק ביטשקע, בן הג"מ שמואל יונגרייז אבד"ק טשעטשע.
פ) הרב מו"ה שמעון אבד"ק שעניא רב גדול וחסיד.
פא) הרב מו"ה שמעון סידאן אבד"ק טירנוי מח"ס שבט שמעון, תלמוד מרנא ח"ס ז"ל, וספרו הוא כמה חלקים עה"ת וש"ס.
פב) הרב מו"ה שמעון פר"מ אבד"ק גאלאנטא רב גדול, תלמוד מרנא ח"ס ז"ל של"ה בשנת תרנ"א כ"ד כסליו.
פג) הרב מו"ה שמעון גאטטליעב מו"צ בהאלמין רב גדול והריף, של"ה בשנת תרס"ו ט"ז אדר.
פד) הרב מו"ה שמשון ווינער רב הראשי בארץ הגר (עי' ויגוח).
פה) הרב מו"ה שמשון פריישטאט אבד"ק פרויענקירכען ומנ"ב באפען שבק לן חיים בשנת תקל"ג י"ד סיון.
פו) הרב מו"ה שמשון נפתלי אבד"ק איפאלו רב גדול ומפורסם, הו"ל הס' אמרי נועם מהג"מ יואב אבד"ק צאהלעם.
פז) הרב מו"ה שמשון אליעזר אבד"ק ט' לאק רב גדול.
פח) הרב מו"ה שרגא פייביל פרענקיל אבד"ק רוסקא (ח"ס תלת גוונין ברגה כת"י) רב וקדוש צים"ע חתנו הי' הגה"צ מו"ה וואלף אבד"ק ווערפעלעט, ובנו הגה"ק מוהריא"פ אבד"ק דאראג.
פט) הרב מו"ה שרגא יונגרייז אבד"ק טשעטשעה בהג"מ שמואל, רב וגדול מפורסם, של"ה בשנת תרל"ו ד' טבת.
צ) הרב מו"ה שרגא צבי טענענבוים אבד"ק מ' טשאטה, גאון מובהק ומפורסם צים"ע נולד ביום א' אייר תקפ"ו, ובשנת תר"ה נתקבל לרב בסענדרא, והי' שמה עד שנת תרל"ד ומאז הי' רב בטשאטה, נפטר בשנת תרנ"ז ד' אדר מח"ס נטע שורק עה"ת, ועל סוגי' הש"ס ושו"ת עד"ח שו"ע.
צא) הרב מו"ה שרגא גר"מ אבד"ק פעטראוואסעלע, רב גדול וחסיד.

וזה דבר השמטה.

בדף כ' אצל רבני אפען נשמטו הרבה גדולים, וכבר תקנתי זאת בספרי ע"פ א"ב, ונשאר נשמט. הרב מו"ה יוסף במו"ה גרשון ז"ל ממשפחת חכמים וסופרים, והוא הו"ל ס' שו"ת ראש יוסף מהגר"י איסקפא, והלך בגולה בין מגורשי ווינא, ולא מצא מנוח, עד אשר קבע ישיבה בק"ק אפען ושם הרביץ תורה בישראל עד אשר נלכדה העיר והי' לבז, אשר לחרב ואשר לשבי (כלילת יופי ח"ב קי"ד).

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם.